

**T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ VE SEKTÖRÜN KRİZLERDEN ETKİLENME
DERECELERİNİN ÖLÇÜLMESİ: 2000 – 2008 YILLARI ARASI
İ.M.K.B.'DE YER ALAN BANKALAR ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: TARIK ARIKAN

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ.DR. EMİN UZUN**

**TEMMUZ, 2011
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ VE SEKTÖRÜN KRİZLERDEN ETKİLENME
DERECELERİNİN ÖLÇÜLMESİ (2000 – 2008 YILLARI ARASI İ.M.K. B.'DE YER ALAN
BANKALAR ÜZERİNE BİR UYGULAMA)

TARIK ARIKAN

Sosyal Bilimleri Enstitüsünde

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 22. 07. 2011

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 20/07/2011

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Emin UZUN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Selim BEKÇİOĞLU

Jüri Üyesi : Doç Dr. Erkan POYRAZ

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK

TEMMUZ, 2011

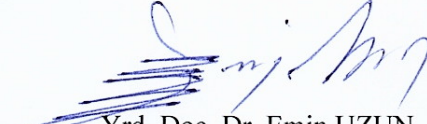
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 02.../06./2011 tarih ve 522.n.4 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin25/4..... maddesine göre, İşletme Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Tarık ARIKAN'ın "**Türkiye'de Bankacılık Sektörü ve Sektörün Krizlerden Etkilenme Derecelerinin Ölçülmesi (2000-2008 Yılları Arası İ.M.K. B.'de Yer Alan Bankalar Üzerine Bir Uygulama)**" adlı tezini incelemiş ve aday 20/07/2011 tarihinde saat ..14.00....'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 7.5 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul olduğuna 07.08.11 ile karar verildi.

Tez Danışmanı

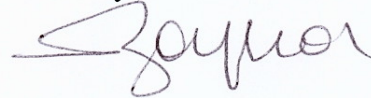
Yrd. Doç. Dr. Emin UZUN

Üye

Prof. Dr. Selim BEKÇIOĞLU

Üye

Doç. Dr. Erkan POYRAZ

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Bankacılık Sektörü ve Sektörün Krizlerden Etkilenme Derecelerinin Ölçülmesi : 2000 – 2008 Yılları Arası İ.M.K. B.’de Yer Alan Bankalar Üzerine Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22.10.2011

TARIK ARIKAN

İMZASI

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : **TARIK**

Adı : **ARIKAN**

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe :Türkiye’de Bankacılık Sektörü ve Sektörün Krizlerden Etkilenme Derecelerinin Ölçülmesi (2000- 2008 Yılları Arası İ.M.K. B.’de Yer Alan Bankalar Üzerine Bir Uygulama)

Y. Dil : Banking Sector in Turkey and Evaluation of the Extent of Susceptibility to the Crisis in Sector (An Application on the Banks that has a place in I.S.E (Istanbul Stock Exchange) (İMKB) between 2000 and 2008)

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

●

○

○

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte :

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :UZUN, Emin

Ünvanı :Yrd.Doç.Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI:296

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1.Bankacılığın Tarihçesi

2. Dünyada ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi

3.Finansal Krizler ve Krizlerin Bankacılık Sistemine Etkileri

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1.Bankacılık Sistemi

2. Finansal Kriz

3.

4.

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus’u kullanınız.

1.Banking System

2.Financial Crise

3.

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih : 22/07/2011

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sırasında, bilgisi ve deneyimi ile beni yönlendiren tez danışmanın Yrd. Doç. Dr. Emin UZUN'a teşekkürlerimi sunarım. Tez konumla ilgili çalışmaları olan ve bunları benimle paylaşan Araş. Gör. Özgür BALMUMCU' ya, grafikleri ve tabloları düzenlememde emeği geçen ablam Figen ARIKA'a, çalışmamdaki analizlerimle ilgili fikir veren Araş. Gör. Alper ERSEVİM'e, analizlerimle ilgili hesaplamalarda destek veren ve bu çalışma süresince cesaretimi kaybetmemem için elinden gelen çabayı fazlasıyla gösteren Saliha DİDİN'e, Bilgi İşlem Dairesi Personeli Selçuk KURT'a, İngilizce çevirilerimde yardımcı olan Kamile BİNGÖLBALİ'ya ve Araş. Gör. Serkan DİRLİK'e, sevgili dostum Araş. Gör. Burhan HEYBELİ' ye, Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR'a, tüm hocalarım ve aileme sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

ÖZET

Bankalar, insanların paralarını yangın, sel gibi doğal afetlere karşı korumak, finansal destek sağlamak ve en önemlisi de paralarını nemalandırmak için oluşturdukları bir finansal kurumdur. Bu kurum da, kurumlar gibi meydana gelebilecek olumlu ve olumsuz koşullardan etkilenir. Geçmiş ve güncel gelişmeler örneğin, küreselleşme hareketleri ve krizler banka kurumlarını etkiler.

1980 döneminden bu yana ülkeler hem ekonomik hem de, siyasi ve coğrafik olarak sınırlarını yitirmeye başladılar ve Ülkeler arasındaki iktisadî, sosyal ve siyasal ilişkilerin gelişmesi, farklı kültürlere sahip olan ülkelerin inanç ve beklentilerinin daha iyi tanınması ve uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması sonucu küreselleşme olgusu ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme, ülkelerin daha yakın ilişkiler kurarak bilgi, teknoloji ve ekonomik alanlarda birbirlerinden faydalanabilmeleri açısından olumlu fırsat yaratır. Bunun yanında, birbiriyle yakın ilişkiler kuran ve böylelikle ekonomileri birbirine bağlı olan ülkelerde, ortaya çıkan bir sorun diğer ülkeye de sıçramakla (1997 yılındaki Asya ve 1982 yılındaki Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi) zincirleme bir biçimde tüm ülkeleri etkileyebilmektedir.

Ülkemizde ortaya çıkan krizler ise, dış ülkelerdeki olaylardan daha çok iç siyasi gelişmelerden etkilenmektedir. Bunun kanıtı olarak, 2007 yılında başlayan ve 2008 yılında A.B.D. patlak veren finansal krizden ülkemizin ağır hasar almamasını gösterebiliriz.

Bu çalışmada, dünyada ve ülkemizdeki bankacılık sektörünün gelişimi ve faaliyette bulunan bankaları, kısaca açıklanmıştır. Daha sonra, küreselleşme, liberalizasyon, finansal krizler ve nedenleri, krizlerin etkilerini, Türkiye’de meydana gelen krizler incelenmiştir. Son bölümde ise, İ.M.K.B.’ye kayıtlı olan bankaların finansal tablolarını incelenmiş ve finansal krizlerden etkilenme dereceleri analiz edilmiştir.

ABSTRACT

Banking sector is a financial institution which is set up to protect people's money against natural disasters such as fire, flood, to give financial support to meet their both economic and social needs when required but most importantly not to have the money of the people stolen. This financial institution gets its share from both positive and negative conditions to occur like the other people and the institutions. As it is followed from the studies conducted and the events experienced, it is obvious that banking sector has got its greatest share from the globalisation movement in the economies and the crisis which is called to be the periods of panic and fluctuation.

The countries have begun to lose their geographical borders both economically and socially since 1980. As a result of this, globalisation concept which included topics connected to each other such as development of economic, social and political relations between the countries, a better recognition of beliefs and expectations of different societies and cultures and expansion of international relations has emerged.

Globalisation concept introduces a positive effect for countries to benefit from each other in informational, technological and economical fields by building up close relationships with each other. Moreover, the close relationships the countries build up with each other and the economies connected to each other due to these close relationships are found to be disadvantageous because the conflicts which start in one country spread to other country like a chain as in the examples of developing countries in Asia in 1997 and in Latin America in 1982.

The crisis which occurred in our country is affected more by the internal political instability than the instability in foreign countries. The proof for this is that Turkey could escape a heavy damage caused by the financial crisis which started in 2007 and broke out in the USA.

Basically, the development of banking sector in Turkey and the world and the banks that operate in Turkey will be explained in this study. Then, globalisation, liberalization, financial crisis and their reasons, the effects of crisis, and the crisis

which occurred in Turkey will be studied. By analysing the financial tables of the banks that are registered in I.S.E (İMKB) in Turkey, the extent of the crisis that they are exposed to will be analyzed.

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AŞ: Anonim Şirketi

DİBS: Devlet İç Borçlanma Senetleri

GEGP: Güçlü Ekonomiye Geçiş Planı

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

IMF: International Monetary Fund

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

MÖ: Milâttan Önce

TC : Türkiye Cumhuriyeti

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TL: Türk Lirası

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
KISALTMALAR	V
İÇİNDEKİLER	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
BANKACILIK SİSTEMİ.....	4
1.1.Bankacılık Sisteminin Dünyada Gelişimi.....	4
1.2. Bankacılık Sisteminin Türkiye’de Gelişimi	8
1.2.1. Osmanlı Dönemi (1847 – 1923)	8
1.2.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923 – 1932).....	9
1.2.3. Özel Bankalar Dönemi (1945 – 1960).....	10
1.2.4. Plânlı Dönem (1960 – 1980).....	11
1.2.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 – 2002).....	12
1.2.6. Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002 – 2007)	13
1.3. Bankaların İşlevleri.....	13
1.4. Bankaların Çeşitleri	15
1.4.1. Mevduat Kabul Etme Açısından Bankalar	15
1.4.1.1. Mevduat Kabul Eden Bankalar	15
1.4.1.2. Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	16
1.4.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar	17
1.4.2.1. Kamu Bankaları	17
1.4.2.2. Özel Bankalar	18

1.4.2.3. Karma Bankalar	18
1.4.2.4. Yabancı Bankalar	18
1.4.3. Faaliyet Alanları ve Amaçlarına Göre Bankalar	19
1.4.3.1. Tek Amaçlı Bankalar	19
1.4.3.2. Çok Amaçlı Bankalar	19
1.4.4. Ekonomik Fonksiyonlarının Özelliklerine Göre Bankalar.....	20
1.4.4.1. Maden Bankaları	20
1.4.4.2. Merkez Bankaları	20
1.4.4.3. Yatırım Bankaları.....	21
1.4.4.4. Kalkınma Bankaları	23
1.4.4.5. Tarım Bankaları	24
1.4.4.6. İpotek ve Emlak Bankaları.....	24
1.4.4.7. Halk Bankaları	25
1.4.4.8. Katılım Bankaları	26
1.4.5. Örgütlenme Alanlarının Yaygınlığına Göre Bankalar.....	27
1.4.5.1. Yerel Bankalar	27
1.4.5.2. Bölgesel Bankalar	27
1.4.5.3. Ulusal Bankalar	28
1.4.5.4. Uluslar Arası Bankalar	28
1.4.5.5. Kıyı Bankaları (Off – Shore Bankalar)	28
1.4.6. Örgütlenmenin Yasal Niteliklerine Göre Bankalar.....	30
1.4.6.1. Şahıs Şirketi Şeklindeki Bankalar	30

1.4.6.2. Sermaye Şirketi Şeklinde Bankalar.....	31
1.4.6.3. Özel Yasalarla Kurulan Bankalar.....	31
1.5. Türkiye Para Piyasasında Faaliyet Gösteren Bankalar	32
1.5.1. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları.....	35
1.5.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	35
1.5.1.2. Türkiye Halk Bankası A.Ş.	36
1.5.1.3. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.....	37
1.5.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	37
1.5.2.1. Akbank T.A.Ş.	37
1.5.2.2. Anadolu Bank A.Ş.	37
1.5.2.3. Şekerbank T.A.Ş.	38
1.5.2.4. Turkish Bank A.Ş.....	38
1.5.2.5. Türkiye İş Bankası A.Ş.	39
1.5.2.6. Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	41
1.5.3. Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar	42
1.5.3.1. Citibank A.Ş.....	42
1.5.3.2. Denizbank A.Ş.	42
1.5.3.3. Euro Bank Tekfen A.Ş.	43
1.5.3.4. Finansbank A.Ş.	43
1.5.3.5. Fortisbank A.Ş.	44
1.5.3.6. HSBC Bank A.Ş.....	44
1.5.3.7. ING Bank A.Ş.	45

1.5.3.8. Millenium Bank A.Ş.	45
-----------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ KRİZLER VE KRİZLERİN BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

2.1. Finansal Krizin Tanımı, Nedenleri, Çeşitleri ve Krizi Açıklamaya Çalışan Modeller	47
2.1.1. Krizin Tanımı.....	47
2.1.2. Finansal Krizlerin Nedenleri	50
2.1.2.1. Finansal Liberalizasyon	51
2.1.2.2. Sürü Psikolojisi	52
2.1.2.3. Sürdürülemeyen Büyüme ve Belirsizliğin Artması	53
2.1.2.4. Firma Bilânçolarının Bozulması	53
2.1.2.5. Finansal Serbestleşmeye Erken Geçiş ve Deregülasyon.....	54
2.1.2.6. Finansal Kırılganlık, Faiz Oranlarının Yükselmesi ve Uluslar Arası Sermaye Hareketleri.....	55
2.1.2.7. Kurdaki Aşırı Oynaklıklar ve Yanlış Kur Politikaları	57
2.1.3. Kriz Çeşitleri	57
2.1.3.1. Bankacılık krizi	63
2.1.3.2. Para / Döviz Krizi.....	66
2.1.3.3. Borsa Krizi	68
2.1.3.4. Borç Krizleri.....	70
2.1.3.5. Sistemik Finansal Krizler	71
2.1.3.6. İkiz Krizler	75
2.2. 1994 Yılında Türkiye’de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları.....	76

2.3. 2001 Yılında Türkiye’de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları.....	85
2.4. 2008 Yılında Türkiye’de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları.....	97
2.4.1. Krizin Arka Plândaki Temel Nedenleri	101
2.4.2. Krizin Türkiye’ye Yansıması Nasıl Oldu?	102
2.5. Krizlerin Bankalar Üzerindeki Etkileri	106
2.5.1. Sistemik Risk ve Sistemik Kriz	108
2.5.2. Krizlerin Bankacılık Sistemini Etkileme Mekanizması.....	109
2.5.3. Krizlerden Önce Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Durumu	111
2.6. Finansal Krizleri Makroekonomik Etkileri	113
2.6.1. Finansal Krizlerin Krediler Üzerindeki Etkileri	113
2.6.2. Finansal Krizlerin Faiz Oranları Üzerindeki Etkileri	114
2.6.3. Finansal Krizlerin Para Arzı Üzerindeki Etkileri	115
2.6.4. Finansal Krizlerin Yatırım Üzerindeki Etkileri	115
2.6.5. Finansal Krizlerin Menkul Kıymet Piyasaları Üzerindeki Etkileri	116
2.7. Finansal Krizlerin Bankacılık Sektörünün Gelişimine Etkileri.....	116
2.7.1. Banka Tahaccümü (Hücumu)	117
2.7.2. Zararına Satışlar	117
2.7.3. Diğer Bankalara Mevduat Kaçışı.....	118
2.7.4. Kaliteye Yöneliş	118

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

3.1.Rasyo (Oran) Analizi Tekniği	120
3.1.1. Sermaye Yeterliliği Oranları	125
3.1.1.1.Finansal Bağımsızlık Oranı.....	126
3.1.1.2. Finansal Kaldıraç Oranı	136
3.1.1.3. Duran Varlıkların / Öz Kaynaklara Oranı.....	145
3.1.2. Aktif Kalitesi Oranları	155
3.1.2.1. Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı	155
3.1.2.2. Takipteki Kredilerin Toplam Kredilere Oranı	164

3.1.2.3. Duran Varlıkların Toplam Aktiflere Oranı	173
3.1.3. Yönetim Kalitesi Oranları.....	182
3.1.4. Likidite Durumu Oranları	201
3.1.4.1. Likit Aktifler / Toplam Aktifler	202
3.1.4.2. Likit Değerlerin / Yabancı Kaynaklar Oranı.....	210
3.1.4.3. Likit Değerlerin / Mevduat Oranı	219
3.1.5. Kârlılık Oranları.....	228
3.1.5.1. Aktif Kârlılığı Oranı.....	228
3.1.5.2. Öz Sermaye Kârlılığı Oranı	237
3.1.5.3. Kredilerin Getirisi Oranı	245
3.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz).....	253
3.3.Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz).....	266
SONUÇ.....	279
KAYNAKÇA	285

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sistem Kavramının İŞleyişi.....	50
Şekil 2: Ekonomik Kriz eŐitleri	58

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye Para Piyasasında Faaliyette Bulunan Bankalar	32
Tablo 2:1989-1994 Döneminde Sermaye Hareketleri (Milyon \$).....	82
Tablo 3:TCMB Uluslar arası Rezervler (Milyon \$).....	83
Tablo 4:2000-2009 Yılları Akbank Finansal Bağımsızlık Oranı.....	128
Tablo 5:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Bağımsızlık Oranı	129
Tablo 6:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı.....	130
Tablo 7:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı.....	131
Tablo 8:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Bağımsızlık Oranı.....	132
Tablo 9:2000-2009 Yılları TEB Finansal Bağımsızlık Oranı	133
Tablo 10:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı	134
Tablo 11:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı.....	135
Tablo 12:2000-2009 Yılları Ak Bank Finansal Kaldıraç Oranı.....	137
Tablo 13:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Kaldıraç Oranı	138
Tablo 14:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	139
Tablo 15:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	140
Tablo 16:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Kaldıraç Oranı.....	141
Tablo 17:2000-2009 Yılları TEB Finansal Kaldıraç Oranı.....	142
Tablo 18:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	143
Tablo 19:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	144
Tablo 20:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı	146
Tablo 21:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Öz kaynaklarına Oranı.....	147
Tablo 22:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı	148
Tablo 23:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı.....	149

Tablo 24:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı.....	150
Tablo 25:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı.	151
Tablo 26:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının	152
Tablo 27:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı	153
Tablo 28:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı ..	156
Tablo 29:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	157
Tablo 30:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	158
Tablo 31:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	159
Tablo 32:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	160
Tablo 33:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	161
Tablo 34:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	162
Tablo 35:200-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	163
Tablo 36:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı.....	165
Tablo 37:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	166
Tablo 38:2000-2009Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	167
Tablo 39:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	168
Tablo 40:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	169
Tablo 41:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	170

Tablo 42:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin.....	171
Tablo 43:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin.....	172
Tablo 44:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	174
Tablo 45:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	175
Tablo 46:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının.....	176
Tablo 47:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	177
Tablo 48:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	178
Tablo 49:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	179
Tablo 50:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	180
Tablo 51:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	181
Tablo 52:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	184
Tablo 53:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	185
Tablo 54:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin.....	186
Tablo 55:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	187
Tablo 56:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	188
Tablo 57:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	189
Tablo 58:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	190
Tablo 59:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	191

Tablo 60:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktifine Oranı.....	193
Tablo 61:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Faaliyet Giderinin	194
Tablo 62:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı.....	195
Tablo 63:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	196
Tablo 64:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Faaliyet Giderinin	197
Tablo 65:2000-2009 Yılları TEB'in Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	198
Tablo 66:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı.....	199
Tablo 67:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	200
Tablo 68:2000-2009 Yılları Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı 202	
Tablo 69:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	203
Tablo 70:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	204
Tablo 71:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	205
Tablo 72:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	206
Tablo 73:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	207
Tablo 74:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	208
Tablo 75:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	209
Tablo 76:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı.....	211
Tablo 77:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı.....	212

Tablo78:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	213
Tablo 79:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı.....	214
Tablo 80:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	215
Tablo 81:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	216
Tablo 82:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	217
Tablo 83:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin	218
Tablo 84:2000-2009 Yılları Akbank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı	220
Tablo 85:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	221
Tablo 86:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	222
Tablo 87:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	223
Tablo 88:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	224
Tablo 89:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı...	225
Tablo 90:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	226
Tablo 91:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	227
Tablo 92:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı.....	229
Tablo 93:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı	230
Tablo 94:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	231
Tablo 95:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	232
Tablo 96:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı	233
Tablo 97:2000-2009 Yılları TEB'in Aktif Kârlılığı Oranı	234

Tablo 98:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	235
Tablo 99:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	236
Tablo 100:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı.....	237
Tablo 101:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı.	238
Tablo 102:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	239
Tablo 103:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı ..	240
Tablo 104:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı ..	241
Tablo 105:2000-2009 Yılları TEB'in Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	242
Tablo 106:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	243
Tablo 107:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı.....	244
Tablo 108:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı.....	245
Tablo 109:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı	246
Tablo 110:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	247
Tablo 111:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	248
Tablo 112:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı	249
Tablo 113:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Getirisi Oranı	250
Tablo 114:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	251
Tablo 115:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı .	252
Tablo 116:2000 -2009 Yılları Ak Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi.....	254
Tablo 117: 2000 -2009 Yılları Finans Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi....	255
Tablo 118: 2000 -2009 Yılları Garanti Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	257
Tablo 119:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	258
Tablo 120:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	260
Tablo 121:2000-2009 Yılları TEB'in Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	261
Tablo 122:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	263
Tablo 123:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	264

Tablo 124:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	266
Tablo 125:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	268
Tablo 126:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	269
Tablo 127:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	271
Tablo 128:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi	272
Tablo 129:2000-2009 Yılları TEB'in Yüzde Yöntemiyle Analizi	274
Tablo 130:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	275
Tablo 131:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	277

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1:Türkiye'nin Cari İşlemler Dengesi GSYİH'nin Yüzdesi	78
Grafik 2:Türkiye'deki Sermaye Hareketlerinin Yüzdesel Dağılımı.....	81
Grafik 3:Akbank Finansal Bağımsızlık Oranı	128
Grafik 4: Finans Bank Finansal Bağımsızlık Oranı	129
Grafik 5:Garanti Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı	130
Grafik 6:İş Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı	131
Grafik 7:Şeker Bank Finansal Bağımsızlık Oranı.....	132
Grafik 8:TEB Finansal Bağımsızlık Oranı.....	133
Grafik 9:Tekstil Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı	134
Grafik 10:Yapı Kredi Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı	135
Grafik 11:2000-2009 Yılları Ak Bank Finansal Kaldıraç Oranı.....	137
Grafik 12:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Kaldıraç Oranı.....	138
Grafik 13:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	139
Grafik 14:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	140
Grafik 15:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Kaldıraç Oranı	141
Grafik 16:2000-2009 Yılları TEB Finansal Kaldıraç Oranı	142
Grafik 17:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	143
Grafik 18:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Kaldıraç Oranı	144
Grafik 19:2000-2009 Yılları Ak Bank Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı	146
Grafik 20:2000-2009 Yılları Finans Bank Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı	147
Grafik 21:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı.....	148
Grafik 22:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı	149
Grafik 23:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı	150
Grafik 24:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı	151

Grafik 25:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı	152
Grafik 26:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı	153
Grafik 27:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Aktiflerine Oranı	156
Grafik 28:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Aktiflerine Oranı	157
Grafik 29:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Aktiflerine Oranı ..	158
Grafik 30:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	159
Grafik 31:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	160
Grafik 32:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	161
Grafik 33:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı.....	162
Grafik 34:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı	163
Grafik 35:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı.....	165
Grafik 36:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	166
Grafik 37:2000-2009Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	167
Grafik 38:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	168
Grafik 39:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	169
Grafik 40:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı.....	170
Grafik 41:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	171
Grafik 42:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	172

Grafik 43:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflere Oranı.....	174
Grafik 44:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	175
Grafik 45:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	176
Grafik 46:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	177
Grafik 47:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı.....	178
Grafik 48:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	179
Grafik 49: 2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	180
Grafik 50:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı	181
Grafik 51:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı.....	184
Grafik 52:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	185
Grafik 53:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	186
Grafik 54:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	187
Grafik 55:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	188
Grafik 56:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı.....	189
Grafik 57:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	190
Grafik 58:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı	191

Grafik 59:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktifine Oranı.....	193
Grafik 60:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	194
Grafik 61:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı.....	195
Grafik 62:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	196
Grafik 63:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	197
Grafik 64:2000-2009 Yılları TEB'in Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	198
Grafik 65:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı.....	199
Grafik 66:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı	200
Grafik 67:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	203
Grafik 68:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	204
Grafik 69:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	205
Grafik 70:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	206
Grafik 71:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	207
Grafik 72:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı...	208
Grafik 73:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı.....	209
Grafik 74:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı	210
Grafik 75:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı.....	211

Grafik 76:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı	212
Grafik 77:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	213
Grafik 78:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı.....	214
Grafik 79:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	215
Grafik 80:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	216
Grafik 81:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	217
Grafik 82:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı	218
Grafik 83:2000-2009 Yılları Akbank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı	220
Grafik 84:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	221
Grafik 85:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	222
Grafik 86:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	223
Grafik 87:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	224
Grafik 88:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı .	225
Grafik 89:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	226
Grafik 90:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı.....	227
Grafik 91:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı.....	229
Grafik 92:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı.....	230
Grafik 93:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	231

Grafik 94:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	232
Grafik 95:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı	233
Grafik 96:2000-2009 Yılları TEB'in Aktif Kârlılığı Oranı	234
Grafik 97:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	235
Grafik 98:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı	236
Grafik 99:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	238
Grafik 100:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı .	239
Grafik 101:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı.....	240
Grafik 102:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı .	241
Grafik 103:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı .	242
Grafik 104:2000-2009 Yılları TEB'in Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	243
Grafik 105:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı	244
Grafik 106:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı.....	245
Grafik 107:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı.....	246
Grafik 108:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı.....	247
Grafik 109:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	248
Grafik 110:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	249
Grafik 111:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı	250
Grafik 112:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Getirisi Oranı	251
Grafik 113:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı.....	252
Grafik 114:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı	253
Grafik 115:2000 -2009 Yılları Ak Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi.....	255
Grafik 116:2000 -2009 Yılları Finans Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi...	256
Grafik 117:2000 -2009 Yılları Garanti Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	258
Grafik 118:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	259
Grafik 119:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	261
Grafik 120:2000-2009 Yılları TEB'in Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	262

Grafik 121:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	264
Grafik 122:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi.....	265
Grafik 123:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	267
Grafik 124:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	269
Grafik 125:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi ...	270
Grafik 126:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	272
Grafik 127:2000 -2009 Yılları Şeker Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi	273
Grafik 128:2000 -2009 Yılları TEB'in Yüzde Yöntemiyle Analizi.....	275
Grafik 129:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	276
Grafik 130:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi	277

GİRİŞ

Dünyada, sayısız türde ve nitelikte varlık bulunmaktadır. Bu varlıklar sürekli birbirleriyle ve buldukları çevre ile iletişim içerisindedir. Bu iletişimin sonucu olarak da birbirleriyle ve çevre ile çoğu şeyi paylaşmaktadırlar. Kâinatın bünyesinde olan varlıklardan biri vardır ki, o da yaratılışı gereği diğerlerinden ayrı bir yere ve öneme sahip olan insandır.

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için gıda, barınma gibi temel ihtiyaçları ile sosyal bir varlık olma özelliğinden ötürü karşılanması zorunlu olan diğer tüm ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Sosyal bir varlık olan insan, bulunduğu çevrede yaşamını sürdürebilmek için bazı ürünleri kendisi üretmiş, çeşitli hayvanlar avlamış ve bitkilerden kendisine giyecek ve sığınacak yerler yapmıştır. Zamanla bu nesnelere ya kendi ihtiyacı için fazla gelmiş ya da ihtiyacını karşılayamaz olmuş. Bu durumda hem kendisi için fazla olan ürünleri diğer insanlarla paylaşmış, hem de kendi becerisiyle elde edemedikleri nesnelere de diğer insan topluluklarından temin etmişlerdir. Bu alış veriş zamanla ticarete dönüşmüş ve insanlar aldıkları ürünlere karşılık kendi elinde olan ürünü vererek takas yapmaya başlamışlardır.

Bu takas işlemlerinde ilerleyen zamanlarda insanlar ellerindeki ürünleri vermek yerine, hemen hemen buldukları her ülkeye ya da bölgeye özgü nesnelere kullanmışlardır. Bu nesnelere arasında en çok bilinenlerden bazıları; buğday, hurma, kuru üzüm, fildişi, tuz, tütün, bıçak ve bazı deniz hayvanlarının kabukları ve bazı taşlar kullanılmıştır. Ancak, bir malın alış verişte para gibi kullanılabilmesi için şu altı kriteri yerine getirmesi gerekmektedir¹:

- Kabul edilebilir olması,
- Standart olması,
- Dayanıklı olması,
- Bölünebilir olması,

¹ERDEM, E. "Para banka ve Finansal Sistem", Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s.1-2.

- Ender bulunabilir mal olmaması,
- Kolay taşınabilir olması

Bu değiş tokuş yöntemi, M.Ö. 600’de Lidyalıların parayı bulup alış verişlerde artık ürün takası yerine parayı kullanmaya başlamalarıyla ve para kullanmanın daha kolay olması sonucunda önemini kaybederek uygulama alanından çıkmıştır.

Paranın Doğuşu

Bir değişim birimi olarak bir metanın ilk kullanışı MÖ 9000 Yıllarına dayanmaktadır. Ama o zamanki para dört ayaklı ve hareket halinde. Hayvanların evcilleştirilmesi ile büyükbaş hayvanlar para gibi el değiştiriyor. Latince’de “Pecunia.” Para demek ve sığır anlamına gelen pecus kelimesinden türemiş. Günümüzde bazı Afrika ülkelerinde hala sığırların bir takas aracı olarak kullanılması bu sistemin pek te yabana atılmaması gerektiğini gösteren ilginç bir örnek.

MÖ 3000’li yıllarda Mezopotamya’da yazının bulunmasıyla bazı kayıtlar tutulmaya başlandı. Aynı zamanda tapınaklar da değerli eşyaları saklama gibi bir hizmet sunmaya başladılar. Bu yıllarda ilk muhasebe kayıtlarının tutulması nedeniyle bankacılıkta ilk tohumların atıldığını söyleyebiliriz. Hammurabi Kanunları modern bankacılık kanunlarının temeli sayılabilecek maddeler içerirler.

MÖ 1000–500 Yılları arasında deniz kabuklarının para olarak kullanılması bildik para kavramına yavaş yavaş yaklaştığının ilk sinyallerini verir. Ancak değeri devlet tarafından garanti edilmiş bir sistem henüz ortaya çıkmamıştır. Yıl MÖ 687 Batı Anadolu’da, sularından altın akan Paktolos Irmağı kıyısında yaşayan Lidyalılar dereye serdikleri koyun postlarını akşamları tarayarak elde ettikleri altını rafineriye götürüp satarlardı. Zamanla bu altınlardan ilk madeni parayı yapıp kullanıma soktular. Dünyada kullanılan değeri devlet tarafından garanti altına alınmış bu ilk para Lidya Kralı Karun’u dünyanın en zengin kralı yaptı².

² <http://www.ekonomikcozum.com/koseyaz/kosehas/paranin-tarihcesi-ve-ilk-banka.htm> (10.08.2010)

Değerli metallerin para olarak kullanımı ilk olarak milattan önce 2500 yıllarında Mısırlılarda görülmüştür. Ancak Mısırlıların kullandığı bu ilk metal paralar, bugünkü gibi bozuk para şeklinde değil, metal yüzük şeklinde olmuştur. Bugünkü bozuk para görünümündeki ilk metal paranın ise milattan önce 700 yıllarında, Anadolu'nun batısında yerleşmiş bulunan Lidyalılar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Kâğıt parayı ise ilk defa Çinliler, milattan sonra 618-907 yıllarında devam eden Tang Hanedanlığı sırasında kullanmaya başlamışlardır.1300'lü yıllardaki Ming hanedanlığı sırasında ise paranın üzerine imparatorun mührü ve devlet haznedarının imzası ilave edilerek, insanlara devlet güvencesi hissettirilmek istenmiş ve böylelikle kâğıt paranın kullanımının herkes tarafından daha çabuk benimsenmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Batıda kâğıt paranın kullanımı ise 1600'lü yılların sonunda Amerika Birleşik Devletleri'nde ve bundan kısa bir süre sonra da Avrupa'da başlamıştır³

Biz bu çalışmamızın birinci bölümünde dünyada ve Türkiye'de bankacılığın doğuşunu ve gelişimini, banka türlerini, bankaların görevlerini ve Türkiye'de Para Piyasasında işlev gören bankaları açıklayacağız.

İkinci bölümümüzde, kriz kavramının ne olduğunu, nasıl ortaya çıkabileceğini, türlerini açıklayacağız. Ardından ülkemizde ve dünyada meydana gelen önemli krizleri açıklayacağız.

Üçüncü bölümümüzde, İ.M.K.B. de kayıtlı olan bankaların mali tablolarını finansal oranlara göre inceleyeceğiz.

Dördüncü bölümde , üçüncü bölümde incelemesini yaptığımız banka mali tablolarının bulgularını değerlendireceğiz.

Beşinci ve son bölümümüzde bu çalışmamızın yapılış amacını, bulgularımızı açıklayıp bu bulgularımıza göre bir çıkarımda bulunacağız.

³ KETENCİ, G.,“Finansal Yeniliklerin Banknot Kullanımına Etkileri”,Uzmanlık Eterlilik Tezi, TCMB Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005,s.4-5. <http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/gorkemketenci.pdf> (10.08.2010)

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. Bankacılık Sisteminin Dünyada Gelişimi

Toplum paranın bir değişim aracı olarak kullanımının yararlarını fark ettikten hemen sonra, bunun depolanması için güvenli bir yere gereksinim olduğunu kabul etti⁴.

Orta Çağ'da altın ve gümüşten yapılmış madeni paralar çeşitli şekillerde değişime aracılık etti. İnsanlar doğal olarak, madeni paralarını hırsızlığa, yangına ve diğer tehlikelere karşı güvenli depoya gereksinim duydular. Böyle bir ihtiyaç ise, bazı güvenlik önlemlerinin alınmasını ve bir kasanın mevcudiyetini gerekli kıldı. yer bazı güvenlik önlemlerini ve bir kasayı gerektirdi. Kentin kuyumcuları, madeni paraların her zaman güvenle korunabildiği yerler oldular. Zenginler, firmalar ve kuyumcular ise, kendi değerli varlıklarını muhafaza edebilecekleri kasalara sahipti⁵.

Banka, “Karşılığında faiz, ya da kâr payı vermek üzere halktan veya özel kaynaklardan topladığı veya kendi sahip olduğu paraları, faizli veya sonuca katımlı yöntemle kredi olarak kullandıran ve böylece para akışına aracılık eden iktisadî işletmenin ve bu işletmenin sahibi durumunda olan anonim şirketin adıdır”⁶.

Bankacılık, Babil, Eski Yunan ve Roma'da ortaya çıktı. Tarihte ilk bankacılık hizmetlerinin varlığı ve oluşumu ile ilgili iki ayrı bilgi bulunmaktadır. Bunlardan biri M.Ö. 3500 diğeri ise, M.Ö. 2000 yılına ait bilgiler olup, bunlar aşağıda miladi takvimdeki önceliğine göre açıklanmaya çalışılacaktır:

⁴BAYE, M. R. and JANSEN, D. W. *Money, Banking, and Financial Markets: An Economics Approach*,. Houghton Miffling Company, Boston Toronto , 1995, s.14.

⁵BAYE, JENSEN,A.g.e., s.15.

⁶KUNTALP,E. ve OMAĞ, M., “Banka ve Sigorta Hukuku”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2009, s.12.

Yapılan kazılardan elde edilen ilk bilgilere göre; Sümerlerde M.Ö. 3500 yılında kurulan **Maket** bilinen ilk banka kuruluşudur. Maket'in ilk borç verenleri rahipler olarak bilinmektedir. Maketlerin çalışma prensipleri, harman zamanı ödenmek üzere çiftçilere tohum vb. gibi hammadde ve alet alımı için önceleri aynı olan daha sonraları ise parasal kredi açma şeklinde olmuştur. Kazılarda çıkan belgeler bir hesaptan diğer hesaba transferlerin, tediye ve teslim emirlerinin, mal belgeleri talimatının varlığını ortaya koymaktadır. Maketlerin başlıca uğraş konularının ödünç ve mevduat kabulü işlemlerini oluşturduğu ve maketlerde değişim düzeninin çok düzenli bir şekilde örgütlendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Ünlü Hammurabi kanunlarında maketlerin ödünç işlerini nasıl yöneteceği, borcun vadesinden nasıl tahsil olunacağı, borçlunun maketlerin ödünç işlerinin nasıl yöneteceği, borcun vadesinde nasıl tahsil olunacağı, borçlunun hangi mallarının ne yolla borcun tasfiyesinde kullanılacağı yazılmıştır⁷.

Ayrıca, bu dönemde yapılan nakit para ihracatı ve tahıl ya da hurma ihracatından esas sermaye üzerinden hesap edilen belli bir oranda faiz tahsilâtı da yapılmaktaydı. Yapılan ödünç işlemleri için taşınır ve taşınmaz mal rehini uygulamaları ile kefalete de başvurulmuş olup, oluşan doğal afetler sonunda kişilerin herhangi bir ürün elde etme olasılıklarının olmamasından ötürü bu dönemlerde faiz tahakkuk ettirilmemiştir.

İkinci edindiğimiz bilgiye göre de, bankacılığın gelişim süreci içerisinde M.Ö. 2000 yılında Babil'de mevduat kabulü ve kredi olarak açıklayabileceğimiz bankacılık işlemlerine rastlanmaktadır. Bu dönemde insanlar tanrıları, tapınakları ve tapınaklardaki rahipleri en güvenilir ve zararsız olarak benimsedikleri için, ellerindeki paralarını ve diğer değerli eşyalarını tapınaklara ve rahiplere bırakmışlardır. Rahipler kendilerine bırakılan bunca değerli eşya ve paradan ötürü büyük bir birikime sahiptiler. Uygun zamanlarda ve ihtiyacı olan kişilere kendilerine emanet edilen bu varlıkları bazı güvencelerle ödünç vermişler ve geri ödeme zamanında da faiziyle birlikte geri almışlardır. Bu bilgilere dayanılarak rahiplerin ilk bankacılar olduğu söylenebilmektedir.

⁷ PARASIZ, İ., " Para Banka ve Finansal Piyasalar", Ezgi Kitabevi, Bursa1, 1994, s.109.

Babil’de olduğu gibi, eski Yunan Site Devletlerinde de tapınaklar, kredi ve mevduat kabulünün yanı sıra, kambiyo işlemlerinin yapıldığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bir paranın diğerine çevrilmesi işlemi (exchange) tapınaklarda rahipler tarafından yapılmaya başlanmıştır⁸. Her sitenin kendine has sikkesi bulunmaktaydı ve diğer siteler tarafından bu sikkeler kabul görmemekteydi. Siteler arası ticaretin gelişim kaydetmesi ve bu gelişimin ilerlemesi sonucunda kambiyo olarak adlandırılan bu değişim sisteminin kurulması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Gene tapınaklarda bulunan rahiplerin bu kambiyo işlemlerini gerçekleştirdikleri ve rahiplerin kambiyo olarak nitelendirilen değişim sistemini yapmamaları durumunda, siteler arasında gerçekleştirilen ticaret büyük bir darbeye uğrayıp, gelişme yönündeki trendini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olacaktı.

Sikkelerin saklanmak amacıyla güvenli bir yere yani, tapınaklara bırakılması tapınak rahipleri tarafından “ mevduat” ve bu sikkelerin ihtiyacı olanlara geri ödeme zamanında faiziyle birlikte verilmesi de “ kredi” benzeri kurumların oluşmasını sağlamıştır. Daha sonraki zamanlarda, rahiplerin ve tapınakların dâhil olmadığı bir bankacılık sistemi” laik bankacılık” sistemi ilk defa Yunanistan’da geliştirilmiştir.

Laik bankacılık “ Trapezit” ler tarafından yapılmaya başlanmıştır. Trapezitlerin % 12–14 faiz ile ödünç verdikleri söylenmektedir Yapılan araştırmalar sonucunda; din adamlarının en büyük rakibi olarak Trapezit’lerin M.Ö.4.yüzyıl civarlarında ortaya çıktıkları tarihçiler tarafından söylenmektedir. “Masa”, “ tezgâh” kelimesinden türeyen “ Trapez” çok sonraları Akdeniz ülkelerinde görülen “ Banker” kelimesinin öncüsüdür. Çünkü, banker kelimesi de Latince tezgâh anlamında kullanılan “bank”dan gelmektedir⁹.

Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasıyla beraber, ticarî hayatta düşüş trendi gözlemlenmiş ama tefecilik faaliyetleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmelerden sonra 12. yüzyıla gelindiğinde, Akdeniz siteleri ile Bruges, Anvers ve Lübeck’in yönetimi altında bulunan Hansa Birliğine dâhil kentlerde ticaret

⁸http://www.isiktac.av.tr/Isiktac_Law_Firm/Publications_files/Bankacilik%20Tarihce.pdf (01.04.201)

⁹http://www.isiktac.av.tr/Isiktac_Law_Firm/Publications_files/Bankacilik%20Tarihce.pdf(01.04.20)

yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, bugün kullandığımız bono ile yakın benzerliklere sahip olan belgeler ortaya çıkmıştır. Bu belgeler bir siteden ötekine para aktarmanın veya bir tacir için parayı yanında götürmenin güvenlik açısından olumsuzluklar içermesiyle kullanıma sunulmuşlardır. Bu belgeler “Cambiale” olarak isimlendirilen ve tacirden gerekli paranın alındığı, ilgili komisyon ve masrafların düşülmesinden sonra kalan meblağın bizzat ilgili belgeyi getiren, ya da temsilcisi aracılığı ile ödeneceği vaat edilen mektuplar olarak isimlendirilmişlerdir.

Cambiale mektubu sisteminin işleyişi, başka kentlerde, ya da sitelerde ticaret yapmak isteyen tacirlerin kendi ülkelerinde para değişimi konusuyla ilgilenen ve “Cambisor” olarak adlandırılan kişilere başvurup, gerekli parayı ona ödemesi ve karşılığında Cambiale mektubunu almasıyla gerçekleşmekteydi. Bu mektubu alan tacir, ödeme yerine gittiği zaman mektubu paraya dönüştürüp ya mal alışında kullanıyor ya da önceden mevcut olan borcunun kapatabiliyordu.

Cambiale mektubunun işleyişi zaman içerisinde değişerek, tacirden vade farkını almak koşuluyla cambisor, mektubu tacirden herhangi bir ödeme almadan da yazmaya başlamış ve cambiale mektubu kredi vererek de işleme başlamıştır. Mevduat kabulü ve kredi işlemleri ilk zamanlarda tanıklar önünde, sözlü bir anlaşma olarak yapılmaktaydı. Fakat, 13. ve 14. Yüzyılda anlaşmaların önem arz eden hükümlerini içeren “Holograph” belgeleri hazırlanmış ve bu belgelerde mektubun imzacısı, muhatap durumundaki bankere belirli bir tarihte ve belirli bir miktardaki parayı lehtara vermek üzere havale talimatı verir hale gelmiştir.

16. ve 18. yüzyıla kadar olan sürede poliçe modern bir hal almış ve mevduat, kredi bankacılığı artık tam anlamıyla kabul görür bir hal almıştır. Bu dönemde banker aileler ün kazanmaya başlamışlar ve tacirler ticaret yapmanın yanı sıra kredi vermeye de başlamışlardır. Bunun sonucunda “Merchant Banker” kavramı ortaya çıkmıştır. Piecerza, Siena, Lucca, Floransa ve Lombardia bankerleri ön plana çıkmıştır. Bu olumlu gelişmelere rağmen, borç alanlar arasında devletlerin ve kralların olması sonucu borç tutarı büyüdükçe bunlar tarafından hazırlanan emirnamelerle borçlar silinmiş, alacaklı durumdaki banker ailelerin ellerindeki

malvarlığına da el konularak bankacılık sektörüne ve bu sektörün gelişmesine ağır bir darbe vurulmuştur.

Ailelerin bankerlik mesleğini kurumsallaştırması, bankayı ortaya çıkarmıştır. İlk kurulan bankalara örnek olarak; “ Casa di San Giorgio” (Cenova 1407), “ Banco della Piazzzi di Rialto” (Venedik 1587), “ Banco Giro (Venedik 1671)” gösterilebilir¹⁰.

1.2. Bankacılık Sisteminin Türkiye’de Gelişimi

Bankacılık sisteminin ülkemizde gelişimini akıllarda daha kalıcı olarak anlatmak için, belirli dönemlere ayırıp aktarmanın daha yararlı olacağını düşüncesindeyiz:

1.2.1. Osmanlı Dönemi (1847 – 1923)

Osmanlı İmparatorluğu bütçe açıklarını kapatma çabaları arayışı içindeydi. Bu arayışlar 1840’da netice verdi ve Osmanlı bütçe açıklarını kapatmak için **kaim** adı verilen ilk kâğıt parayı bastı. Kaimelerin miktarında zamanla artış gözlemlenmesi ve dış ticarete yaşanan açık pozisyonlarının sürekli hale gelmesinden ötürü, kaimeler yabancı paralar karşısında değerini kaybetmeye başladı. Bu durum ithalat için kaynak bulma zorunluluğunu da beraberinde getirdi. Hükümet kaimelerin değer düşüşlerine karşı ve ithalatın finansmanı için Galata Bankerleri ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma neticesinde sabit bir döviz kuru üzerinden poliçeler bankerler tarafından yazıldı ve ithalatın finansmanında bu poliçeler kullanıldı.

Osmanlı hükümeti ile Galata Bankerleri arasında yapılan bu anlaşma yenilenmeyi gerektiriyordu.1874 yılında hükümet, anlaşmayı yenilemek için bankerlerle görüşme yapmak üzere bankerlere başvurdu. Bankerler hükümet tarafından yapılan bu daveti kabul ettiler ama başka bir şartları vardı. Hükümete anlaşmanın hükümleri çerçevesinde işlerini bir banka kurup o banka ile devam ettirmeyi teklif ettiler. Finansman sıkıntısı içinde olan hükümet, bankerler tarafından

¹⁰http://www.isiktac.av.tr/Isiktac_Law_Firm/Publications_files/Bankacilik%20Tarihce.pdf
(01.04.2010)

yapılan bu teklifi kabul etmek zorunda kaldı ve İstanbul Bankası (Banque de Constantinople) adlı banka kuruldu.

Bu bankanın kurulması için zemin hazırlığı 1838’lerde başladı.1838’de Fransızlarla, 1839’da İngilizlerle yapılan ve daha sonraki yıllarda ardı ardına bütün Avrupa’nın ileri güçlü sanayi ürünü, giyim, kuşam, mobilya ve bazı tarım aletleri ile artisanal araçları bir genişlik kazanmıştı. Bu arada buharlı gemiler devreye girince ihracat da eskiye oranla beklenmedik bir şekilde artmıştır. Borçlu gelen gemiler borç döneminin teknik ve ekonomik yükünü hafifletmek için yün, pamuk, incir, kuru üzüm, keten, kuru bakliyat alıp götürüyorlardı. Bu ticaret anlaşmalarının tümünde Osmanlı ülkesinde iç ticaret yapma olanağı da tanınmış olduğundan pazar da canlanmış ve tütün başta olmak üzere bazı mallar için borsalar kurulmuştu. Ambarlarda kilitli mühürlü duran mallar üzerinde çeşitli oyunlar yoğunlaşmıştı. İşte bu gelişme 1845’te Banque de Constantinople’nin kurulmasına neden olmuştur¹¹.

Agio işlemleri nedeniyle İstanbul Bankası’nın faaliyetlerine 1852 yılında son verildiği araştırmalardan anlaşılmıştır.

1863 yılında, çiftçilere uygun koşullarda tarımsal kredi verilmesi amacıyla memleket sandıkları kurulmuştur. Bu sandıklar ilk olarak sermayesi başlangıçta imece usulüyle, ardından da köylünün mal varlığı ile orantılı olarak sandığa buğday koyması ile sağlanmıştır. Zamanla bu sermayenin toplanmasında karşılaşılan güçlükler ve toplanan paraların nerelere kullanıldığı ile ilgili şüpheler ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerden sonra 1888 yılında tarımsal kredilendirmeyi devlet denetimine alacak olan ilk devlet bankası sıfatıyla Ziraat Bankası kurulmuştur¹².

1.2.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923 – 1932)

Bu dönemde üretim tekniği geri olan ve sermaye ihtiyacı düşük seviyelerde olan işletmeler çoğunlukta idi. Böyle bir oluşum gelişimin ve de işlemlerin hızlanmasında önemli bir sekte olduğu için, hükümet tarafından bu sistemin daha

¹¹KAZCAN,H., “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Bankacılık Tarihi”,Creative Yayıncılık,1997, s.21.

¹²KAZCAN,H., A.g.e., s.2.

modern bir yapıya gelmesi istenmekteydi. Bu, özel kesim tarafından tek başına yapılamayacak bir durum olarak görüldüğünden devletin bankacılık faaliyetlerine başlaması ve modern bir ticaret anlayışının temellerinin atılmaya başlanması kararı alındı. Bu karar neticesinde, 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi yapılmış, kongreye katılanlar da kararı desteklemişlerdir.

Kongreye katılan tüccarların ana ticaret bankası kurulmasını istemeleri üzerine, Atatürk tarafından talimat verilmiş ve 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmuştur. Kongreye katılan diğer bir grup ise tarım kesimi temsilcileriydi. Bu temsilciler de tarım sektörüne daha fazla ve uygun koşullarda kredi verilmesini istemişlerdir. Bu isteği yerine getirebilmek için Ziraat Bankası'nın sermayesi arttırılmıştır¹³.

Cumhuriyet tarihinde bankacılık alanında yapılan en önemli atılım hareketi olarak 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı kanun ile kurulan T.C. Merkez Bankası olarak nitelendirilebilir. Çünkü bir ülkede para basmak, paranın değerini korumak, bankalara ödünç para vermekle görevli olan Merkez Bankasıdır. Bu da ekonominin dara düştüğü zamanlarda uygun şartlarda sağlanmak koşulu ile yabancı ülkelere borç isteme sıkıntısını önemli derecede engellemiş ve ülke parasının başka ülke paraları karşısında değer kaybetmesine bir nevi el freni vazifesi yapmıştır.

1.2.3. Özel Bankalar Dönemi (1945 – 1960)

Sanayileşme hareketleri hızlanmış ve bu düşünceye destekçi olarak devletin kamu bankalarını kurması öngörülmüştü. Fakat bu düşünce daha sonra yerini özel sektörün sanayileşmeyi hızlandırması ve geliştirmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu değişimin sonucunda özel kesim güçlenerek bankacılık faaliyetleriyle de ilgilenmeye, yatırımlarını bu yöne kaydırmaya başlamışlardır. İlerleyen dönem içerisinde şehirlerin büyümesi, nüfusun artması, sanayi sektörünün milli gelirden daha çok pay almasını sağlamıştır. İlk özel banka olarak 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası kurulmuştur.

¹³KAZCAN,H., A.g.e., s. 3.

1.2.4. Plânlı Dönem (1960 – 1980)

Ekonomik hayatın durgunluk halinde olması ve ekonomik olarak büyük önem arz eden dengelerin sağlanamaması nedeniyle, devletin ekonomik hayattaki rolü ve etkisi arttırılmak zorunda kalınmıştır. Kalkınma plânları hazırlanmış ve bu planlar doğrultusunda yatırımlar kamu iktisadi girişimi ve özel sektörün işbirliğiyle yapılmıştır.

Bu dönemde beş tane kalkınma ve iki tane de ticaret bankası kurulmuştur. Bunlar aşağıda gösterilmiştir:

Kalkınma Bankaları

- T.C. Turizm Bankası (1962)
- Sınâî ve Yatırım Kredi Bankası (1963)
- Devlet Yatırım Bankası (1964)
- Türkiye Maden Bankası (1968)
- Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976)

Ticaret Bankası

- Amerikan – Türk Dış Ticaret Bankası (1976)
- Arap – Türk Bankası (1977)

Planlı dönemde, oldukça karmaşık bir teşvik sistemi ile bankaların açtıkları orta vadeli kredi miktarı arttırılmaya çalışılmıştır. Bu teşvik sistemi ile, orta vadeli kredilerde uygulanacak faiz oranları diğer kredilerden daha yüksek olarak belirlenmiş; bankaların kredi kaynaklarından öncelikli sektör yatırımları için açacakları kredilere karşılık gelen mevduat için, Merkez Bankası'na normalden daha düşük oranda munzam karşılık yatırımları yeterli görülmüş; reeskont oranları farklılaştırılmış; bankalara toplam kredilerinin yüzde 10'u oranında orta vadeli kredi

verme zorunluluğu getirilmiş; bankaların öncelikli sektörlerde yatırım yapan iştiraklerine kredi vermelerine olanak sağlayıcı özendirici düzenlemeler yapılmıştır¹⁴.

1.2.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 – 2002)

1980’li yıllara kadar devletin kontrolünde kısıtlı araçlarla gerçekleştirilen bankacılık hizmetleri, liberalleşme doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda önemli ölçüde denetim altına alınmıştır. 1980’li yıllara kadar iç pazara yönelik sanayileşme hareketleri gözlemlenmekte iken, bundan sonraki dönemde 24 Ocak 1980 Kararları ile birlikte dışa açılma stratejileri benimsenmiştir. Bunun sonucunda ülkemizde “ Temmuz Bankacılığı” olarak bilinen Temmuz 1980 tarihinde faiz oranlarının serbest bırakılmasıyla yani, devlet narhının kaldırılmasıyla birlikte para piyasasında ortaya çıkan bankalar ve bankerler arası rekabet sonucu bankacılık sektöründe ciddi olumsuzluklar yaşanmış ve bununla ilgili devlet gerekli önlemleri almıştır. Bu doğrultuda bankacılığın gelişmesi ve rekabet ortamının oluşturulması amacıyla, kurumsal ve yasal gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeleri aşağıdaki gibi ifade edebiliriz:

- Tek düzen hesap planı uygulaması getirilmiştir,
- Bilânço dış denetime tabi tutulmuştur,
- Döviz piyasası kurulmuştur,
- Döviz hareketleri ve sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır.

1984 yılından itibaren İslam Bankacılığı da özel finans Kurumları aracılığıyla Türkiye’de kendilerine yer bulmuştur.1986 yılında bankacılık sisteminin likiditesini düzenleme amacıyla Bankalar arası Para Piyasası kurulmuştur¹⁵.

¹⁴BAŞAR, M. ve COŞKUN, M., “Bankacılık Uygulamaları”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2009, s.31.

¹⁵ www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/30/4/Yapi.pdf (03.04.2010).

1.2.6. Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002 – 2007)

Nisan 2001’de ekonominin dış stoklara direncinin arttırılmasını, enflasyonun düşürülmesini, kamu borçlarının azaltılmasını, malî disiplinin sağlanmasını, yapısal reformların tamamlanmasını ve bankacılık sisteminin güçlendirilmesini hedefleyen “güçlü ekonomiye geçiş programı”, uygulanmaya başlanmış ve bu program 2002 yılının başında revize edilmiştir¹⁶.

Bu dönemde bankacılık kamu bankalarındaki gerçekleşen ve görev zararları diye adlandırılan zararlar Devlet İç Borçlanma Senetleri ile tasfiye edilmiş ve böylece bankaların mali yapıları tekrar güçlendirilmeye çalışılmıştır. Buna ilave olarak Merkez Bankası’nın da asıl görevinin fiyat istikrarını sağlamak olduğu şekli Merkez Bankası kanundan yapılan değişiklikle tanımlanmıştır. Bu kanun değişikliği ile 5 Mayıs 2001 Tarihli ve 4651 Sayılı Kanun’la Para Politikası Kurulu oluşturularak bankacılık alanında başka bir gelişme daha sağlanmıştır.

1.3. Bankaların İşlevleri

Banka ve bankacılık denildiği zaman, elimizdeki birikimlerimizi vadeli ya da vadesiz olarak biriktireceğimiz, değerlendireceğimiz güvenli bir yer olarak aklımıza gelmektedir. Bu düşünce doğru olmasıyla birlikte bazı eksiklikleri de içermektedir.

Yukarıda da açıkladığımız gibi, elinde belirli bir birikimi olan birey bu birikimini güvenli bir yerde toplamak için bankalara getirir. Bankalar da tasarrufu olan bu kişi ya da kuruluşlardan aldıkları, bir yatırımda veya başka bir faaliyette kullanmak için bankaya başvuran diğer kişi, ya da kuruluşlara kredi olarak verip karşılığında faiz alabileceği gibi, tasarrufu yatırımlara da çeşitli yatırım alternatifleri sunarlar. Böylece, bankalar ekonominin can damarlarından biri olan kaynaklara aracılık etme faaliyetini yapmış olurlar.

Ayrıca, tasarruf sahiplerinin ellerindeki mevduatlarını nasıl ve nerelere yatırım yaparak kullanmalarını sağlarlar. Yane, portföy danışmanlığı yaparlar.

¹⁶http://www.isiktac.av.tr/Isiktac_Law_Firm/Publications_files/Bankacilik%20Tarihce.pdf
(01.04.2010)

Portföy danışmanlığı görevini yerine getirirken de, tasarruf sahibini ekonominin gidişatı hakkında bilgilendirir.

Bankacılık sistemi, geliştirilen ve uygulama alanı bulan çeşitli ödeme ve kredilendirme yöntemleri, finansal kiralama, faktoring, forfaiting gibi çağdaş finans teknikleri, teminat mektupları, belgeler karşılığında ödeme, akreditif gibi ödeme yöntemleri ile ulusal ve uluslar arası ticaretin artmasına katkıda bulunmaktadır¹⁷.

Fon fazlası olan kişi veya kuruluşlar, fon ihtiyacı olan kişi veya kuruluşlara kısa ve orta vadelerle fon transfer ederler. Bunu da bankalar aracılığıyla yaparlar. Bankaların bu aracılık işlemlerinde risk taşıdıkları aşikâr olmasına karşılık, aşağıda ekonomiye olan katkıları da yaparlar:

- Ekonomide atıl olarak kalması muhtemel olan fonları ekonomiye dâhil ederler,
- Elde edilen kaynakların verimli, karlı ve ekonomik olarak öncelik arz eden sektörlere aktararak kalkınmaya katkı sağlar,
- Kredi, kıymetli evrak ve kredi kartı gibi enstrümanları kullanarak kaydi para yaratmak,
- Para politikasında etkinliği arttırmak,
- Gelir ve servet dağılımını etkilemek

Kaydi Para: Maddi varlığı olmayan, yalnızca bankaların hesaplarına alacak veya borç kaydı düşülmek suretiyle yaratılan bir değişim, bir ödeme aracı olarak tanımlanabilir¹⁸.

Bankalar, bir yanda halkın tasarruflarını mevduat olarak toplar, diğer yandan oluşturdukları fonları kredi adı altında ekonomiye aktarırken, güvenilir kurum olmak zorundadırlar. Gerçekten ufak tasarrufların kendilerinde birikebilmesi, ancak

¹⁷ www.bilgikampi.com/dersler/muhasebe/bankaislemleri/343FBS037.pdf (11.04.2010)

¹⁸ www.bilgikampi.com/dersler/muhasebe/bankaislemleri/343FBS037.pdf (11.04.2010)

bunların sahiplerinin bankalara güven duyabilmesine bağılı bulunmaktadır. Şu halde bankalar hem güvenilir olmak, hem de güvenilirliklerini kesintisiz sürdürmek zorundadırlar¹⁹.

Güvenilirlik ve güvenlik konuları, devletin asli görevlerindedir. Bu nedenle, bankaların bir nevi de olsa kamu hizmetini yerine getirdiğı kabul edilmelidir.

Hizmet kesiminin en önemli kurumlarından olan bankaların iki temel fonksiyonu vardır. Bunlardan birincisi ekonomideki likidite akımının en iyi bir şekilde dolaşımını sağlamak ikincisi de halka, sahip oldukları mal varlığını rasyonel biçimde kullanmalarına yardımcı olmaktır²⁰.

1.4. Bankaların Çeşitleri

Banka çeşitleri aşağıda belirtilen alt başlıklar halinde toplanabilir.

- Mevduat kabul etme açısından bankalar,
- Sermaye kaynaklarına göre bankalar,
- Faaliyet alanları ve amaçlarına göre bankalar,
- Ekonomik fonksiyonlarının özelliklerine göre bankalar,
- Örgütlenme alanlarının yaygınlığına göre bankalar,
- Örgütlenmenin yasal niteliklerine göre bankalar.

1.4.1. Mevduat Kabul Etme Açısından Bankalar

Bu kısımda bankalar, mevduat kabul eden ve etmeyen olarak incelenecektir.

1.4.1.1. Mevduat Kabul Eden Bankalar

5411 sayılı Bankacılık Kanununun temel aldığı mevduat bankaları faaliyetlerini küçük montajlı işler yapmak esasına dayandıran, bu nedenle toplumun

¹⁹KUNTALP, E. ve OMAĞ, M., A.g.e., s.14.

²⁰ÇİVİ, H., “ Türkiye’de Bankacılık” , Fon Matbaası, Ankara, 1985, s.26-27.

geniş bir grubunun finansal gereksinimlerini karşılamaya yönelik bulunan çok şubeli bankalar niteliğindedir²¹.

Mevduat Bankaları, isminden de anlaşılacağı üzere mevduatı kabul eden bankalardır. Bu bankalar, içinde buldukları faaliyet alanında işlem yapabilmek için, halktan topladıkları küçük tasarrufları büyük hacimli fonlar ile kısa dönemi içeren, finansman gereksinimi olan kişi ya da kuruluşlara kredi olarak verirler. Burada bankalar, verdikleri krediye karşılık üstlendikleri riske karşılık ve faaliyetlerini devam ettirebilmek faiz alırlar.

1.4.1.2. Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar

Mevduat kabul etmeyen bankalar, tasarruf sahibine dönük bireysel hizmetler değil, daha çok sermaye piyasası işlemleri, portföy yönetimi ve danışmanlık hizmetleri gibi alanlarda faaliyet göstermektedirler. Ayrıca, kaynak olarak kullanabildikleri bazı özel fonlardan kredi de verebilirler. 2007 yılı itibariyle Türkiye’de faaliyette bulunan üç kamusal sermayeli, sekiz özel sermayeli ve iki adet de özel sermayeli mevduat kabul etmeyen banka vardır.²².

A -) Kamusal Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar

- İller Bankası,
- Türk Exim Bank,
- Türkiye kalkınma Bankası A.Ş.

B -) Özel Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar

- C Kredi ve Kalkınma bankası A.Ş.,
- Çalık Yatırım Bankası A.Ş.,
- Diler Yatırım Bankası A.Ş.,
- GSD Yatırım Bankası A.Ş.,

²¹ KUNTALP, E. ve OMAĞ, M., A.g.e., s.15.

²² www.gezmek.org/pageID_7065899.html (28.05.2010)

- İ.M.K. B. Takas ve Saklama Bankası,
- Nurol Yatırım bankası A.Ş.,
- Tat Yatırım Bankası A.Ş.,
- Türkiye Sınâî kalkınma Bankası A.Ş.

C -) Yabancı Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar

- Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş.,
- Deutsche Bank A.Ş.,
- Taib Yatırım Bank A.Ş.²³.

Bank. Kan. M. 77 / 1 uyarınca, mevduat kabul etmeyen bankalara bir kere, mevduatla ilgili olan hükümler uygulanmayacaktır. Nitekim bu tür bankalar, Kanunun mevduata ilişkin 61, 63 ve 64. Maddeleri ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ilişkin 106 ve 129. Maddeleri ile 131 ve 142. Maddeleri arasındaki hükümlere ve 130 / a bendi hükmüne tabi olmayacaktır²⁴.

1.4.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar

Bu gruptaki bankaları;

- Özel Bankalar,
- Karma Bankalar,
- Yabancı Bankalar olarak gruplandırılıp açıklayabiliriz.

1.4.2.1. Kamu Bankaları

Bu bankalar, devletin devlet olması gereği, kamu tarafından kurulması zorunlu olan finansal kurumlardır. Bu nedenle özel sektör açısından karlı olmayan

²³www.tbb.org.tr/asp/bankalarl.asp (01.04.2010)

²⁴KUNTALP, E. ve OMAĞ, M., A.g.e., s.15.

konularda faaliyette bulunurlar. Bunun gibi, bazı dönemlerde, ekonomide devletin müdahale etmesi gerektiğinde de kamu bankaları kurulabilirler.

Bu bankalar kamu karakterli olup, genelde kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yayımlanan bir idari kararla kurulmaktadır²⁵. Kamu bankası denilince ilk akla gelen örnek, T.C.Ziraat Bankası'dır.

1.4.2.2. Özel Bankalar

Genelde, ticaret, mevduat ya da yatırım bankaları şeklinde kurulan bankalardır. Kuruluş sermayesinde kamuya ait bir pay yoktur. Bu bankalar serbest piyasa ekonomisinin hâkim olduğu piyasalarda daha fazla görülmektedir.

1.4.2.3. Karma Bankalar

Kuruluş sermayesinde, kamu ve özel sektörün belirli oranla temsil edilen paylarının bulunduğu bankalardır.

Kamuya ait bir bankanın pay senetlerinin bir kısmının özel kesime satılmasıyla, karma banka olabileceği gibi, bu durum tersine de olabilir. Bu bankaların kurulması, özel sermayenin dinamik yapısıyla, kamunun destek ve büyük deneyimlerinden birlikte faydalanma isteğinin etkili olduğu da ileri sürülebilir²⁶.

1.4.2.4. Yabancı Bankalar

Yönetiminin ve kuruluş merkezinin bankaların buldukları ülke dışında olan bankalardır. Kuruluşunda ve ekonomik hayatı boyunca sermayesinin tamamı yabancı uyruklu kişi veya kurumlara ait olmaktadır.

Bir yabancı bankanın başka bir ülkede şubeler açıp orada faaliyette bulunması, ancak o ülkede özel izinler almakla mümkündür. Aksi durumda, bir

²⁵KUNTALP, E. ve OMAĞ, M., A.g.e., s.16.

²⁶BAŞAR, M. ve COŞKUN, M., A.g.e., s.56.

ülkedeki bankacılık faaliyetlerinin ülke dışındaki bir merkezden denetlenebilme olasılığı vardır²⁷.

1.4.3. Faaliyet Alanları ve Amaçlarına Göre Bankalar

1.4.3.1. Tek Amaçlı Bankalar

Ekonomik alanda gerçekleşen çeşitli konular, zamanla bankaları bu gelişmelere bağlı olarak bazı konular üzerinde yoğunlaşmaya ve uzmanlaşmaya yöneltmiştir. Belirli alanlarda uzmanlaşan bankalar hem kendi kalitelerini arttırmış, hem de müşterilerinin piyasaya olan etkilerini ve kalitelerini arttıracaklardır.

Toptancı bankalar olarak da nitelendirilebilecek bu bankalar az sayıda şubeye sahip olmaları nedeniyle, çalışmalarını büyük ölçüde belirli finansal merkezlerde sürdürmektedirler. Toptancı bankalar, genel bir ifadeyle müşterilerinden gelen büyük tutarlı kredi taleplerini karşılamak üzere başka firmalardan ve uluslar arası para ve sermaye piyasalarından büyük tutarlı fon sağlayan, müşterileriyle yakın ilişkileri olan bankalardır²⁸.

Bu bankaların ortaya çıkışı iki şekilde olmuştur. Bunlardan ilki; piyasa ekonomisi kurallarına bağlı olarak bazı bankaların kendiliğinden bu yola girdikleri görülmüştür. Batı Avrupa ekonomilerinde görülen iş bankalarıyla yatırım bankaları bu tür uzman bankalara örnek verilebilir. İkinci olarak da, özel yasalarla ve belirli amaçlar için kurulan bankalar olarak ortaya çıkmıştır. Tarım, maden ve kalkınma bankaları bu türden bankalardır²⁹.

1.4.3.2. Çok Amaçlı Bankalar

Uzman bankaların dışında kalan tüm bankalar, çok amaçlı bankalar olarak ifade edilebilir. Ama ilk akla gelen çok amaçlı bankalar hep mevduat ve ticaret bankalarıdır. Bu bankalar, bankacılık denilince akla gelen tüm işlemleri yapabilecek

²⁷ÇİVİ, H., A.g.e., s. 43.

²⁸ BAŞAR, M ve COŞKUN, M., A.g.e., s.59.

²⁹ÇİVİ, H., A.g.e., s. 52.

bir örgüt yapısına sahiptirler. Bu nedenle de perakendeci bankalar olarak da isimlendirilmektedirler.

Bankacılık faaliyetlerinin çok yönlü olması, bankanın işletme politikasına esneklik kazandırması ve işletme riskini dağıtması, kurumun başarısını arttırmaktadır.

1.4.4. Ekonomik Fonksiyonlarının Özelliklerine Göre Bankalar

Böyle bir gruplama ile bankaları açıklamak, bu bankaların işlem yaptıkları hizmetin özelliklerini daha iyi anlamamıza yarar sağlayacaktır.

1.4.4.1. Maden Bankaları

Maden, yeraltı kaynağı olarak ifade edilen nesnedir. Geçmişte ve günümüzde de yeraltı kaynakları tüm dünya ulusu için, ekonomik değeri ve politik amaçlardan ötürü hep önem arz etmiştir. İşte bu nedendendir ki, kıvrak zekâsı ile fırsatları her zaman iyi değerlendirmeyi bilen özel teşebbüsler, maden bankalarının faaliyet alanında hep ön sıralarda bulunmuşlardır.

Maden bankaları, bir ülkede mevcut bulunan yeraltı kaynaklarının araştırılması, işletilmesi, milli gelire olan katkılarının artırılması amacıyla finansal kaynak temini için kurulurlar. Bu banka türüne örnek olarak, Güney Ege Bölgesi'ndeki Fethiye İlinde kurulmuş olan, Eti Maden İşletmesi tarafından açılan ve bor madeninin çıkarılması ile ilgili çalışmalar yapan banka'yı gösterebiliriz.

1.4.4.2. Merkez Bankaları

Nasıl ki, insanoğlu, toplu olarak yaşamaya başlamış ve bu yaşam şekli de toplumsal düzen için, örf ve hukuk kuralları tarafından düzenlenen bir sistemle yönetilme ihtiyacı duymuş, bankaların da gelişen faaliyetleri sonucu örgüt yapılarının bir sistem tarafından kontrol edilme ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyacı karşılaması için de “Merkez Bankaları” kurulmuştur.

Merkez bankaları, ekonomide var olan bankacılıkla ilgili sistemi, kamu adına, yasal ve teknik olarak, denetleme imkânına sahiptir. Bunun yanı sıra, bir grupta bulunan çalışanların başındaki ekip liderinin ekibindeki çalışanlarını yönetmesi hakkına sahip olması gibi, hakka da sahiptirler.

Merkez bankaları, buldukları ülkelerin para birimlerinin değerini korumak, enflasyon hedefleri koymak ve bu hedeflere ulaşma yollarını hazırlamak gibi görevleri üstlenmişlerdir. Bu görevlerinin yanı sıra emisyon olarak adlandırılan ve para, hisse senedi, bono gibi değerlerin çıkarılması görevini de yerine getirmektedir.

Merkez bankalarının görevleri yukarıda açıklanmaya çalışılmış olup, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 1211 sayılı yasasındaki bilgilerden yararlanılarak daha kapsamlı bir şekilde aşağıda tekrar açıklanmıştır³⁰;

- Para kredi politikasını, kalkınma plânları ve yıllık plânlara uygun olarak yürütmek,
- Hükümetle birlikte, millî paranın iç ve dış değerini korumak amacıyla gerekli tedbirleri almak,
- Millî paranın hacim ve tedavülünü bu Kanun gereğince düzenlemek,
- Bankalara ödünç para vermek işlerini bu konuda yazılı sınırlar içerisinde düzenlemek.

1.4.4.3. Yatırım Bankaları

Yatırım bankası, underwriting ve menkul kıymet ihracı içinde ajan gibi davranarak sermaye artırımında kurumlara ve hükümetlere yardımcı, finansal bir kurumdur³¹.

³⁰KORKMAZ, T. ve CEYLAN, A., “Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi”, Ekin Yayıncılık, , Bursa, 2007, s.78.

³¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Investment_banking (16.04.2010).

Yatırım bankaları; mevduat kabul etmeyen, ticari bankacılık yapmayan ve kalkınma bankacılığı fonksiyonunun dışında kalan alanlarda faaliyet gösteren, müşterilerine yatırım danışmanlığı, kurumsal fon yönetimi gibi yatırım amaçlı hizmetler sunan ve gelirleri genel olarak alınan ücret ve komisyonlardan oluşan kurumlardır³²

Bu tanımla birlikte yatırım Bankaları'nın, ellerindeki, fonlarını yalnızca belirli bir menkul kıymet grubuna yatırmadıklarını ve menkul kıymet alımı ve satışıyla uğraşan finansal bir kurum olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Yatırım bankaları, işletmelere doğrudan doğruya kredi vermezler ve ticaret bankaları, tasarruf bankaları gibi mevduat toplamazlar³³.

Bu bankalar, faaliyetlerini işletmelerin halka arz ettiği hisse senedi ve tahviller ile devlet tahvillerini halkın satın alması sonucu haklatan topladıkları atıl haldeki fonları, devletin ihtiyacı olan uygun vadeli finansman kaynağını karşılamak ve ticari yatırımlara finansman kaynağı olarak vererek gerçekleştirirler.

Yatırım Bankalarının işlevleri aşağıda belirtilmiştir³⁴;

- Menkul kıymet çıkaracak işletmelerle tasarrufçu kurumlar arasında aracılık yapmak,
- Menkul kıymetlere yatırım yapmak isteyen tasarruf sahiplerine danışmanlık yapmak,
- İşletmelere ticaret bankalarından orta ve uzun vadeli kredi sağlamaları konusunda yardımcı olmak,
- İşletmelerin ihraç edecekleri menkul kıymetleri satın alarak, kendi nam ve hesaplarına halka satmayı taahhüt etmek.

³² AFŞAR, M., "Finansal Küreselleşme ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi", Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1558, Eskişehir, 2004, s.38.

³³ KORKMAZ, T. ve CEYLAN, A., A.g.e., s. 125.

³⁴ BAŞAR, M ve COŞKUN, M., A.g.e., s.63.

1.4.4.4. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları, kalkınma çabaları içindeki ülkelerin gelişmiş ülkelere yapılacak teknoloji ve sermaye transferlerinde, yerli ve yabancı kuruluşlara yardımcı olmak ve sermaye piyasalarının gelişmesini sağlamak amacıyla kurulmuş finansal kurumlardır³⁵.

Sermaye piyasalarının geliştiği ülkelerde, sanayi ve ticaret alanlarında ihtiyaç duyulan uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılamak kolay olmaktadır. Buna karşılık, sermaye piyasasının gelişmediği ülkelerde bu finansman ihtiyacını karşılamak aşağıda açıklanacak nedenlere bağlı olarak, pek kolay olmamaktadır;

- Hızlı bir ekonomik gelişmeyi sağlayacak uzun vadeli yatırımların kolay olmaması,
- Bu yatırımlar için gerekli teknik bilgi ve deneyimin eksikliği,
- Yeni bir işletme kurmak için gerekli olan bilgilerden yoksun olmak,
- Zorunlu görülen yatırımların finansmanı için, gerekli olan iç tasarruf yetersizliği.

Yukarıda bahsettiğimiz bu nedenlere bağlı olarak, yatırımcılara finansman kaynağı bulmak ve gerekli yatırım bilgileri ile işletme bilgileri konusunda yardımcı olmak amacıyla, Kalkınma Bankaları kurulmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için, her yatırım projesine değil de ekonomik olarak fayda düzeyi yüksek olan yatırımlara yönelirler.

Sermaye piyasasının gelişmediği ülkelerde fon kaynağı bulmak kolay olmamakla beraber, kalkınma bankaları bu fon kaynağı ihtiyacını bulabilmek için, yerli ve yabancı bankalardan, devlet fonları ve İslam Kalkınma Bankası gibi kaynaklardan fon ihtiyacını karşılamaya çalışırlar.

³⁵AFŞAR, M., A.g.e., s.37.

1.4.4.5. Tarım Bankaları

Tarım kesiminin desteklenmesi, kendine özgü sorunlarına çözüm bulunması, tarımsal yapıya uygun finansman kurumlarının oluşturulması amacıyla kurulmuş bankalara, Tarım Bankaları denilmektedir³⁶.

Bu bankalar, tarım alanındaki faaliyetlerin karşılanması için gerekli olan finansman kaynağını bulmak, gerekli teknik sistemin kurulup, geliştirilmesi ve tarımsal üretim gücünün arttırılmasını amaçlarlar. Riskinin yüksek ve kâr etme olasılığının düşük olması nedeniyle özel kesim tarafından değil de, kamu kesimi eliyle kurulurlar. Zaten, millî gelire büyük katkı sağlayan ve hemen kar sağlaması beklenmeye bu tip kuruluşlar, devletin devlet olarak yapmakla zorunlu olduğu asli görevleri arasındadır. Bir ülkenin kalkınması, özel ve kamu kesiminin çalışmaları ile gerçekleşmektedir. Ama bu iki kesim arasında kâr faktörünü ikinci planda tutan hep kamu kesimi olmuştur. Kamu kesiminde ana konu, tek bir kitleye değil topluma olumlu etki yapacak konulara yönelmektedir.

1.4.4.6. İpotek ve Emlak Bankaları

İpotek bankaları, adından da anlaşıldığı üzere bir taşınmaza ipotek koyarak, ilgili firmaların ihtiyacı olan orta ve uzun vadeli krediyi sağlarlar. Bunun yanında uzun vadeli finansman kaynağı arayışında olan reel yatırımcılar, bu ihtiyaçlarını karşılamak için sermaye piyasaları aracılığıyla hisse senedi, tahvil ve benzeri menkul kıymet satışı da yapabilirler.

Emlak bankaları, ipotek bankalarının konut, yapı gibi işlerde uzmanlaşmış olan grubu olarak ortaya çıkmaktadır. İpotek etme işlemlerine bağlı olarak, müşterilerine ticari bir mekân, ticari üretim yapabilmek için gerekli olan imalathane ve tesis gibi duran varlık sahibi olma imkânı sağlarlar.

³⁶ BAŞAR, M. ve COŞKUN, M., A.g.e., s.60.

1.4.4.7. Halk Bankaları

Bankacılığın tanımını ve tarihsel gelişimini aktarmaya çalıştığımız bölümde, insanların bankaları kullanma nedenleri içerisinde en önemlisinin güven faktörü olduğunu belirtmiş, bundan sonraki nedenin de kişi veya kuruluşların ekonomik seviyelerini bankacılık faktörlerini kullanarak arttırmak için olduğunu belirtmiştik.

Halk Bankaları da, zanaatkârların ve el emeği ile çalışan küçük esnafların ihtiyaç duydukları finansman kaynaklarını karşılamak için kurulmuş bir kamu bankasıdır. Bu bankalar, büyük işletmelere de hitap etmelerine karşılık ağırlıklı olarak küçük esnaf ve zanaatkârlar ile çalışma amacındadırlar. Bu amaca sahip olmalarındaki etkenin büyük işletmelerin, büyük ölçekli yatırım faaliyetleri yapmaları nedeniyle her bankadan finansman kaynağı bulabilmeleri olduğunu belirtmek gereklidir. Küçük esnaf ve zanaatkârların, ticaret bankalarından kredi alabilme olanaklarının kısıtlı olması, aldıkları kredileri ödememe olasılıklarının olması nedeniyle bankaların bu tip işletmelere kredi verme işlemlerini riskli bulmaktadırlar.

Ekonomik hayatın devam etmesi için, bu alandaki tüm ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu faktörleri bir zincirin halkaları gibi düşünmeli ve bu halkalardan birisinin kopmasının ya da zarar görmesinin bütününe olumsuz etki yapacağını unutmamalıyız. Küçük esnafın ürettiği mamul, büyük sanayicilerin ürettiklerinden hacimce ve miktarca daha küçük olmaktadır. Elbette ki bu yadsınamaz bir konudur. Ama çeşitli şekillerdeki ve renklerdeki taş parkelerden oluşan o muhteşem kaldırımlar ve yollar gibi ya da domino taşlarının tek tek dizilip eşsiz eserlerin oluşması sırasında olduğu gibi, bütünü oluşturan o küçük parçalardan birinin olmaması veya yanlış yerde olması tüm eseri hiç edecektir.

1.4.4.8. Katılım Bankaları

Katılım Bankaları mali sektörde faaliyet gösteren, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan kuruluşlardır. Katılım bankalarının varlık nedeni ve altın kuralı “ faizsizlik prensibidir”. Bu prensibe göre³⁷;

- Fon toplarken, sabit bir getiri taahhüt etmemek,
- Fon kullandırırken nakit kredi vermeyip, malı peşin alıp vadeli satmaktır.

Bir İslam ülkesi olarak Türkiye’de ve dünyanın diğer İslam ülkelerinin halklarının dini inançlarına göre faiz haram kabul edilmektedir. Mevduat ve faiz bankalarına yatırılmayan mevduatlar, ülke ekonomisi açısından ve de tasarruf sahipleri açısından önemli bir kaybı ifade etmektedir. İşte bu kaybı ortadan kaldırmak için, tasarrufların sahiplerinden alınarak faizsiz finansman kurallarına dayalı bir şekilde sanayi ve ticaret alanında kullanmayı ve bu kullanımdan doğan kar veya zararı tasarruf sahipleri ile paylaşmayı amaçlayan “ Katılım Bankaları” kurulmuştur.

İslam dininin esaslarına göre, faizi almak ve de vermek haram kılınmıştır. İnsanları faizden uzak tutmak için de, ticaret özendirilmiştir. Ticaretle uğraşan Müslüman kesim tüccarlar, faizin haram kılınmasından ötürü, ticarî işlemlerinde bildiğimiz klâsik bankaları kullanmamışlardır. Bunun neticesinde de ekonomide para akışı sektöre uğramıştır. Bu olumsuzluğu azaltabilmek ve / veya ortadan kaldırmak için, Müslüman toplumlar kendi dinlerine uygun kıstaslara sahip bir banka olan “ katılım bankalarını” kurmuşlardır. Katılım bankalarının kurulmasındaki bir diğer önemli neden de, İslam ülkelerinde oluşan finansman kaynaklarını dini kıstaslara uygun olan yatırımlara aktararak, kalkınmaya katkıda bulunmaktır.

Katılım bankalarının fon kullanım yolları diğer bankalardan hayli farklıdır. Hatırlanacağı üzere, diğer bankalarda iki temel fon kullanım alanı vardı; krediler ve pazarlanabilir menkul değerler. Burada menkul değerlere (hele de sabit oranlı getirili

³⁷www.albarakaturk.com.tr (08.03.2010)

bir finansal araca) para yatırmak mümkün olmadığından, kurumun ana fon kullanım alanı kredilerdir. Fakat kredi olarak da katılım bankaları nakdi kredi yerine daha çok aynı kredilendirmeye ağırlık vermektedir. O yüzden bu kurumların kredileri³⁸;

- Nakdi krediler,
- Gayri nakdi krediler olarak iki gruba ayrılmaktadır.

Türkiye’de halen bankacılık sektörümüzde faaliyet gösteren katılım bankalarına; Türjkiye Finans Katılım bankası, Asya katılım Bankası ve son olarak da Kuveyt Türk Katılım Bankası örnek olarak gösterilebilir.

1.4.5. Örgütlenme Alanlarının Yaygınlığına Göre Bankalar

Bu bankaları da yerel, bölgesel, ulusal, uluslar arası ve kıyı bankaları olarak ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

1.4.5.1. Yerel Bankalar

Bu bankalar, küçük ölçekdeki il veya ilçe merkezinde, bir veya birden fazla şubesi olan bankalar olarak ekonomik alanda faaliyet göstermektedirler. Bankacılık tarihine bakıldığında sermaye ihtiyacının yüksek olması, her yerde bankacılığın tam olarak gelişmemesi ve tecrübeli çalışan eksikliği nedeniyle bazı bankaların ilk olarak yerel banka biçiminde kuruldukları ve zamanla örgütlenme yapılarını değiştirdikleri görülmüştür. Bankacılık sektörünün hızla gelişmesi ile bu türde kurulmuş bankaların önemi ve sayıları azalmıştır.

1.4.5.2. Bölgesel Bankalar

Bölgesel amaçlı yapılan çalışmalarda hep şu özellik göze çarpmıştır:

“Yapılan çalışmalardaki amaç, bölgenin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesinin yanında, bölge halkının da bilinçlenmesi olarak belirlenmiştir”.

³⁸ERDEM, E., “Para Banka ve Finansal Sistem”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s.282.

İşte bölgesel bankalar da, büyük yüz ölçümüne sahip ülkelerde bölgesel kalkınmayı tetikleyecek ve buradaki atıl halde olan tasarrufları kullanarak, fon kaynağı elde etmek için kurulmuşlardır. Ayrıca, bazı bölgelerin jeopolitik önem arz etmesine rağmen kalkınma seviyesi düşük olabilmekte ve bu olumsuz durum bölgesel bankalar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler ile ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

1.4.5.3. Ulusal Bankalar

Bu bankalar, belirli bir ulusun sınırları içerisinde ve kendi ulusal kaynaklarıyla sermayesini finanse ederek kurulurlar. Buldukları ülkenin sınırları içerisinde her yere şubeler açıp, çeşitli alanlarda faaliyetlerini gerçekleştirebilirler.

1.4.5.4. Uluslar Arası Bankalar

Dünyanın neresinde olursanız olun, teknoloji ve ulaşım ağınız gelişmişse elde ettiğiniz ürünün veya ürün gruplarının bulunduğu ulusun dışındaki pazarlarda da talep edilmesini beklersiniz. Bu tipteki taleplerin artması, doğal olarak ekonomilerin dışa açılmasını sağlayacak ve ardından da mal ve sermaye hareketleri de artacaktır. Bu artışlar doğrultusunda da tek bir ulusa ait bir şirketten, uluslar arası bir şirket haline gelebilmişsinizdir. Tabi ki de, tüm bu olumlu gelişmelerin yapılabilmesi için önemli miktarlarda finansman kaynağına ihtiyaç duyulacaktır. İşte tüm bu nedenlerden ve bunlara ek olarak, sermaye getirilerindeki yükselmesiyle bankacılık faaliyetleri alanında uluslar arası bir açılım yapılması gerekmiştir.

1.4.5.5. Kıyı Bankaları (Off – Shore Bankalar)

Müdahale ve denetimi ile vergilemenin asgari düzeyde tutulduğu koşullarda konvertibl paralar üzerine işlem yaparak, çok uluslu şirketlere, uluslar arası girişimlere hizmet veren bankacılık türüne “ off – shore bankacılık” denilir³⁹.

³⁹ www.yenimakale.com/ekonomi/164-kiyi-bankaciligi-off-shore-banking-ve-serbest-bolgeler.pdf
(20.04.2010)

Türkiye’de kıyı bankacılığı olarak ifade edilen ve gerçekte “ kıyı ötesi” anlamına gelen off -shore bankacılık, ülkemizde özel sermaye ile kurulup, batan ya da batırılan bankaların kasalarındaki mevduatların bu bankalara kaçırılmasıyla gündeme gelmiştir. Bu olaya en bariz bir örnek olarak, 2004 yılında İmar Bankası’nın sahip ve yöneticileri tarafından yaklaşık olarak 8 katrilyon T.L. olduğu iddia edilen bir mevduatın yurt dışına kaçırılması şeklinde verilebilir.

Off – shore bankacılık holdinginin genellikle, muazzam servetleri gizlice bir vergi sığınağında korumak için kurulmaları, bu bankalardaki hesap sahipleri açısından yarar sağlamaktadır⁴⁰.

Off – shore bankalar, ülkede bulunan diğer bankaları ilgilendiren yasal düzenlemelere tabi olmayıp, serbest bölgelerde faaliyetlerini gerçekleştirirler.

Serbest bölgeler, bir ülkenin milli sınırları içinde fakat gümrük sınırları dışında, ekonomik faaliyetlerin teşvik edildiği dış ticaret ve gümrük ile ilgili yasa ve kısıtlamaların tamamen veya kısmen uygulama dışı bırakılması ile oluşturulmuş, bütün kişiler ile her türlü malın giriş ve çıkışlarının serbestçe yapıldığı yerlerdir⁴¹;(*)

⁴⁰ www.offshorecompany.com/banking/index.asp (01.05.2010)

(*)Türkiye’de faaliyette bulunan serbest bölgeler ve faaliyete geçiş tarihleri

1987 yılında Mersin Serbest Bölgesi ve Antalya Serbest Bölgesi, 1990 yılında Ege Serbest Bölgesi ve İstanbul-Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi, 1992 yılında Trabzon serbest Bölgesi, 1995 yılında İstanbul Deri ve endüstri Serbest Bölgesi, Doğu Anadolu Serbest Bölgesi, Mardin Serbest Bölgesi, 1997 yılında İ.M.K.B. Uluslararası Menkul Kıymet Serbest Bölgesi, 1998 yılında İzmir – Menemen Deri Serbest Bölgesi, Rize Serbest Bölgesi, Samsun Serbest Bölgesi, İstanbul - Trakya Serbest Bölgesi, Kayseri Serbest Bölgesi, 1999 yılında Avrupa Serbest Bölgesi, Gaziantep Serbest Bölgesi, adana Yumurtalık Serbest Bölgesi, 2001 yılında Denizli Serbest bölgesi, Bursa serbest Bölgesi, Kocaeli Serbest Bölgesi, 2002 yılında TUBİTAK – Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji Serbest Bölgesi.

⁴¹ www.hakanguclu.com (20.04.2010)

Dünyanın kurulu olan kıyı bankaları merkezleri aşağıda belirtilmiştir;

- Kıbrıs,
- Malta,
- Kosta Rika,
- Manş adaları,
- Singapur,
- Uruguay.

Hesap sahiplerinin ülkelerinin dışında kurulan off – shore banka, tipik olarak düşük vergilerle, finansal ve yasal avantajlar sağlar. Bu avantajları aşağıdaki gibi belirtebiliriz⁴²;

- Daha fazla gizlilik(1934'te İsviçre Bankacılığı ile ortaya çıktı),
- Düşük vergilendirme ya da sıfır vergilendirme (vergi cenneti),
- Mevduata kolay erişim,
- Yerel politikalara veya finansal istikrarsızlıklara karşı koruma.

1.4.6. Örgütlenmenin Yasal Niteliklerine Göre Bankalar

Dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun, bir bankayı kurabilmek için bazı yasal düzenlemelerin olması gerekmektedir. İşte bu yasal düzenlemelere göre bankaları üç gruba ayırarak incelememiz gerekmektedir.

1.4.6.1. Şahıs Şirketi Şeklindeki Bankalar

Şahıs şirketi şeklinde banka kurulması, XIX. Yüzyıl Avrupa'sındaki, zengin aileler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Fakat günümüzde, ticari bir ortaklık kurmaktan farklı olmayan bu tür bankalara bankacılık sistemimizin içerisinde rastlanılmamaktadır. Çünkü finansal sistem içerisindeki bankacılığın tarihsel gelişimi içerisinde öneminin ve toplumsal açıdan öneminin artması nedeniyle şahısların banka

⁴² http://en.wikipedia.org/wiki/Offshore_bank (02.05.2010)

kurmalarını önlemek gayesiyle bazı yasal önlemler getirilmiştir. Türkiye’de bankaların kurulabilmesi için anonim şirket olma zorunluluğu, yasalarda belirtilmiştir.

1.4.6.2. Sermaye Şirketi Şeklinde Bankalar

19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla gelindiğinde, bankalar ve bankacılık sektörü modernleşmiş ve bu modernleşmeye bağlı olarak, sermaye şirketi şeklinde kurulmaya başlamışlardır. Bir bankanın kurulması için bu yöntemin seçilmesindeki gaye, bankaların sermaye yapılarının sağlam olması ve buna bağlı olarak da halkla olan ilişkilerinde güvenilir olmasının hedeflenmesidir. Bu prensipte kurulmuş bankalarda tasarruflarını değerlendirmek isteyen kişiler, istedikleri andan bu bankaların mali verilerine ulaşabileceklerdir. Böylece, karşılıklı güven ve bilgi alışverişi oluşmuş, finansal sistemdeki bankacılık sektöre uğramamış olacaktır.

1.4.6.3. Özel Yasalarla Kurulan Bankalar

Banka denilince aklımıza ilk başta sadece, mevduat, kredi ve faiz gibi kavramlar gelmektedir. Modern bankacılık anlayışına göre, tek bir alanda değil birçok alanda bankacılık faaliyetleri yapılmalıdır. Bunun neticesinde de, bankacılık sistemi geniş alanlara ve hem kendisini hem de bulunduğu sektördeki faaliyetleri geliştirecektir. Bu duruma bağlı olarak, bankacılık faaliyetlerinin geliştiği ve yayıldığı alanlardaki ilgili kişilerin memnuniyeti de artacaktır.

Bankacılık alanındaki bu gelişmelerin ve yayılmaların zorunlu görüldüğü bazı faaliyet alanları, özel sektör tarafından karlı görülmemektedir. Ön planda karlılığı hedefleyen özel sektörün kurmayı uygun görmediği bu gibi durumlarda, bizzat devletin sermayesi ile kurulup, devlet tarafından denetlenmektedir. Bu işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için, sadece bunlara özel kanunlar çıkartılmaktadır. İşte böyle bir döngü içerisinde kurulmuş olan bankalara “ özel yasalarla kurulmuş bankalar” denilmektedir. Bu tip bankalara örnek olarak, madencilik gelişimi ve yer altı kaynaklarından faydalanmak için kurulan “*maden bankaları*” ile tarım sektörünü ve bu sektördeki çiftçileri korumak ve desteklemek için kurulan “ *tarım bankaları*” gösterilebilir.

1.5. Türkiye Para Piyasasında Faaliyet Gösteren Bankalar

Türkiye’de halen faaliyette bulunan bankaların listesi, aşağıda Türkiye Bankalar Birliği’nden alınan tabloda gösterilmiştir. Bu bankalardan Türkiye Para Piyasası’nda faaliyet gösterenler ise, mevduat bankaları başlığı altında gösterilmiştir. Bu bankaları da kısaca bilgi vermek amacıyla, aşağıda açıklayacağız.

Tablo 1: Türkiye Para Piyasasında Faaliyette Bulunan Bankalar

Banka Adı
Tüm Bankalar
Mevduat Bankaları
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
Adabank A.Ş.
Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolubank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.

Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Tasarruf Mevduatı Sig. Fon. Devr. B.
Birleşik Fon Bankası A.Ş.
Yabancı Sermayeli Bankalar
Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar
Arap Türk Bankası A.Ş.
Citibank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Eurobank Tekfen A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Fortis Bank A.Ş.
HSBC Bank A.Ş.
ING Bank A.Ş.
Millennium Bank A.Ş.
Turkland Bank A.Ş.

Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar
Bank Mellat
Habib Bank Limited
JPMorgan Chase Bank N.A.
Société Générale (SA)
The Royal Bank of Scotland N.V.
WestLB AG
Kalkınma ve Yatırım Bankaları
Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları
İller Bankası
Türk Eximbank
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.
Diler Yatırım Bankası A.Ş.
GSD Yatırım Bankası A.Ş.
İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.

Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
Credit Agricole Yatırım Bankası Türk A.Ş.
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.
Taib Yatırım Bank A.Ş.

Kaynak:http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarih=27.06.2011

1.5.1. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları

1.5.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.

19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda ticari hayatta ve finansman kesiminde batılı kesimin modeli benimsenmeye başlamıştı. Osmanlı'nın kendi milli niteliğinde bir bankayı kurması için gerekli sermayesinin olmayışı ve batılı bankacılığın benimsenmesi neticesinde, Osmanlı topraklarında yabancı bankalar ortaya çıkmaya başlamıştır. O dönemlerde sanayinin daha gelişmemiş olması nedeniyle halk, geçimini tarım alanından sağlamaktaydı. Tarım alanında faaliyette bulunan çiftçiler, tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmek için maddi kaynak sıkıntısı yaşıyorlardı ve bu sıkıntıyı gidermek için de, şahıslardan kredi alıyorlardı.

Sözü edilen bu kredileri verenler, bu işi meslek edinmiş faizci kimselerin yanı sıra, tarım gereçlerini satan tüccar, toptancı, ihracatçı, komisyoncu ve köy bakkalı gibi çeşitli ticaret erbabı ve esnaftır. Bu kişilere tefeci veya murabaha denilmekteydi⁴³.

Bu vahim durum, o dönemde Yugoslavya'da vali olarak vazife gören Mithat Paşa'ya iletilmiş ve paşanın da gayretleriyle çiftçileri korumak amacıyla bir organizasyon kurulması kararı alınmıştır. Bu organizasyonun kurulabilmesi için

⁴³<http://www.ziraatbankasi.com.tr/default.asp?sayfa=tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx&anagrup=bankamiz> (13.05.2010)

maddi kaynağa ihtiyaç duyulmuş paşa bu ihtiyacın giderilmesinin bizzat devlet tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu çalışmalar neticesinde “ Memleket Sandıkları” olarak ifade edilen ver ilk milli bankamız olarak nitelendirebileceğimiz bir finansal örgüt kurulmuştur.

Tabi her olumlu gelişmede olduğu gibi, zamanla bu örgütte de bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Sandıkların işleyişinde bozulmalar oluşmuş, sandıkta toplanan paraların nerelere gittiği hakkında kuşkular duyulmaya başlanmıştır.

Bu kuşkuları ortadan kaldırmak ve kurulan bu finansal sistemin daha verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla, 15 Ağustos 1888 tarihinde “ Ziraat bankası” kurulmuştur⁴⁴.

1.5.1.2. Türkiye Halk Bankası A.Ş.

1. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve 1929 Dünya Ekonomik Buhranı, ülkemizi mal darlığı, hayat pahalılığı ve yüksek faiz baskısı altında ağır ekonomik şartların yaşandığı bir ortama sürükler. Öncelikle dengeli bir toplum yapısının gereğinin bilincinde olan genç Türkiye Cumhuriyeti, küçük esnaf ve sanatkârların desteklenmesini ve halk bankacılığının geliştirilmesini bu doğrultudaki hedefler olarak benimser. Ancak, Cumhuriyetin ilk yıllarında sermaye birikimi, üretim alanlarının kıtlığı, özel sektörün yetersizliği nedeniyle yaşanan ekonomik güçlükler, esnaf-sanatkâr ve küçük meslek sahibini teşvik edici kredi kurumlarının ortaya çıkışını engeller. Kalıcı bir ekonomik kalkınma, sosyal denge ve toplumsal barışın korunması için uygun koşullarla esnaf-sanatkâr ve küçük meslek sahibine kaynak aktarmak ve sermaye birikimini başlatmak amacıyla Türkiye Halk Bankası 1933 tarihli ve 2284 sayılı Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu kapsamında kurulur ve 1938 yılında faaliyete geçer. Türkiye Halk Bankası'nın kurulmasının temelinde Büyük Önder Atatürk'ün "Küçük esnafa ve büyük sanayi erbabına muhtaç oldukları kredileri kolayca ucuza verecek bir teşekkül vücuda getirmek ve kredinin normal şartlar altında ucuzlatılmasına çalışmak da çok lazımdır" ile "Siz sanatkârların ufak

⁴⁴<http://www.ziraatbankasi.com.tr/default.asp?sayfa=tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx&anagrup=bankamiz> (13.05.2010)

dükkanları yerine muhteşem fabrikalar yapıldığını gördüğüm gün, mutluluğum en yüksek derecesini bulacaktır" fikirleri önemli bir yer tutar ve her zamanki gibi kılavuz olur⁴⁵.

1.5.1.3. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Vakıfların ellerindeki paraların ve bu vakıfların gelirlerinin değerlendirilmesi, ülke ekonomisine ve yatırımlara katkı sahibi olmak amacıyla, modern bankacılık sistemimiz içerisine 50 milyon T.L. kuruluş sermayesi ile girmiştir.

Vakıflar bankasının bankacılık sistemine dâhil olması, 6219 sayılı özel kanunla ve 1954 tarihinde gerçekleşmiştir. Ülke çapında 462 adet şubesi bulunan bankanın, yurt dışında üç bankada iştiraki bulunmaktadır. Bunlar; Avusturya'da Vakıfbank İnternational AG, K.K.T.C.'de World Vakıf Off – Shore Banking Ltd. ve Kıbrıs Vakıflar Bank. Ltd.'dir⁴⁶.

1.5.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

1.5.2.1. Akbank T.A.Ş.

Akbank, 1948 yılının Ocak ayında, Adana'da, yerel bir banka olarak kurulmuştur. Kuruluş amacı bölgedeki pamuk üreticilerine finansman sağlamak olan banka, 14 Temmuz 1950 yılında Sirkeci'de ilk İstanbul şubesini açmıştır.1954 yılında genel müdürlüğünün İstanbul'a taşınmasının ardından, 1990 yılında halka açılarak 1998 yılında ikincil halka arz ile hisse senetleri American Depository Receipt olarak da uluslar arası piyasalarda işlem görmeye başlamıştır⁴⁷.

1.5.2.2. Anadolu Bank A.Ş.

1997 yılında Özelleştirme İdaresi'nden satın alınmasının ardından 3 şube ile Bankacılık faaliyetine başlayan Banka'nın şube sayısı 2007 yılsonunda 76'ya

⁴⁵ <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=932> (14.03.2010)

⁴⁶ <http://www.vakifbank.com.tr/vakifbank-tarihcesi.aspx>(14.03.2010)

⁴⁷ www.akbank.com/tarihce.aspx (14.03.2010)

yükselmiştir. Anadolubank bugün, 86 şubede toplam 1907 çalışanıyla hizmet vermektedir⁴⁸.

1.5.2.3. Şekerbank T.A.Ş.

1953 yılında şeker pancarı üreticisinin finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Pancar Kooperatifleri Bankası adı altında Eskişehir'de kuruldu. Şeker pancarı üreticilerinin, Pancar Kooperatifleri'ndeki küçük birikimlerinden oluşan sermaye ile yola çıkan banka, 1956 yılında Ankara'ya taşındığında Şekerbank adını aldı; 1993 yılından itibaren özel banka statüsüyle dinamik bir yapıya kavuştu ve atılımlarını büyüttü. 1997 yılında bankanın hisseleri halka arz edildi. Şekerbank, 2004 yılında merkezini İstanbul'a taşıdı. Kurucusu olan ve sayıları bir buçuk milyona varan Anadolu'lu girişimcinin sorumluluğunu taşıyarak hizmet veren Şekerbank, çok ortaklı geniş sermaye tabanına oturan sağlam yapısını, istikrarlı ve kararlı bir büyümeyle bugüne taşıdı. 2007 Mart'ında sonuçlanan BTA Securities JSC ile ortaklığı sonucu hisse yapısı; Şekerbank T.A.Ş. Personeli Munzam Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfı % 33.98, BTA Securities JSC % 33.98, Pancar Kooperatifleri % 0.08 ve Halka Arz % 31.96 olarak şekillendi⁴⁹.

1.5.2.4. Turkish Bank A.Ş.

Turkish Bank Grubu Türkiye'deki faaliyetlerine 1982 yılında İstanbul'da, Kıbrıs'ta kurulu olan Türk Bankası Ltd.'nin şubelerini açarak başlamıştır. 1988 yılında ikinci şubelerini İzmir de açan Türk Bankası Ltd. bir sonraki yıl Mersin şubelerini devreye sokarak Türkiye'deki hizmet ağını genişletmiştir. Turkish Bank Grubu'nun Türkiye operasyonları 27 Aralık 1991'de yabancı banka statüsünden çıkarak Turkish Bank A.Ş. olarak ayrı bir tüzel kişilik kazanmıştır⁵⁰.

⁴⁸ <http://www.anadolubank.com.tr/hakkimizda/?page=tarihce> (14.03.2010).

⁴⁹ <http://www.sekerbank.com.tr/hakkimizda/hakkimizda.jsp> (14.03.2010)

⁵⁰ <http://www.turkishbank.com.tr/tarihce> (14.03.2010)

1.5.2.5. Türkiye İş Bankası A.Ş.

Kurtuluş Savaşı'nın sona ermesi ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik ve sosyal olarak yeniden yapılanması gerekmektedir. Bu yapılanmanın olabilmesi için de, finansman kaynağına ihtiyaç duyulmaktaydı. Savaştan yeni çıkmış ve yeni yönetim şekli almış olan her ülkenin, bu gibi finansman kaynağını bulması neredeyse mümkün olmamaktadır. Bu dönemde, Türkiye'de sanayi ve ticaretin yabancı uyruklu kişilerin elinde olması, yeni kurulmuş bir devletin millileşmesini ve ekonomik olarak büyümesi önünde bir engel olarak görülmekteydi. Bu ortamda tasarrufu teşvik edecek, millî sermayeli bir banka kurulmalıydı ki, ülke ekonomik ve sosyal refaha ulaşabilsin. İşte bu amaca bağlı olarak, Atatürk'ün önderliğinde ve ulusal sermayeli bir banka kurulması kararı alınmıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olan İş Bankası, Atatürk'ün direktifleriyle İzmir Birinci İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 26 Ağustos 1924 tarihinde kuruldu. İş bankası ilk genel müdürü Celâl Bayar'ın önderliğinde iki şube ve 37 personel ile hizmete başladı. Nominal sermayesi bir milyon T.L.dir. Bu sermayenin fiilen ödenen 250 bin T.L.'lik bölümü ise, bizzat Atatürk tarafından karşılandı⁵¹.

Kurtuluş Savaşı sırasında Hindistan alt kıtasındaki Müslümanlarca (Pakistanlılar) Mustafa Kemal'e gönderilen paranın harcanmayan kısmı İş Bankası'nın kuruluş sermayesini oluşturmuştur. Atatürk'ün Risayet - i Cumhur Kâtibi Hasan Rıza Soyak anlatıyor⁵²:

⁵¹http://www.isbank.com.tr/content/TR/Bizi_Taniyin/Tarihimiz/O_Gunlerden_Bugunlere-234-226.aspx (28.05.2010)

⁵²KOCABAŞOĞLU, U.,SAK, G., SÖNMEZ, S., ERKAL, F., GÖKMEN, Ö., ŞEKER, N., ULUĞTEKİN, M., "Türkiye İş Bankası Tarihi", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001, s.4.

“Açtığı çetin mücadeleye yardım maksadıyla Hindistan’dan şahsına yekûnu takriben 500- 600 bin lira kadar tutan bir para gönderilmişti. O bu paranın 500.000 lirasını Büyük Taarruz’dan önce maliye’nin karşılayamadığı bazı hususi masraflar için Batı Cephesi Komutanlığı emrine vermişti. Zaferden sonra, beş yüz bin liranın üç yüz seksen kûsur bin lirası İcra Vekilleri Heyeti kararıyla kendisine iade olunmuştu. Atatürk bu paranın memleket hesabına en hayırlı, en faydalı şekilde nerede ve nasıl kullanılabileceğini düşünüyordu; bu sırada kendisine bir Millî banka’nın kurulması zaruretinden bahsedilmişti. Binaenaleyh derhal kararını verdi; elindeki paranın 250.000 lirasını temel sermaye olarak bu işe tahsis etti”.

Kuruluş aşamasında Mustafa kemal’in İş Bankası’na parasal katkısı 250.000 lira ile sınırlı değildi. Mustafa Kemal, 1.000.000 lira sermaye ile kurulan bankanın 250.000 liralık hisse senedini parasını peşin ödeyerek satın aldığı gibi, 26 Ağustos 1924 tarihinde bankadaki iki numaralı hesabına ayrıca 207.400 lira yatırmıştı. Dolayısıyla, Mustafa Kemal, kuruluş aşamasında, parasını peşin ödeyerek satın aldığı 25.000 hisse ve hesabına yatırdığı 207.400 lira ile bankaya toplam 457.400 liralık bir katkıda bulunmuştu⁵³

İş Bankası, Cumhuriyetin ilk günlerinde tıpkı bir yatırım bankası gibi faaliyette bulunarak ülkenin sanayileşmesinde büyük rol oynamıştır. Savaştan daha yeni çıkmış ve yeni kurulmuş bir ülkenin, o koşullarda milli sermayeli bir bankayı kurup halktan tasarruf toplaması mümkün bile değildi. O dönemde İş Bankası, halkın elinde olan ve yastık altı olarak nitelendirdiğimiz tasarruflarını bankada toplamak, sanayi yatırımlarında teşvik olarak kullanabilmek için, Türkiye’de ilk “ kumbara” sistemini çıkarttı. Bu sayede halk, tasarruflarını bu kumbaralarda biriktirdi ve belli bir zaman sonra bu kumbaralarını alıp bankalardaki hesaplarına yatırdılar. Yeni kurulmuş ve özgürlüğünü daha yeni eline aldığı için, halktan bu kumbara sistemine ilk yıllarda günün şartları nedeniyle fazla katılım olmadı. Banka’nın ilk çalışma yılına giren dört aylık dönem içinde ancak 96 kişi tasarruf hesabı açtırmıştı. Bu nedenle tasarrufların faiz geliri dışında da teşvik edilmesi gerekiyordu. Böylece Türkiye İş

⁵³KOCABAŞOĞLU, U., SAK, G., SÖNMEZ, S., ERKAL, F., GÖKMEN, Ö., ŞEKER, N., ULUĞTEKİN, M., A.g.e., s.5.

Bankası tasarrufu özendiren teşvik ikramiyelerinin de öncüsü oldu. Kumbaralı hesap sahiplerine toplam 2000 lira, o günkü adıyla “ mükâfat” dağıttı⁵⁴.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında, kalkınmanın sağlanabilmesi için sanayinin gelişmesinin gerekliliğini benimsedi. Tabi ki, sanayinin gelişmesi demek tarımın da gelişmesi demektir. Tarım olmadan sanayileşmenin tam manasıyla olması düşünülemez. Çünkü sanayinin hammaddesinin önemli bir kısmı tarımdan elde edilmektedir. Örneğin, dokuma için ipliğe ve iplik için de pamuğa ihtiyaç duyulması gibi. İş bankası bu dönemde, Bu arada yabancılar tarafından uzun bir süredir işletilen ve genellikle imtiyaz konusu olan işletmelerin millileştirilmesinde önemli rol oynadı; kimi tarım ürünlerinin ihracatını örgütledi. Şeker, cam, dokuma, maden kömürü, pamuk ve tütün ihracatı ile sigortacılık ve reeskont sektörlerinde ulusal nitelikte şirketlerinin kurulması Bankanın bu alandaki girişimlerinin önde gelenleriydi⁵⁵.

“Yeni kurulmuş ve büyük sıkıntılarla özgürlüğüne kavuşmuş olan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında henüz köklü bir ekonomi tecrübesi olmamasına rağmen kalkınma, öncelikli olarak hammaddenin üretilmesi ve işlenmesi üzerine yoğunlaşan tarım ve sanayi teşvikleri üzerine gerçekleştirilmişken, günümüzde sanayiye ve özellikle tarımı göz ardı eden malî politikalar uygulanması oldukça şaşırtıcıdır. Millî bir sermaye olmadan, sanayi ve tarım desteklenmeden her alanda ilerlemenin mümkün olmayacağı Cumhuriyetin daha ilk yıllarında anlaşılmış, dolayısıyla milli bankaların kurulması ve geliştirilmesine yönelik politikalara öncelik verilmiştir.”

1.5.2.6. Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Türk bankacılık sektöründe, özel bir banka olarak 1946 yılında Ankara’da kurularak faaliyetlerine başlayan Garanti Bankası, 1983 yılında hizmet ve sanayi gibi alanlarda çalışan Doğu Grubu’na devredildi.1990 yılında Garanti Bankası ilk defa halka arzı gerçekleştirmiş bulunmakta ve sermayesinin % 47’si halka açık haldedir.

⁵⁴ <http://www.muze.isbank.com.tr/isbank.asp> (27.05.2010)

⁵⁵ <http://www.muze.isbank.com.tr/isbank.asp> (27. 05.2010)

23 Aralık 2005 yılında Doğuş Grubu ile General Electric Cosumer Finance (GECEF) arasında eşit ortaklık prensibi çerçevesinde imzalanan stratejik ortaklık antlaşması ile GECEF Garanti Bankası'nın sermayesinin % 25,1'ini, 1,555 milyar ABD doları karşılığında satın alarak banka yönetiminde Doğuş Grubu ile eşit ortaklık hakkına sahip olmuştur.29,8 milyar dolara ulaşmış aktif büyüklüğüyle Türkiye'nin en büyük üçüncü Özel bankası konumundadır⁵⁶.

1.5.3. Türkiye'de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar

1.5.3.1. Citibank A.Ş.

1981 yılında faaliyetlerine şube bankacılığı şeklinde başlayan Citibank, Türkiye'deki bankacılık sektöründe ilk olarak 1975 yılında kurumsal bir banka olarak başlamıştır. Fakat Citibank'ın Türkiye'de daha önceki yıllarda otoyol projeleri, elektrik santralleri ve barajlar yapımı gibi tröst birleşmelerinde de finansman kaynaklığı da yapmıştır. Türk bankacılık sektörünün gelişmesine bağılı olarak, önce bireysel daha sonra da ticari bankacılık hizmetleri sunmaya başlamıştır.

1.5.3.2. Denizbank A.Ş.

Yeni yeni gelişmekte olan Türk denizcilik sektörüne finansman kaynağı sağlamak amacıyla, 1938 yılında devlet tarafından Denizbank kuruldu. Faaliyetlerine bu sektörde devam eden Denizbank, 1997 yılında Özelleştirme İdaresi'nden Zorlu Holding tarafından satın alınarak bir özel banka haline geldi. . Ekim 2006'da, Avrupa'nın önemli finans gruplarından birisi olan Dexia tarafından Zorlu Grubu'ndan satın alınan Denizbank, bu tarihten itibaren Dexia grubunun yönetiminde faaliyetlerini sürdürmektedir.

⁵⁶http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8WFSOMgo4Fkj:tr.wikipedia.org/wiki/Garanti_Bankas%C4%B1+garanti+bankas%C4%B1+tarih%C3%A7esi&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr
(27.05.2010)

Yurtiçinde ve Bahreyn'deki toplam 450 adet Denizbank Şubesinin yanı sıra, Denizbank AG ve CJSC Dexia Bank'ın toplam 12 adet şubesi bulunmaktadır⁵⁷.

1.5.3.3. Euro Bank Tekfen A.Ş.

Bu banka, Tefken Yatırım ve Finansman Bankası olarak 1989 yılında bankacılık sistemimize dâhil olmuştur.2001 yılına kadar yatırım bankaları arasındaki faaliyetlerini tek bir şubede sürdürmüş, bu tarihten itibaren büyüme planları yapmaya başlamıştır. Bank Ekspres'i satın aldıktan sonra 2006 yılında jeopolitik öneme sahip bir ortakla finansal sistemde bankacılık faaliyetlerine devam etme kararı almıştır. Bu karar doğrultusunda, Yunanistan Eurobank EFG ile % 30 payı kendisinin kalan % 70'lik payın da Yunan ortağının olduğu bir ortaklığı hayata geçirmiştir.

23 Şubat 2007 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun verdiği onayla başlayan yasal süreç, 16 Mart 2007 tarihinde gerçekleşen Olağanüstü Genel Kurul toplantısıyla tamamlanmıştır. Bankanın unvanı, 14 Ocak 2008 tarihinde Eorubank Tefken olarak değişmiştir.2009 yılsonu itibariyle toplam aktif büyüklüğü 84,3 Milyar Euro ve çalışan sayısı da 23.000'in üzerinde bulunmaktadır⁵⁸.

1.5.3.4. Finansbank A.Ş.

26 Ekim 1987 tarihinde Hüsnü Özyeğin tarafından kurulup, bankacılık sektöründe kendisine yer edinmiştir. Finansbank, 2000 yılında Finans Portföy Yönetimi Şirketi, Finans gayrimenkul Yatırım Ortaklığı'nı kurarak faaliyetlerine daha geniş bir alanda devam etmiştir. Telefon bankacılığı alanında uluslar arası bir öneme sahip olan, European Call Center Awards yarışmasında, 2003 yılında Avrupa'nın en iyi çağrı merkezi olma ünvanını kazandı.2006 yılında Yunanistan'ın önemli bankalarından birisi olan National Bank of Greece ile yaptığı antlaşma sonucunda, % 46'sını bu bankaya devretmiştir.

Anlaşma sonucunda Finansbank'ın Türkiye'de bulunan Finans Leasing, Finans Yatırım, Finans Portföy Yönetimi, IBTech iştiraklerinin yanı sıra yurt dışında

⁵⁷ <http://www.denizbank.com/TR/Hakkimizda> (16.03.2010)

⁵⁸ <http://www.eurobanktefen.com/tarihce.htm> (16.03.2010).

faaliyet gösteren Finansbank Malta, Finansbank'ın mülkiyetinde kalırken; Hollanda, İsviçre, Rusya ve Romanya'daki bankacılık faaliyetleri dâhil olmak üzere diğer tüm yurt dışı faaliyetleri Fiba Holding yönetimine geçti⁵⁹.

1.5.3.5. Fortisbank A.Ş.

1990 yılın son dönemlerinde, Hollanda'nın finans sektöründe faaliyette bulunan AMEV / VSB ile Belçika'nın finans sektörünün önde gelen isimlerinden olan AG Grup Avrupa'nın en büyük finans kuruluşunu oluşturmak amacıyla, aralarında bir antlaşma imzaladılar. Bu kuruluşta da, Latince'de “sağlam, güçlü” anlamına gelen **Fortis** ismini verdiler.

Bu kuruluş, bankacılık sektöründeki faaliyetlerini banka satın alarak gerçekleştirmeye başladı. Bu bağlamda da ilk olarak Belçika'nın ASLK – CGER isimli bankasını satın aldıktan sonra, kurumsal bir banka olarak faaliyette bulunan MessPierson isimli bankanın denetiminde söz sahibi olabilecek miktardaki hisse senetlerini satın aldılar. Bu banka satın alma işleminde en son olarak, Belçika'nın en önemli bankalarından olan Generela Bank'ı satın aldılar. Avrupa'da önemli bankaların satın alınmasından sonra, Türkiye'de bulunan Dışbank'ı da satın alarak Türk Bankacılık sektöründe de kendilerine yer edindiler.

1.5.3.6. HSBC Bank A.Ş.

Genel merkezi İngiltere'nin Londra bölgesinde bulunan HSBC Holdings plc, Avrupa, Asya – Pasifik bölgesi, Kuzey ve Güney Amerika gibi dünyanın çeşitli yerlerinde 355.000'in üzerindeki çalışanı ile bankacılık faaliyetlerini yerine getirmektedir. Uluslararası finans sektöründe kendine büyük bir yer edinmiş olan ve 2,547 milyar USD aktif büyüklüğüne sahiptir⁶⁰.

⁵⁹ http://www.finansbank.com.tr/finansbanki-taniyin/default.aspx?FBAS_FT (16.03.10)

⁶⁰ www.hsbc.com.tr/7tr/HSBC_hakkinda/hsbc_grubu (18.05.2010)

1.5.3.7. ING Bank A.Ş.

Uluslar arası finansal arenadaki en büyük kuruluşlardan olan ING grubu; bireysel ve kurumsal bankacılık, sigortacılık ve varlık yönetimi alanında uzun yıllardan beri hizmet sunmaktadır. Asya, Amerika, Avrupa ve Avustralya olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde finansal yapıdaki faaliyetlerini sürdürmektedir.

19 Haziran 2007 tarihinde ING ile Oyak Grubu, Oyak Bank'ın yüzde yüz hissesinin ING' ye satışı konusunda anlaşmaya varmış, 14 Aralık 2007 tarihinde satış ile ilgili BDDK onayı alınmasının ardından 24 Aralık 2007 tarihinde satış işlemleri tamamlanarak Oyak Bank ING Grup çatısı altına girmiştir⁶¹

1.5.3.8. Millenium Bank A.Ş.

Portekiz asıllı ve bir özel kesim bankası olarak faaliyette bulunan Millenium Bank Bcp Grup tarafından 19. Yüzyılın sonlarında kurulup faaliyete geçmiştir.

Millennium Bank Türkiye, 2003 yılında %100'ü Millennium BCP Grup'un Türkiye operasyonu olarak "BankEuropa A.Ş." adıyla faaliyete başlamıştır. 2006 Aralık ayı itibariyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de banka, Portekiz'deki ana kuruluşunun ismini almış ve "Millennium Bank A.Ş" olmuştur. Banka, Türkiye'de İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya'da toplam 18 şubesiyle bireysel bankacılık ve KOBİ'lere ticari bankacılık hizmeti sunmaktadır⁶².

Hollanda merkezli ve Fiba Grubunun yönetiminde bulunan Credit Europe Bank N.V., Millenium Bank A.Ş.'nin hisselerinin elinde olduğu Banco Commercial Portugues ile antlaşma imzalayarak, Millenium Bank A.Ş.'nin % 95 oranındaki hissesini satın almıştır⁶³.Bu satın almanın sonucunda Millenium Bank A.Ş. artık yönetiminde çoğunluk olarak söz hakkının bir Türk firmasının sahip olduğu bir banka olarak Türkiye'de faaliyette bulunacaktır.

⁶¹ <http://www.ingbank.com.tr/ingbank-tarihcemiz.asp> (18.05.2010)

⁶² <http://www.ingbank.com.tr/ingbank-tarihcemiz.asp> (18.05.2010)

⁶³ <http://www.milliyet.com.tr/fiba-holding-bankacilik-sektorune-geri-donuyor/ekonomi/sondakika/10.02.2010/1197267/default.htm> (18.05.2010)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ KRİZLER VE KRİZLERİN BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Bu bölümde, finansal krizin tanımı yapılacak ve Türkiye’de 1994,2001 ve 2008 yıllarında yaşanmış olan finansal krizler ele alınarak, krizlerin nedenleri ve bunlar arasındaki bağlantılar araştırılacaktır.

“Finansal sistem kapsamında borç alanlar ve verenler arasında asimetrik bilgi problemi ortaya çıkmaktadır. Asimetrik bilgi problemi, piyasa katılımcılarının bir kısmının diğerlerinden daha fazla bilgiye sahip olması hali olup, yöneticilerinin şirketlerini yatırımcılardan daha iyi tanımaları bu duruma bir örnek olarak verilebilir. Piyasalarda var olan asimetrik bilgi problemi piyasaların çökmesine, hiç var olmamasına, ya da var olan piyasalarda yanlış seçimler yapılmasına yol açmaktadır. Asimetrik bilgi dağılımı sonucunda finansal sistemde iki problem ortaya çıkmaktadır”⁶⁴:

- Ters seçim ,
- Ahlaki çöküntü.

i- Ters Seçim, sözleşme öncesi oluşan ve en istekli kredi müşterisinin potansiyel “kötü borçlu” yani, ödünç aldığı borçları zamanında ve tüm yükümlülükleri ile beraber geri ödemeyecek durumda olan güvensiz kredi sahipleri olduğu asimetrik bilgi sorunudur⁶⁵.

ii-Ahlaki çöküntü, sistemdeki borcu alan tarafın almış olduğu bu borçla yapacağı yatırımından olumlu bir sonuç çıkması durumunda borçlu olan kişi kazançlı olacağı, aksi durumda yani, alınan borç ile yapılan yatırımdan beklenen getirinin elde

⁶⁴DİNÇ,A., “Makroekonomik Faktörlerin Bankaların Karlılığı Üzerine Etkileri 2000 – 2004 Dönemi Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Uygulama”,Yayımlanmış, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.47-48.

⁶⁵DOKUR,İ., “Bankacılık Krizleri ve Asimetrik Bilgi Sorunu: Teori ve Türkiye Üzerine Uygulama”,Yayımlanmış, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s.25.

edilememiş olması durumunda da, bu borcu veren fon sahibi zararlı çıkacaktır. İşte bu nedenlerden, ahlaki çöküntü finansal sistemin işlemesi ve sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Finansal krizlere neden olan bir diğer etken de, fiyatlar genel seviyesinde ve sermayedeki etkilerinde yaşanan, olağan karşılanmayan hareketler olarak ifade edilen, finansal istikrarsızlıktır.

“Finansal istikrarsızlık, etkin kaynak dağılımını bozarak ekonomik büyümeyi kesintiye uğratmanın yanı sıra, sıkıntıda olan kurumların giderlerinde artışa, üretim kayıplarına ve ayrıca kamu kesimi açıklarının, enflasyonun ve dış ticaret açığının artmasına yol açabilmektedir”⁶⁶.

Mishkin, finansal istikrarsızlığın ortaya çıkışında temel nedenin bilgi akımında meydana gelen aksaklıklar olduğunu göstermektedir. Bu aksaklıklar, finansal sistemin etkin çalışmasını engellemekte ve krize yol açmaktadır⁶⁷.

2.1. Finansal Krizin Tanımı, Nedenleri, Çeşitleri ve Krizi Açıklamaya Çalışan Modeller

2.1.1. Krizin Tanımı

Kriz, gelecekte beklenmeyen olayların en fazla arttığı dönemdir. Finansal kriz, borsada, bankalarda ve türev piyasalarda, fiyat, kur ve faiz oranlarının çok fazla dalgalanması anlamına gelmektedir.

Tıp dilindeki krizin tanımı ise, “ iyileşme veya kötüleşme yönünde bir hastalık, ya da ateş sırasında ani bir değişim” olarak ifade edilmektedir⁶⁸

⁶⁶ULUSOY, A. ve KARAKURT, B., “Finansal İstikrarın Korunması ve Önemi”,İktisat İşletme ve Finans Dergisi,yıl16, sayı 188, Kasım 2001, s.

⁶⁷AYHAN,D., “Gelişmekte Olan ülkelerdeki Finansal Krizler ve Bankacılık Sektörünün Rolü:Türkiye Örneği”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2003,s.3.

⁶⁸ <http://www.answers.com/topic/crisis> (12.06.2010)

Krizde yatırım alanları iyi araştırılmalı, işletmelerin sermaye yapıları güçlendirilmeli ve borçlar azaltılmaya çalışılmalıdır. Kriz dönemlerinde merkez bankasına düşen görevler ise, piyasayı yakından takip etmek, gerektiğinde piyasalara müdahale edilmek, kur dalgalanmaları için piyasaya gerekli döviz pompalayarak bir bakıma spekülâtorlerin hesaplarını bozmaktır⁶⁹.

“Krizler, herhangi bir ekonomide reel piyasalar, ya da finansal piyasalarda ortaya çıkan, fiyat veya miktarlarda kabul edilebilir bir değişim sınırının üzerinde gerçekleşen dalgalanmalardır”⁷⁰.

Ekonomik kriz eşittir finansal kriz tanımlaması bize göre yetersiz bir tanımlamadır. Aşağıda bu ifade yanlışlığını gidermek amacıyla, bu iki kavramı da ayrı ayrı ele alıp incelememiz gerekmektedir.

Büyük ölçekli yani işsizlik ve millî gelir gibi makro ekonomik öğeleri olumsuz yönde etkileyen finansal sistemdeki aşırı dalgalanmalara “ekonomik kriz” denilir.

Ekonomik krizler, reel sektör krizleri ya da reel krizler ve finansal sektör krizleri ya da finansal krizler olmak üzere kendi içerisinde iki gruba ayrılmaktadır⁷¹.

Mal ve hizmet piyasalarında ya da faktör piyasalarında (özellikle de işgücü piyasalarında) yani reel sektörde görülen ekonomik krizlere reel krizler denir. Reel krizler, kendi içerisinde iki grupta incelenmektedir⁷²;

- Mal ve hizmet piyasalarında görülen krizler (genellikle enflasyon ve durgunluk şeklinde ortaya çıkar),

⁶⁹CEYLAN, A., “Küresel Kriz Nasıl Anlatılır”,Bakış Dergisi,Sayı 108, Temmuz /Ağustos / Eylül 2008, s.20.

⁷⁰KİBRİTÇİOĞLU, B., “Parasal Krizler”, Hazine Müsteşarlığı Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2000, s.5-6.

⁷¹ ERDEM, E., A.g.e., s.113.

⁷² ERDEM, E.,A.g.e., .s.113.

- İşgücü piyasalarında görülen krizler (genellikle işsizlik şeklinde ortaya çıkar).

Finansal kriz için finans literatüründe çeşitli tanımlamalar bulunmakla birlikte bunlardan bir tanesi, “finansal kriz, verimli yatırım olanaklarına sahip finansal piyasaların ahlaki tehlike ve ters seçim problemlerinin gittikçe kötüleşmesi nedenleriyle, fonları etkili biçimde kanalize edememesi sonucu ortaya çıkan doğrusal olmayan bozulma” olarak ifade edilmektedir⁷³.

Başka bir tanıma göre de, “ finansal kriz, fonların tasarruf sahiplerinden üretken yatırım fırsatlarına sahip ekonomik birimlere etkin bir şekilde kanalize etme işlevine sahip finansal piyasalarda, tersine seçim ve ahlaki tehlike problemlerinin artmasından kaynaklanan ve finansal sistemin işleyişini aksatan bir durumdur”⁷⁴denilmektedir.

Finansal kriz ahlaki risk ve tersine seçim problemlerinin olması nedeniyle finansal piyasalardaki fonların üretken yatırım kanallarına etkin olarak dönüşmemesidir⁷⁵.

Peki, nedir bu finansal sistem ki, problemlere muhatap olup bu problemlerin sonucunda krizler ortaya çıkıyor?

Sistem, tıpkı piyasalarda olduğu gibi bir ekonomik döngüden ibarettir. Bu döngüde Şekil- 1’ de görüldüğü gibi, üç eleman vardır; girdi, işlem ve çıktı... Burada ilk olarak ‘sisteme girdi dâhil edilir, sisteme dâhil olan girdi sisteme özgü aşamalardan geçerek işlenir ve son olarak da, sistemden çıktı olarak aktarılır. Örneğin, bir hizmet sektörü olarak olaya baktığımızda; bir kargo şirketine gittiğimizi ve herhangi bir eşya yollayacağımızı düşünelim. Kargo şirketindeki yetkili kişi eşyamızı alır gerekli bilgilerimizi bilgisayara işler. Bu girdi aşamasını oluşturur. Daha sonra da, eşyamızı zarar görmemesi için ambalajlar, bu da işlem aşamasını

⁷³ www.nber.org/papers/w7102

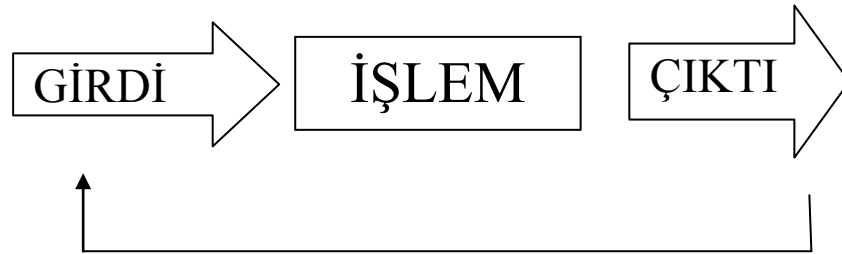
⁷⁴ http://econ.worldbank.org/files/2457_wps2683.pdf

⁷⁵COŞKUN, N., “Gelişmekte Olan Ekonomilerde Bankacılık Krizleri”, Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 2 /2001, s.39-50. http://dergi.iibf.gazi.edu.tr/dergi_v1324.pdf (28.05.2010)

oluşturur. En son olarak da, eşyamız ambalajlanmış ve üzerinde gerekli bilgilerin yapııştırıldığı haliyle göndermek istediğimiz adrese gönderilir.

Finansal sistem de, tıpkı bu örneğimizdeki gibi işler. Yani basit olarak, tasarruf sahiplerinin tasarrufları, finans sektörünün yatırım araçları ile finans sistemine dâhil edilir, buradan ihtiyacı olan reel yatırım kanallarına aktararak çeşitli yatırımlarda kullanılır. Son olarak da, istihdam ve milli gelir elde edilmesiyle çıktı aşaması gerçekleşmiş olur.

Şekil 1: Sistem Kavramının İşleyişi

Finansal kriz için yapılan çeşitli tanımlamaları bir ortak payda da buluşturduğumuzda şu şekilde bir tanımın anlamlı olacağını ifade edebiliriz:

“ Finansal sistem ile ilgili gerekli bilgilere tam anlamıyla sahip olmayan fon kuruluşlarının, kendilerinden talep edilen kredileri piyasayı ve krediyi alan tarafı iyi bir şekilde incelemeyen kredi talebine olumlu cevap vermesi. Ve buna bağlı olarak , finansal açıdan zayıf olduğu halde kendisine kredi sunulan borçlu tarafın yapmış olduğu yatırımdan beklenen getiriyi elde edememesi sonucu, aldığı krediyi geriye tam ve zamanında ödeyememesi durumunda oluşan, batık kredilerin finansal sistem içerisindeki miktarının artması” durumunda oluşan finansal sistem açısından olumsuz bir durum olarak tanımlayabiliriz.

2.1.2. Finansal Krizlerin Nedenleri

Bir ülkenin ekonomisinin, fiyatlar genel seviyesinde ve işletmelerin sermaye yapılarında yaşanan, olağan kabul edilmeyen ve finansal istikrarsızlıklar olarak nitelendirilen ve ekonomiyi kötüleme iten birçok neden vardır. Bu nedenler arasında

denetimdeki yanlışlıklar, finansal yapıların daha tam olarak olgunlaşmamasından kaynaklanan sorunlar, kamu harcamalarının finansmanı için yapılan bazı faaliyetlerin yanlış yapılması, finansal sistemin can damarlarından birisi olan döviz kurunun hatalı belirlenmesi ve yanlış politikalar gibi daha birçok etken, finansal krizlere yol açabilmektedir.

Bu çalışmada, finansal krizlere neden olan aşağıdaki etkenler, ayrıntılı olarak tanımlanmaya ve krizler hakkında bir öngörüye sahip olunmaya çalışılacaktır.

Finansal Krize Neden Olan etkenler:

- Finansal Liberalizasyon,
- Sürü psikolojisi,
- Sürdürülemeyen büyüme ve belirsizliğin artması,
- Firma bilançolarının bozulması,
- Finansal serbestleşmeye erken geçiş ve deregülasyon,
- Finansal kırılganlık, faiz oranlarının yükselmesi ve uluslar arası sermaye hareketleri,
- Kurdaki aşırı oynaklıklar ve yanlış kur politikaları.

2.1.2.1. Finansal Liberalizasyon

Finansal liberalizasyon; genellikle hükümetlerin gelişmiş ülkelerin uluslar arası finansal aktivitelerini kendi ülkelerine çekmek amacıyla, bankacılık sistemi üzerindeki yasal düzenlemelerin gevşetilmesi uygulamalarının bir sonucu olarak gösterilmekte ve ekonomilerin uluslar arası sermaye akımlarına açılma süreci olarak ifade edilmektedir⁷⁶.

Finansal küreselleşmenin itici gücü olan finansal liberalleşmenin benimsenmesinde 1980'lere egemen olan iktisadî düşüncenin rolü büyük olmuştur. Neo-Klasik teori bağlamındaki bu düşünce yerli tasarrufların yetersiz kaldığı

⁷⁶URAL, M., "Finansal Krizler ve Türkiye", Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, yıl:2003, s.11-13. http://www.iibf.deu.edu.tr/dergi/1139576186_1.pdf (28.05.2010)

durumlarda yabancı tasarrufların yerli yatırımlar ve büyüme için önemli bir kaynak oluşturacağı temeline dayanmıştır. Bu düşünceye göre, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi (dış finansal serbestlik) sonucunda tasarruflar sermaye darboğazı çeken ülkelere akacak, diğer bir deyişle ekonomik etkinliği geliştirerek büyüme ve istihdamı gerçekleştirmek için yurt içi tasarrufları yeterli olmayan gelişmekte olan ülkelerde faiz oranını yükselterek tasarruf fazlası olan ülkelerin tasarrufları çekilecektir. Bu süreç gelişmekte olan ülkelerdeki faiz oranları uluslar arası finansal piyasalardaki faiz oranı düzeyine ininceye kadar devam edecektir⁷⁷.

Finansal piyasaların baskılardan uzak ve etkin bir halde çalışmalarını sağlamak amacıyla, bu piyasalara yönelik serbestlik politikaları uygulanmıştır. Ama uygulanan bu politikalar; zorunlu rezerv miktarının azaltılması, sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, yerli ve yabancı bankaların sisteme girişinin kolaylaşması gibi uygulamalar sonucunda bankacılık sisteminin, riskleri artmıştır.

Finansal liberalizasyon süreci ile birlikte gelişmekte olan ülkelerde yüksek reel faiz oranından yabancı sermaye girişi teşvik edilmiştir. Sermaye girişi, ulusal paralarını dolara sabitleyerek sabit döviz kuru sistemini uygulayan hükümet politikalarıyla da desteklenmiştir. Finansal liberalizasyona bağlı olarak gelişen yüksek reel faiz oranları, gelişmekte olan ülkelerde finansal sektörün likidite krizlerinin önemli nedenlerini oluşturmaktadır⁷⁸.

2.1.2.2. Sürü Psikolojisi

Para piyasalarını etkin bir şekilde davranmaktan alıkoyan ve sürü psikolojisi olarak adlandırılan bu etken, Shiller tarafından 1987 Krizi üzerine yapılan bir çalışmada açıklanmıştır. Shiller, satılan hisse senetlerinin tek sebebini fiyatların daha da düşeceği şeklinde piyasada var olan yaygın kanaate bağlamaktadır. Para krizleri açısından bakılırsa, başlangıç sebebi ne olursa olsun bir satış dalgası, sürüyü uyma

⁷⁷ DİNÇ, A. , A.g.e., s. 64.

⁷⁸ TURGUT, A., “Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler”, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:20, Sayı:4-5,Kasım 2006 / Şubat 2007, s.40.

http://www.tuhis.org.trdergicilt20_sayi4-5cilt20_sayi4-5_bolum4.pdf (28.05.2010)

güdüleriyle çok daha büyük miktarlara ulaşabilmekte ve o paradan sürü psikolojisi ile toplu çıkışlara yol açabilmektedir.⁷⁹

2.1.2.3.Sürdürülemeyen Büyüme ve Belirsizliğin Artması

İktisadî anlamda yatırım, tasarruf ve tüketim gibi politikalar konusunda sağlıklı ve tutarlı kararların alınabilmesi için, ekonomik büyümenin olması ve sürdürülebilmesi önem arz etmektedir. Eğer bir ülkede ekonomik büyümeden söz edilemiyorsa, o ülke için olması gerektiği ölçüde bir fon arz ve talebi yok denecek kadar az olmaktadır. 80'li yıllardan bu yana Türkiye'de, ekonomik büyümenin gidişatı belirli bir trend halinde değil , bir yıl negatif bir büyüme diğer yıl ise, pozitif bir büyüme gözlemlenmekteydi. Böyle bir ekonomik ortamda, doğal olarak ne üreticiler ne de tüketici kesim ileriki dönemlerde ne olacağını kestiremediklerinden, finansal açıdan krizlerin oluşması kaçınılmaz olmuştur.

Bir ülkede finansal kurumların ve reel kurumların bünyelerinin zayıflaması ve çöküş sürecine girmesi, ekonomik durgunluk (resesyon) ve menkul kıymetler borsasındaki aşırı düşüş gibi nedenler, belirsizlik ortamını besler. Böyle bir durumda, ters seçim sorunu baş gösterir; düşük riskli kredi talebi artar ve bankaların kredi arzı daralır.Sonuçta, yatırımlar ve tüketim harcamalarının kısılmasıyla birlikte, ekonomide daralma süreci başlar⁸⁰.

2.1.2.4. Firma Bilânçolarının Bozulması

Firma bilânçoları üzerinde varlık piyasası etkileri nedenleriyle, bilanço yapılarında ciddi ölçülerde bozulmalar ortaya çıkabilir. Bu bozulmaların belli başlı sebepleri olarak, şunlar belirtilebilir⁸¹:

- Borsadaki ciddi düşümler,
- Genel fiyat seviyesindeki beklenmedik düşümler,

⁷⁹ ERDAĞ, M.,E., A.g.e., s.51.

⁸⁰ ERDEM, E.,A.g.e., s.115.

⁸¹ ERDEM, E., A.g.e.,s.115.

- Ulusal paranın gelecekteki değeriyle ilgili belirsizlikler,
- Faiz oranlarındaki artışın dolaylı etkileri.

Dünya'nın hangi ülkesinde olursa olsun, o ülkenin borsasında büyük bir düşüşün olmasına paralel olarak, o ülkedeki firmaların bilânçolarında bozulmaların olması kaçınılmazdır. Bu bozulmayla ilgili olarak, kredi arzında düşüşler oluşarak mal talepleri miktarlarında azalmalar yaşanmaktadır.

Özellikle gelişmiş ülkelerde enflasyon oranının düşük olmasından ötürü, borç sözleşmeleri uzun vadeli sabit faiz üzerinden yürütülür. Bu şartlarda, genel fiyat seviyesinde beklenmedik düşüşler meydana geldiğinde; firmaların yükümlülükleri (yani, borç yükleri) reel olarak artar (ama reel varlıkları artmaz), firmaların net değerlerinde düşüşler yaşanır, asimetrik bilgi sorunu artar, kredi arzı daralır ve neticede, tüketim ve yatırım harcamalarının azalmasıyla birlikte, finansal kaynaklı bir ekonomik kriz kendini hissettirebilir. Uzayan bu durgunluk sürecinin ortaya çıkardığı krize, *borç deflasyonu* (debt deflation) adı verilir⁸².

2.1.2.5. Finansal Serbestleşmeye Erken Geçiş ve Deregülasyon

Ülkelerin finansal serbestleşmeye ve deregülasyona gerekli ekonomik ve yasal altyapıyı (özellikle düzenleme ve denetleme mekanizmalarını) hazır hale getirmeden geçmeleri, bankaların riskli alanlara dönük (gayrimenkul gibi) kredi arzını hızla artıracığından, kredi riski olasılığı artacaktır. Konu üzerine yapılan bir araştırmaya göre⁸³, ele alınan 25 bankacılık krizinden 18'inde, kriz öncesi 5 yıl içinde sektörde serbestleşmeye geçildiği tespit edilmiştir.

1970'li yıllarda petrol üreticisi ülkelerin yapmış oldukları anormal fiyat artışlarının da etkisi ile dış ödemeler dengesi bozulmuş, bozulan dış ödemeler dengesini düzenlemek ve büyüyen dış ticaret açığını kapatmak amacıyla, özellikle Türk finans sektörü ile ilgili 24 Ocak 1980 tarihinde önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar ile faiz oranları serbest bırakılmış, bankacılık sektörümüze girişlerin

⁸² ERDEM, E., A.g.e., s.116.

⁸³ ERDEM, E., A.g.e., s.116.

kolaylaştırılması sağlanmış, uluslar arası piyasalardan fon kaynağı sağlanması kolaylaştırılmış ve bankacılık sektörümüzde bulunan kamusal sermayeye sahip bankaların sayısı azaltılarak bu bankalar özelleştirilmeye çalışılmıştır.

Türk bankacılık sektörü, 24 Ocak 1980 kararları içerisinde bulunan faiz oranlarını serbest bırakmayı halkın elinde bulunan tasarruflarını bankacılık sisteminin içerisine dâhil edebilmek gayesiyle yüksek faiz kavramı ile karıştırmıştır. Bu olayın neticesinde de, *banker* olarak tabir edilen kişiler ortaya çıkmıştır. Bankerler ile bankalar arasında adeta bir yüksek faiz verme yarışı başlamış ve sonunda ardı ardına bankalar ile bankerlerin batma, iflas etme olayları oluşmuştur.

Türk bankacılık sektöründe finansal serbestleşme sürecindeki dönüşüm, genel iktisadi dönüşüm ile birlikte gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörü 24 Ocak 1980 Kararları sonucunda, görelî olarak da olsa rekabet kavramı ile tanışmıştır. Finansal sisteme yönelik kamusal müdahaleler rekabet unsurlarının tam olarak işlemesi engellemiş ve iktisadi etkinlik kavramı bankalar tarafından sürekli olarak göz ardı edilmiştir. Bu yapılanmada rol oynayan en önemli faktörler holding bankacılığının devreye girmesi ile banka sayısının artması, bankaların aktif büyüklüğünün yükselmesi, faiz oranlarının piyasada belirlenmesi ve deregülasyon politikalarına rağmen devletin sisteme müdahalesidir⁸⁴.

2.1.2.6. Finansal Kırılganlık, Faiz Oranlarının Yükselmesi ve Uluslar Arası Sermaye Hareketleri

Finansal küreselleşmenin hızlanması ve özellikle 1990'lı yıllardan sonra uluslar arası sermayenin dünya ölçeğinde serbestçe dolaşma imkânını bulması nedeniyle, Dünyada ekonomik krizlerin arttığı gözlenmektedir. Dolayısıyla, uluslararası sermaye hareketlerinin artmasıyla ekonomik krizler arasında çok yakın bir korelasyon bulunmaktadır. Sermaye hareketleri doğrudan yatırım ve portföy yatırımı olmak üzere iki ana bölümde incelenmektedir. Doğrudan yabancı yatırım, sabit sermaye yatırımı adı altında, sermayenin yatırıma ev sahipliği yapacak ülkedeki

⁸⁴ÇOLAK, Ö. ve YİĞİDİM, A., "Türk Bankacılık Sisteminde Kriz", Nobel Yayıncılık, Ankara, 2001, s.7.

şirket hisselerinin uluslararası yatırımcılar tarafından en az % 10'unun alınması şeklinde kendini gösterir. Sabit sermaye yatırımlarına ek olarak doğrudan yatırımın ülkelere girişi; şirket birleşmesi ya da devri, özelleştirme uygulamaları, ortak girişim, stratejik ortaklık, ya da devam eden faaliyetlerin genişletilmesi ile de mümkündür. Doğrudan yabancı yatırımların dışında ortaya çıkan ve tahvil, ya da hisse senedine doğrudan yatırım şeklinde gerçekleşmeyen, mobilitesi oldukça yüksek olan yatırımlar ise portföy yatırımı içine girer ve uluslar arası hukuk ve ilgili ülke hukuku çerçevesinde örgütlenmiş piyasalarda işlem görürler. Bununla birlikte, IMF, opsiyonlar gibi türev ürünleri dolaylı yatırımlar grubuna dâhil etmektedir⁸⁵.

Faiz oranlarının yükselmesi, esasında reel sektörde kredi talebinin artması ya da para arzının daralması ile ortaya çıkan bir olaydır. Faiz oranlarındaki artışın finansal krize dönüşmesi, esas olarak riski düşük müşterilerden gelen kredi talebinin azalmasına ve kredilerin riski yüksek kredi taleplerine kaymaya başlamasıyla kendini gösteren ters seçim sorunu, bankaları kredi verme konusunda isteksiz davranmalarına ve kredi arzlarını kısımlarına neden olur. Neticede, ekonomide tüketim ve yatırım mallarına olan talep düşeceğinden, toplam talep ve hâsıla düzeyi azalır ve ekonomide durgunluk ve işsizlik şeklinde krizler patlak verir⁸⁶.

Finansal kırılganlık; ekonomik şoklara duyarlılık olarak tanımlanmaktadır. Kırılganlığı, finansal sistemin yapısına yönelik, krizi ise, kırılganlık ve bazı dışsal şoklar arasındaki etkileşimin sonuçları olarak değerlendirmek gerekmektedir. Örneğin kristal bir bardak, molekül yapısı kırılgan olmasına karşın, yeterince sert bir vuruşla (şok) çarpılıp yere düşürülünceye kadar sorun (kriz) yoktur. Finansal liberalizasyon, kırılganlığı artıran önemli bir faktör olarak belirtilmektedir⁸⁷. Türkiye'de de, 24 Ocak kararları içerisinde bulunan faiz oranlarının serbest bırakılması sonucunda, halktan tasarruflarını bankacılık sisteminin içerisine dâhil

⁸⁵ERDOĞAN, B., "Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler Ve Finansal Kriz Modelleri", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s.6.

⁸⁶ ERDEM, E., A.g.e., s. 119.

⁸⁷ URAL, M., A.g.e. s. 12.

etmeleri amacıyla, tasarruflarına yüksek faizler verilmiş ve faiz yarışı başlatılarak finansal krize neden olunmuştur.

2.1.2.7. Kurdaki Aşırı Oynaklıklar ve Yanlış Kur Politikaları

Döviz kurlarında ortaya çıkabilecek istikrarsızlıklarla krizler arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Döviz kurunun belli bir çığaya bağlanarak sabitlenmesi, ya da reel değerinin altında baskıda tutulması, finansal sektörü krizlere karşı daha kırılgan hale getirmektedir. Bununla birlikte krizlerden korunma mekânizmalarından Merkez Bankasının nihai ödünç mercii işlevini yerine getirmesi ve döviz kurunun baskı altında tutulması, bankaların açık pozisyonlarının artmasını teşvik edici bir unsur oluşturarak döviz risklerini artırmaktadır⁸⁸.

2.1.3. Kriz Çeşitleri

Finansal krizlere birçok neden sebep olabilmektedir. Bu sebepler arasında, politik kararlar, makroekonomik ve mikro ekonomik faktörleri gibi etkenler bulunmaktadır.

Finansal krizler; döviz krizi, bankacılık krizi ve sistematik krizler olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılmaktadır. Ancak, bunlardan sıkça karşılaşılan ve üzerinde en çok tartışılanları bankacılık ve döviz krizleridir⁸⁹.

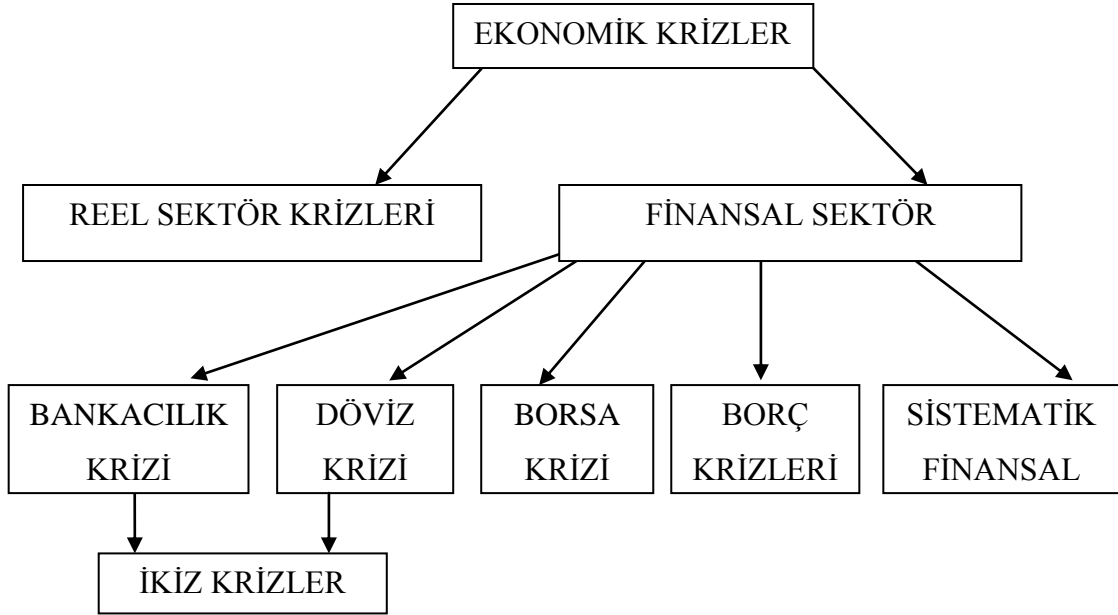
Bu çalışmada krizin türleri aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir;

- Borç krizleri,
- Borsa krizleri,
- Para / döviz krizleri,
- Bankacılık krizleri,
- İkiz krizler,
- Sistematik finansal krizler.

⁸⁸ ERDEM, E., A.g.e.,s. 120.

⁸⁹ CAPRIO, G.- KLINGEBIEL, D. “ Bank Insolvencies: Cross Country Experience”, Policy Research Working Paper, No:1620, World Bank,1996, s.27.

Şekil 2: Ekonomik Kriz Çeşitleri

Ekonomik kriz çeşitlerini iki ana başlığa ayırıp, açıklamalarını krizin tanımı konulu başlık içerisinde incelemiştik. Şimdi ise, finansal krizin alt başlıklarını inceleyeceğiz. Ama finansal krizleri incelemeyen önce, finansal krizleri açıklamak amaçlı geliştirilmiş olan modeller üzerinde durulması konunun kavranması için önem arz etmektedir. Burada krizlerin 1990 öncesi ve sonrası dönemde oluşumlarının farklılık göstermesine istinaden, birinci nesil, ikinci nesil ve üçüncü nesil modeller olmak üzere üç grupta inceleyeceğiz. Birinci nesil modeller, Meksika ve diğer Latin Amerika ülkelerinde oluşmuş para krizlerine bir tepki olarak oluşturulmuştur. İkinci nesil modeller ise, Avrupa ve Meksika’da 1990’lı yılların daha başlarında meydana gelen ve değişik ülkelerin paralarını hedef tutan spekülasyonları açıklamak amacıyla oluşturulmuştur.

Hem birinci nesil, hem de ikinci nesil kriz modellerinin Güneydoğu Asya krizini açıklamada yetersiz kalması, araştırmacıların yeni modeller geliştirmeye itmiştir. Para krizlerinin nedeni ne olursa olsun, hem birinci nesil hem de ikinci nesil kriz modelleri, para ve bankacılık krizlerinin etkileşimine önem vermemiştir. Dolayısıyla, son zamanlarda ortaya çıkan krizlere bir anlam vermek ve gelecekteki krizlerin önceden bilinmesine yardım etmesi düşüncesiyle, üçüncü nesil kriz

modellerine duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu modeller, Asya krizinden hareketle, bankacılık ve finansal sistemin rolünü vurgulayarak, para ve bankacılık krizlerinin birbirini besleyen bir kısır döngü yarattığı fikrine dayanmaktadır⁹⁰.

i- Birinci Nesil Modeller

ABD Federal Rezerv'in uluslararası finans bölümünde bulunan Stephan Salant tarafından 1970'li yılların ortalarında geliştirilmiştir. Salant'ın ilgi alanı özellikle o yıllarda gündemde olan fiyatların ve resmî altın stoklarının esas alınması ile para krizlerinden çok, reel piyasalarda uygulanan istikrar programlarına odaklanmıştır. Ancak, bu tür istikrar programlarının spekülâtif saldırılarla sarsılabileceğinden endişe edilmektedir. Çünkü spekülâtörler bir malı diğer mallara göre yüksek bir getiri sağlayacağı beklentisi ile ellerinde tutmaktadırlar. Böyle bir malın fiyatı ise en azından faiz oranları ile orantılı olarak artmalıdır. Fiyatın yükselebileceği değer, talebin daha fazla artmayacağı bir noktaya vardığında durmaktadır. Ancak, resmî bir kurulun, sözü edilen malı sabit bir fiyattan alıp satacağını ilan etmesi halinde farklı gelişmeler yaşanacaktır. Fiyatın yükselebileceği en yüksek düzeyden ellerindeki malı satan spekülâtörler hem bunu alma konumundaki kurumun elinde büyük bir stok birikmesine sebep olacaklar hem de piyasada hedeflenen fiyatın üzerinde bir fiyat oluşturacaklardır. Böyle bir gelişme bu malın spekülâtörlerce toplanmasına yol açacaktır. İstikrarı sağlamak isteyen organ, bu aşamada da hala fiyatları kontrol ederek bedelin düşük düzeyde olmasını sağlamaya çalışırsa, stoklarını tüketme durumu ile karşı karşıya kalacaktır⁹¹.

Krugman, mal piyasalarına istikrar kazandırmaya çalışan mal kurullarındaki mantığın benzerinin, para piyasalarına istikrar kazandırmaya çalışan Merkez Banka'larına da uygulanabileceğini fark etmiş ve bu konudaki öncü makalesinde, sonradan "birinci nesil kriz modelleri" olarak da anılan, "Kanonik Para Kriz

⁹⁰ISIK. S. ve TOGA Y. S. "Para Krizi Modellerinin Eleştirisi ve Uluslar arası Para Sisteminin Düzenlenmesine Yönelik Keynesyen Öneriler". İktisat İşletme ve Finans Dergisi, yıl. 17, sayı: 191, 2002, s.33-42.

⁹¹KARABULUT, G. "Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlerin Nedenleri", Der Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2002, s.86-87.

Modeli”ni ortaya koymuştur. Bu modelde hükümet bütçe açıklarını kontrolsüz ve sürekli olarak para basarak finanse etmektedir. Diğer taraftan döviz kurunu sabit tutabilmek için sürekli döviz alım satımı yapmaktadır⁹².

Dolayısıyla piyasada açıkları kapamak için para basımından kaynaklanan bir kredi büyümesi bulunmaktadır. Spekülâtörler bu durumu anladıklarında, Merkez Bankası’nın rezervlerinin bu durumu korumak için azalacağını düşünerek sabit döviz kurunun kaldırılacağı yönünde bir beklentiye girerler. Çünkü, artan para miktarı ülkenin parasının değerini düşürmekte, dolayısıyla sabit döviz kuru üzerinde bir baskı unsuru olmaktadır. Merkez Bankası bu baskıyı ortadan kaldırmak için piyasaya sürekli olarak döviz satar. Merkez Bankası’nın piyasaya döviz satması ve kuru gerçekçi olmaması nedeniyle kontrol altında tutulan cari kurdan kimse işlem yapmamaya başladığında, krizin başlamak üzere olduğu anlaşılır. Bu aşamada cari döviz kurundan sadece Merkez Bankası ulusal para satın almaktadır. Bu nedenle, spekülâtörler ellerindeki ulusal parayı Merkez Bankası’na vererek karşılığında döviz alırlar.⁹³

Merkez Bankası bir noktaya kadar katlanarak ulusal parayı desteklemeye çalışır. Ulusal parayı destekleme ile ulusal paranın döviz karşılığı satılması arasındaki mücadele çoğu zaman Merkez Bankası’nın aleyhine sonuçlanır. Model içerisinde krizin oluşma aşamasında ortaya çıkan sabit kuru kaldırılacağı zamanı belirlemek amacıyla “gölge döviz kuru” adıyla bir terime yer verilmektedir. Bu modelin önemli taraflarından ilkinde göre, pek çok para krizi yurt içi ekonomi politikaları ve döviz kuru sistemi arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanmaktadır. İkincisi, model bir günde milyarlarca dolarlık kayıpları doğuran ani para krizlerinin,

⁹²DURANLAR, S.,EKİNCİ, Y. ve ZOGO, R., “Gelişmekte Olan Ülkelerde Fon Hareketleri, Finansal Krizler Ve Önleyici Mekanizmalar”,Trakya Üniversitesi,Balıkesir, s.6.

www.bandirma.balikesir.edu.tr/bildiriler28_Selcuk_Duranlar_Yasagul_Ekinci_Recep_Zogo.doc
(01.06.2010).

⁹³ DURANLAR, S.,EKİNCİ, Y. ve ZOGO, R., A.g.e., s.6-7.

sadece yatırımcıların veya piyasayı yönlendirenlerin mantıksızlığına bağlı olamayacağını ortaya koymaktadır⁹⁴.

ii- İkinci Nesil Modeller

İkinci nesil modellerde, iktisadî ajanların (özellikle yatırımcıların) beklentileri ile fiili politika sonuçları arasındaki etkileşim temel olarak alınmıştır. Bu modeller üç ana bileşene sahiptir. Birincisi, hükümetlerin sabit döviz kurunu iptal etmek istemelerinin bir nedeni olmalıdır. İkincisini hükümetlerin sabit kur rejimini korumak istemelerinin sebepleri oluşturmaktadır. Sonuncusu ise, krize sebep olan kısır döngünün meydana gelmesi için sabit kuru korumanın maliyeti öyle artmalıdır ki, insanlar sabit kurun iptal edileceğine inanmalıdır. Obstfeld (1986,1994) de geliştirilen bu modellerde politikaların amaç ve hedefleri arasında yaşanan çelişkiler ve gerilim durumunda veya politik belirsizlik durumunda, iktisadi ajanların beklentilerinin ekonomik sonuçları değiştirecek çok önemli etkilerinin olduğu belirtilmektedir⁹⁵.

İkinci nesil modellerin birinci bileşeni doğrultusunda hükümet yurtiçi piyasada bazı şeylerin gerçekten düzeltilmesine ihtiyaç duyarak döviz kurlarını değiştirmek isteyebilir. Bunun birinci ve en açık nedeni, büyük miktarlara varan ve sabit kur uygulandığı için bir türlü sona erdirilemeyen iç borçlanmalardır. İkinci bir neden de ülkenin aşağı doğru katı nominal ücret yapısına bağlı olarak yaşadığı yüksek oranlı işsizlik sorunudur. Hükümet bu konuda genişletici para politikaları uygulamak ister fakat diğer taraftan sabit kur rejimi uygulanmakta olduğu için bunu gerçekleştiremez. İngiltere'nin 1931'de altın standardını iptal etmesi ve 1992'de Avrupa Döviz Kuru Mekanizması'ndan ayrılması bu duruma örnek gösterilebilir⁹⁶.

⁹⁴KRUGMAN, P. "Introduction in Currency Crises", The University Of Chicago Press, Chicago, 2000, s. 1-6.

⁹⁵ARDIÇ, H. "1994 ve 2001 Yılı Ekonomik Krizlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi", T.C.M.B. Muhasebe Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara,2004, s.83.

⁹⁶ASLANTAŞ, M. ve ODYAKMAZ, N., "Para Krizleri", Dış Ticaret Dergisi, 2002, s.4.

İkinci nesil modellerde mümkün olan bir senaryo da, yatırımcıların bir devalüasyon beklemediği risk priminin değişmediği bir durumda, para otoriteleri sabit kuru korumayı sürdürebilirler. Dolayısıyla devalüasyon gereği gündeme gelmeyebilir. Halbuki beklentilerin devalüasyon yoluna kayması bir para krizine yol açacaktır. Dolayısıyla bütün şartlar aynıyken, piyasa katılımcılarının beklentilerindeki ani ve keyfi değişimler bir ekonomideki para istikrarını etkileyebilmektedir. Başka bir deyişle piyasa katılımcıları bir krizin ortaya çıkıp çıkmamasında önemli rol oynamaktadır. Buna göre, bu modeller ekonomide “ çoklu dengeler” in olası olduğunu vurgulamaktadır⁹⁷.

iii- Üçüncü Nesil Modeller

Hem birinci nesil, hem de ikinci nesil kriz modellerinin Güneydoğu Asya krizini açıklamada yetersiz kalması, araştırmacıların yeni modeller geliştirmeye itmiştir. Para krizlerinin nedeni ne olursa olsun, hem birinci nesil hem de ikinci nesil kriz modelleri, para ve bankacılık krizlerinin etkileşimine önem vermemiştir. Dolayısıyla, son zamanlarda ortaya çıkan krizlere bir anlam vermek ve gelecekteki krizlerin önceden bilinmesine yardım etmesi düşüncesiyle, üçüncü nesil kriz modellerine duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu modeller, Asya krizinden hareketle, bankacılık ve finansal sistemin rolünü vurgulayarak, para ve bankacılık krizlerinin birbirini besleyen bir kısır döngü yarattığı fikrine dayanmaktadır⁹⁸.

1990’lı yıllar, 1992 ERM saldırıları, 1994 Meksika Peso’su çöküşü, 1997 Güney Doğu Asya krizleri, 1998 Rusya krizi ve 1999 Brezilya devalüasyonu gibi şiddetli finansal ve para krizleri tarafından kesintiye uğramıştır. Bu krizlerin temel niteliği, başlangıçta ülkeye özgü bir şokun, çok farklı boyutlarda ve yapılarıdaki diğer

⁹⁷PESENTI, P. and TILLE, C., “The Economics of Currency Crises and Contagion: An Introduction.” FRBNY Economic Policy Review, 2000, s.3-16.

⁹⁸İŞİK, S.ve TOGAY, S., “Para Krizi Modellerinin Eleştirisi ve Uluslar arası Para Sisteminin Düzenlenmesine Yönelik Keynesyen Öneriler”, İktisat İşletme ve Finans Dergisi, sayı:191, 2002, s.33-42.

ülke piyasalarına aktarılmasıdır. Bu durum, ilgileri “ bulaşma- contagion” kavramına çekmiştir⁹⁹.

Üçüncü nesil kriz modelleri, finansal piyasalardaki eksiklikleri temel etken olarak görür. Bu modeller, tipik olarak iki bozulmadan birine dayanır; ya devlet garantisinin varlığı şeklindeki “kötü politikalar”, ya da asimetrik bilgi veya sözleşmelerin yerine getirilmesindeki aksaklıklar gibi bilanço etkilerini uyaran eksiklikler şeklindeki “kötü piyasalar”dır.¹⁰⁰

1998’de Rus Rublesi’nin devalüasyonundan sonraki ayda, Brezilya borsası %50’den fazla düşmüştür. Birçok kişi, Rusya’dan Brezilya’ya şokun aktarımının “ bulaşma” olduğunu kabul etmiştir. Bu iki ekonomi farklı coğrafik bölgededir, çok farklı yapılara sahiptir ve ticaret gibi bir yolla doğrudan bağlantıları yoktur¹⁰¹.

2.1.3.1. Bankacılık krizi

Ticari bankaların borçlarının vadesinin uzatılmaması veya vadesiz mevduatlardaki ani bir çekme talebini karşılayamamaları çerçevesinde likidite sıkıntısına düşmeleri ve arkasından iflas etmeleri durumunu ifade eder. Yani bankacılık krizleri fiili veya potansiyel banka mevduat çekilmeleri; bankaların yükümlülüklerini ertelemeleri veya hükümetin büyük ölçekli finansal destekler sağlamak suretiyle bunu önlemeye zorlanmasının teşvik ettiği banka iflasları olduğunda ortaya çıkar. Bankacılık krizleri para krizlerinden daha uzun süreli olma eğilimi taşırlar ve ekonomik faaliyet hacmi üzerinde daha şiddetli etkiler doğururlar.

⁹⁹PARK, Yung Chul, and SONG, Chi-Young., “Financial Contagion in the East Asian Crisis”, World Bank,s:4, www.worldbank.org/economipolicy/managing%20volatility/contagion/Park-Song.pdf

¹⁰⁰ÖZER, M., “Finansal Krizler, Piyasa Başarısızlıkları ve Finansal İstikrarı Sağlamaya Yönelik Politikalar”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1096, Eskişehir,1999, s.33.

¹⁰¹FORBES, K. and RIGOBEN, R., “Measuring Contagion Conceptual and Emprical Issues”, November 19-20, 1999 UNU- WIDER Conference on Financial Contagion, Helsinki, Finland, December 13,1999, s.2.

Bu krizlerde mevduat sahipleri, bankaya kredi veren kişi veya kuruluşlar ve banka hissedarları oluşan güven kaybı ile fonlarını çekmek isterler¹⁰².

Bankacılık krizinin ülke ekonomisinin tamamında kendisini göstermesi, bu krizin ilk aşamada bir veya daha fazla bankayı ve ilerleyen zaman içerisinde de tüm bankacılık sistemini etkisi altına alması gerekmektedir. Bunun neticesinde de, krizin yayılması ile faiz oranları artacak, artan faizler de kredi maliyetlerinin yukarı çekecektir. Gerçekleşen bu olumsuzluklar ekonominin eklemlerine bir iltihap gibi yerleşip, ekonominin hareketinin engelleyerek bir çöküş yaşatacaktır.

Finansal krizin iki önemli bileşeni bankacılık ve döviz krizidir. Bankacılık sektörünün ülkelerarası farklılığı kurumsal ilişkiler, mülkiyet yapısı, ölçek farklılıkları, sektörel yoğunlaşma, sistemsel denetim, uluslar arası mali standartların varlığı, teknolojik altyapı gibi özelliklerden kaynaklanır. Ancak, gelişmekte olan ekonomiler benzer bankacılık sistemine ve sorunlarına sahip olduklarından bankacılık krizine yönelik genel tanımlar yapılabilmektedir¹⁰³;

- Bankacılık sisteminin sermayesi pratik olarak yok olmuştur,
- Geri dönmeyen krediler toplam banka kredilerinin %15- 20'si civarındadır veya bunu aşmıştır,
- Bankacılık sektöründe sıkıntıların giderilmesinin maliyeti (sermayenin yeniden yapılanması vs) GSYİH' nin en az %3-5'ine ulaşmıştır.

Döviz krizlerinin bankacılık krizlerine neden olduğu iddia edilmektedir. Şöyle ki, kriz öncesi dönemde uygulanan sabit döviz kuru rejimi terk edilmeden önce spekülasyon saldırıları sonucu uluslararası rezervlerin büyük ölçüde kaybolması, para stokunda ve kredi arzında ani düşümlere yol açabilmektedir. Azalan kredi hacmi üretim üzerinde olumsuz etki yaratabilecek ve geri dönmeyen kredilerin artması

¹⁰²DELİCE, E., "Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif ", Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:20, 2003, s.57-81. <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergisay20delice.pdf> (17.06.2009)

¹⁰³COŞKUN, Necat, M., "Gelişmekte Olan Ülkelerde Bankacılık Krizleri", Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2/ 2001, s.39-50.

bankacılık krizleriyle sonuçlanabilmektedir. Döviz krizi ile birlikte gelen ulusal paranın aşırı değer kaybı sonucunda, bankalar arasında büyük miktarlarda olan ve kur riskine karşı korunmamış döviz cinsinden borçların geri ödenme problemleri ortaya çıkmaktadır. Bu problem ise, bankacılık sisteminin zayıflamasına yol açabilmektedir¹⁰⁴.

Bankacılık krizlerinde, sorun genellikle, bilânçoların aktif tarafından, varlıklardan kaynaklanmaktadır. Varlıkların kalitesinin düşüklüğünün (verilen kredilerin geri dönmemesi, batık krediler) bankanın değerini düşürmesi, bankalardan kredi kullanan sektörlerde yaygın iflâslar ve geri ödeme güçlüklerinin yaşanması ve gayrimenkul ve menkul kıymet piyasalarında dalgalanmalar yaşanması bankacılık krizlerinin ortak özellikleridir. Bankacılık krizinin başlamasıyla da mevduat sahiplerinin hızla bankalardan mevduatlarını çekmeleriyle bankalar likidite sıkıntısı yaşarlar¹⁰⁵.

Bankaların başarısızlıklarının arkasındaki finansal kararları incelemeye yönelik olarak geliştirilen bir araştırmada, yaklaşık 300 banka analiz edilmiştir. Sonuçta, yönetim kurulu başkanı ile şirket genel müdürünün aynı kişi olmasının düşük bir olasılıkla da olsa, finansal başarısızlıkla ilgisi saptanmış, diğer faktörlerin belirgin bir etkisi görülmemiştir. Jensen ve Demirguc – Kunt tarafından yapılan iki ayrı araştırmanın ortak bulgularına göre, başarısızlığın önlenmesinde yönetim kurulu üyelerinin istedikleri tüm bilgilere kolaylıkla erişebilmeleri ve gelen bilgileri de değerlendirebilecek deneyime sahip olmaları, banka için katma değer yaratacak faaliyetlerde bulunurken bürokratik engellere takılmamaları, yönetim kurulu üyelerinin aynı zamanda bankanın hisselerine de sahip olmaları, yönetim kurulu üye sayısının yedi ila sekiz arasında tutularak kurulun etkin çalışabilmesine olanak tanınması, genel müdür ile yönetim kurulu başkanının aynı kişi olmaması gibi koşullar gereklidir. Yakın geçmişte bankacılık krizleri ile ilgili olarak gerçekleştirilen

¹⁰⁴TURGUT, A., A.g.e., s.37.

¹⁰⁵ERDAĞ, Eser, M. “Finansal Krizler: Kuramsal Yaklaşımlar ve Yaşanan Örnekler”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s.12.

bir araştırmada da aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Bankacılık krizlerinin göstergesi niteliğinde olabilecek üç temel gsterge¹⁰⁶;

- Banka mevduatları,
- Özel sektöre verilen krediler (geri dönüşü olmayan borçlardaki artış),
- Bankaların yabancı para cinsinden yükümlölükleridir.

Tüm bu açıklamalardan sonra bankacılık krizlerini ve nedenlerini özetleyecek olursak; finansal liberalleşmeye de bir anda geçilmesi krizi tetiklemiştir. Ayrıca, banka yöneticilerinin finansal bilgiye tam sahip olmamaları ve bankaların genel müdürleri ile yönetim kurulu başkanlarının aynı kişilerden olması da etkili bir unsur olmuştur. Yönetim kurulu başkanı ve genel müdürü aynı kişi olan bankalarda bu kişiler, ünlü iktisatçı Adam Smith'in “ homoeconomicus man” kavramını benimsemişlerdir. Yani, kendini düşünen bencil insan. Diğer hisse sahiplerinin ve bankanın geneline değil de, sadece bireysel çıkarlarını ön planda tutmuşlardır. Bankacılık sektörünün denetimden uzak kalması da, krizin etkenleri arasında görülmektedir. Son olarak da, tasarruf sahibi olan halkın, artık parasını bankalara yatırmaktan korkması sonucu oluşan fon kıtlığı ve panik ortamı, bankalarda kredi talebini karşılayamaz duruma gelmesine neden olarak yatırımların ihtiyacı olan finansman kaynağı sıkıntısını ortaya çıkartmıştır, diyebiliriz.

2.1.3.2. Para / Döviz Krizi

Para krizi, gelecekte oluşacak döviz kuruna ait beklentilerdeki değişim ile kıvılcımlanan, uluslararası resmi rezervlerdeki ani ve şiddetli azalmadır. Para krizi tanımı, sadece sabit kur rejiminin geçerli olduğu ülke paralarına yönelik spekülasyon

¹⁰⁶İŞER, M., “Son Finansal Krizler Ertesinde Türkiye’de Bankacılık”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004, s.21-24.

saldırıları değil, aynı zamanda belirli bir bandın dışında daha büyük boyutlardaki devalüasyona yol açan spekülasyon saldırıları da kapsamaktadır¹⁰⁷.

Özellikle sabit döviz kuru sistemlerinde piyasa katılımcılarının taleplerini aniden yerel para ile birimlendirilmiş aktiflerden yabancı paralı aktiflere kaydırmaları sonucu, merkez bankasının döviz rezervlerinin tükenmesi şeklinde ortaya çıkan krizlerdir. Bir ülke parasının üzerindeki spekülasyon saldırısı bir devalüasyonla veya şiddetli değer kaybıyla sonuçlanırsa veya merkez bankası büyük miktarlarda rezerv satmak veya faiz oranlarını önemli oranlarda yükseltmek suretiyle parayı korumaya zorlanırsa bir döviz veya para krizi oluşur. Para krizlerine yol açan spekülasyon saldırıları, yurtiçi aktif piyasalarında bir çöküşün (Asya’da olduğu gibi); yabancı para cinsinden kısa vadeli dış borçlardaki artışın, döviz kurundaki aşırı değerlenme ve cari hesap açığındaki artışın (Meksika’da olduğu gibi) veya sabit döviz kuru sistemini terk etmeye yönelik bir politika tercihinin (1992’de İngiltere’de olduğu gibi) arkasından ortaya çıkabilir¹⁰⁸.

Bankacılık ve döviz krizleri birbirlerini iki yönlü etkileyebilmektedir. Döviz krizlerinin bankacılık krizine yol açabileceği iki kanal vardır¹⁰⁹;

- Sterilizasyonun yokluğu kriz öncesi dönemde uygulanan sabit döviz kuru rejimi terk edilmeden önce spekülasyon saldırıları sonucu uluslar arası rezervlerin büyük ölçüde kaybolması ve bunun baz para stokunda ve kredi arzında ani düşümlere yol açabilmesidir. Azalan kredi hacmi üretim üzerinde olumsuz etki yaratabilecek ve geri dönmeyen kredilerin artması bankacılık kriziyle sonuçlanacaktır,

¹⁰⁷SUCU, İ., “Türk Bankacılık Sistemi: Finansal Krizler ve Finansal Kriz Sonrası Uygulanan İstikrar Programlarının Etkileri”, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Aydın,2005, s.16.

¹⁰⁸DELİCE, E., A.g.e., s.59.

¹⁰⁹COŞKUN, Necat,M., A.g.e., s.41.

- Döviz krizi ile birlikte gelen yerel paranın aşırı değersizleşmesi sonucunda, bankalar arasında büyük miktarlarda olan ve kur riskine karşı korunmamış döviz cinsinden borçların geri ödenme problemleri ortaya çıkabilecektir.

Döviz piyasasında yaşanan krizlerde, uygulanan döviz kuru sistemine göre farklılıklar gösterir. Sabit kur uygulanan ekonomilerde döviz piyasasında yaşanan krizler, ödemeler dengesi krizi; dalgalı kur sisteminin uygulandığı ekonomilerde döviz piyasasında yaşanan krizler, döviz kuru krizi olarak adlandırılır¹¹⁰.

Sabit kur rejimini korumak amacıyla Merkez Bankasının rezerv kullanma politikası belirsiz olunca, ödemeler dengesi problemleri yaşayan bir ekonomi üç aşamadan geçecektir; yavaş yavaş azalan rezervler dönemi, ani bir spekülasyon saldırı süreci ve sabit kur rejiminin sürdürülemez duruma gelmesiyle ulusal paranın değer kaybetme sürecidir. Bu aşamaların sonucunda, para krizi ortaya çıkmış olur ve para krizi her zaman spekülasyon saldırı henüz başlamamışken, rezervlerin tamamen tükenmesinden ortaya çıkar¹¹¹.

2.1.3.3. Borsa Krizi

Bankacılık sektöründe yaşanan olumsuzluklardan ötürü, mudilerin sisteme karşı güvensizlik ve panik yaşamalarına bağlı olarak, birikimlerini daha güvenli olarak gördükleri başka ülkelerin paralarına çevirmeleri sonucunda kendi ülkelerindeki rezervler sarsılır. Bu sarsıntının sonucunda da, döviz kurlarında bir anda ve büyük miktarlarda değişiklik yaşanır. İşte bu olaya, *borsa krizi* denilmektedir.

Ulusal ya da uluslar arası konularla ilgili olan nedenlerden ötürü, menkul kıymetler piyasalarında zaman zaman çok yüksek hacimli fiyat dalgalanmaları görülmektedir. Bu dalgalanmaların sonucunda da, *borsa krizi* oluşmaktadır. Ve bu

¹¹⁰ERDAĞ, Eser, M., A.g.e., s.12.

¹¹¹AYHAN, D., "Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Finansal Krizler ve Bankacılık Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2003, s.9.

kriz türüne örnek olarak Dünyayı derinden etkileyen 1929 Dünya Bunalımı'nı gösterebiliriz.

Büyük Dünya Bunalımı'nın kapitalizmin tarihinde yaşadığı en büyük bunalım olduğu; bunalımın, 1929'da New York borsasında çöküşün patlattığı krizi izlediği herkes tarafından kabul edilir. Birinci Dünya Savaşı bittiğinde, ABD artık dünya ekonomisinde görece etkenlik kazandığı için, bunalımın, zaten ortamın hazır olduğu savaş sonrası Avrupa'yı ve hammadde – tarım ürünü ihracatçısı geri kalmış ülkeleri etkisi altına aldığı, yine iktisatçılarca kabul edilir. İktisat çevrelerinde kabul bulunan bir diğer konu, Birinci Dünya Savaşı'nı izleyerek dünya pazarlarında hammadde-tarım ürünleri fiyatlarındaki düşüşün, ihracatçı ülkelerin gelirlerini düşürdüğü; gelişmiş dünya kesimindeyse diğer bir olgunun talep daralmasına yol açtığıdır. ABD, savaşın içinde büyük altın stoku biriktirmiş, çok zenginleşmişti; ancak dış dünyadaki daralma eğilimi onu da etkiliyordu. ABD sermayesi dış talep daralırken içeride kâr sağlamak için, 1920'lerin ortasından itibaren hızlı bir spekülasyona geçti; banka kredisine dayanarak önce toprak (başta Florida) alımlarına yöneldi. Bir- iki yılda, toprak fiyatlarında çöküşle birlikte bunun sonu geldi. Bu kez spekülasyon, yine banka kredilerini kullanarak, New York hisse senedi borsasına yöneldi; hisse senetleri piyasası gerçeklerle bağlantısının koptuğu noktalara yükselmeye başladı. Federal Rezerv Bankası bunu durdurmak için faizlerini yükseltmeye geçti; 1929 yaz aylarında faizler %7'den %15'e kadar çıkmıştı. Ekim 21'e gelindiğinde, yüksek faizlerin etkisiyle başlayan durgunluğun yol açtığı güven bunalımı etkisini gösterdi; doruklardaki fiyatlara ulaşan hisse senetlerinde başlayan satışlar, borsanın çöküşünü, onu izleyerek de bankaların çöküşünü getirdi. Borsa ile birlikte spekülâtif alımları fonlayan bankaların çöküşü krizi patlatırken, işte, zaten savaş sonrası dönemi dünyasının hazır olan ortamında, krizi izleyen derin bir bunalıma, kendisiyle birlikte bütün dünyayı da sürükledi¹¹².

Dünya genelinde genel kabul görmüş bazı kriterlere göre ki bunlar; siyasi krizler ve bunların derinleşmesi, yüksek miktarlarda yabancı paylarının borsalarda

¹¹²KAZGAN, G., "Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929–2001) Ekonomi Politik Açısından Bir İnceleme", Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005, s.43–44.

olması, dünyadaki tüm piyasalarda temel hammadde ve emtia fiyatlarındaki büyük ölçekli dalgalanmalar, borsada işlem gören firmaların bilançolarındaki bozulmalar sonucunda borsa krizi gerçekleşmektedir.

Borsa krizine en yakın örneği 31 Mayıs 2010 tarihinde gerçekleşen olayı aktararak verebiliriz. İsrail Hükümeti'nin Gazze'ye insani yardım taşıyan gemiye yapmış olduğu saldırı sonucunda, Türkiye İ.M.K. B.'nin o günkü açılış seansında borsa bir önceki kapanışına göre, 28 Mayıs 2010 tarihli akşam kapanış seansı, % 1,80 değer kaybederek 54.238 seviyelerine gerilemiştir. Hadisenin yaşandığı gün içerisinde basın organları, sivil toplum örgütleri ve diğer ülkelerin politikacılarının yapmış oldukları açıklamalarla da, bu oran%2,17'lik bir azalışla 54,034 seviyelerine inmiştir¹¹³.

2.1.3.4. Borç Krizleri

Borç krizi, bir ülkenin kamu ve özel kesime ait dış borçlarıyla kamunun iç borçlarını ödeyememe durumudur¹¹⁴.

Dış borç krizleri, bir ülkenin kamu ve / veya özel kesime ait dış borçlarını ödeyememe durumu olarak ifade edilmektedir. Özellikle hükümetlerin dış borçlarının çevrilmesi ve yeni dış kredi bulma konusunda sıkıntı yaşamaları nedeniyle dış borcun yeni ödeme planlarına bağlanması veya yükümlülüklerin ertelenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Dış borç krizleri, dış borçlarını düzenli olarak ödemekte olan bir ülkenin borcunun anapara ve faizlerini ödeyemeyeceğini ilan etmesi durumu olarak da tanımlanabilir. Ülkeler bir dış borç krizi ile karşılaştıkları zaman sorulacak ilk soru, krizin geçici mi yoksa kalıcı mı olduğudur. Bir başka ifadeyle, ülkenin likidite kısıtı (illiquidity) ile mi yoksa iflâsla mı (insolvency) karşılaşıldığının tespitidir. Borçlular için cevap birincisidir ve likidite sağlanmasıyla sorun aşılanacaktır ancak, alacaklılar için ise, cevap ekonominin

¹¹³Burada kullanılan sayısal verilere, Turkcell GSM operatörünün hizmetlerinden olan "Piyasa" konulu SMS servisinde yayımlanan ilgili tarihteki bilgilerinden faydalanılmıştır.

¹¹⁴ERDEM, E., A.g.e., s.120.

şartlarına bağlıdır. Alacaklıların tepkisi kayıpları kesmek için yeni borçlanmaları durdurmak şeklinde belirlenebilir¹¹⁵.

Borç krizlerinin oluşumunu dişli çarkların hareketi sonucu işlevini yerine getiren bir saate benzetebiliriz. Bilindiği gibi, mekanik saatlerin içerisinde çeşitli büyüklükte ve dişleri olan çarklar bulunmaktadır. Büyük çarkın diş küçük çarkın dişini döndürür ve başka bir dişe temas eder ve bunun sonucunda da saat çalışmaya başlar. Bu olay ta ki ilk başta karşılaştığı çarkın dişine gelinceye kadar devam eder ve tekrar aynı döngü yaşanır. Ama arada bulunan dişlerden birisi kırılmış, zarar görmüş ya da yerinden çıkmış ise, saatin çalışma mekanizması çalışmaz hale gelir. Borç krizlerinde de, devletlerin hükümetlerince iç ve dış borçlar çarkların dişlilerinde olduğu gibi bir döngü gerçekleştirilmektedir. Bu döngüde hükümetler, iç ve dış borçlarını ödeyip ekonomik faaliyetlerine devam etmek isterler veya daha yeni olan başka bir borç kaynağı ararlar. İşte bu yeni kaynak arayışında bir sorun meydana gelirse veya daha önceki borçlarını ödeyemez duruma gelirlerse, eski borçlarının ödeme planları tekrar gözden geçirip gerekli edimlerini ileri bir tarihe atmaları icap eder. Böyle bir ortamda da, yeni borç kaynağı bulamamanın ve eski borçlarını ödeyememenin verdiği psikolojik ve ekonomik baskılar neticesinde bir karmaşa, kriz sürecine girerler.

2.1.3.5. Sistematik Finansal Krizler

Sistematik finansal krizler, potansiyel olarak finansal piyasaların ciddi bir biçimde bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan ve finansal sistemin, varlık değerlemesi, kredi tahsisi ve ödemeler gibi önemli işlevlerini kesintiye uğratan bir şok biçiminde tanımlanır¹¹⁶.

Sistematik finansal krizler finansal sistemdeki bozulmaların etkisi ile ortaya çıkarlar. Sistematik risk ve sistematik olmayan riskin etkisine mâruz kalırlar.

¹¹⁵TURGUT, A., A.g.e., s. 38.

¹¹⁶MISHKIN, F., "Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective", NBER Working Paper, No:5600, 1998, s.13.

Sistemik risk, menkul kıymetlerin getirilerindeki dalgalanmaların, piyasadaki tüm finansal varlıkların fiyatlarını aynı zamanda etkileyen faktörlerden kaynaklanan kısmı olarak kabul edilir. Sistemik olmayan risk ise, toplam riskin firmaya ya da firmanın içinde yer aldığı sektöre özgü kısmıdır¹¹⁷.

Sistemik finansal krizler, finansal sistemde ortaya çıkan, kredi tahsisi ve ödemeler gibi önemli işlevleri kesintiye uğratan, aynı zamanda reel ekonomi üzerinde olumsuz etkiler bırakan bir sok olarak tanımlanabilir. Sistemik banka krizi ise, malî piyasalarda bir ya da birkaç bankanın iflas etmesi ve bu durumun, tüm sisteme yayılarak ödemeler sistemini olumsuz etkilemesi şeklinde tanımlanmaktadır¹¹⁸.

Sistemik krizlerin temelinde likidite sorunları olmakla birlikte, rasyonel olmayan bir borç artışı, mevduat sigorta sisteminin neden olduğu ahlaki tehlike asimetrik bilgi artışı sonucu finans piyasası aracılarının piyasa yapıcılığındaki isteksizlikleri, gerekli durumda merkez bankasının likidite sağlamadaki başarısızlığı, finans kesimi dışından öngörülmeleyen şoklar ve banka iflasları gibi nedenlerle de sistemik finansal krizler ortaya çıkmaktadır¹¹⁹.

Sistemik finansal krize neden olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası toplanan Bretton Woods Konferansı ve bu konferans sonucunda alınan kararla, ABD dolarının değerinin artması ve ekonomik sistem içerisinde erişilemez bir güce sahip olması gösterilmektedir. Sistemik finansal krizi daha basit birörnekle anlatmak gerekirse, aşağıdaki şu örneği verebiliriz;

Sistemik Krizin doğuşu Amerikalı Kathrin'in ev sahibi olmak için İpoteğe Dayalı Kredi Sistemine göre aldığı ev kredisini ödeyememesiyle başladı. Ev sahibi olmak isteyen Amerikalıların artan ev talepleri dolayısıyla kredi taleplerindeki artış ev fiyatlarını artırdı. Artan ev fiyatları daha önce ev kredisini alan Kathrin'e ek kredi alabilme imkânı yarattı. Kathrin ev kredisini aldığı zaman evinin değeri 70.000

¹¹⁷ BOLAK, M., "Risk ve Yönetimi", Birsen Yayınevi, İstanbul, 2004, s.6.

¹¹⁸SUCU, İ., A.g.e., s.21.

¹¹⁹SUCU,İ., A.g.e., s.21.

dolardı ve bu 70.000 dolar karşılığı kredi aldı. Konut sektöründeki canlanmayla beraber artan ev talebi (ev sahibi olmak isteyen sayısındaki artış) ev fiyatlarının artmasına yol açtı. Kathrin'in evinin değeri 70.000 dolardan 90.000 dolara çıktığını varsayalım, evinin değerindeki artış Kathrin'e değer artışına bağlı olarak ek kredi alabilme imkânı yaratmıştır ve oda almıştır ve aldığı bu krediyle arabasını yenilmiştir. Sektördeki canlanma devam ettiğinden Kathrin'in evinin değeri 100.000 dolar olur ve tekrar ek kredi alma imkânı doğar ve onu da alır. Aldığı bu krediyi tatile gitmek için, ya da estetik ameliyatı olmak için, ya da değişik amaçlı tüketimde kullanır. Bu noktada kredi sunan bankalar bu alacakları karşılık göstererek (VDMK) Varlığa Dayalı Menkul Kıymet İhraç ederler. (Bu ihracın yaklaşık 2 trilyon doları Çin Cumhuriyeti'ne gerçekleştirilir.) Kathrin'inin başlangıçta aldığı 70.000 dolarlık kredi onun ödeyebileceği yani gelirine göre verilmiş bir kredidir. İlave 30.000 dolarlık kredi onun ödeme gücünün üstünde olan bir kredidir. Yani, Kathrin kredilerini ödeyemeyince, aldığı evi satmak için evini satılığa çıkarır ve evine biçtiği değerden alıcı bulamaz. Bir yandan konut kredisinin geri dönmeyişi diğer yandan bir Dolarlık alacağı karşılık 83 Dolarlık menkul kıymet ihraç eden Yatırım ve Kalkınma Bankalarının itfa tarihinde borçlarını ödeyememelerinin de etkisi, Amerikan Ekonomisindeki durgunluk, cari açığın bir trilyon doları aşması yanı sıra işsizlik gibi makro ekonomik göstergelerde bozulmaya neden olur. Bu ortamda, Mortgage kredisi alan kişilerin kredilerini ödeyememelerinden dolayı kredi veren banka veya yatırım şirketi eve el koyar. Aldığı ev kredisini ödeyemeyen kişi sayısı artıkça, el konulan ev sayısı da arttığından Amerikan Mortgage sektöründe kriz ortaya çıkar. Çünkü, verilen her bir kredi karşılığı krediyi veren banka veya yatırım şirketi tarafından piyasaya sunulan tahvil, ya da bono gibi değerli kâğıtların değerinin düşmesine yol açar. Bu değerli kâğıtları ellerinde bulunduranlar gelir kayıplarına uğrarlar. Sonuçta Amerikan banka ve yatırım şirketleri finansman sıkıntısı içine girerler ve çalkantı başlar, bu çalkantı önce ulusal finansal kriz olarak başlar daha sonrada küresel finansal kriz olarak devam eder¹²⁰.

¹²⁰<http://www.havvatunc.com/sistematik-kriz-nasil-dogdu-63.html> (06.06.2010)

Konuyla ilgili şöyle bir örnekleme de yapılabilir: Henüz inşaat halinde olan bir binanın duvarını ele alalım. Bu duvar öyle bir sistemle örülmüş olsun ki, tüm tuğlalar tek bir tuğlaya bağlı olsun. Eğer bu tek tuğla duvardan çekilirse tüm duvarın yıkılacağını kabul edelim. İşte sistematik finansal kriz de böyle bir şeydir. Tüm dünya ekonomisinin tek bir ülke parası üzerinden düzenlenmesi sonucunda, o ülkenin parasının sarsıntı geçirmesi tüm diğer ülkeleri de etkileyecektir.

Sistematik finansal krizler, potansiyel olarak finansal piyasaların ciddi bir biçimde bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkarak finansal sistemin, varlık değerlemesi, kredi tahsisi ve ödemeler gibi önemli işlevlerini kesintiye uğratan bir şok biçiminde tanımlanır. Bu tür krizler ekonomik, politik sosyal yaşamın yapısından ve değişkenliğinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda tüm finansal piyasalar (para ve sermaye piyasaları) ile bu piyasalarda işlem gören finansal varlıkların tamamını etkilemektedir¹²¹.

Sistematik finansal krizlerin kendine has bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi ortaya konulmaktadır¹²²:

- Sistematik finansal krizlerde mutlaka bir yayılma süreci vardır. Bir ülke veya kurum veya firmadaki sorunlar, diğer ülke, firma veya kurumlarda çözümsüzlüğe veya iflâslara yol açmaktadır,
- Sistematik kriz önemli ölçülerde çıktı kaybı ve ekonomide etkinlik kaybına neden olur,
- Sistematik krizler mutlaka bir politik müdahaleyi gerektirir. Bunun olabilmesi için yeterli şart ise, krizle birlikte oluşan iflasların ekonominin önemli bir kısmı üzerinde olumsuz etkiler yaratması gerekir,
- Sistematik krizde yatırımcı güvenini kaybeder. Bu nedenle yatırımcılar ve firmalar sağlamak istedikleri likiditeyi keserler.

¹²¹AFŞAR, M., A.g.e., s.94-95.

¹²²AFŞAR, M., A.g.e., s.95-96.

Likiditenin kesilmesi, borç alanların ödeme yeteneklerindeki bir olumsuzluktan değil, yatırımcının tamamen kendi düşüncesinden kaynaklanır.

2.1.3.6. İkiz Krizler

Reinhart'ın ortaya attığı ikiz krizler hipotezine göre, bankacılık sektöründeki problemlerin genellikle, para krizlerinden önce geldiğini, fakat para krizlerinin bankacılık krizlerini daha da şiddetlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, bankacılık krizleri ve para krizleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin bulunduğunu göstermektedir¹²³.

Gelişmekte olan ülkelerde son zamanlarda belirli bir zaman dilimi içerisinde para ve bankacılık krizlerinin birlikte ortaya çıktığı (ikiz krizler) gözlenmektedir. İki kriz arasındaki bu birliktelik özellikle, birçok gelişmekte olan ülkenin finansal piyasalarını serbestleştirmeye başladığı 1980 sonrası dönemde yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden ikiz krizlerin genellikle finansal serbestleşme ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bütün bu gözlemler ikiz krizlerin gerisinde yatan sebeplerin, finansal serbestlik altında para krizleri ile bankacılık krizleri arasındaki potansiyel bağlantılarda aranması gerektiğine işaret etmektedir¹²⁴.

Bankacılık krizleri ve ikiz krizlerin Dünya'da 1980'li yılların başlarında çok sık ortaya çıktığını bilmekteyiz. İkiz krizlerin sayıları ve sıklıkları 1980'lerin ortalarında azaldığı ve 1990'ların ilk yıllarındaki başlangıç seviyelerine döndüğü için, ikiz krizler yeni olağan üstü bir şey olarak algılanır. İyi bilinen örnekleri;1982 Şili, 1992 Finlandiya, 1992 İsveç, 1994 Meksika ve 1997 Asya, 2008 USA finansal krizleridir.

¹²³ http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/Kur/12.%20Bankacilik%20Sektoru%20_%20MHO.pdf
(12.06.2010)

¹²⁴ VARLIK, C., "İkiz Krizler: Para Krizleri ile Bankacılık Krizleri Arasındaki Bağlantılar", <http://yaklasim.iibf.gazi.edu.tr/ciltler1342-439.pdf> (12.06.2010)

2.2. 1994 Yılında Türkiye’de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları

1994 yılında Türkiye’nin yaşamış olduğu krizden önce, ekonomideki durumun incelenmesi ve krize neden olan hataların görülmesi önem arz etmektedir.

1970’li yıllarda yaşanan darboğazdan sonra, 24 Ocak 1980 Kararları ile Türkiye’de, ekonomisine yön vermek ve yapısına değişiklik kazandırmak amacıyla mal hareketlerinin serbestleştirilmesine karar verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda dış ticaret dengesini sağlayabilmek için ilk adım ihracatın desteklenmesine başlanmasıyla atılmıştır.

1980’li yılların ortalarında Türkiye, sermaye hareketlerinde liberal bir politika izlemiş ve bu politikanın sonucunda da, ekonomide sıcak paranın hat safhaya ulaşmasına neden olunmuştur.

Türkiye’de 1989 yılında 32 Sayılı Kararla sermaye hareketlerinin tamamen serbestleşmesiyle birlikte artan sermaye girişleri, Türkiye'nin iç dinamiklerinden kaynaklanan sorunları geçici olarak bertaraf etmeyi başarmış ancak uzun vadeli sürdürülebilir bir büyüme sürecini beraberinde getirememiştir. Nitekim 1990 sonrası dönemde patlak veren üç büyük krizde, Türkiye'deki finansal serbestleşme/entegrasyon ile yakından ilgilidir¹²⁵.

1989 yılında Türkiye’de serbest sermaye hareketleri rejimine geçilmiştir. Ağustos 1989’da gerçekleşen sermaye hareketlerindeki serbestleştirme ile gelişmiş ülkelerdeki uygulamaların bile ötesine geçilerek, sermaye hareketleri ve yurt içindeki yerleşik kişilerin yabancı para cinsinden işlem yapmaları üzerindeki kısıtlamalar kaldırılmıştır. Bir yıl sonra 1990’da uluslar arası sermaye yön değiştirerek gelişmiş ülkelere doğru akmaya başlamıştır¹²⁶.

¹²⁵KAR, M. ve KARA, M. A., “Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelik Sermaye Hareketleri ve Krizler”, Dış Ticaret Dergisi, sayı: 29,2003, s.14.

www.dtm.go.tr/ead/DTGERGI/temmuz2003/sermayehareketleri.htm

¹²⁶YENTÜRK,N., “Körlerin Yürüyüşü Türkiye Ekonomisi ve 1990 Sonrası Krizler”, Bilgi Üniversitesi Yayınları, No:46, İstanbul, 2003, s.104.

Sermaye girişlerinin serbest bırakılması sonucunda, yerli paranın değeri artacak ve artan değerli yerli para sayesinde tüketim ve ithalat artacaktır. Ayrıca, sermaye girişinin rezerv artışı yapmaması durumunda ve ithalatın artması sonucunda cari açık artmış, yurt içi tasarruflarda düşüş yaşanmıştır¹²⁷.

Türkiye’de finansal serbestleşme sürecinin en belirgin özelliği; programın,

makroekonomik istikrar sağlanmadan uygulamaya konulmuş olmasıdır. Mali açıklar ve onun kısmi olarak parasallaştırılması makroekonomik durumu kötüleştirmeye devam ederken, finansal serbestleşme ekonomi yönetimini ve istikrar çabalarını büsbütün karmaşık hale getirmiştir. Özellikle 1990’lı yılların başında, mali açığın finansmanı kontrol edilemez bir hal almış ve ilk finansal kriz 1994 yılı Ocak ayında meydana gelmiştir.

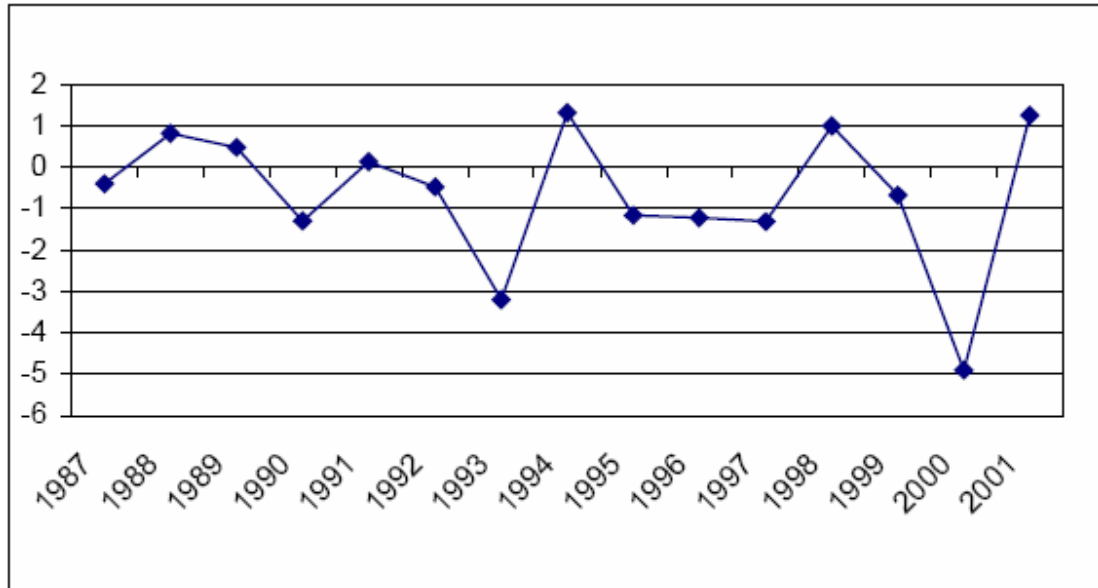
1989 yılında görevde olan hükümet; Türkiye’nin her alanda geri kalmışlığının nedeni olduğu, komünizmin bir sembolü olduğu gibi sözlerle Türk Parası’nın Kıymetini Koruma kanununu 32 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırmıştır. İlgili kanun değişikliği sonucunda da, Türkiye’de özel kişilerin ve / veya kurumların; ihracat, turizm, ithalat gibi faktörlerden sağladığı döviz ticaretindeki devlet kontrolü ortadan kalkmış olmaktadır.32 sayılı kanun yürürlüğe girmeden önce, şahısların üzerlerinde döviz bulundurmaları ve bankalarda döviz cinsinden hesap açtırmaları gibi bir hakları da yoktu. Bu şartlar altında eğer ülkenin elde ettiği döviz cinsinden kazançları döviz cinsinden gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda, bizzat devlet tarafından uzun vadeli olmak koşulu ile dış borçlanma yoluyla finansal kaynak bulunuyordu.

Ülkeye sıcak para akışı başlar başlamaz Özal hükümeti enflasyonla devalüasyon arasındaki makasın açılmasına ve Türk Lirası’nın büyük ölçüde değerlenmesine izin vermiştir.1989’da enflasyon %69, devalüasyon sadece %27, 1990’da enflasyon %60, devalüasyon sadece %27 olmuştur. Türk Lirası’nda aşırı değerlenme vardır. Yerli paranın değerlenmesi sonucu ithal mallar ucuzlamış ve

¹²⁷DİNÇ, A., A.g.e. , s.131.

Türkiye'nin ithalatı artmıştır. Değerli yerli para ve dolayısıyla artan ithalatla birlikte Türkiye ekonomisinin dış ticaret açığı büyümüştür¹²⁸.

Grafik 1:Türkiye'nin Cari İşlemler Dengesi GSYİH'nın Yüzdesi

Kaynak:YAVAŞ, H. “1980 Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yaşanan Finansal Krizler, Finansal Kriz Modelleri ve Çözüm Önerileri”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007,İstanbul

Sıcak paranın ülke ekonomisine girmesi, ilk başlarda herkesin takdirini almıştır. Neden mi? Çünkü, sıcak para sonucunda merkez bankasının kur ayarını düşürmesine müteakiben ithal mallar ucuzlamış, ithal malların yerli mallara göre daha ucuz olması sebebiyle ithalata olan talep artmıştır. Türkiye’de olmayan ve yurt dışındaki tanıdıklardan, akrabalarından sipariş verdiğimiz ama ancak bir sonraki sene elimizde olan tüm ürünler artık kolaylıkla bizim piyasalarımızda satılır hale gelmişti. Döviz kurlarındaki düşme ile beraber ithalatta sürekli bir artış meydana gelmiştir. Turizm ve ihracattan elde ettiğimiz gelirle, ithalat için yapılan giderler karşılanamaz duruma gelmiştir. Hal böyle olunca da, Türkiye ekonomisi sürekli cari açık verir bir pozisyona gelmiştir. Türkiye’ye sıcak paranın girmesi ile ithalat hat

¹²⁸http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=414%3A1990-sonras-doenemde-tuerkiye-ekonomisinde-yaanan-krizlerin-kriz-modellerine-goere-analizi&Itemid=87&lang=tr (13.07.2010)

safhaya ulaşmış; fakat İmar Bankası'nın döviz cinsinden araba kredisi vermeye başlaması da ithalata olan bağımlılığı daha da bir arttırmıştır.

İmar Bankası döviz cinsinden otomobil kredisini, yalnızca Mercedes ve BMW marka otomobil almak isteyenlere veriyordu.1992 yılında Türkiye'de fert başına yıllık ortalama gelir 2,700 dolar civarındaydı. Türkiye'nin yıllık ihracatı 15 milyar dolar, ithalatı ise 23 milyar dolardı. Aradaki sekiz milyar dolarlık farkın yedi milyarı turizm geliri ve işçi dövizleriyle karşılanabilmiş, geri kalan bir milyar dolar ağırlıklı olarak sıcak parayla finanse edilmiştir. Bu şartlar altındaki bir ülkenin ithalatı tamamen serbest bırakması ve ülkeye giren sıcak paranın Türk Lirasının değerlenmemesine izin vermesi, hükümetin bankaların döviz cinsinden Mercedes ve BMW kredisi dağıtmasına göz yumması da büyük sorumsuzluk olarak addedilmiştir.1993 sonunda dış denge tablosu çok değişmişti. İhracat sadece %5'lik artışla15,6 milyar dolar olurken, ithalat %29'luk artışla 30 milyara ulaşmış, böylece dış ticaret açığı 8 milyar dolardan 14 milyar dolara, cari açık da bir milyar dolardan 6,4 milyar dolara yükselmişti. Ülkelerin makroekonomik durumlarını Batılı yatırımcılar için izleyerek ülkelere not veren kredi derecelendirme kuruluşlarının çok önem verdiği bir gösterge olan cari açık / milli gelir oranı bir yıl içinde %0,6'dan %3,5'e yükselmiştir¹²⁹.

Türkiye'ye sıcak paranın girmesi menkul kıymet borsalarının gelişmesini sağlamıştır. Bu menkul kıymet borsaları içerisinde en önemlisi; sabit getirilerinin olması, devlet garantisi taşımaları gibi faktörlerden yararlanarak kriz dönemlerinde ihraç eden tarafın batmayacağı garantisi taşıyan **Devlet İç Borçlanma Senetleridir**. Ayrıca bu senetler için ikincil piyasalar kurularak iç borçlanma senetlerine olan talep arttırılmak istenmiştir.

1989 sıcak para politikası, devlet iç borçlanma senedi ikincil piyasasının varlığı Türkiye'nin büyük oranlarda iç borçlanmaya gitmesine neden olmuştur.1989'dan 1993 yılına kadar geçen sürede iç borçlanmanın gayri safi milli

¹²⁹SOMÇAĞ, S., "Türkiye'nin Ekonomik Krizi (Oluşumu ve Çıkış Yolları)", 2006 Yayıncılık, 2006, İstanbul, s.38.

hâsılaya oranında büyük oranlarda artışlar yaşanmıştır. Bu nedenle ne vergi gibi bir finansal kaynak kullanılmış ne de başka bir finansal kaynaktan yararlanılmamıştır. Bunun yerine yüksek oranlara sahip reel faizle borçlanma politikasına devam etmiştir.

1990 yılına gelindiğinde ise, parasal programın hükümet tarafından halka açıklanmasıyla ekonomimizdeki belirsizlik ortadan kaldırılmıştır. Bu gelişmenin hemen ardından, toparlanmaya başlayan ekonomimize bir sekte de, 1991 yılında patlak veren Körfez Savaşı sonucu gelmiş ve kamu açıklarının artmasına sebep olmuştur.

Bütçe açıklarının sıcak para ile finanse edildiği ve sermaye hareketlerinde liberal bir politikanın benimsendiği dönemde Hazinesinin açmış olduğu bono ihalelerine katılıp, aldıkları bonolarla hazineye borç veren bankaların, verdikleri borç para karşılığında çok yüksek faiz oranları istemeleri nedeniyle bono ihaleleri durdurulmuştur.

Yapılmaması gereken bu müdahalenin faturası her zaman ki gibi halka kesilmiştir.

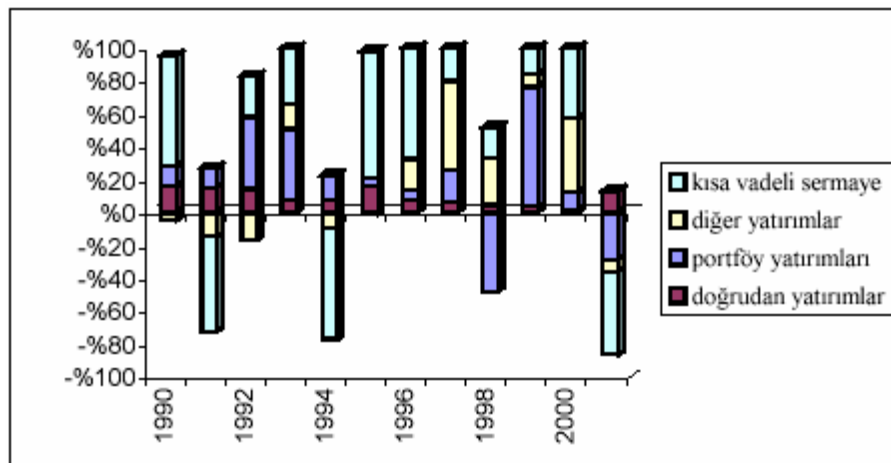
Bir ülkenin ekonomik sistemine müdahale etmek demek, işleyişteki tüm faktörleri düzenlemek demektir. Hem ekonomik hem de siyasal alanda güçlü olmak için, yatırımların artması, istihdam seviyesinin yüksek olması, cari açığın milli gelire oranı % 2 seviyesini aşmaması, alınması düşünülen bir dış finansal kaynak sonucunda dış müdahalelere maruz kalmadan hareket edilebilmesi gerekmektedir.

Tüm bu ekonomik olaylar sonucunda hükümetin; faiz oranlarının düşük tutularak iç borçlanmanın sebep olacağı yükü hafifletmek istemesi, ellerinde kamuya ait menkul değerli kağıt olanların bu değerlerden elde ettikleri kazançlara verginin konulması sonucunda bu menkul değerlere olan talebin düşmesi, 1991–1993 yıllarında açık veren kamu bütçelerinin finansmanı için Merkez Bankası'nın kaynaklarının kullanılması, bankaların açık pozisyonlarının beş milyon dolara ulaşması ve bankaların kambiyo zararlarını sınırlandırmak amacıyla yaptıkları döviz alımını arttırma politikaları 1994 krizinin yaşanmasına neden olmuştur.

Ticarî bankaların açık pozisyonları ile cari işlemler açığının, hassas bir nokta olarak kabul edilen yüksek miktarlara ulaştığı bir dönemde böyle politikaların uygulanması, krizi daha da içinden çıkılmaz bir durum haline getirmiştir.1994 yılından önce kur riskinin düşük olmasından sebeple bankalar, açık pozisyonlarını arttırmışlar ve ellerindeki döviz likiditesini azaltmışlardır. İzlenen bu politikaların sonucunda da, ekonomide gerçekleşebilecek bir kötü gidişin sonucunda bankalar çok büyük miktarlarda ve hızlı bir şekilde olumsuz etkiye maruz kalır hale gelecek bir yapı hazırlamışlardır.

Kısa vadede ekonomiyi içine düştüğü girdaptan kurtarmak için, Merkez Bankası'ndan kısa vadeli ve yüksek faizli olan avansların alınması, Türkiye ekonomisini uçurumun kenarından uzaklaştırmak yerine, uçurumun daha da dibine götürür hal almıştır. Kısa dönemli alınan finansal kaynaklar vadelerinin kısa, faizlerinin yüksek olması nedeniyle bir ekonomide gerçekleştirilen her adımdan sonra tekrar öne çıkacaktır. Bu öne çıkmanın sonucunda da, ileriki dönemlerde yapılması gereken ya da düşünülen faaliyetler için sağlıklı düşünme, karar verebilme imkânı sağlanamayacak.

Grafik 2:Türkiye'deki Sermaye Hareketlerinin Yüzdesel Dağılımı

Kaynak:DİNÇ, A. “ Makroekonomik Faktörlerin Bankaların Kârlılığı Üzerine Etkileri:2000-2004 Dönemi”,Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2006,İstanbul, s.132.

Ekonominin içine düştüğü bu durumu aşağıda vereceğimiz örnek yardımıyla daha basit bir şekilde ifade etmeye çalışılacaktır.

1994 krizinin nedenlerinden olan faiz oranlarının düşüşü, liberal ekonomilerdeki sermaye hareketlerinde dövize olan talebi attırır ve ülkeden sermayenin çıkmasına, daha dorusu kaçırılmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin yaşadığı 1994 krizinde dört milyar dolar civarındaki sermayenin ülkemizden kaçırılması gibi. Tabloda -2'de 1989–1994 dönemlerine ait verilerin bulunduğu tablodan bu durum açık bir şekilde görülebilmektedir.

Tablo 2:1989-1994 Döneminde Sermaye Hareketleri (Milyon \$)

Yıllar	Toplam Sermaye Hareketleri	Doğrudan(Direkt) Yatırımlar	Portföy Yatırımları	Diğer Uzun Vadeli Yatırımlar	Kısa Vad. Sermaye Hareketleri
1989	780	663	-----	701	-581
1990	3,966	713	-----	253	3,000
1991	-2,397	783	-----	-160	-3,020
1992	3,648	779	2,411	-938	1,396
1993	8,963	622	3,917	1,370	3,094
1994	-4,194	559	1,158	-748	-5,127

Kaynak:ALP,A.,“Döviz Krizi Olası Mı?Ekonomik Göstergelerimizdeki Gelişmeler Ne Durumda?”,Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Yıl:1,Sayı:5,Şubat- Mart 1999, s.5. http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=268 (13.07.2010)

Kamuya ait menkul değerli kâğıtlardaki izlenen bu yanlış politika, bu kâğıtlar olan talebi azaltarak bu kâğıtları ellerinde bulunduranların likidite fazlalarını dövize kaydırtmıştır. Döviz talebi de arttığı için, Merkez Bankasının döviz rezervleri de büyük oranlarda azalma göstermiştir. Aşağıdaki tablodan bu durumu açıkça görmek mümkündür.

Tablo 3:TCMB Uluslar arası Rezervler (Milyon \$)

	1991	1992	1993	1994
ALTIN (1)	1493	1494	1488	1410
Brüt Döviz Rezerv	10760	13760	16274	15109
Merkez Bankası	4918	6116	6213	7112
Bankalar	5842	7644	10061	7997
BRÜT ULUSLARA.REZ.(2)	12253	15254	17762	16519
Muhabir Borçlar	3	2	1	5
NET REZERVLER(3)	12250	15252	17761	16514

Kaynak: KANSU, A., “ Döviz Kuru Sistemleri Döviz Krizleri: Türkiye 1994 ve 2001 Krizleri, Derin Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.164.

Dönem baktığımızda aslında krizin en önemli nedenlerinden bir tanesinin döviz kurunun olması gereken seviyeden düşük seyretmesi olduğunu görürüz. İlk başlarda bu durum yüksek faiz oranları ve bu oranlar sayesinde çekilebilen sermaye girişleri sayesinde sürdürülebilmiş; fakat eninde sonunda sistem çökmeye mahkûm olmuştur. Daha yüksek faiz oranları sürdürülememiş ve döviz kuru sermaye kaçışlarının da etkisiyle olması gereken seviyeye dönmüş, Türk parası değer kaybetmiştir. Türk Lirası'nın değer kaybetmesiyle birlikte 1994 sonrası dönemde ithalat azalmış, cari denge yeniden kurulmaya başlanmıştır.1994 krizi özellikle 5 Nisan Kararları gibi radikal çözümler içeren politikalar sayesinde çözülebilmıştır¹³⁰.

Bütün bu gelişmelere 14 Ocak 1994'te Amerikan kredi derecelendirme kuruluşu Moody's tarafından Türkiye'nin BAA3 olan döviz cinsi kredi notunu cari

¹³⁰http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=414%3A1990-sonras-doenemde-tuerkiye-ekonomisinde-yaanan-krizlerin-kriz-modellerine-goere-analizi&Itemid=87&lang=tr (13.07.2010)

açığın çok yükselmesini ve kamu finansmanındaki kötüleşmeyi sürerek BA1'e düşürdüğünü, asıl neden Çiller'in müdahalesidir, açıklaması üzerine krize ve 5 Nisan kararlarına gelinmiştir¹³¹

5 Nisan istikrar paketi kısa vadede enflasyonu düşürüp, malî piyasalarda ve döviz kurlarında dengeyi sağlamayı hedeflemiştir. 5 Nisan istikrar paketi, orta vadede, mali piyasalardaki istikrarsızlığın temel nedeni olan yüksek kamu açıklarına ve dış açığa kalıcı ve köklü çözümler getirilmesini ve böylece uzun vadede sürdürülebilir bir büyüme sağlanmasını amaçlamıştır¹³².

Ekonomide uygulanan politikaları etkileyen ve hedeflerin amaca ulaşması yerine tersine etkiler doğurabilen piyasa oyuncularının beklentileri hesaba katılmamıştır. Piyasa oyuncularının beklentileri ve ne yönde hareket edecekleri sonucu değiştirebilmektedir. 1991 yılından itibaren kötü giden trendin tersine çevrilmemesi ve daha sonra yaşanacak olan bir krizin 1994 Ocak ayında yaşanması, ekonominin yanlış yönetilmesinden kaynaklanmıştır. Kamu borç yönetiminde ve finansmanında yapılan hatalar, iktisat biliminin önemli özelliklerinden birinin göz ardı edildiğini göstermiştir. Ulaşılmak istenen amaçlar arasındaki değiş – tokuşlar (trade –off) düşünülmeden ve alternatiflerinin ekonomiye maliyeti iyi analiz edilmeden uygulanan politikalar krize yol açmıştır. Sorun, iktisat politikalarından değil, yanlış tercih ve zamanlamadan kaynaklanmıştır¹³³.

1994 krizinin sonunda siyasi kesim ve halk olarak kendimize bazı dersler çıkardık:

- Türkiye'ye giren sıcak para, bu paranın sahiplerinin yüksek kâr elde etmek amaçlarından ötürü ülkemize gelmiştir. Bu sebeptendir ki, sermaye sahiplerinin istemedikleri bir anda ekonomiye müdahale etmeleri ve ekonomilerde problemlerin oluşmaması için bu para sahiplerinin beklentilerinin aksine kararlar almamanız gerekmektedir,

¹³¹SOMÇAĞ, S., A.g.e., s.41.

¹³² <http://www.veribaz.com/viewdoc.html?-krizi-363790.html> (12.07.2010)

¹³³KANSU,A.,A.g.e., s.162-163.

- Sıcak paranın girmesi ile döviz kuru değer kaybetmiş ve ithalat artmıştır. İthalatın artmasına paralel olarak cari açık da artış göstermiştir. Cari açıkta büyümeye neden olan ithal malların yerine ikame mallar kullanılmalı ya da, bu malların üretimine geçilmelidir,
- Liberalleşme ile birlikte sıcak paranın Türkiye'ye girmesi engellenemez hal almıştır. Yapılması gereken yapısal ve mali reformların hayata geçirilmesidir. Ayrıca cari açığı arttıran sıcak paranın bu etkisinden kurtulmak için, döviz alım satımlarında reel kur düzeyi ile nominal kur düzeyi arasında dengenin sağlanması amacıyla Merkez Bankası tarafından müdahale edilmelidir.

Meksika ve Asya krizlerinde olduğu gibi Türkiye'deki 1994 ikiz krizlerinin hemen öncesinde Türkiye ekonomisinin para ve bankacılık krizlerine karşı dayanıksız olduğu söylenebilir. Öncelikle, yetersiz denetim ve gözetim altında yürütülen finansal serbestleşme süreci, bilançolarında yüksek riskler taşıyan ve kırılgan bir bankacılık sistemi yaratmıştır. Diğer yandan, 1990 yılından itibaren başlayan genişleme döneminde tohumları atılan makroekonomik zayıflıklar, ekonominin bir para krizine karşı dayanıksızlığını artırmıştır¹³⁴

2.3. 2001 Yılında Türkiye'de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları

Türkiye'nin 2001 Şubat ayında yaşadığı krizden bahsetmeden önce, 2001 yılından önce ekonomimizdeki gelişmelerin aktarılmasının bu krizin gelişimini anlamamızda bize yol haritası görevi göreceği araştırmalarımız sonucunda uygun görülmüştür.

1994'te Türkiye'nin yaşadığı krizin ardından meydana gelen Uzakdoğu Krizi ve Rusya Krizi ile banka sahipleri ve ekonomiyle alakalı bürokratlar tedirgin olmaya başlamışlardır. İç borcun sürekli artması ve sıcak para pastasından pay almak için

¹³⁴BALMUMCU, Ö., "Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Kamu Borç Stoku İlişkisi: Türkiye Örneği", Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2006, s. 84.

yetersiz öz kaynaklara sahip bankalar, krizlerin sonuçlarından koptular. Batacakları endişesine kapılıp, derhal bir çıkış yolu aramaya başladılar.

Ekonomi bürokratları ve soyguncu bankalar çıkış yolunu IMF ile anlaşarak IMF'den destek almak olarak buldular. Ama her iki kesiminde anlamak istemediği veya anlayamadığı bir nokta bulunmaktaydı. Uzakdoğu Krizi'nin başladığı ülke olan Tayland'a IMF destek vermiş, bu desteğin sonunda devalüasyon olmuş ve kriz gerçekleşmişti. Önlerinde böyle bir örnek varken niçin Dünya Bankası ve IMF'nin kanatlarının altına girmeyi ve bunun sonucunda da daha fazla sorunlarla karşılaşmak istenmesi konusunda ısrar ediliyordu? Bu soruya şu şekilde yanıt vermek doğru olacaktır:

İnönü 1940'ların sonunda Amerikan Malî Yardım Antlaşmasını kabul etti¹³⁵ ve ekonomimizde Amerika'nın etkisi artmaya başladı. Batı ülkelerinin gözü Türkiye'nin üzerinde olmadığı için, kolaylıkla IMF üyesi olabilmiş ve sanayileşmesini artırmıştır. 1980'li yıllarda kapitalizmin sonucu olarak Batılı ülkeler bağımsız bir sanayiye sahip olan ülkeleri önlerinde bir tehdit olarak gördüler. Bunun üzerine çeşitli faaliyetlerde bulundular. Bu faaliyetlerinin sonucunda da Rusya gibi komünizmin kalbi olan ve Gorbaçov'a kadar komünizmle idare edilen bir ülkeyi kapitalizme sempati duyan bir ülke haline getirdiler.

Artık Batı'nın Rusya'dan korkusu kalmamış ve Rusya'yı kendi istediği yönde hareket ettirebilecek bir kıvama getirmişti.

Sıra Türkiye'ye gelmişti. 1970'lerde kolaylıkla IMF üyesi olmuş, sanayide ilerlemeler kaydetmiş ve Kurtuluş Savaşı gibi mücadeleler vererek adeta küllerinden yeniden doğan bir ülke Batı için en önemli tehditlerden birini oluşturmaktaydı.

Türkiye'yi kendi istedikleri gibi yönetmek için, sermaye üzerindeki kontrolün kaldırılması, planlı ve düzenli kalkınmanın sona erdirilmesi ve kendi sıcak paralarıyla çok kazançlı işlemler yapabilmek için Türkiye'de bir borsanın kurulması gerekiyordu. 1980'lerin ortalarına doğru, IMF ve Dünya Bankası'nın bu istekleri

¹³⁵SOMÇAĞ, S., A.g.e., s.72.

dönemin başbakanı tarafından uygulanmaya başlandı. Kamunun yararını, milli sermayeyi ve millî kalkınmayı komünistlikle eşdeğer tutan açıklamalar yapıldı. Bu değerleri savunan ve koruyan bürokrasi kesimine de, hem özel sektörle hem de yabancı kaynakla yakın ilişkiler kurdukları direktifi verilerek milli menfaat kavramlarını akıllarından sildirmeye çalışıldı.

1990'lı yılların artık sonlarına gelindiğinde, hem sıcak paranın olması hem de milli kalkınma fikrinin yok edilmesinden ötürü, Türk ekonomisi yabancı yatırım bankaları, IMF, büyük bankaların patronları ve kendi cebine çalışan ekonomi bürokratları tarafından ele geçirilmiş bulunmaktaydı.

IMF tarafından yaklaşık 15 milyar dolar gibi bir yardımın yapılabileceği haberleri medyada yer aldı. Ardından IMF'nin Türkiye'den sorumlu heyeti yılında Türkiye'ye geldi. IMF tarafından Türkiye 'ye mali yardım yapılabileceği ama öncelikle emeklilik yaşının yükseltilmesi, tarım desteğinin kaldırılması, Türkiye'nin uluslar arası tahkimi tanınması gibi şartlar öne sürülmüştür. Ve bu şartlar gerçekleşse dahi, hangi aralıklarla ve hangi meblağlarda mali yardım yapılacağı belirtilmemiştir.

Burada akla gelen en önemli sorular şunlardır:

IMF'nin ağa babası ABD ve onun kardeşi AB, her yıl büyük miktarlarda tarım desteklemesi yaparken Türkiye 'den neden tarım desteklemesini kaldırmasını istemiştir?

ABD'nin yıllarca büyük bir özveri ile çalıştığı, Türkiye 'deki millî ekonomi ve kalkınmayı ortadan kaldırmak istemesi bu sorunun cevabı olabilir mi?

Peki, illaki IMF 'den malî yardım almamız şart mıydı ve ekonomimizin problemi veya problemleri nelerdi?

Ekonomimizin bu sancılı hale gelmesindeki etken, iç borcumuzun millî gelirimize oranının sonucunun yüksek miktarlara ulaşmasından kaynaklanmaktaydı. İç borcun vadesi kısa ama faizi yüksek seviyelerde bulunmaktaydı. Faiz ve vadelerdeki bu sorunu çözmek için, bankalar ile bir araya gelip bir düzenleme yapılması gerekmekteydi. Ekonomimizdeki sorunun çözümünü kendi içimizde bulmak varken, millî kalkınmaya olumsuz etkileri olacak IMF anlaşmasını ille de tek çare olarak görmek hem siyasi hem de ekonomik basiretsizlik olarak açıklanabilir.

IMF yardım programının kabul edilmesi için yapılan bir faaliyette AB üyeliği pususudur.1994 yılında AB' ye üye yapılmayacağını açıklanması IMF 'nin kabul edilmesi amacıyla yapılan bir ataktı. Buna ilaveten Gümrük Birliği'ne girilmesinin sonucunda Türkiye'nin dış ticaretindeki açık artmaya başlamıştı. Ülke içinde büyük bir tepki olabilir ve halk ayaklanabilirdi. Bu ayaklanmanın sonucunda da, millî ekonomi ve kalkınma isteği büyük hız kazanabilirdi.

Hâl böyle olunca, başta ABD olmak üzere Batılı devletler Türkiye'nin AB'ye üye olması için girişimlerde bulundular. Bu girişimlerin sonucunda da, Almanya tarafında Türkiye'nin AB'ye üye aday olması konusunda bir davet geldi. Yapılan bu davete istinaden ABD Başkanı Clinton, Türkiye'nin AB'ye girebilmesi için komşuları ile, Kıbrıs ve Yunanistan, arasındaki sorunları çözmesinin muhakkak olduğunu belirtmiştir. Yani, hem iç politikalara müdahale ediliyor hem de dış ilişkilerimizin nasıl olması gerektiğini şart koşarak IMF yardımının mümkün olabileceğini belirtmek istiyorlardı.

Kendi çıkarlarını düşünen çevrelerce IMF ile anlaşmanın yapılması sürekli dile getirilmiştir. Nihayetinde IMF ile anlaşma ve IMF'nin öngördüğü programı uygulamaya karar verilmişti. Program uygulanmaya başlayacaktı ki, programın Türkiye için olumsuz yanlarının olduğu açıklandı. Türkiye'nin AB'ye üye olması 20 yıllık bir süreç gerektirmekteydi. Bu sürenin başında enflasyonu düşürmeyi amaçlaması programın ne kadar riskli olduğunu ortaya koymaktadır. IMF enflasyonu düşürmek için devalüasyonu beklenen enflasyonun altında tutmak gerektiğini, nominal çapa uygulaması, ifade etmektedir.

Nominal çapada döviz kurunun önceden tespit etmek bazı hesap çizelgeleriyle, tablita, mümkün olmaktadır. Merkez Bankası'nın piyasa tarafından oluşabilecek döviz talebini aynı günkü kurdan karşılaması tablita politikalarına göre zorunlu olmaktadır. Böyle bir zorunluluk içerisinde Merkez Bankası hassas bir yükümlülüğün altına girmiş bulunmaktaydı.

Hükümet tablita ile enflasyonu kısa sürede düşürmek istemekteydi. Oysaki bu çizelge Türkiye'den önce Latin Amerika ülkelerinde uygulanmış, bütçe açıklarında artışlar oluşmuş ve bu ülkelerde tablitadaki öngörülen kısa sürelerde enflasyon düşürülememiştir.

2000 yılına gelindiğinde Türkiye'de ekonomiyi kontrol eden güçlerden, medyanın ve ekonomi bürokrasisinin Türkiye için artık AB yolunun açıldığı propagandaları yapılmaya başlandı. AB'ye girmemiz ve IMF programıyla sağlayacağımız destekle enflasyondan kurtulacağımız ifade ediliyordu. Medyanın tesiriyle oluşan bu pembe bulutlar, ekonomik verilerin açıklanması ve bunların IMF programında hedeflendiği gibi olmadığı, aksine artışların yaşanmasıyla ortadan kaybolmuştur. Enerji fiyatlarının düşürülmesi ile özel sektördeki imalat sanayinin

enflasyon oranında düşüşler gibi olumlu bir gelişme yaşanmıştır. Bu olumlu gelişme enerji üreten kurumun zarar etmek istememesi üzerine, enerji fiyatlarındaki artışla ortadan kalkmıştır. Ayrıca, ham petrol fiyatlarındaki artış sonucunda da, tarım fiyatlarında artış oluşmuştur.

Eğer bir ülkede uygulanan ekonomi politikası gereğince kur enflasyonun altında tutulmaktaysa, bu ülkede ithalatın da artması gerekmektedir.

Türkiye'nin uyguladığı kur çapasının ilk aşamalarında enflasyon eskisi gibi artış göstermekteydi. Fakat ithal edilen ürünlerin para birimimizce değeri fazla artmamaktaydı. 1994 yılında yaşanan krizden ders alan bankalar sıcak para sebebiyle kredi vermek yerine, hazineye borç para vermeyi daha karlı buldular. 2000 yılına gelindiğinde bankalar, IMF programının etkisiyle kamunun iç borcunun azalacağı düşüncesine kapılarak hazine bonusu alımlarında azatlama geçtiler.

Hazineye borç verilmesinde azatlama geçen bankalar tekrar eskisi gibi tüketici kredisi vermeye yoğunlaştılar. Verilmeye başlanan bu tüketici kredilerinin aslan payını da otomobil kredileri almıştı. Paramızın değerlenmesi ve istediğimiz ürünü ithal etmemiz kolaylaşmıştı. İthal edilen arabaların ilerideki servis, yedek parça gibi ihtiyaçlarını ve bunların yaşanacak bir devalüasyon sonucunda iki- üç misli artabileceğini hiç aklımıza getirmiyorduk.

IMF ve kur çapası, döviz kurunun enflasyonun altında tutulması amacıyla döviz kurunun önceden belirlenmiş değerler arasında seyretmesi, politikaları neticesinde, IMF'nin tüm yıl için geçerli gördüğü cari açık oranını daha program uygulanmaya başladığı ilk aylarında yakalamamız, soğuk ter dökmemize neden olmuştu. Cari açığı bu yüksek oran, sıcak paranın ülkeden kaçmasına ve doğal olarak da devalüasyona ardından da bir krize neden olacaktı. Ekonomi bürokratlarımız bu durumdan kurtulmanın tek bir çıkış yolu olduğunu onun da, kur çapasını uygulamaya devam etmek olduğunu benimsemişlerdi.

Kur çapasını terk etmemiz, AB'ye girmek için 20 yıl sonraki enflasyonumuzu düşürmemizin şart koşulmasından mümkün olmamaktaydı. İthalatımızda da bir azalma olması durumunda dezenflasyon olayı gerçekleşecek bu da IMF tarafının

hoşuna gitmeyecekti. Yapılması öngörülen en mantıklı davranış, üretimde kullanılan ithalat ürünlerine etkide bulunamadığımız için tüketim ürünlerine karşı bir etkide bulunmaktı. Tüketim ürünlerine yapılacak en iyi etki, ithal edilen otoların Türkiye'ye giriş yapacakları noktaların Avrupa'ya en uzak noktalar olarak seçilerek bunların girdi maliyetlerini arttırmak olacaktır.

Dış ticaret açığı ve cari açık tahminlerinde hata payları bulunmaktadır. Otomobil ithalatında gerçekleşmesi beklenen azalmaların da, bu hata paylarının meblağlarına yakın olması nedeniyle büyük bir etkiyle sonuçlanmaması öngörülmektedir. Ayrıca otomobil ithalatımızdaki en büyük pay Almanya'ya aittir. Bu ülkenin hem kendi, vatandaşları hem de çok büyük bir nüfusa sahip olan Türkiye vatandaşları için bizden ithal ettikleri ürünler için bize karşı bir vergi politikası uygulayarak ithalatlarını azaltabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

Tablita sistemi, nominal çapa uygulamasında gelecekteki döviz kurunun önceden ilân edilmesi hâlinde bu önceden ilân edilen kur değerlerinin gösterildiği çizelge, uyguladığımız para politikasına sınırlamalar getirdi. Piyasanın ihtiyaç duyduğu anlarda piyasaya Merkez Bankası'nın belli bir oranı aşmayacak şekilde TL sunmaktaydı. Bu sebeple Türkiye'ye girmeye niyetli olan sıcak para önce Merkez Bankasında bozduruluyordu. Cari açığımızda programın ortalarına doğru artışlar yükselmeye başlayınca, sıcak paranın sahipleri endişeye kapıldılar ve yavaş yavaş piyasalarımızdan çıkmaya başladılar. Bu çıkışların ardından bono faizlerinde de, ani ve hızlı yükselişler meydana gelmişti.

Sıcak paranın Türkiye'den kaçımaya başlamasının ardından Etibank'a ve Bank Kapital'e devlet tarafından el konuldu. Daha önce devletin el koyduğu bankalar ve bu iki banka için, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna hazinenin devlet tahvili vereceğini bildirdi. T.M.S.F. hazineden aldığı bu tahvillerle TL likiditesini sağlayamadı ve faizler artmaya başladı. Neticesinde de, hazinenin verdiği bu tahviller iç borç stokumuzu daha da arttırdı. IMF Türkiye için bir yıllık bir cari açık oranı belirlemişti. Bu oranın yaklaşık üç katına sekiz ayda ulaşılması, sıcak para sahiplerini bir kez daha endişe sürükledi. Bu negatif gelişme sonucunda, Demirbank devlete borç vermek için T.L. ve döviz piyasasından kaynak bulma arayışlarına

girişti. Piyasada tedirginlik had safhaya ulaşmış ve Demirbank'ın uluslar arası piyasalardan bulduğu döviz cinsinden borçlarının alacaklıları bu alacaklarını erkenden istemeye başlamıştı.

Demirbank, aldığı döviz cinsinden borçları Türk Lirası'na çevirerek bono fonlamakta kullanmıştı. Bu nedenle bono bozdurup döviz borcunu ödemesi karlı olmamaktaydı. Ayrıca, bono fonlamak için gerekli olan T.L. likiditesini sağlamak ta istemekteydi. Bu amacına ulaşabilmek için repo piyasası faaliyetlerinde de bulunmaya başladı. Bu çerçevede bono oranları yükselmeye başladı ve sıcak para çıkışları hız kazandı. Bu çıkışla beraber faizler de yükseldi. Merkez Bankası'nın piyasaya döviz sürmesiyle döviz kurunda artış görülmedi. Piyasaya döviz sürülüyor elinde T.L. olanlar döviz alıp yurt dışına çıkartıyorlardı. Bu duruma IMF'den bir müdahale geldi ve Merkez Bankasınca piyasaya likidite verebilmesindeki tavan oranı daha da aşağı seviyelere çekildi. IMF'nin bu müdahalesinin ve azalan T.L. likiditesinin etkisiyle gecelik faizlerde olağan dışı artışlar yaşanmıştır. Hazine bonusu alabilmek için gecelik repo dan kaynak bulan Demirbank'a, repo faizlerindeki olağan üstü artışın ardından öz kaynaklarını aşan miktarlarda zarara ulaşması ve yükümlülüklerini yerine getirememesinden ötürü devlet tarafından Aralık ayının ilk haftasında el konulmuştur.

Yaklaşık iki hafta süren Kasım krizinden sonra, iç borçta yapılan azalmalar tekrar artmaya başlamıştı. Kaçan sıcak para tekrar gelmeye hiç niyetli değildi. IMF, Kasım krizinde Türkiye'nin kaybettiği dövizini telafi etmek için Merkez Bankasına ek rezerv krediyi vermeyeceğini bildirdi. Bu açıklamaya bağlı olarak piyasada meydana gelen sahte olumluluk havası, faizlerde de gevşemeye neden oldu. Hazineden de fazla miktarda bir iç borç itfası yapılmadı. Ta ki, 20 Şubat tarihinde piyasadan yedi milyar dolarlık bir döviz talebi gelene kadar. Bu tutar 21 Şubat tarihinde itfası yapılacak olan bono ile eş tutardı ve yapılacak olan bu itfanın büyük bölümü de yabancıların ellerindeydi. Merkez Bankası piyasadan gelen döviz talebini yerine getirdi ve 21 Şubat tarihinde de bono itfasını gerçekleştirdi.

Türkiye'ye 2000 yılından bu yana IMF ile yaptığı stand- by anlaşması sonucunda yaklaşık 11 milyar dolarlık kredi girdisi olmuştur. Buna karşılık sıcak

para açısından Türkiye riskli bulunduğu için 16 Kasım ve 21 Şubat tarihlerinde yapılan bono itfalarıyla Türkiye’den yaklaşık 10 milyar dolar çıkmıştır.

22 Kasım 2000 tarihinde bankacılık sektöründe başlayan kriz 19 Şubat 2001 tarihinde döviz krizine dönüşerek ikiz kriz (twin crisses) karakterine bürünmüştür. 21 Şubat 2001 krizi ile, 9 Aralık 1999 tarihli program tamamen ortadan kalkmış, Merkez Bankasından 6 milyar dolar rezerv kaybı yaşanmış, Interbank piyasasında gecelik faizler %6000’leri aşmış, ortalama olarak % 4000’ler olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler karşısında kur dalgalanmaya bırakılmıştır. Kriz sonrası yabancı bankalar ile birlikte iç piyasadaki bakalar ve karar birimlerinin döviz karşılığı talepleri oluşturmuşlardır. Döviz krizi niteliğinde olan 21 Şubat 2001 krizine temelde cari işlemler açığında meydana gelen yüksek oranlı artışlar neden olmuştur. 2000 – 2001 yılı krizlerini hazırlayan unsurlar, aşırı değerli TL, cari işlemler açığının kritik sınırın üzerinde seyretmesi, sermayeden yoksun malî sektör, açık pozisyonlar (banka – reel sektör – kamu) , kamu bankalarının görev zararları ve bütün bunların sonucu olarak özellikle mali sektörün taşıdığı kâr ve faiz riskinin artması olmuştur¹³⁶.

2001 yılının başında, ekonomide sakin bir görünüm vardır ve yurtdışına çıkan sermaye, tekrar dönmeye başlamış, “yol kazası” olarak adlandırılan Kasım 2000 Krizi’nin yaraları sarılmaya başlanmıştır. İstatistiklere yansıyan kamu maliyesi hesaplarındaki iyileşme sürmüştür, kamu açığının kapatılması umutlarını arttırmıştır. Ancak, fondaki 11 bankanın ayakta kalmak için yeni kaynaklara ihtiyaç duyması ve kamu bankalarının finansal durumu, finansal sistemin zayıflamasını sürdürmüştür. Özelleştirme çalışmaları yavaşlamış, reform heyecanı sönmüş ve 2000 yılındaki net sermaye çıkışı esasında çözümlenebilir bir nitelik taşıyan cari işlemler açığı da bir tehdit haline gelmiştir¹³⁷.

¹³⁶KARAÇOR, Z. “Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000- Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri”, s.388. www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Zeynep%20KARA%C3%87OR/KARA%C3%87OR,%20ZEYNEP.pdf (14.07.2010).

¹³⁷TÜRKOĞLU, F., “1992-2001 Döneminde Türkiye Ekonomisi”, 2001, www.ekorehber.com/haber.php?haberno=2993

Türkiye Aralık ayının sonlarına ve Ocak 2001'in başlarına doğru kriz ortamından çıkmaya başlamıştır. 5 Ocak'ta Merkez Bankası döviz rezervleri yeniden 25 milyar doların üzerine çıkmış ve Şubat krizine kadar bu seviyenin altına inmemiştir. 2000 Aralık sonunda ortalama % 199 olan Interbank gecelik faiz oranları, Ocak ayında % 42'ye düşmüştür İMKB 100 endeksi de 4 Ocak'ta 10198 puana yükselmiştir¹³⁸. Ancak 19 Şubat 2001'de Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın MGK toplantısında sürtüşmesinin dışarı yansımalarıyla Türkiye ekonomisinin hastalığı gün yüzüne çıkarak, bu sefer Kasım 2000 Likidite Krizine ilaveten Şubat 2001'de Kamu Bankalarının “Döviz Krizi” ortaya çıkmıştır¹³⁹. Kasım Krizi nedeniyle zaten hassas olan piyasalar altüst olmuş ve döviz krizi başlamıştır. Şubat 2001 Krizi, ekonomik istikrarın yanında siyasal istikrar ve güven unsurunun da önemli olduğunu vurgulamaktadır. Kasım Krizinde TL pozisyonlarını koruyan Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının da Şubat'ta dövize hücum etmeleri sonucu döviz kuru üzerindeki baskı artmıştır¹⁴⁰.

Bu arada Şubat devalüasyonunu Cumhurbaşkanı Sezer ile Başbakan Ecevit arasındaki tartışmaya bağlayan yaklaşım gerçekleri yansıtmaktan uzaktır. 2000 yılı sonundaki kriz olmasaydı ve 21 Şubat itfasında birkaç milyarlık sıcak para yatırımı bulunmasaydı MGK toplantısının ekonomi üzerine hiçbir etkisi olmayacaktı. O tarihte medyada olayın bu şekilde yansıtılmasındaki amaç IMF'nin ve Türkiye'deki IMF'cilerin krizdeki sorumluluğunu gizlemek ve medyanın cephe almış olduğu Cumhurbaşkanı Sezer'i yıpratmaya çalışmaktı¹⁴¹.

Kasım 2000 yılında yaşanan krizden sonra ekonomimizde alınan tedbirler, Şubat 2001 Krizi'nden sonra uygulamadan kaldırılarak yerine 2001 yılı Mayıs ayı içerisinde “**Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı**” yürürlüğe konulmuştur.

¹³⁸GÜLOĞLU, B. “İstikrar Programından İstikrarsızlığa: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri”, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:7, Sayı:41, 2001, s.527.

¹³⁹ÇARIKÇI, E. “2000-2001 Yılı Ekonomik Krizlerin Sebepleri ve Sonuçları”, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:7, Sayı:41, Eylül-Ekim, 2001, s.476.

¹⁴⁰ALP, A. “Bankacılık Krizleri ve Krize Karşı Politika Önerileri”, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:7, Sayı:41, Eylül-Ekim, 2001, s.680.

¹⁴¹SOMÇAĞ, S., A.g.e., 2006, s.114.

2000 yılı boyunca uygulanan “ döviz kuru çapasına dayalı enflasyonu düşürme” programının arka arkaya yaşanan iki krizle çökmesinin ardından, önceleri “Yeni Ulusal Program” daha sonra da “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP)” olarak 15 Mayıs 2001’de kamuoyuna duyurulan 2001 yılı istikrar programının temel hedefi, sürdürülemez boyutlara ulaşan kamu kesimi iç borçlanma dinamiğinin ortadan kaldırılması, Türkiye ekonomisinin dış desteğe muhtaç olmayacak biçimde sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve bu amaca uygun olarak, finansal piyasaların yeniden yapılandırılarak, bankacılık kesimine işlerlik kazandırılmasıdır¹⁴².

Bu uzun vadeli temel hedefe ulaşmanın ana şartı, makroekonomik dengelerin kurulmasıdır. Ancak, dengelerin kurulması, ekonomide kısa vadede bir daralmayı gerektirmektedir. Bunu gerçekleştirmek için bir yandan kamu kesimi harcamalarının kısılması ve emek ile kırsal kesim gelirlerinin bastırılması yoluyla yurtiçi talebin azaltılması amaçlanmakta, diğer yandan da TL’nin değer kaybıyla birlikte, ücret maliyetlerinden ve tarımsal ürün fiyatlarından sağlanacak tasarruflar aracılığıyla ihracatın teşvik edilmesi düşünülmektedir. GEGP, 2001 yılı için milli gelirden %3 daralma, 2002 yılı için %5 ve 2003 yılı için %6 artış hızı göstermektedir¹⁴³.

Yukarıdaki sözü edilen programda, Türk bankacılık sisteminin sağlıklı çalışabilmesi için, bazı tedbirler öngörülmüştür. Bu tedbirler ile¹⁴⁴;

- Bünyesinde 8 banka bulunan TMSF’ye 2000 Kasım Krizinden itibaren 11 banka daha devredilerek, bu bankaların sistem üzerinde sebep oldukları bozucu etkilerin ortadan kaldırılması,

¹⁴²URAL, M., A.g.e., s.222.

¹⁴³HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı: Hedefler, Politikalar ve Uygulamalar, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, Mayıs 2001.

<http://www.treasury.aov.tr> (20.05.2011)

¹⁴⁴KOÇ, S. “Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesi Sürecinin Düşündürdükleri”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, s:2, Eylül- Ekim 2002.

- Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması kapsamında bu kuruluşların daha rasyonel esaslar çerçevesinde yönetilmesine olanak sağlayan birtakım düzenlemeler yapılması,
- Bankacılıkla ilgili yeni yasal düzenlemeler çerçevesinde gözetim ve denetim esasları güçlendirilerek sektördeki etkinliğin artırılması amaçlanmıştır.
- Ayrıca, sermaye yeterliliklerini kaybeden özel bankaları daha sağlıklı bir yapıya kavuşturmaya yönelik olarak, Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı'nın önemli bir ayağını teşkil eden, Yeniden Sermayelendirme Programı devreye sokulmuştur.

Yeni programda sürdürülmekte olan döviz kuru çıpasına dayalı kur rejimi terk edilerek dalgalı kur rejimine geçilmesi kararlaştırılmıştır. Gerekli görüldüğü durumda piyasaya likidite verilmesi öngörülmüştür. G.E.G. Programı ekonomideki yapısal sorunların önemini vurgulayarak, bu konuda reformlar yapılmasını hedeflemektedir¹⁴⁵.

Programda kısa vadede parasal hedefleme yapılarak, enflasyonun kontrol altına alınması planlanmıştır. Orta vadede ise enflasyon hedeflemesine geçilerek fiyat istikrarı sağlanması hedeflenmiştir. Kısa dönemde toplam talep ve döviz kuru cephesinden gelen enflasyonist baskının azaltılması amacıyla kısa vadeli faiz oranlarının artırılması ve TL.'nin değerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Uzun dönemde yapısal reformlar ve bankacılık sisteminin rehabilitasyon ile, beklentilerin olumlu etkilenmesi suretiyle nominal ve reel faizlerde düşme öngörülmüştür. Döviz kurunun uzun dönemdeki denge değerinin etkilenmemesi temel ilke olarak benimsenmiş, sadece döviz kurunun enflasyonist baskıyı çok artırdığı durumlarda, döviz arz ve talebini belirleyen unsurlarının yüksek faizlerle etkilenmesi hedeflenmiştir. Normal koşullarda döviz arz ve talebinin piyasa şartlarında

¹⁴⁵GÜLOĞLU, B., "İstikrar Programından İstikrarsızlığa (Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri)", Kasım 2001, s.8. <http://www.econturk.org/Turkiye/ekonomisibulent1pdf> (14.01.2011).

belirlenmesi öngörülmüştür. Döviz kurunda aşırı dalgalanma eğiliminin olduğu durumlarda, Merkez Bankasının döviz müdahalelerinin daha çok ihale yöntemiyle gerçekleştirmesi kararlaştırılmıştır¹⁴⁶.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinden sonra oluşan stagfasyonist ortamda uygulanmaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, net makro ekonomik hedefler ortaya koyamadığından, krizlerden kaynaklanan belirsizlik ortamından çıkılmasını kolaylaştıramamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kaynaklarına göre Kasım ve Şubat krizlerinden sonra 15 000 'ine yakın KOBİ kapanmış ve bir milyona yakın kişi işsiz kalmıştır. G.EG. programı artan işsizlik sorununa da hiçbir çözüm önerisi getirmemektedir. Döviz kuru politikası haricinde içerik olarak 2000 yılındaki programdan çok farklı olmayan G.E.G. programının, Türkiye'yi içinde bulunduğu durgunluk ve yüksek enflasyon ortamından çıkarmak için yeterli olmadığı aşikârdır¹⁴⁷.

2.4. 2008 Yılında Türkiye’de Yaşanan Kriz, Nedenleri ve Sonuçları

2008 yılı ikinci yarısında dünyayı da etkilemeye başlamış olan finansal krizin kaynağı, ABD’de finans kesiminin 2007’nin ilk yarısında ortaya dökülen sorunlarıydı. Olayın gerisinde, düşük gelirli ABD vatandaşlarına, 2002 sonunda FED kısa vadeli faiz oranını %1’e çektiğinde düşük faizlere güvenip yaygın ipotekli ev kredisi açılması yatıyordu. Kredi verilirken bunlara faizlerin değişebileceği bağlantılı bilgi verilmemişti. FED faiz haddini yükseltmeye geçince 2004 sonunda, bir kısım borçlular kredileri ödeyemez duruma girmeye başlamış, finansal sarsıntı tetiklenmişti¹⁴⁸.

Dünya medyasında; “ Global Kriz, Kapitalizmin 11 Eylül’ü, Asrın Ekonomik Krizi, Neo- Liberalizmin Çernobil’i, Finansal Sosyalizm, Finans Sektörünün Pearl Harbour’u” gibi isimlerle tanımlanan küresel ekonomik krizi; 2007 yılı ortalarında ABD’de düşük/ zayıf teminatlı ipotek kredileri balonunun patlamasıyla

¹⁴⁶ TCMB, “2001 Para Politikası Hedefler ve Uygulama”, Temmuz, 2001, s.9.

¹⁴⁷ GÜLOĞLU, B., A.g.e., s. 8-9

¹⁴⁸ <http://www.tek.org.tr/dosyalar/calistay20092008.Kuresel.Krizi.ve.Turkiye.pdf> (17.01.2011)

başlamıştı. Başlangıçta bu olay genelde sınırlı etki yaratacak bir finansal dalgalanma olarak görüldü ve gereken ölçüde önemsenmedi. Ancak geçen sürede ve özellikle Eylül 2008 yılından itibaren bu finansal dalgalanma; bir yandan ABD’de derinleşmeye, bir yandan da bu ülkenin dünya ekonomisindeki ağırlığı (millî gelir bazında dünyanın yaklaşık %25’i) ve giderek daha hızlı esmeye başlayan küreselleşme rüzgârıyla, tüm dünyaya yayılmaya başladı. Böylece, olay, küresel finansal kriz olmanın da ötesine geçerek, tüm dünyayı etkisi altına alan bir küresel ekonomik kriz niteliği kazandı¹⁴⁹.

Dünyanın sarsan krizin doğusu 2007 yılında Amerika’da ortaya çıkmıştı. ABD dünyanın en büyük mortgage pazarlarından biri olarak 11 Eylül saldırıları sonrası halkın yaşam standartlarını yükseltme amacı ile yola çıkarak ve elindeki güçlü para hacmine de güvenerek yüksek riskli mortgage kredileri kullandırmaya başladı. Özellikle gelir düzeyi düşük kişilerin kullanabileceği yüksek riskli subprime kredileri yoğun olarak dağıtarak yaşam standardını yükseltmeye çalıştılar¹⁵⁰.

Bu durumun gerçekleşmesinde faizlerin düşük olması ve emlak piyasasında fiyatların yüksek olması da oldukça etkiliydi. Çünkü, bu durumun sonucunda gelirlerini arttırmayı amaçlayan konut kredisi veren bankalar geri ödenmeme riski yüksek olsa da yüksek riskin bir sonucu olarak getirisi de yüksek olan subprime mortgage kredilerine ağırlık vermişti. Bu yüksek riskli kredileri dağıtan firmalar kaynak yaratmak adına bu riskli yatırımlarına dayalı menkul kıymetler çıkararak bu riskini piyasadaki sigorta şirketleri, sigorta fonları, yatırım fonları ve hedge fonlar gibi farklı alıcılara satmışlardı. İşte bu noktada alınan yüksek risk geri tepti ve geri ödenemeyen mortgage kredileri adeta birbiri ardına yıkılan domino taşlarının yarattığı etkiyi yaratmış oldu. Ödenemeyen krediler nedeniyle bu kredilerden

¹⁴⁹SARAL, T., “ Küresel Kriz Üzerine Düşünceler ve Öneriler”, Yıl:23,Sayı:83, Nisan 2009, s.9.

http://www.finanskulup.org.tr/Assets/maliyefinans/83/MFY_83_Talat_Saral_Kuresel_Kriz_Uzerine_Dusunceler_Oneriler.pdf (17.06.2009).

¹⁵⁰ELELE, O., “ Küresel Kriz ve Türkiye” Vergi Konseyi”, s: 5-7, Ağustos, 2009.

kaynaklanan menkul kıymetlere yatırım yapan yatırımcılarda yatırımlarının karşılığını alamamaya başladılar¹⁵¹

1929 krizinden sonra dünya tarihinin yaşadığı ikinci en büyük kriz olan 2008 krizinden önce de tıpkı 1929 krizi öncesi gibi bir ortam hâkimdi.1990'lı yıllara damgasını vuran liberalizasyon politikaları tüm dünyayı sarmıştı. “ Büyük Amerikan Rüyası” gerçekleşmiş ve ABD halkı hiç olmadığı kadar harcamaya başlamıştı. Bu durum hükümet kanadından da destek buluyordu. 2001 yılında G.W. Bush’un vergi oranlarında indirime gitmesi bunun bir göstergesi sayılabilir. Buna ek olarak, FED’ de faiz oranlarını oldukça düşük tutuyordu. Bu durum ABD vatandaşlarının harcamalarını arttırmalarına neden olmuştur. Tasarruf oranları düşmüş neredeyse sıfıra yaklaşmıştı.2008 krizinin ayak sesleri aslında 2006 yılının 2. Çeyreğinde konut piyasasındaki bozulmalarla duyulmaya başlamıştı. Bu anlamda ilk olay 2006 yılının sonlarında “ Ownit Mortgage Solutions” un iflas etmesi idi. Konut piyasasında ortaya çıkan bu dalgalanma subprime mortgage (ödeme gücü düşük olan kişilere sağlanan mortgage kredilerine verilen isim) alanında da dalgalanmaya sebep oldu. Ardından da 2 Nisan 2007 yılında “ New Ceuntury Financial” ın da iflâs etmesi artık bu oyunun sonunun gelmiş olabileceğini düşündürmeye başlamıştı¹⁵².

ABD’nin önde gelen bankalarından Bear Stearns, Mart ayında şirketin tamamını 236 milyon dolar olarak değerleyen hisse başı 2 dolar fiyatla JP Morgan’a satıldı. Şirketin Ocak 2007’deki piyasa değeri 20 milyar dolardı. Bear Stearns’ten iki günde 17 milyar dolar para çekilmesi üzerine kurtulamayacağı anlaşılınca Fed, batısın sistemin tümüne yayılmasını engellemek için satılma ya da iflas masasına gitme seçeneklerini bıraktı. Fed, şirketin JP Morgan’a devri gerçekleşmezse Bear Stearns’e yardım etmeyeceği yönünde bilgi verince Bear Stearns yetkilileri 84 dolar

¹⁵¹ASLAN, H. “İpotekli Konut Finansmanı Sisteminde Kriz”, BDDK 8. Kuruluş Yıldönümü Konferansı sunumu, Ankara, s. 6.

¹⁵²YILMAZ, D. ve GAYGUSUZ, F., “2008 Krizinin Yeni Global Ekonomik Yapı Üzerine Etkileri”, Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, Bursa, s.4.

olarak açıkladıkları hisse basına defter değerine rağmen hisseleri JP Morgan'a 2 dolara devretmeye razı oldu¹⁵³.

2007–2008 krizi, günümüze kadar yaşanmış olan krizlerden “başlangıcından itibaren küresel olma” özelliği ile ayrılmaktadır. Bu krizi, yalnızca bağımsız devletlerin mevcut küresel mimari içindeki ekonomik koordinasyonuna duyulan ihtiyacı ön plana taşımakla kalmamakta, aynı zamanda yeni küresel mekanizmaların ortaya konulmasına yönelik tartışmalara da kaynaklık etmektedir. Ama bunlardan daha önemlisi, eğer gerekli tedbirler biran önce alınmazsa, Türkiye'nin, 2008'in ardından 2009 ve 2010 yıllarını da büyüme açısından kaybetmesi riskini beraberinde getirmesidir¹⁵⁴.

Küresel krizin nedeni olarak finans sektörünün açgözlü bir yapıya sahip olması belirtilmektedir. Ama ABD'de borsa simsarlarına ödenen komisyonların yasal düzenlemelere tabi olmalarının iptal edilmesi, ticari bankacılık ve yatırım bankacılığı faaliyetleri arasındaki kısıtların ortadan kaldırılması gibi kurumsal düzenleme aksaklıklarından kaynaklanmış olması dile getirilmemektedir. ABD malî piyasalarında yapılan bu düzenlemelerle 2007-2008 krizinin fitili yakılmıştır.

Deregülasyonun doğrudan etkileri, rekabetin artması, kar marjlarının daralması ve ticari bankaların yatırım bankacılığı pratiklerini alışılmışın ötesine taşımaları biçiminde olmuştur. Karmaşık türev ürünlerinin yatırımı ve dağıtımı, yatırım bankalarının bu değişiklik trendi karşısındaki temel tepkisi olarak finansal mimariye eklenmiştir. Menkul kıymete dönüştürmenin (securitization yarat-dağıt

¹⁵³HAZİNEDAR, O. “1990- 2009 Yılları Arasında Uygulanan Para Politikası Işığında Yaşanan Finansal Krizler ve Türkiye Örneği”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, S.48.

¹⁵⁴http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/2007_08_Kuresel_Finans_Krizi_ve_Turkiye.pdf (15.06.2009)

(originate-and-distribute) modeli ve finansal kaldıracın yoğun kullanımı krizin ilk elden nedenlerini doğurmuştur¹⁵⁵.

2.4.1. Krizin Arka Plândaki Temel Nedenleri

Yaşanan küresel ekonomik krizin nedenlerini, kapitalizmin / serbest piyasa ekonomisinin doğasında mevcut özelliklere ve/ veya konut kredileri balonunun patlamasına bağlamak mümkündür. Ancak, bize göre arka plâna da bakarak, krizin kaynağı konusunda şu sebepler üzerinde de durulmalıdır¹⁵⁶:

- Doların fiili dünya parası olarak tekel konumu ve dolayısıyla ABD'nin hiçbir uluslar arası kurala tabi olmaksızın 1971'den beri istediği kadar dolar basabilmesi söz konusudur. Özellikle Irak'ın 2003'te işgalinden bu yana, ortaklama yıllık 700 milyar dolar düzeyinde cari açık vermesine ve bütçe açıklarını bu düzeyin de üzerine çıkmasına(Obama'nın 2009 bütçesi tasarısı 1,750 trilyon dolarlık görülmedik bir açığı öngörmektedir) rağmen, ABD ekonomisinin çökmesi doların bu özelliğine dayanır. Dolara bu imtiyazı, ABD'nin tek süper güç olması ve bu yolla örneğin OPEC'e baskı yaparak, Petrolü yalnızca dolarla sattırması sağlamaktadır.
- Bu imtiyaza rağmen, ekonominin yapısal sorunları ABD yönetimlerine şu ortamları yaratmıştır: Uzay teknolojisi ve bir ölçüde de savunma sanayi hariç olmak üzere, ABD'nin reel sektörde kaybettiği (özellikle Çin, Japonya ve Almanya'ya kapattığı) rekabet üstünlüğü sonucunda hükümetler; kendileri yönünden hayati derecede önemli olan, ekonominin büyümesi için adeta sınırsız ölçüde “yatırım bankacılığı” kavramında somutlaşan, aşırı kar ve süper prim çılgınlığı temelinde sürekli sanal değerler

¹⁵⁵http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/2007_08_Kuresel_Finans_Krizi_ve_Turkiye.pf, A.g. e. s:2(15.06.2009)

¹⁵⁶SARAL, T., A.g. e., s.12.

- üreten spekülâtif fonların türlü oyunlarından medet umma noktasına gelmiştir.
- Böylece, potansiyel risk faktörleri devamlı göz ardı edilerek, “ önemli olan ekonominin büyümesidir” yaklaşımıyla, kamu otoritelerin ve öteki düzenleyici kurumlarının akıl almaz bir aymazlık içinde bu saadet zinciri oyunlarını seyretmesi, sorunların krize dönüşmesini hızlandırmıştır.
- Bunlar yanında, konusunun bir de “ ticari ahlak” boyutu vardır: Düşük kaliteli türev kağıt üretmek, bunun pazarlanmasına katkı sağlamak, bunlara karşı müşteriye uyarılmamak ve faaliyetleri denetlememek ABD gibi bir ülkede nasıl mümkün olabilir?.. Böylesine başıboş bir ticaretin, örneğin garanti belgesiz “ veya sahte belgeli” bir makine üretilip satmaktan ne farkı vardır? Bu alanda kuralsızlıktan çok denetimsizlik söz konusudur. Milyonlarca ABD vatandaşı ve tüm dünya, konut sahibi olmak sevdasıyla bu denli sömürüye açıkça kurban edilmiştir.
- AB de akıntıya kürek çekti: Tabii krizin öncesinde, kapitalist içgüdü ile risk iştahı yüksek AB ekonomilerinin, ayrıca yükselen yıldızlar Uzakdoğu ve Körfez ile öteki petrol dolar sahiplerinin de aymazlıkta ABD ile yarıştığını görüyoruz. Daha kolay uyutulabilir veya ince eleyip sık dokumayı bilmeyen öteki ülke fonlarını / şirketlerini bir tarafa koyalım.

2.4.2. Krizin Türkiye’ye Yansıması Nasıl Oldu?

1929’daki Büyük Buhran’dan bu yana yaşanmış, küresel ve derin etkilere sahip olan 2008 krizi, konut kredilerine dayanarak tahviller ihraç eden büyük yatırım bankaları, bu tahvilleri sigortalayan sigorta şirketleri ve son olarak da bunlara yüksek dereceli güven notu veren rating (kredi derecelendirme) kurumlarının içerisinde bulunduğu bir finansal çöküntüdür.

Türkiye Şubat 2001’de tarihinin en büyük ekonomik krizine sürüklendikten hemen sonra dünyadaki ekonomi-politik konjonktürün rüzgârını da arkasına almak suretiyle oldukça hızlı bir toparlanma ve yeniden yapılanma sürecine girmiş, başta finansal sektör olmak üzere bir dizi makro ölçekli reformlar gerçekleştirerek 27 çeyrek boyunca kesintisiz büyümeyi başarabilmiştir. Ancak 2007 yazında ABD’de ortaya çıkan ve 15 Eylül 2008’de *Lehman Brothers’ın* batması ile küresel hale gelen kriz, uluslararası ekonomik atmosferi tamamen değiştirmiştir. Her ne kadar krizin Türkiye’yi ‘teğet geçeceği’ siyasi karar alıcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiş olsa da ekonomisinin seyri büyük oranda dışsal dinamiklere bağlı olan Türkiye’nin bu krizden etkilenmemesi mümkün değildir. Nitekim küresel ekonomik kriz temelde üç yoldan Türk ekonomisini de ciddi anlamda etkilemiştir ve etkilemeye de devam edecek gözükmektedir¹⁵⁷. Krizin Türkiye’yi etkileme yolları şu şekilde açıklanmıştır;

Dış Ticaret Kanalı

Krizin Türkiye’yi en fazla etkilediği kanalların başında dış ticaret gelmektedir. Bilindiği üzere Türkiye’nin toplam ticaret hacminin yarıya yakını AB üyesi ülkeler ile yapılmaktadır. Küresel krizin kendisini en sert bir şekilde hissettirdiği coğrafyanın Avrupa kıtası olduğu ve AB’nin 2009 yılında %4 ile %4,5 arasında küçüleceğinin tahmin edildiği dikkate alındığında Türk ihracatçıların da bu süreçte etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Kredi ve Likidite Kanalı

2004 yılında dünya piyasalarında bir likidite bolluğu bulunmaktaydı. Bu likidite bolluğundan dünyadaki tüm ülkeler paylarını almışlardı. Tabii en büyük pay hep olduğu gibi gelişmiş ülkelere gitmişti. Türkiye, bu refah ortamında diğer ülkeler yatırımlarından fazla tasarruf yaparken tam maksini gerçekleştirmiştir. 2007 yılına kadar devam eden bu likidite bolluğu, 2008 yılında kredilerin kesilmesi ile ortadan kalkmıştır. 2007 yılında gelişmekte olan ülkelere yapılan sermaye girişleri yaklaşık 1,2 trilyon dolar iken bu rakam 2008 yılına gelindiğinde 700 milyar dolar

¹⁵⁷KUTLAY, M. “Küresel Finans Krizin Türk Ekonomisine Etkileri: Türkiye’nin Kalkınması Önünde Engel Mi, Fırsat Mı?” <http://www.usak.org.tr/rapor.asp?id=41> (28.05.2010)

seviyelerine gerilemiştir. Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması, hem siyasi hem de ekonomik kırılganlığının yüksek olması ve buna bağlı olarak risk priminin de yüksek olması gelecekte Türkiye için kredi bulma olanaklarını zorlaştırmıştır.

Yatırım Kanalı

Türkiye ekonomisi, 1980'li yıllarda finansal liberalleşme yoluna gitmiş, ülkeye büyük miktarda sıcak para girmiş ve kamu borçlarını bu sıcak para ile öder hale gelmiştir. Bu gidişat cari açığın daha da büyümesine neden olmuş ve cari açığın finansmanı olarak da uluslar arası doğrudan yatırımlar kullanılmıştır. Türkiye'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımın sahibi olan firmalar da AB üyesi ülkelerin firmalarıdır. Avrupa'da krizle birlikte bankacılık sektörünün önde gelenlerinin iflâs etmeleri üzerine, reel sektöre verilen kredilerde azalma yaşanmıştır. Kredilerin azalması nedeniyle yeni yatırım planlarından vazgeçilmiş ve hali hazırda faaliyette bulunan firmalar faaliyetlerine ya son vermek, ya da kesintiye gitmek zorunda kalmışlardır.

Gelişmiş ülkelerdeki piyasalarda ortaya çıkan küresel finansal kriz, 2008 yılının son çeyreğinden itibaren derinleşerek küresel finans sisteminin tamamını etkisi altına almış ve dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin risk primlerinde yüksek oranda artışlar gözlenmiştir. Genel olarak bakıldığında, risk primlerindeki bu bozulmanın, düşük kredi notuna sahip ülkelerde daha belirgin olduğu görülmektedir. Türkiye açısından bakıldığında ise bunun tam tersi bir durumun söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemde, kredi notu en düşük gelişmekte olan ülkeler arasında yer almasına rağmen Türkiye'nin risk primindeki bozulma sınırlı olmuştur. Küresel krizin derinleştiği dönemde risk primlerindeki artışın görece olarak düşük kaldığı ülkeler daha yüksek miktarda faiz indirimlerine gidebilmişlerdir. Bu dönemde gelişmekte olan pek çok ülkeden farklı olarak Türkiye'de hane halkının döviz borçluluğunun düşük seviyede olması, sağlam bir finansal yapı ve buna bağlı olarak küresel kriz sürecinde risk primindeki bozulmanın görece olarak sınırlı kalması

Merkez Bankasının da yüksek oranda faiz indirimlerine gidebilmesine olanak tanımıştır¹⁵⁸.

2007 yılında ABD'nin emlak piyasalarında patlak veren kriz daha sonra para ve sermaye piyasalarına yayılarak büyük finans kuruluşlarının iflâs etmesiyle küresel ekonomide kendini göstermiştir. Kriz nedeniyle güven kaybı yaşayan ekonomilerde büyük buhrandan beri görülmemiş ekonomik daralmalar yaşanmıştır. Krizin getirmiş olduğu güven kaybıyla birlikte, ekonomik faaliyetlerde duraklamalar başlayarak ekonomik anlamdaki büyüme oranlarında hız kesmeler ve düşüşler yaşanmıştır.

Türkiye'de üretimini ihracata dayalı olarak gerçekleştiren sanayi sektörünün, kriz nedeniyle küçülmeye başlaması 2008 yılının başlarında ekonomimizdeki işlemlerde daralmalara neden olmuştur. Küresel krizle birlikte gelen belirsizlik rüzgârı, talep miktarında da belirsizliğin yaşanmasına olanak hazırlamıştır. Talepteki belirsizliği gören firmalar, kapasitelerinin altında üretim yapar hale gelmişlerdir. Firmaların düşük kapasitede üretim yapmalarının yanı sıra yeni yatırım kararlarını alma konusunda pasif görüşte olmaları istihdamdaki azalmaya biraz daha hız kazandırmıştır.

2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye ekonomisine etkileri incelendiğinde, bu krizin Türkiye ekonomisi dışında etkisini hissettirmesi sebebiyle önceki krizlerden farklı bir özelliğe sahip olmasına rağmen, ekonomide mali ve reel sektör üzerinde yaratacağı sorunlar açısından önceki krizlere benzer etkileri olabilecektir. Bu kriz sürecinde bankacılık sektörünün döviz yükümlülükleri riskinin düşük olması döviz paniklerini azaltmış olsa da reel sektör firmalarının döviz yükümlülükleri risk unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir. Diğer yandan, Türkiye ekonomisi özellikle bankacılık kesiminde 2001 krizi sonrasında yaptığı reformlar sayesinde, mali yapı açısından düşük risk taşımaktadır. Ancak dış fon sıkıntısı ve özellikle dış talebin daralmasının ekonominin büyümesi üzerinde önemli daraltıcı etkileri söz konusudur. Türkiye ekonomisinin küresel krizden etkilenme kanalları, temelde

¹⁵⁸ÖZTÜRK, S. ve GÖVDERE, B., "Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri", Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, cilt:15, Sayı:1,2010, s.389.. http://www.iibf.sdu.edu.tr/dergi/files2010_1_19.pdf (24.01.2011).

küresel fon piyasalarından fon temininde daralma ve ihracattaki daralma üzerinden kendisini göstermektedir. Malî ve ticarî kanallardaki bu daralmanın büyüklüğü ekonominin büyümesindeki daralmayı belirlemektedir. Çünkü Türkiye ekonomisi ağırlıklı olarak dış kaynakla kendisini finanse etmekte ve buna bağlı olarak büyümektedir. Krizle ilgili olarak daralan likiditenin olumsuz etkilerini gidermek için, TCMB'nin kontrollü genişleyici para politikası uygulaması ve faiz oranlarını düşürmesi önemli etkiler yapsa bile yeterli olamamaktadır. Çünkü, krizle birlikte beklentilerin bozulmasını, ihracata bağlı olarak ekonominin daralmasını sadece para politikası ile aşmak mümkün olmamaktadır. Reel sektör firmaları bir yandan daralan ve maliyeti yükselen kredi sorunları, diğer yandan daralan iç ve dış talep makasında hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Bu makasa dayanamayan firmalar ise kapanmaktadır. Bu durum istihdam ve iç talepte bozulmaya yol açarak, ekonominin daralan bir sarmala girmesine yol açmaktadır¹⁵⁹.

2.5. Krizlerin Bankalar Üzerindeki Etkileri

Yeni doğan bir bebeği düşünün. Yaşamı boyunca her gün yeni şeyler öğrenir ve gün geçtikçe fiziksel değişimler yaşar. Bu döngü tüm insanlar için geçerlidir. Dünya finans piyasaları da böyle bir döngü içerisindedir. Oluşumunun ilk zamanlarında az miktarda finansal araçla işlemlerini gerçekleştirir. Finans piyasaları zaman içerisinde büyüyüp gelişerek, kullandığı finansal araç miktarında artış sağlar. Bu artışa bağlı olarak işlem hacimlerinde büyümeler ve yeni yeni piyasa işlemlerinin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Piyasalar sürekli, birbirleriyle iletişim ve etkileşim halinde bulunurlar. Bu iletişim ve etkileşim içerisinde en çok dikkat çeken kesim, finansal piyasalardır. Finansal piyasaların bu etkileşim ve iletişim içerisinde finansal piyasaların büyümesine bağlı olarak hem ulusal hem de uluslar arası arenada işlevlerini yerine getirebilmeleri, bu piyasaların en büyük oyun kurucuları olan bankalar kanalıyla gerçekleştirilmektedir. Bankaların işlevlerinin bu denli yoğun ve karmaşık bir hal almasının sonucunda, finansal piyasalar birbirleriyle daha bi yakınlaşmak zorunda kalmışlar ve bu zorunluluğun maliyeti kriz anlarında büyük miktarlara ulaşmaktadır. (1997 yılında Tayland'da başlayan Asya Krizinde,

¹⁵⁹ <http://www.virahaber.comhaberkrizin-turkiyeye-etkileri-9649.htm> (24.01.11)

ekonominin krize girmesine bağlı olarak bankalar boręlanmıřlar ve oluşan risk bölgedeki diğer ülkelere kolaylıkla yayılması örneğinde olduğu gibi).

Buradan, yaşanabilecek bir finansal krizin ortaya ęıkması durumunda finansal piyasaların oyun kurucusu olan bankaların krizden öncelikli olarak etkilenecekleri ve bunun bankacılık sisteminin yapısına, sermaye miktarına, sisteminin şeffaflık derecesine bu etkiyi hissedecekleri anlaşılmalıdır.

Bankacılık sektöründe yaşanacak olan bir krizin etkileri, denize atılan bir taşın ęevresinde oluşan daireler gibi büyüyerek ayılacak ve bu yayılmanın sonucunda da ülkenin siyasi yapısı, sosyoekonomik yapısı gibi özelliklerinde hissedilecektir.

Gelişmekte olan ülkelerde bankalar, finansal sisteme hâkimdir. Finansal krizin yaşandığı bir ülkede, bankacılığın bu krizden etkilenmemesi için sistemin oldukça güçlü olması gerekmektedir. Krizin yaşandığı bir ülkede, bankacılık sektörünün krizi atlatmasında o ülkenin merkez bankasının önemli bir rolü vardır. Bankaların ve özellikle de bankacılık sektörünün kredibilite değeri, göstergeleri, bankaları yaşadıkları krizi yenmelerinde önemli birer rol oynamaktadır¹⁶⁰.

Bankacılık sektörünü etkileyen finansal krizler, bankaların etkinlik ve verimlilikten uzak çalışmasına yol açmakla kalmaz, kurumsal yapıda da bozulmalara neden olur. Bankacılık krizlerinin yayılma etkisinin diğer sektörleri etkilemesi sonucunda, sorun makroekonomik istikrarı etkileyecek hale gelir. Bu bağlamda krizin maliyeti, bankacılık sektörünün iyileştirilmesinin bütçe yükü ve onun ulusal gelirdeki payı ile sınırlı kalmayıp reel anlamda daha büyük boyutlara ulařır¹⁶¹.

Bankacılıkta krizden etkilenmenin iki aşaması vardır. İlk aşamada bir veya bira banka, ardından da bankacılık sistemi etkilenir. İkinci aşamada kriz artık yayılmıştır ve artan faiz oranları, kredi maliyetleri ve kredi taleplerinin

¹⁶⁰KER, A., ‘‘Latin Amerika’da Ankarların Kredibilite Değeri ve Bankacılık Krizinin zmnde Merkez Bankasının Rolü, İktisat Dergisi, Sayı:307, şubat-Mart 1999.s.27.

¹⁶¹GLICK, R.-HUTCHISON, M.-MORENO, R., ‘‘Is Pegging the Exchange Rate a Cure for Inflation?’’ East Asian Experiences, International Trade and Finance: New Frontier Soft Research, ed. Benjamin Cohen, Cambridge University Pres, s: 49 1997.

karşılanabilmesindeki yetersizlikler vb. nedenlerle ekonominin çeşitli kesimlerini çok yönlü etkiler. Bankacılık sisteminde ortaya çıkan bir krizin yaratacağı etkiler sektörel etkiler ve makro-ekonomik etkiler olarak iki grupta toplanabilir¹⁶².

Bankacılık krizleri, adına sistemik kriz dediğimiz kuvvetli bir mekanizma ile yayılmaktadır. Bu şekilde bir kriz yaşadıktan sonra ülkeler, bankacılık sisteminin eksiklikleri ile yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Bu noktada bankacılık sistemlerindeki eksiklikler belirlenerek yeniden yapılandırma çalışması ile birlikte bankacılık sistemlerini daha güçlü hale getirmeye çalışılmaktadır. Bu yapılandırma da kimi bankalara sermaye verilmesi ile sektörde tutulması, kimi bankaların ise sistemden tasfiye edilmesi ile sonuçlanmaktadır¹⁶³.

2.5.1. Sistemik Risk ve Sistemik Kriz

Sistemik risk, tanım olarak “ kişisel ve bir bölümün unsuru olmanın dışında değil de birbiri ile ilişkili olan sistemin bütün parçalarında aksaklıklar çıkabilme olasılığı”dır. Bankacılık sektöründeki sistemik risk bir ülkedeki banka iflaslarının yüksek bir korelasyon ile birbirini etkilemesi; bununla birlikte bir ülkenin bankacılık sisteminin bir başka ülkenin bankacılık sistemini hatta bütün dünyayı etkilemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır¹⁶⁴.

Bu etkilenmenin neticesinde sistemik krizler olarak adlandırılan kredilerdeki tahsisler, ödemeler gibi finansal sistemin unsurlarına zararı dokunan ve sistemin çöküşüne neden olan sistemik krizler ortaya çıkar.

Sistemik banka krizi, malî piyasalarda bir ya da birkaç bankanın iflası tehlikesine yol açan durumun tüm sisteme yayılarak ödemeler sistemini olumsuz

¹⁶²ERSOY, H. “Finansal Krizlerin Çözümleme Süreçleri ve Yöntemleri (Türkiye-Kore-Meksika Deneyimlerinin Karşılaştırılması), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s. 45.

¹⁶³ERDOĞAN, B., “Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler ve Finansal Kriz Modelleri”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2006, s.61.

¹⁶⁴KAUFMAN, G. G. – LEIDERMAN, L.- SCOTT, E.K. “What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It?. The Independent Review .7.3, s.371-372.

etkilemesi hatta sistemin işleyişini durdurarak piyasaların işleyişinde pürüzler meydana gelmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu krizlerin önde gelen nedenleri, istikrarsız makroekonomik yapı, bankacılık sektöründe etkin denetim ve gözetim yapılmaması, yasal düzenlemelerin yetersiz olması, ödemeler sistemi gibi mali altyapı unsurlarının güvenilir olmaması ve risk yönetimi için gerekli kredi kültürünün oluşmamasıdır¹⁶⁵.

2.5.2. Krizlerin Bankacılık Sistemini Etkileme Mekanizması

Bankacılık sektörü krizden iki şekilde etkilenmektedir. Birinci şekil bir bankada meydana gelen problemin mevduat sahipleri tarafından bankacılık krizlerinin olabileceğini ve diğer mevduat sahiplerinin de likit fonlarını çekme çabası içinde olacağını düşünmeleri sonucunda mevduata yönelik spekülasyonların bankaların likit fonlarının tükenmesine neden olması durumunda krizlerin kaçınılmaz olması ve sistemin bütününe içine alarak yayılmasıdır. Diğer ise sistemin makro istikrarsızlığa bağlı olarak yüksek reel faiz oranları, enflasyon ve düşük GSY_H, ödemeler dengesi gibi yapısal değişkenlerindeki problemlerin bankacılık sistemini etkileyerek zayıf bankacılık sektörü için uygun bir ortam yaratarak, kırılganlığı artırıcı problemlere neden olması şeklinde gerçekleşmektedir.¹⁶⁶

Krizlerin bankacılık üzerine etkileri adına müşteri tahakkümü denilen (bailout) mevduat çekilişleri ile başlamaktadır. Bankalar bu talepleri karşılamak için varlıklarını satmak durumunda kalır. Ancak ortamdaki kargaşa nedeniyle ve bankaların likidite ihtiyacının yüksek olması sebebiyle bankaların varlıkları değerlerinin daha altında bir fiyattan satın alınır. Bu arada bankalardan çekilen kaynaklar daha güvenli başka bankalar ya da sisteme güven tamamen ortadan kalkmışsa nakite, dövize ya da kamu varlıklarına yönelebilmektedir. Merkez Bankası duruma önceden müdahale edip bir bankacılık krizinin önüne geçebilir. Ancak

¹⁶⁵ERDÖNMEZ, A.P., “Sistemik Banka Yeniden Yapılandırmasına Teorik Yaklaşım”, Bankacılık Araştırma Grubu Çalışma Raporu, 2001, s.3.

¹⁶⁶YAVAŞ, H., A.g. e. , s. 187.

çoğunlukla böyle bir krizde mali yapısı sağlam olan ayakta kalmaktadır. Diğer bankalar iflas ederek sistemin dışına çıkmaktadır¹⁶⁷.

Bankaların, borçluların kredi değerliğini başka herhangi bir merciden daha iyi bildikleri kabul edildiğinden kredileri donuktur ve piyasa değeri ile değerlemek güçtür. Bu nedenle büyüme ve enflasyon oranları geniş ölçüde dalgalandığında, kredi riskini değerlendirmek güçtür. Ekonomik büyümenin yavaşlamasından dolayı döviz kuru aşırı değerli bir hale gelmektedir. Döviz kurundaki aşırı değerlenme, kredi maliyetlerinin artmasına da neden olmaktadır. Bankacılık sektörünün bu şartlar altında sorumluluklarını yerine getirmesi olanaksız hale gelmektedir¹⁶⁸.

Kasım 2000 krizinde, faiz oranlarındaki değişim sonucunda kar realizasyonu veya ülkeye duyulan güvenin kaybolması neticesinde beklenmedik bir şekilde sermaye çıkışı yaşanmıştır. Özellikle fon yöneticilerinin devalüasyon beklentisi nedeniyle plasmanlarını tasfiye etmeye başlamaları ve kredileri kesmeleri, piyasada yaklaşık 4 milyar 800 milyon dolarlık portföy yatırımının ülkeden çıkmasına ve devalüasyon beklentisi içindeki bankaların açık pozisyonlarını kapatmak telasıyla döviz taleplerini artırmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda piyasa da likidite sıkıntısı başlamıştır. Bankaların likidite talebi faizleri tırmandırmış ve likidite talebini karşılayamayan bankalar sıkıntıya düşmüştür. Merkez Bankası artan likidite ihtiyacına karşılık, IMF programı çerçevesinde belirlenen döviz rezervlerini minimum seviyede tutmak ve parasal tabanı net dış varlıklardaki artış oranında yükseltmek hedefleri uyarınca piyasaya likidite vermemiştir. Bankacılık kesiminde yeterli döviz fazlasının olmaması, yurt dışına sermaye çıkışlarının biraz

¹⁶⁷KARABIYIK, E. , L. “Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Etkileri”, Marmara Kitapevi Yayınları, Bursa,2004, s.37.

¹⁶⁸KAMINSKY, G.- REINHART, C. “The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance of Payments Problems: American Economic Review,1-28, s.485-486. <http://ideas.repec.org/e/pka84.html> (19.01.2011).

hareketlendiği bir ortamda, piyasalarda güvensizliğin yaygınlaşarak, doğrudan bir panik havasına dönüşmüştür¹⁶⁹.

Nitekim Ülkemiz Kasım 2000 krizi bir bankacılık krizi olmuştur. Çünkü 2000 yılı hedeflenen enflasyon ile beklenen enflasyon arasında büyük bir fark oluşmuştur. Likidite sorunu ile karşılaşan bankalar bono satışına yönelmiş, bu durum açık pozisyonları olan bankalar üzerinde bir baskı oluşturarak likidite sıkıntısının ortaya çıkmasına dolayısıyla faizlerin yükselmesine neden olmuştur. Arjantin'deki sorunlar nedeni ile zaten tedirgin olan yatırımcılar menkul kıymetlerini döviz karşılığı satarak piyasadan çıkmışlardır. Bankalar arası rekabet ve güvensizlik bu süreçte maksimum seviyeye ulaşmış ve ödemeler sistemi kilitlenmiştir. Bono fiyatları düşerken bono faizleri yükselmiş ve gecelik faizler inanılmaz oranlara yükselmiştir. Pozisyon kapatan bankaların döviz talebi, dövize olan talebi körüklerken faizler daha da yükselmiş ve sistem bir kısır döngüye girer. Yabancıların piyasadan çıkması ve kredilerin geri çağırılması, borsa endeksinin hızlı biçimde düşmesine neden olmuştur. Endeks 28.12.1999 – 30.11.2000 döneminde % 42,5 oranında gerilemiştir¹⁷⁰.

2.5.3. Krizlerden Önce Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Durumu

Bankacılık sektörünün 1998-2000 yılları arasında etkin bir aktif-pasif yönetimi gösterememesinin altında yatan etkenlerden birisi, devletin finansal sektörden sürekli olarak fon talep edici pozisyon almasından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de bankalar uzun zamandır girişimcilere fon arz etmek olan asli fonksiyonlarını terk etmişler ve yüksek faizle devlete finansman sağlayan kurumlar haline gelmişlerdir. Böylece ticari bankaların portföyünün büyük kısmı, kamu

¹⁶⁹YILDIRIM, O. “Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Finansal Krizler (1980-2002): Nedenleri, Sonuçları ve Ekonomik Etkileri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004, s. 10.

¹⁷⁰GÜLCAN, Y. Ve Diğerleri. “2000-2001 Ekonomik Programları ve Kriz: Bütçe, Bankacılık, Özelleştirme ve Kur Politikaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Çalışma Metinleri Serisi, No: 01/01, s:7, 2001.

kâğıtlarından oluşmuştur. Bankalar uzun süre, bu yolla kolay, güvenli, yüksek faiz kazançları elde etmişlerdir¹⁷¹.

Hiç şüphesiz bu oluşum 1986 yılından itibaren başlamış ve kesintilerle de olsa süreklilik göstermiştir. Kamu kesimi borçlanma gereksiniminin yüksek olması, bu araçların yanında, kamu kesimi bankacılık sektöründen kaynak edinebilmek için munzam karşılıklar politikasının da kullanılmasına neden olmuştur. Bunun için izlenen yol, dönemsel olarak oranlar farklılaşsa da, umumi disonibilitenin devlet iç borçlanma senetleri olarak tutulması zorunluluğunun getirilmesi şeklinde olmuştur. Uygulanan karşılıklar politikası, kısa vadeli sermaye hareketlerinin de yardımıyla bankacılık sektöründe, bilânçoların yabancı para cinsinden pasiflerin ağırlığının artmasına neden olmuş, bu da doğal olarak sistemin yüklendiği döviz kuru riskini arttıran bir unsur olmuştur¹⁷².

Krizden önce bankacılık sektörünün kur riskinin yanında önemli bir sorununda açık pozisyon ile çalışmalarıydı. Eğilmez' e göre “açık pozisyon”, bir bankanın varlıkları ile yükümlülükleri arasında ortaya çıkan para birimi uyumsuzluğudur. Bankaların kimi zaman yerli para cinsinden açık pozisyonu olmamakla birlikte yabancı para cinsinden yükümlülüklerini, yine yabancı para cinsinden varlıkları karşılamıyorsa burada yabancı para cinsinden bir açık pozisyon oluşmuştur. Dolayısıyla devalüasyon halinde bu banka dolar yükümlülüklerini karşılamayacak duruma düşebilir¹⁷³.

Türk bankacılık sektöründe krizin oluşmasında önemli etmenlerden biri de kamu bankaları sorunudur. Devlet bankaları çoğu zaman belirli çevrelere kaynaklarını aktararak ekonomiyi resesyona sürüklemişlerdir. Birçok yükselen

¹⁷¹DEMİR, G., “ Makro Ekonomiye Giriş”, Yayılım Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 61-62.

¹⁷²ÇOLAK, Ö. F.- ALTAN, Ş., “ Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye’deki Özel ve kamu Bankaları İçin Bir Uygulama”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Yıl:17, Sayı:196, 2002, s.49.

¹⁷³EĞİLMEZ, M., “Ekonomi Politikası Sözlüğü”, 2002, s.15. www.mahfiegilmez.com.tr

ekonomide bu tür uygulamalara rastlanmaktadır. Kamu bankalarının yüksek karlarını devlet kendisi belirli çevreler için kullanmıştır¹⁷⁴.

Bir finansal kurumun belirli bir zümre (aile, şirket vb.) tarafından kontrol ediliyor halde olması, bu finansal kurum tarafından ilgili zümreye önemli miktarlarda kredi verilmesine sebep olmaktadır.

Ayrıca, yakın dost ve akrabaları kayırma özelliğinin yaygın olduğu ülkelerde, finansal kurumun sahibiyle ilişkili taraflara önemli ölçüde kredi şeklinde kaynak aktarımı olabilmektedir. Bu aktarım ilişkili taraflara verilen kredilerle ilgili istatistiklerde de görülmüştür¹⁷⁵.

2.6. Finansal Krizleri Makroekonomik Etkileri

Finansal piyasalarda meydana gelen krizlerin ardından, kredi hacminde daralma, faizlerde yükselme, emisyonda artma, dolanım hızında düşme, vergi gelirlerinde düşüşler, harcamalarda artışlar, üretim ve istihdamda azalma ve tüketimde azalma gibi birçok makroekonomik etkilerin ortaya çıkacağı aşikârdır.

2.6.1. Finansal Krizlerin Krediler Üzerindeki Etkileri

Para ve kredi birbiriyle yakından ilişkili olup, banka bilançolarının aktif ve pasifinin her ikisinin de önemli unsurlarıdır. Bilançonun pasif tarafını ilgilendiren mevduat, bankacılık krizleri sırasında daha güvenli olan menkul kıymetlere yönelirken aktifte de kredilerde azalma görülür. Gerek krizlerin hemen başlangıcında ve gerekse kriz esnasında problemlili kredilerin aşırı bir biçimde yükseldiği görülmektedir. Bankacılık krizlerinin ardından bankaların kredilendirme faaliyetlerinin zayıflaması ve bir kredi güçlüğüne ortaya çıkması, hem toplam talebi hem de toplam arzı etkileyerek ekonomik faaliyetleri daraltır¹⁷⁶.

¹⁷⁴KAUFMAN, G. G. "Preventing Banking Crises In The Future Lessons From Past Mistakes", NBER Working Paper, 1998, s.8.

¹⁷⁵YAVAŞ, H., A.g.e., 2007, s.190.

¹⁷⁶EĞİLMEZ, M. ve KUMCU, E., "Krizleri Nasıl Çıkardık?", Creative Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.19.

Kriz dönemlerinde piyasalardaki likidite sıkıntısından ötürü, sorunlu kredilerde artışlar yaşanmaktadır. Sorunlu kredilerdeki artışa bağlı olarak bankalar, eskisi gibi kredi vermede esnek davranmak yerine daha seçici olmaya ve daha az kredi vermeye başlamaktadırlar. Likidite ihtiyacı olan işletmeler bu ihtiyaçlarının karşılanmamasına bağlı olarak işçi sayılarında azaltıma gidecek ya da işletmelerini kapatma kararı alacaklardır. Buna ilaveten işsiz kalan kesimin tüketiminde bir azalma yaşanacaktır. Kısacası kredilerdeki azalma hem talep miktarını, hem de arz miktarını büyük ölçüde sarsıntıya uğratacak ve ekonomide daralma durumu ortaya çıkacaktır. Ekonomide yaşanan bu daralma döneminde, ticari ve tüketici kredilerinde de düşüşler yaşanacak, firmalar bilançolarındaki sermayelerden daha fazla borcun altına büyük faizler ve kısa vadelerle gireceklerdir. Bunun neticesinde de, firmaların sermaye yapıları kırılğan bir hale gelmiş olacaktır. Her durgunluk ve daralmanın sonunda bir feraha çıkışın olduğu aşikârdır. Ekonomilerde de, sistem bu prensibe göre işler. Daralmanın ardından gelecek olan ekonomik gelişme dönemlerinde tüketiciler hemen tüketici kredilerine taarruza geçerler ve kendi finansal yapılarının kırılğan olmasını gerçekleştirmiş olurlar. Ticari kredilerin ekonominin işleyişi açısından önemli katkılarının olduğu göz ardı edilemez. Ama bu durum kriz dönemlerinde sorunlu kredilerde likiditenin azlığına dayanarak azalmaların yaşanmasına ve ekonominin kırılğanlığının artmasına sebep olmaktadır. Mali sistem içerisinde büyük paya sahip olan bankaların verdiği kredilerini alamaz duruma gelmesi bankacılık alanında başka krizlerin yaşanmasına ve ekonominin bir daha yara almasına sebep olacaktır.

2.6.2. Finansal Krizlerin Faiz Oranları Üzerindeki Etkileri

Amerika'lı ünlü iktisatçı Irving Fisher faiz konusunun açıklamasının yaparken, nominal faizin yatırım yapılan varlığın risk, vade ve likiditesini yansıtan reel faiz ile beklenen enflasyon unsurlarının birleşiminden olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada beklenen enflasyon ne kadar büyük olursa nominal faizin de o kadar yüksek olacağı öne sürülmüştür. Ayrıca ekonomide yaşanacak olan istikrarsızlık dönemlerinde reel faizde büyük yükselişlerin gözlemlendiği ve bunu ekonomiyi düze

çıkartmak için uygulanan istikrar programları üzerinde olumsuz etki yaptığı belirtilmiştir.

Kasım 2000'de bankacılık sektöründe ortaya çıkan likidite sıkışması hem yerli hem de yabancı yatırımcıların güvenini sarsarak oldukça büyük etkileri olan bir finansal krize yol açmıştır. Krizin ortaya çıkmasının nedeni elinde büyük miktarlarda devlet iç borçlanma senedi bulunan bir Türk bankasının kredi kanallarının kapatılması nedeniyle elindeki DİBS'ni ikinci el piyasada satışa çıkarması sonucu faiz oranlarının sınırsızca yükselmesidir. Merkez Bankası başlangıçta piyasaya likidite vermiş ancak bir müddet sonra buna son verince gecelik faiz oranları %2000'ler düzeyine kadar ulaşmıştır¹⁷⁷.

2.6.3. Finansal Krizlerin Para Arzı Üzerindeki Etkileri

Kriz dönemleri belirsizliklerle iç içe olduğu için, kişiler ve kuruluşlar sahip oldukları varlıkları bir an önce ellerinden çıkartıp nakte çevirmek istemektedirler. Kriz dönemlerinde zaten likidite sıkışıklığı içerisinde olan piyasalardan böyle bir istekte bulunulması piyasaları daha da bir zora sokmakta ve para talebinde artışın yaşanmasına neden olmaktadır. Aksi bir durumun oluşması halinde yane, varlık sahiplerinin sahip oldukları varlıkları hazine bonosu ve parasal değer taşımayan araçlara yönlendirmeleri durumunda da para talebinde düşüş yaşanır.

2.6.4. Finansal Krizlerin Yatırım Üzerindeki Etkileri

Stok yatırımları ekonomik konjunktürde çok önemli bir rol oynamaktadır. Stok yatırımlarında meydana gelen değişimler genişleme dönemlerinde milli gelirdeki artışın, daralma dönemlerinde de milli gelirdeki azalışın çok önemli bir nedenini oluşturmaktadır. Dalgalanma süresi uzadıkça, stok yatırımlarından çok sabit sermaye ile makine teçhizat yatırımlarındaki değişimin milli gelir üzerindeki etkisi önem kazanmaktadır. Stok yatırımları, genişleme dönemlerinde artmakta ve daralma dönemlerinde azalmaktadır. Genişleme dönemlerinde, talep arzdan büyük ve satışlar

¹⁷⁷İŞERİ, M., "Son Finansal Krizler Ertesinde Türkiye'de Bankacılık", Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2004, s.44.

stoklardan daha hızlı arttığından stok yatırımları artmaktadır. Talebin arzdan büyük olması stokların kullanılmasına, dolayısıyla stokların satışlara oranının düşmesine neden olmakta ve böylece, yüksek düzeyde stok yatırımını teşvik etmektedir. Daralma dönemlerinde, satışların stok yatırımlarından çok daha hızlı düşmesi nedeniyle, stokların satışlara oranı çok yükselmektedir¹⁷⁸.

2.6.5. Finansal Krizlerin Menkul Kıymet Piyasaları Üzerindeki Etkileri

Hangi alanda olursa olsun yeni bir yatırımın yapılması düşünülüyorsa, bu yeni yatırım kararının uygun bulunması için bazı kriterler (hammaddeye uzaklık, iş gücü vb) aranmaktadır. İşte, menkul kıymet borsalarında da gelecekte beklenen nakit girişleri ve iskonto oranları bu borsalardaki yatırım kararlarında önem taşıyan kriterlerdir. Gelecekte ne olacağının tam olarak kestirilememesi, ya da kestirilen olayların meydana gelmemesi, beklenen nakit girişlerinin gerçekleşmemesi durumunda borsa yatırımları üzerinde negatif talep ortaya çıkartacaktır.

Kriz dönemlerinde faizlerde değişim yaşanmakta ve bu değişimin etkisiyle de gelecekte olması beklenen nakit girişlerinde değişimler gözlemlenmektedir. Bu değişimler sonucunda riski artan menkul kıymet borsalarından fonlar kaçırmaya başlamaktadır. Borsadan kaçan fonların etkisiyle borsada işlem hacimlerinde azalma yaşanacak ve bunun neticesinde de, kısa dönemi kapsayan faizlere yönelik başlayacaktır.

2.7. Finansal Krizlerin Bankacılık Sektörünün Gelişimine Etkileri

Bankacılık krizleri genelde banka bilançolarının kötüleşmesinden; bilanço aktif yapılarının bozulmasından kaynaklanmaktadır. Daha açıkçası, geri dönmeyen kredilerin artması, menkul değerler piyasasındaki dalgalanmalar, reel sektörün küçülmesi nedeniyle bankaların aktif yapılarının bozulması bankacılık krizlerinin temel nedenleri olmaktadır. Bankacılık sektörünün krize girmesi sonucunda mevduat

¹⁷⁸KARACAN, A. İ., "Bankacılık ve Kriz", Finans Dünyası Yayınları, No:1, Tütünbank, 1996, s.96.

sahipleri bankalardan mevduatlarını çekmeye başlayacakları için, bankaların likidite sıkıntısı had safhaya ulaşmaktadır¹⁷⁹.

Bankacılık krizleri, finansal maliyetler ve üretim kayıplarına neden olmaktadır. Finansal maliyetler, yükümlülüklerini yerine getirmeyen bankalara yönelik likidite desteğini, kamu güvencesi içeren garantileri ve bankanın alacaklılarına sağlanan ekonomik destekleri kapsamaktadır. Finansal maliyetler, yatırıma dönüştürülebilir kaynakların yanlış kullanımına ve kur sisteminin çökmesine neden olurken, vergi mükelleflerinden mevduat sahiplerine doğru kaynak transferine yol açmaktadır¹⁸⁰.

2.7.1. Banka Tahaccümü (Hücumu)

Krizlerin yaşandığı anlarda, mevduat sahipleri bankalara koydukları mevduatlarının, ya sigortasız olmasından ya da sigorta kapsamına giren miktarın az olmasından ötürü bankacılık sisteminin sahip olduğu rezervlerle mevduatlarının ödenmesinin imkânsız olduğunu düşünebilirler. Bu durumda da bankalardaki mevduatlarını bir an önce çekmek için bankalara akın etmeye başlarlar. Bu durum literatürde “banka tahaccümü” olarak yer almaktadır.

2.7.2. Zararına Satışlar

Yaşanan krizden ötürü halkın panik içerisinde girmesi ve bankalardaki mevduatlarını çekmek istemeleri, bankaların likit sıkıntısı içerisinde girmelerine neden olacaktır. Bu sıkıntıdan çabuk kurtulmak isteyen bankacılık sektörü, varlıklarını satmak zorunda kalacaklardır. Kriz dönemlerinde bankalar, varlıklarını gerekli fiyat araştırmalarını yapamadan satmak zorunda kalırlar. Varlıklarını sattıkları fiyatlar da denge fiyatının altında gerçekleştiği için zararına satışlar yaşanmaktadır.

¹⁷⁹EREN, A. ve SÜSLÜ, B., “Finansal Kriz Teorileri Işığında Türkiye’de Yaşanan Krizlerin Genel Bir Değerlendirmesi”, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı:41, Yıl:7, Eylül- Ekim, 2001, s.664.

¹⁸⁰ALTINTAŞ, H., “Bankacılık Krizleri, Nedenleri ve Ekonomik Maliyetleri”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:22, Ocak- Haziran, 2004, s.39-61.

2.7.3. Diğer Bankalara Mevduat Kaçışı

Mevduatını bankalardan çeken mevduat sahipleri, artık paralarını güvenle saklayabilecekleri ve kar elde edecekleri başka alternatifler arayışı içine girmişlerdir. Mevduat sahipleri ekonominin gidişatına ve kendi koşullarına bağlı olarak şu seçenekler arasından birisini uygun bularak, mevduatını orada değerlendirecektir:

- Mevduatlarını çektikleri bankalardan daha güvenli olduğunu kabul ettikleri yurt içi bankalara ya da yurt dışı bankalara mevduatlarını yatıracaklar. Bu durum karşısında bankacılık sistemindeki mevduatın toplamında değişme olamamaktadır. Küçük balığın yemini büyük balık kapmış olur. Ama, bankacılık sistemiyle birlikte ülkedeki siyasi rejime de güven yoksa ve buna ilaveten döviz kurundaki sınırlamalarda da güvensizlik varsa para yurt dışında faaliyette bulunan bankalara kaçacaktır. Ki bu da, bir döviz krizinin meydana gelmesine sebep verecektir.
- Bankalardan çekilen mevduatlar devlet güvencesi altına girmeye çalışacaklardır. Yani, devlet tahvili ve hazine bonosu olarak paranın ülkenin ekonomik sistemi içerisinde kalmasını sağlayacaktır.
- Çekilen mevduat sistemin içerisine sokulmadan, yerli veya yabancı para cinsinden elde nakit olarak tutulabilir.

2.7.4. Kaliteye Yöneliş

Krizlerden ötürü mevduatlarını bankalardan çeken mevduat sahipleri, ya bu mevduatlarını güvenle kendi yastık altlarında saklama yoluna gidecekler ya da devlet güvencesi altındaki kamu menkul kıymetlerine yatırmayı tercih edeceklerdir. Mevduatların devlet güvencesi taşıyan kamu menkul kıymetlerine taşınması, bu finansal araçların fiyatlarında yükselmelere ve faizlerinde düşüslere neden olmaktadır. Bu durum diğer menkul kıymetlerin fiyatlarının düşmesine ve faizlerinin artmasına neden olarak, bu iki farklı finansal aracın faizleri arasındaki farkın açılmasına neden olur. Bu durum, bankaların kredi taleplerine daha kuşkuyla

bakmalarına neden olmaktadır. Bu olumsuzluğun ertesinde, zararına satışırla kredi ve mevduatlarda daralma meydana gelmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

Bu bölümde İ.M.K.B.'de kayıtlı olan bankaların Rasyo (Oran) Analizlerini, Dikey ve Yatay Analizlerini inceleyeceğiz. Bu analizlerle incelememize başlamadan önce bu analizlerin tanımlarını ve nasıl bir işleve sahip olduklarını açıklamamızda fayda olacağı kanısındayım.

3.1.Rasyo (Oran) Analizi Tekniği

Rasyo, oran demektir, analizi ise bir değer başka bir değer ile oranlanıp yorumlanması işlemidir. Rasyolar veya oranlar, işletmelerin finansal verilerini özetleyen ve performanslarını karşılaştırmak için gerekli olan en uygun araçlardır. Oranlar işletme ile ilgili soruların sorulmasına (geçmiş kâr neydi, hedeflenen kâr oranı ne gibi) ve bu soruların cevaplanmasına yardımcı olmaktadır.

Rasyo yöntemi ile analizde, finansal tablolarda yer alan hesap veya hesap grupları arasında matematiksel ilişkiler kurulmak suretiyle, işletmenin ekonomik ve mali yapısı ile karlılık, çalışma durumu hakkında bir yargıya ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bulunan rasyolar yalnız başlarına bir anlam ifade etmezler. Hesaplanan finansal rasyoların yorumlanması gerekir. Yapılacak yorumlarda, standart oranlarla ve geçmiş yıl oranları ile yapılacak karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkarılan sapmaların nedenleri açıklanmalıdır¹⁸¹.

“Bir işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları incelenir ve değerlendirilirken, işletmenin finansal tablolarında görülen rakamlardan çok, bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler daha anlamlı olmakta, bu nedenle finansal analizde, oranlardan geniş ölçüde yararlanılmaktadır. Rasyo analizi,

¹⁸¹AKPINAR, M. G. “Bankacılık Kesiminin Oran Analizleri ve Basel Ölçütlerine Göre Altı Büyük Banka İçin Oran Analizi Uygulaması”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Eylül 2006, s.34.

işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını, kendi içinde ve aynı veya farklı sektörden diğer işletmelerin sonuçlarıyla ya da sektör sonuçlarıyla karşılaştırarak incelenmesi amacıyla kullanılır. Bu amaçlarla yapılan finansal analiz sadece bir dönem için olabileceği gibi iki veya daha fazla dönem için de olabilir”¹⁸².

Banka finansal tablolarının analizinde kullanılan temel oranlar su şekilde sınıflandırılabilir¹⁸³:

- Sermaye Yeterliliği Oranları,
- Aktif Kalitesi Oranları,
- Gelir-Gider Yapısı Oranları,
- Likidite Oranları,
- Kârlılık Oranları,
- Büyüme Oranları,
- GAP Analizi.

Biz bu çalışmamızda ele aldığımız bankaları değerlendirirken ABD’de ticarî bankaların riskli dönemlerde düzenli ve emin bir şekilde çalışmalarını sağlayabilmek amacıyla, önemli bir uzaktan gözetim aracı olarak kullanılan performans değeri ve değerlendirme sistemi olan “ CAMELS” analizi uygulamasının ilk beş bileşeni olan “ CAMEL” analizi uygulamasını kullanacağız.

C: Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy),

A: Aktif Kalitesi (Asset Quality),

M: Yönetim (Management),

E: Kârlılık (Earnings),

L: Likidite (Liquidity)

¹⁸²KARAKOÇAK, V. “Türkiye’de Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Banka Kökenli Aracı Kurumların Finansal Rasyoları Üzerine Etkilerinin Ölçülmesi”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Muğla, Mayıs 2008, s.143.

¹⁸³ÇOLAK, Ö.F.- ÇOLAK, T. “Finansal Sistem ve Bankalar”, Nobel Yayıncılık, Ankara, 1999, s.169.

C (Capital) Sermaye Yeterliliği ¹⁸⁴- Bu bileşen yoluyla bankanın sermaye yeterliliği değerlendirilmektedir. Bu amaçla bankanın sermayesini miktar ve kalite açısından değerlendiren rasyolar kullanılmaktadır.

ABD’de yetkililerin yerinde denetimde bankaların sermaye yeterliliğini değerlendirirken dikkate aldıkları faktörler aşağıda sunulmaktadır:

-Sermayenin düzeyi ve kalitesi, bankanın genel finansal durumunun banka büyüklüğü de dikkate alınarak değerlendirilmesi,

-Acil ek sermaye yaratılması gerektiği durumlarda kaynak imkânlarının durumu,

-Problemlili varlıkların durumu ve bunlara yeterli karşılığın ayrılıp ayrılmadığı, yeniden değerlendirme koşulları,

-Bilânçonun varlık yapısının muhtelif riskleri de içerecek şekilde ayrıştırılması. Örneğin, risk yoğunlaşması, ticaret dışı aktivitelerden kaynaklanan riskler, duran varlıkların durumu gibi,

- Bilânço dışı işlemlerin yarattığı risklerin değerlendirilmesi,
- Kârlılık durumu,
- Bankanın büyümeye ilişkin plânları,
- Dağıılmamış kârların büyüklüğü,
- Sermaye piyasalarına ve diğer sermaye kaynaklarına erişim imkanları.

A (Asset) Varlık kalitesi – Bu bileşen yoluyla bankanın varlık kalitesi değerlendirilmektedir. ABD’de yerinde denetçilerin bankanın aktif kalitesi değerlendirilirken dikkate almaları gereken kriterler aşağıda sunulmaktadır:

¹⁸⁴KAYA, T.Y. “Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi”, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu MSPD Çalışma Raporları:2001/6, Mali Sektör Politikaları Dairesi, Eylül 2001, s.2-4.

- Kredi kullandırma sürecinin etkinliği/uygunluğu, şartları, yönetsel değerlendirme, kredi kullandırırken gerekli risk değerlendirmesinin yapıp-yapılmaması ve buna uygun teminat alınması,
- Problemlı varlıkların (tahsili gecikmiş, yeniden yapılandırılmış, idari/kanuni takibe alınmış ve benzeri) tespiti ve izlenmesi ve bu süreçte gösterilen başarı,
- Kredi karşılıklarının durumu, yeterli muhtemel zarar karşılıklarının ayrılması,
- Kredi riskinin düzeyi ve bilânço dışı faaliyetlerde verilen teminatların, türev işlemlerin, kredi limitlerinin incelenerek değerlendirilmesi,
- Kredi ve yatırım portföyünün değerlendirilmesi,
- Varlık yoğunlaşmasının değerlendirilmesi,
- Sorunlu varlıkların tahsilatındaki başarı,
- İç denetim ve yönetim bilgi sistemlerinin durumu.

M (Management) Yönetim Kalitesi- Yönetimsel kapasiteyi ve performansı temsil etmekte olup, ABD’de yerinde denetimde bu bileşen değerlendirilirken göz önüne alınması gereken kriterler aşağıda sunulmaktadır:

- Banka kararlarının yönetim kurulu tarafından desteklenme şartları,
- Yönetim kurulunun ve üst yönetimin faaliyetlere ait riskleri kontrol etme başarıları, stratejileri ve sektördeki gelişmelere ve yeni ürün ve hizmetlere uyumu ve önderlik etme kapasiteleri,
- Faaliyet alanlarındaki iç kontrol sistemlerinin yeterliliği, uygun politikaların üretilme düzeyi,

- Bankanın yönetim bilgi ve risk sistemlerinin yapısı, büyüklüğü ve faaliyet alanlarına göre yeterliliği,
- Mevzuata uygun işleyiş,
- Banka yönetiminin denetçilerin değerlendirmelerini ve uyarılarını dikkate alması ve iyi çalışan, mevzuata uygun bir bankacılık sisteminin yaratılmasına katkı yapma istekliliği,
- Yönetimin derinliği ve başarısı,
- Üst yönetim ve yönetim kurulunda otoritenin dağılımı, yönetim (governance) kalitesi,
- Bankanın genel başarısı ve risk profili.

E (Earnings) Kazançlar- Bankanın kârlılığını değerlendiren bileşen olup, hem tarihsel ve kalite olarak kazançları değerlendirirken hem de mevcut yapının sürdürülebilirliğini dikkate almaktadır. ABD’de yerinde denetimde bankanın aktif kalitesi değerlendirilirken, dikkate almaları gereken kriterler aşağıda sunulmaktadır:

- Kazançların durumunun trende bağlı ve istikrar açısından değerlendirilmesi,
- Dağıtılmamış kârlar yoluyla banka için yeterli sermayenin yaratılıp yaratılmadığı,
- Kazanç kaynakları ve kalitesi,
- Bütçelendirme sistemleri ve yönetim bilgi sistemlerin değerlendirilmesi,
- Karşılık sisteminin ve yeniden değerlemenin durumu,
- Kazançların piyasa riskine duyarlılığı.

L Likidite Durumu- Bankanın likidite pozisyonu bu bileşen aracılığıyla değerlendirilmektedir. ABD’de yerinde denetimde bu bileşen değerlendirilirken göz önüne alınması gereken kriterler aşağıda sunulmaktadır:

- Likidite kaynaklarının bugün ve gelecek için değerlendirilmesi ve likidite ihtiyacının bankanın durumunu ve operasyonlarını olumsuz etkilemeden giderilmesi,
- Para piyasaları ve benzeri fon piyasalarına erişim imkanları,
- Bankanın fon kaynaklarının farklılaştırılma durumu (bilânço ve bilânço dışı),
- Kısa vadeli oynak fonlara bağımlılık düzeyi,
- Mevduatların gelişimi ve istikrarı,
- Varlıkların menkul kıymetlere dönüştürülebilme durumu ve ihtiyaç halinde satılabilme olanakları,
- Bankanın likidite durumunun kaynak yönetimindeki etkinlik, likidite stratejileri ve yönetim bilgi sistemlerini de içerecek şekilde değerlendirilmesi.

3.1.1. Sermaye Yeterliliği Oranları

Bankalar, büyük ölçüde yabancı kaynak kullanan ve diğer işlemlere kıyasla, toplam kaynakları içerisinde sermayesi düşük bir paya sahip olan kurumlar olmalarına karşın sermaye, hem yasal düzenleyiciler, hem de banka yönetimi tarafından yakından takip edilen bir konudur. Çünkü bankanın sermayesi, banka tarafından sürekli olarak kullanılan fonların özünü yansıtan ve finansal açıdan güçlülük hissi veren, karşılaşılan güçlüklerin yenilmesine yardımcı olan bir araçtır.

Sahip olunan sermayenin büyüklüğü, genellikle finansal gücün bir ölçüsü olarak görülmektedir¹⁸⁵.

“Sermaye yeterliliği, ticari bankanın varlık ve kaynaklarının yapısına bağlı olan göreceli bir kavramdır. Sermaye yeterlilik oranları, tahmin edilen bilanço riskinin derecesine göre, banka sermayesinin yeterliliğini ölçmek için kullanılan bir yöntemdir. Sermaye yeterlilik oranları, ticari bankanın yöneticileri ya da düzenleyici kurumlar tarafından sermaye yeterliliğini belirleyen ve bankanın sağlam olup olmadığını gösteren ölçülerdir. Sermayenin yeterli düzeyde olması, tasarrufları ve tasarrufları koruma ve müşterilere güven verme yönünden büyük öneme sahiptir. Sermayenin oransal büyüklüğü, bankaların borç ödeme güçlerini ne ölçüde başarılı yönettiklerini değerlendirirken, gözetim ve denetim organlarına yardımcı olmaktadır”¹⁸⁶.Sermaye yeterliliği oranları üç başlıkta incelenmektedir.Bunlar:

- Finansal Bağımsızlık Oranı,
- Finansal Kaldıraç Oranı,
- Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı.

3.1.1.1.Finansal Bağımsızlık Oranı

$$\text{Finansal Bağımsızlık Oranı} = \frac{\text{ÖzKaynak}}{\text{ToplamAktif}}$$

“Görüleceği gibi, söz konusu oran varlıklarının yüzde kaçının işletme sahip ve ortaklarınca finanse edildiğini gösterir. İşletmenin uzun vadeli borç ödeme kapasitesini gösterir. Oran ne kadar yüksek olursa işletme uzun vadeli borçlarını ve

¹⁸⁵TAKAN, M., “Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim”, Nobel Yayıncılık 2. Baskı, Ankara, 2002, s.55.

¹⁸⁶AKPINAR, M. G., “Bankacılık Kesiminin Oran Analizleri ve Basel Ölçülerine Göre Altı Büyük Banka İçin Oran Analizi Uygulaması”, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Eylül 2006, s.39.

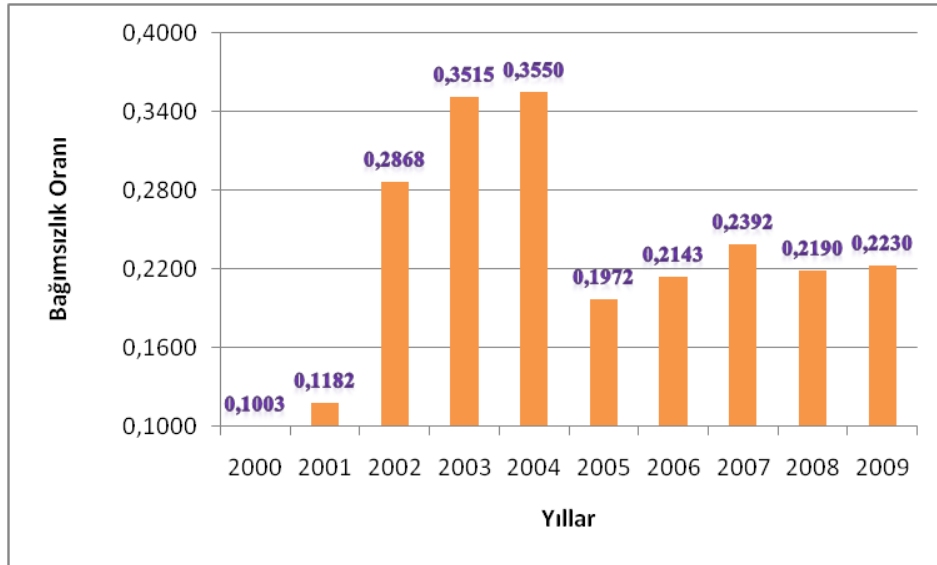
bunların faizlerin ödeme gücü de o denli fazladır. “Öz kaynakların toplam kaynaklar içindeki payının yüksek olması, alacaklıların güvencesini artırır ise de işletmenin, öz kaynağa göre nispeten düşük maliyetli uzun vadeli kredilerden yeterince yararlanmadığını veya asgari ölçüde yararlandığını gösterebilir. Oysa işletme düşük maliyetli uzun vadeli kredilerden yararlanmak suretiyle, öz sermayenin karlılık oranını artırabilir”¹⁸⁷.

¹⁸⁷AKDOĞAN, N. ve TENKER, N., “Finansal Tablolar ve Malî Analiz Teknikleri”, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara, s.619.

Tablo 4:2000-2009 Yılları Akbank Finansal Bağımsızlık Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1003	0,1182	0,2868	0,3515	0,3550	0,1972	0,2143	0,2392	0,2190	0,223

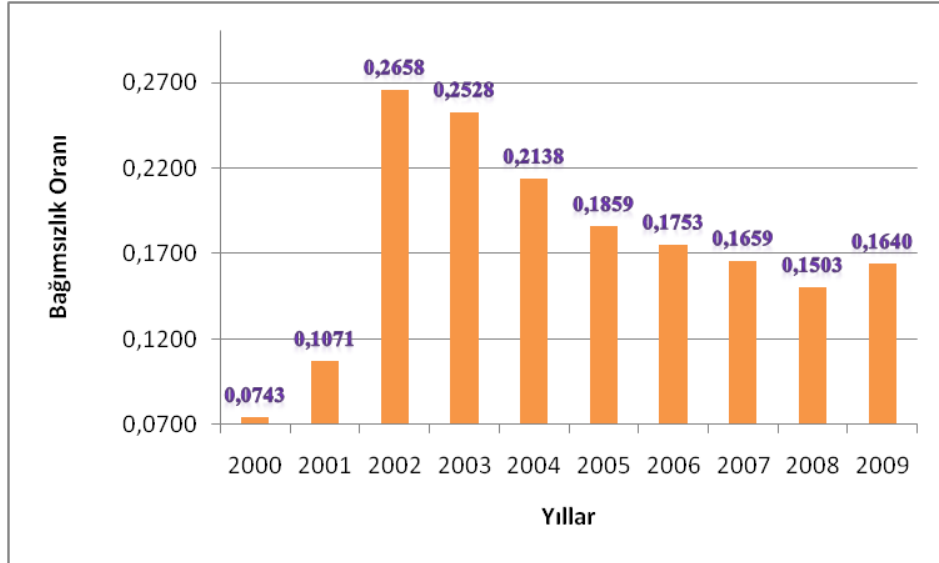
Tablo 4 'de bulunan Ak Banka ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik- 3 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Ak Bank'ın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2000 yılında, en yüksek ise, 2004 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 3:Akbank Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 5:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Bağımsızlık Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0743	0,1071	0,2658	0,2528	0,2138	0,1859	0,1753	0,1659	0,1503	0,164

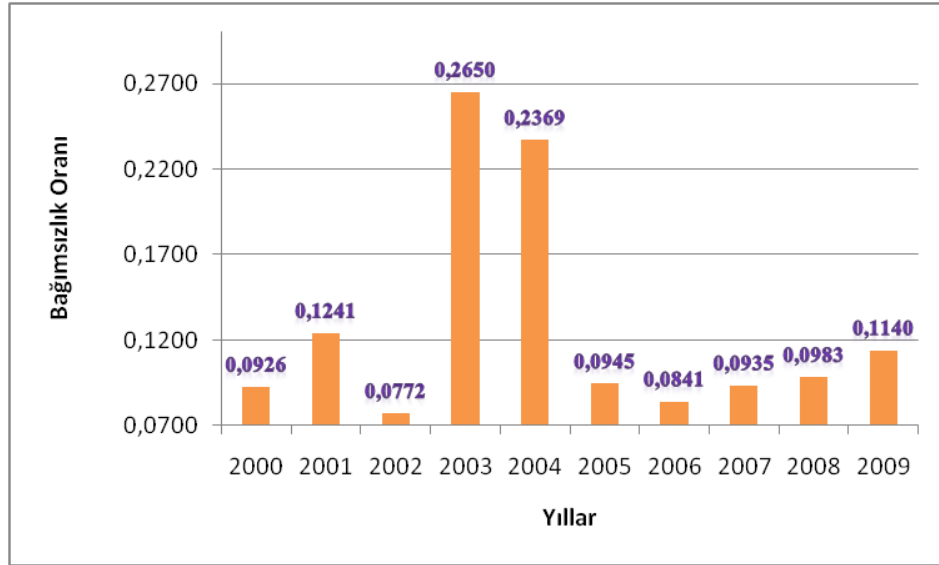
Tablo 5 'de bulunan Finans Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik- 4 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Finans Bank'ın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2000 yılında, en yüksek ise, 2002 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 4: Finans Bank Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 6:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0926	0,1241	0,0772	0,2650	0,2369	0,0945	0,0841	0,0935	0,0983	0,114

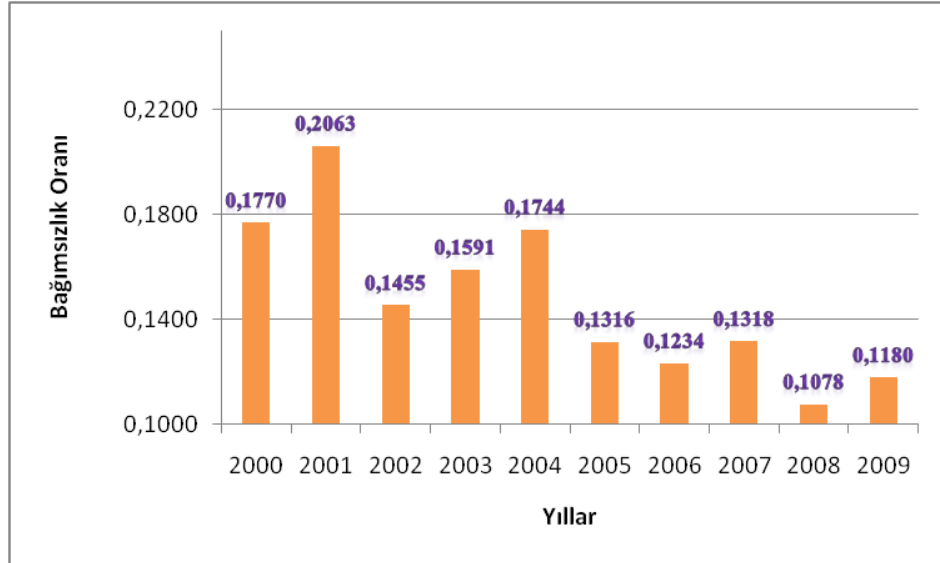
Tablo 6 'da bulunan Garanti Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik- 5 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Garanti Bankası'nın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2002 yılında, en yüksek ise, 2003 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 5:Garanti Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 7:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,177	0,2063	0,1455	0,1591	0,1744	0,1316	0,1234	0,1318	0,1078	0,118

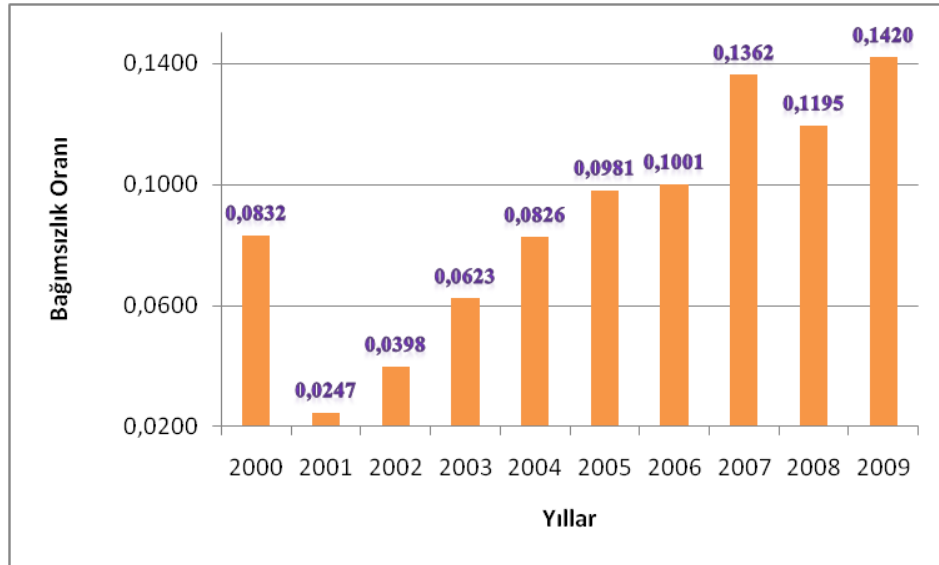
Tablo 7 'de bulunan İş Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik- 6 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde İş Bankası'nın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2008 yılında, en yüksek ise, 2001 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 6: İş Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 8:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Bağımsızlık Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0832	0,0247	0,0398	0,0623	0,0826	0,0981	0,1001	0,1362	0,1195	0,142

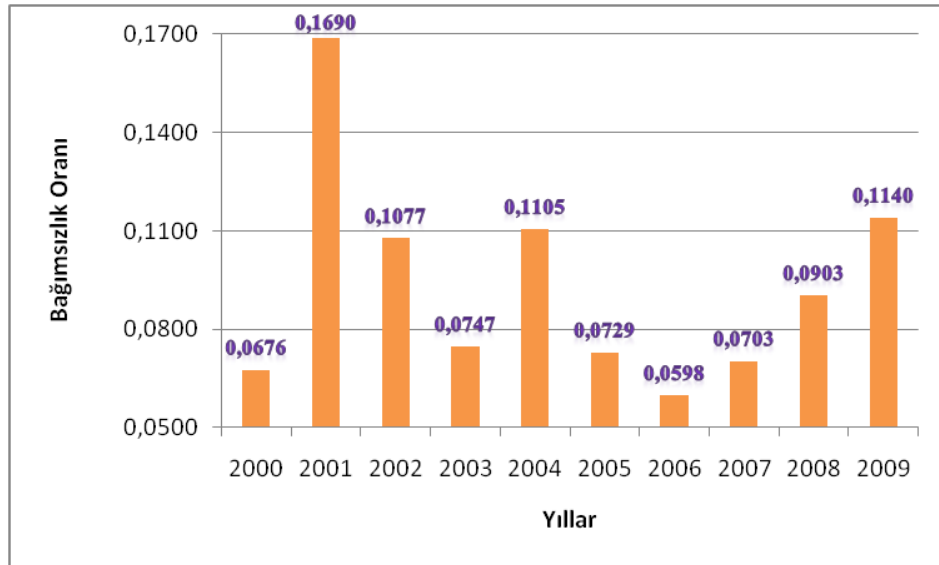
Tablo 8 'de bulunan Şeker Bank'a ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik -7 hazırlanmıştır.Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Şeker Bank'ın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2001 yılında, en yüksek ise, 2009 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 7:Şeker Bank Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 9:2000-2009 Yılları TEB Finansal Bağımsızlık Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0676	0,1690	0,1077	0,0747	0,1105	0,0729	0,0598	0,0703	0,0903	0,114

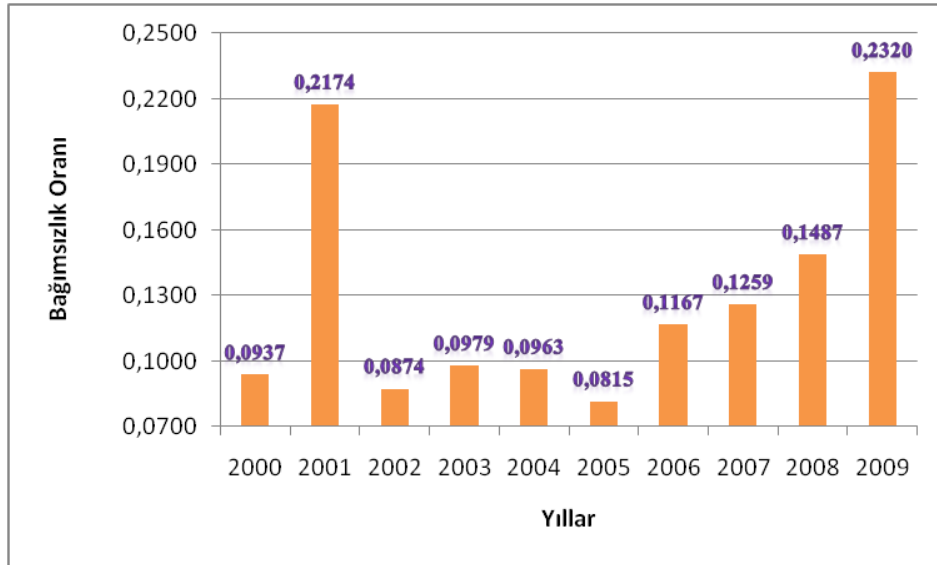
Tablo 9 'da bulunan TEB'e ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik- 8 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde TEB'in finansal bağımsızlık oranının en düşük 2006 yılında, en yüksek ise, 2001 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 8:TEB Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 10:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0937	0,2174	0,0874	0,0979	0,0963	0,0815	0,1167	0,1259	0,1487	0,232

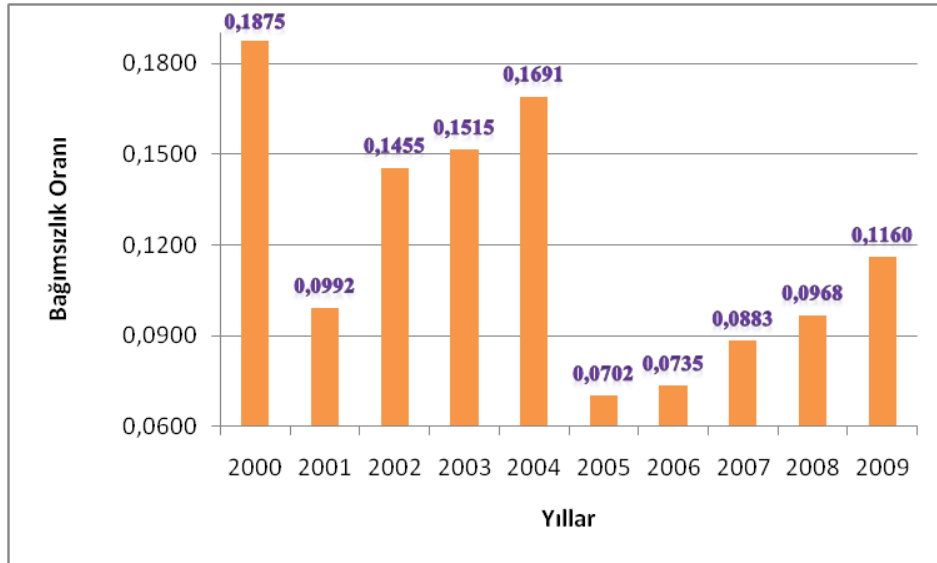
Tablo 10 'da bulunan Tekstil Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 9 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Tekstil Bankası'nın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2005 yılında, en yüksek ise, 2009 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 9: Tekstil Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

Tablo 11:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1875	0,0992	0,1455	0,1515	0,1691	0,0702	0,0735	0,0883	0,0968	0,116

Tablo 11 'de bulunan Yapı Kredi Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal bağımsızlık oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 10 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Yapı Kredi Bankası'nın finansal bağımsızlık oranının en düşük 2005 yılında, en yüksek ise, 2000 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 10:Yapı Kredi Bankası Finansal Bağımsızlık Oranı

Bu oranın %50 olması idealdir. Fakat bankalarda bu oran en az %6 en fazla ise %24 düzeylerinde seyretmektedir. Hiç bir banka da güçlü bir öz sermaye yapısı bulunmamaktadır. Bankaların aktiflerinin finansmanında yabancı kaynakların öz sermayeye nazaran daha fazla yer kapladığı görülmektedir.

Bu oranın zaman içerisinde yükselme göstermesi, iyi bir yönetim programının uygulandığını gösterir. Oranın düşük olması, spekülâtif bir finansman şeklini

gösterir ve bankalar bu durumda yüksek kârlar sağlayabilecekleri gibi, durgunluk dönemlerinde fiyatların düşmesiyle ağır zararlar yaşayabilirler. Aktif kârlılığı ve öz sermaye kârlılığında 2000- 2001 yılında yaşanan zararlar, bu duruma örnek teşkil etmektedir.

3.1.1.2. Finansal Kaldıraç Oranı

$$\text{Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{ÖZKAYNAK}}{\text{YABANCIKAYNAK}}$$

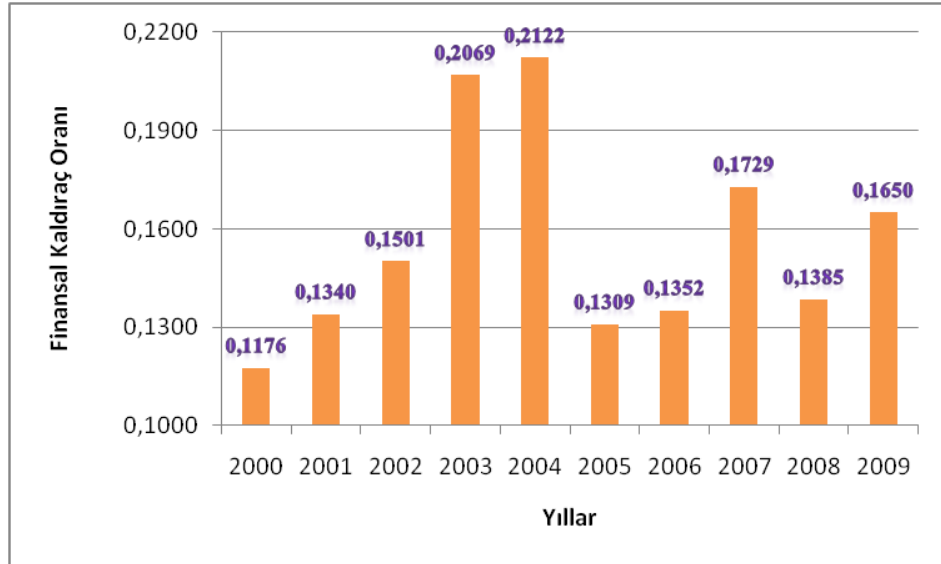
“ Finansal kaldıraç oranı, bankaların ne ölçüde yabancı kaynakla çalıştığını ifade eder. Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranlanması yoluyla bulunan bu oran bankanın kaynakları arasında bankaya sabit yük getiren yabancı kaynakların, öz kaynaklarla finanse edilebilme düzeyini de gösterirler. Finansal kaldıraç oranının bankalar açısından standart düzeyin üzerine yükselmesi genellikle bir tehlike işareti olarak yorumlanmaktadır. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde, öz kaynak sağlanmasındaki kurumsal güçlükler nedeniyle finansal kaldıraç oranının gerekli değer üzerinde olması normal karşılanabilir”¹⁸⁸.

¹⁸⁸ AKPINAR, M.G., A.g.e., s. 41.

Tablo 12:2000-2009 Yılları Ak Bank Finansal Kaldıraç Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1176	0,1340	0,1501	0,2069	0,2122	0,1309	0,1352	0,1729	0,1385	0,165

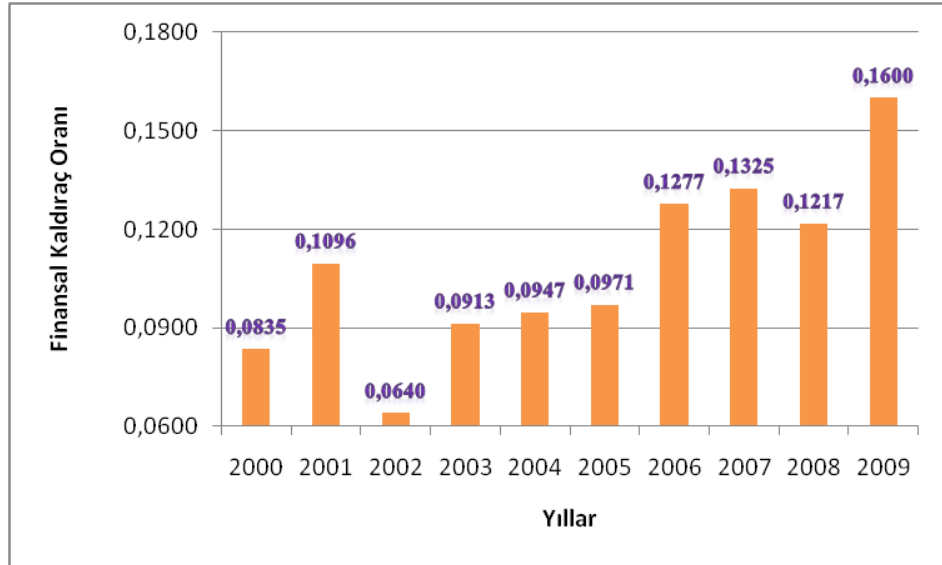
Tablo 12 'de bulunan Ak Bank'a ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için Grafik 11 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Ak Bank'ın finansal kaldıraç oranının en düşük 2000 yılında, en yüksek ise, 2004 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 11:2000-2009 Yılları Ak Bank Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 13:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Kaldıraç Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0835	0,1096	0,064	0,0913	0,0947	0,0971	0,1277	0,1325	0,1217	0,16

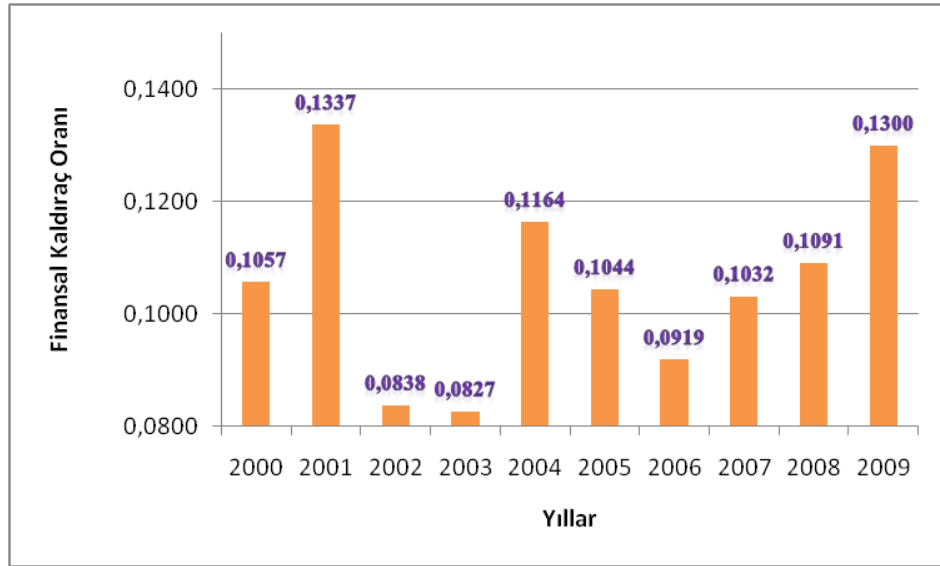
Tablo 13 'de bulunan Finans Bank'a ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 12 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Finans Bank'ın finansal kaldıraç oranının en düşük 2002 yılında, en yüksek ise, 2009 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 12:2000-2009 Yılları Finans Bank Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 14:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1057	0,1337	0,0838	0,0827	0,1164	0,1044	0,0919	0,1032	0,1091	0,13

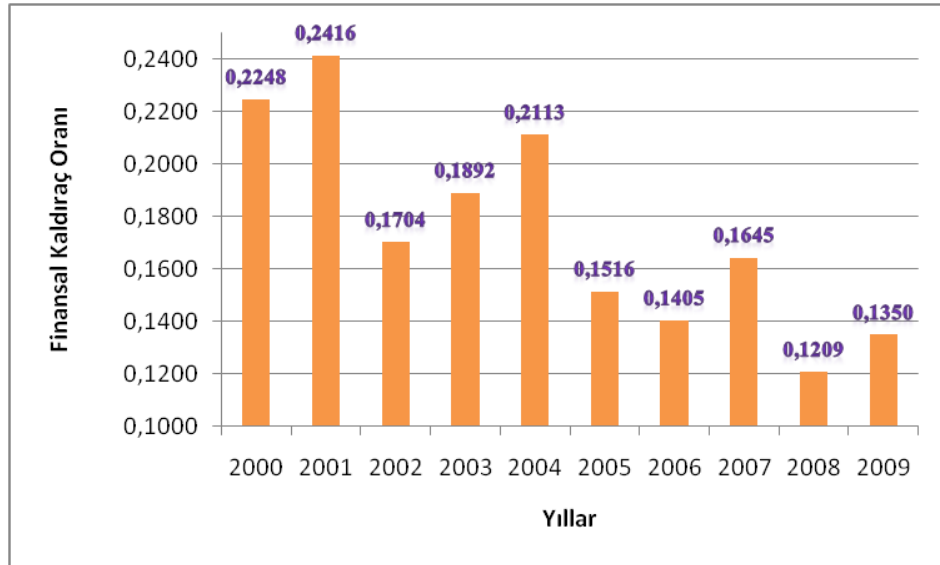
Tablo 14’de bulunan Garanti Bankası’na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 13 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Garanti Bankası’nın finansal kaldıraç oranının en düşük 2003 yılında, en yüksek ise, 2001 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 13:2000-2009 Yılları Garanti Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 15:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2248	0,2416	0,1704	0,1892	0,2113	0,1516	0,1405	0,1645	0,1209	0,135

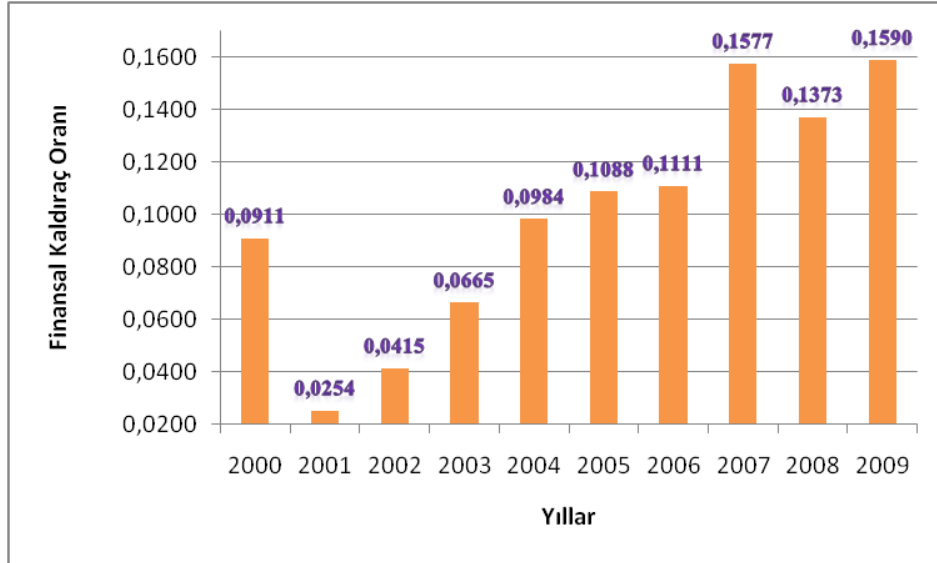
Tablo 15’de bulunan İş Bankası’na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 14 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde İş Bankası’nın finansal kaldıraç oranının en düşük 2008 yılında, en yüksek ise, 2001 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 14:2000-2009 Yılları İş Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 16:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Kaldıraç Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0911	0,0254	0,0415	0,0665	0,0984	0,1088	0,1113	0,1577	0,1373	0,159

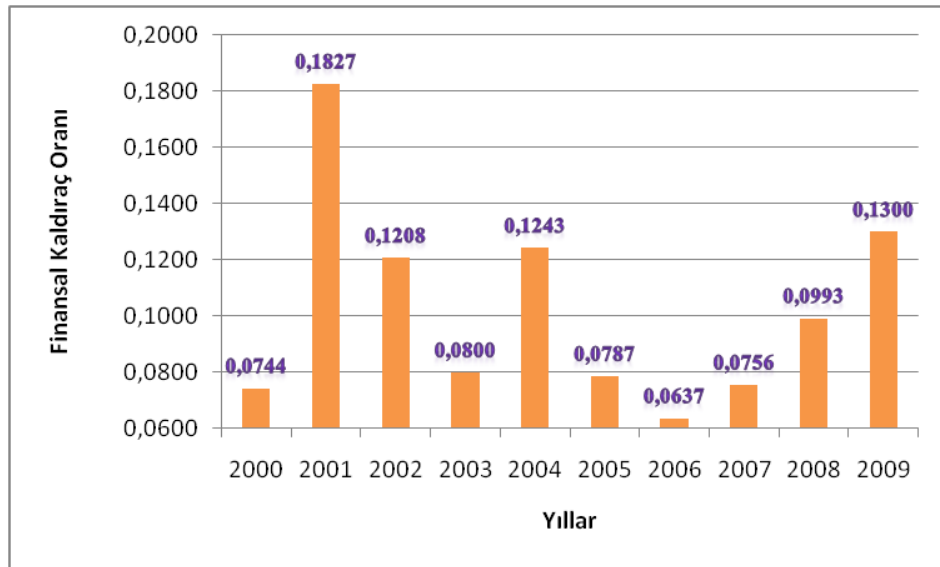
Tablo 16 'da bulunan Şeker Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 15 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Şeker Bankası'nın finansal kaldıraç oranının en düşük 2001 yılında, en yüksek ise, 2009 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 15:2000-2009 Yılları Şeker Bank Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 17:2000-2009 Yılları TEB Finansal Kaldıraç Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0744	0,1827	0,1208	0,08	0,1243	0,0787	0,0637	0,0756	0,0993	0,13

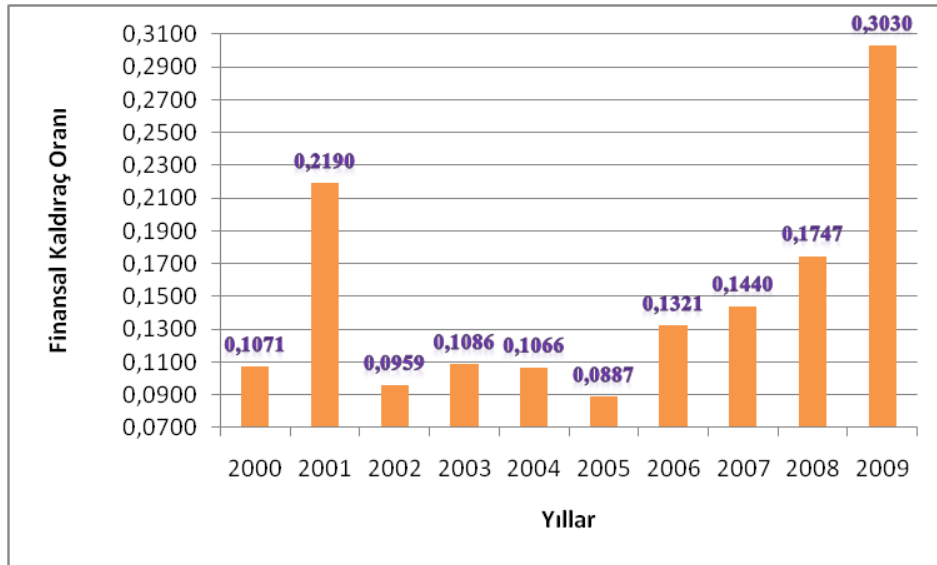
Tablo 17’de bulunan TEB’e ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 16 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde TEB’in finansal kaldıraç oranının en düşük 2006 yılında, en yüksek ise, 2001 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 16:2000-2009 Yılları TEB Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 18:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1071	0,219	0,0959	0,1086	0,1066	0,0887	0,1321	0,1440	0,1747	0,303

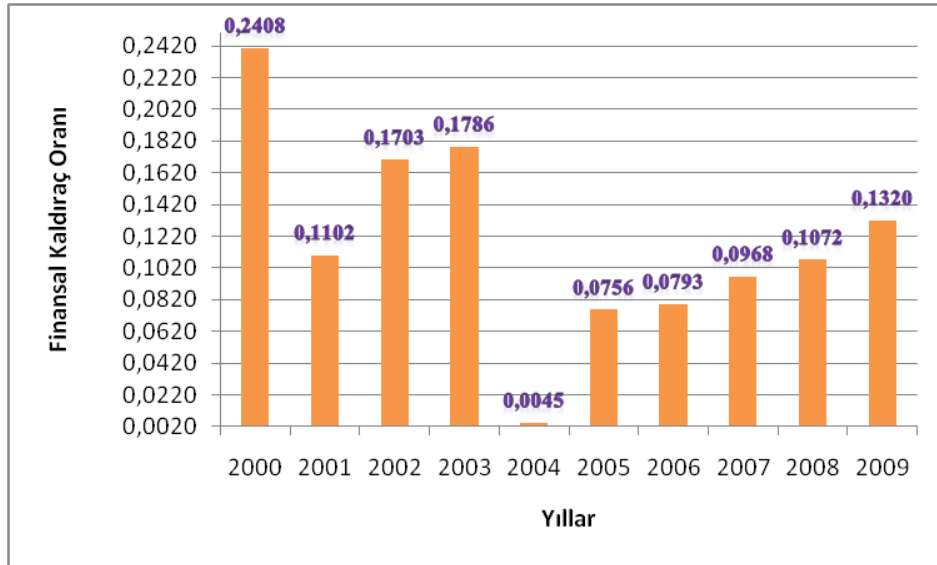
Tablo 18’de bulunan Tekstil Bankası’na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 17 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Tekstil Bankası’nın finansal kaldıraç oranının en düşük 2005 yılında, en yüksek ise, 2009 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 17:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

Tablo 19:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2408	0,1102	0,1703	0,1786	0,0045	0,0756	0,0793	0,0968	0,1072	0,132

Tablo-19'da bulunan Yapı Kredi Bankası'na ait 2000 - 2009 yılları içerisindeki finansal kaldıraç oranlarının değişimini, görsel olarak ifade edebilmek için, Grafik 18 hazırlanmıştır. Bu grafikten de, anlaşılacağı üzere ilgili dönemlerde Tekstil Bankası'nın finansal kaldıraç oranının en düşük 2004 yılında, en yüksek ise, 2000 yılında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 18:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası Finansal Kaldıraç Oranı

Finansal kaldıraç oranı, bankaların ne ölçüde yabancı kaynakla çalıştığını göstermektedir. Bu oranın 1 çıkması ideal iken bankaların oranlarına baktığımızda %7 ile %30 arasında seyretmektedir. Yani pasif içerisinde yabancı kaynakların oranı öz sermayeye kıyasla fazla yer kaplamaktadır. Kriz zamanlarında bu durum bankalar

için tehlike arz etmektedir. Ayrıca, bu durum bankaların ağır bir faiz yükü içerisinde olduğunun kanıtıdır.

Bu oranın yüksek olması kredi verenler açısından emniyet marjının dar olduğunu, bankaların faiz ve borç ödeme açısından zor duruma düşme olasılığının yüksek olduğunu gösterir.

3.1.1.3. Duran Varlıkların / Öz Kaynaklara Oranı

Duran varlıkların öz kaynaklarla karşılanmasını ifade eden bu oranın belirlenmiş standart bir değeri olmamakla birlikte, duran varlık finansmanında yabancı kaynaktan kaçınıldığı için, sıfır ile bir arasında olması arzulanmaktadır. Bu oranın birin altında bir değerde olması, maddi duran varlıkların öz kaynaklarla karşılanabildiğini gösterirken, oranın birin üzerinde bir değerde olması bize duran varlıkların finansmanında yabancı kaynaklardan yararlandığını gösterir.

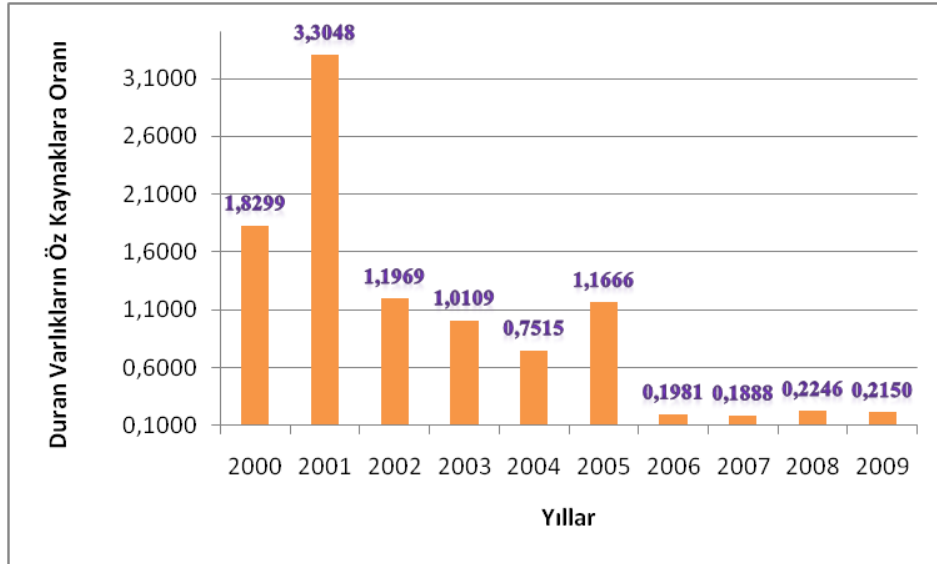
“Banka duran varlıklarının bir bölümünü kiralamış, banka duran varlıklarının bir bölümü devletçe sağlanıyorsa ya da banka duran varlıklarının önemli bir bölümü amorti edilmiş ise söz konusu oran düşük görülebilir. Özel bankalarda ortalama oran değerinin kamu bankaları ortalamasına göre oldukça büyük olmasının nedeni de bazı özel bankaların konumu gereği duran varlıklarının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır”¹⁸⁹.

¹⁸⁹ÇOLAK, Ö.F. ve ÇOLAK, T., A.g.e. , s.176.

Tablo 20:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,8299	3,3048	1,1969	1,0109	0,7515	1,1666	0,1981	0,1888	0,2246	0,215

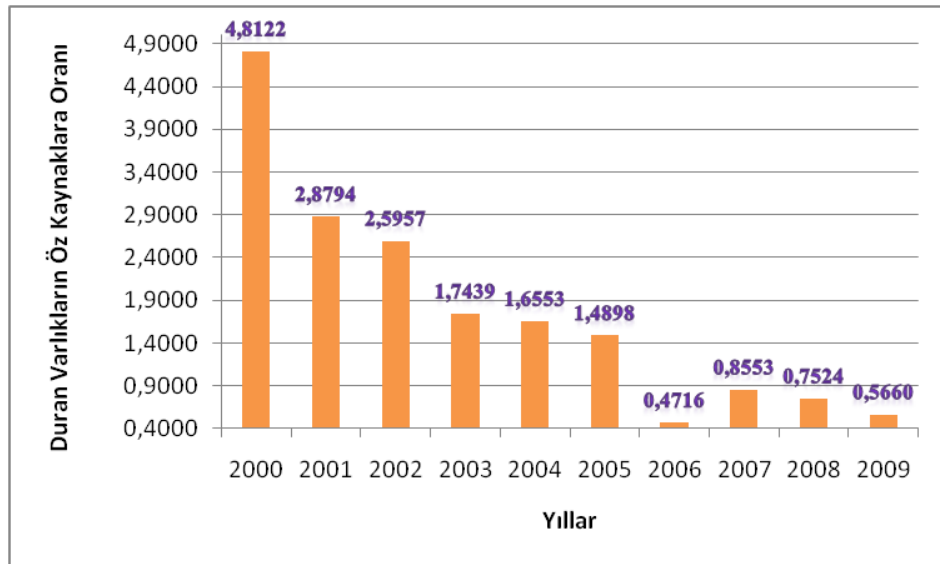
Tablo - 20'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 19 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank'ın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2001 Şubat Krizinde tercih etmiştir. 2004, 2006, 2008 ve 2009 yıllarında Ak Bank duran varlıklarını kiralamış, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olmalıdır ki, bu yıllarda bu oran bir değerinin altında çıksın.

Grafik 19:2000-2009 Yılları Ak Bank Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Tablo 21:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Öz kaynaklarına Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
4,8122	2,8794	2,5957	1,7439	1,6553	1,4898	0,4716	0,8553	0,7524	0,566

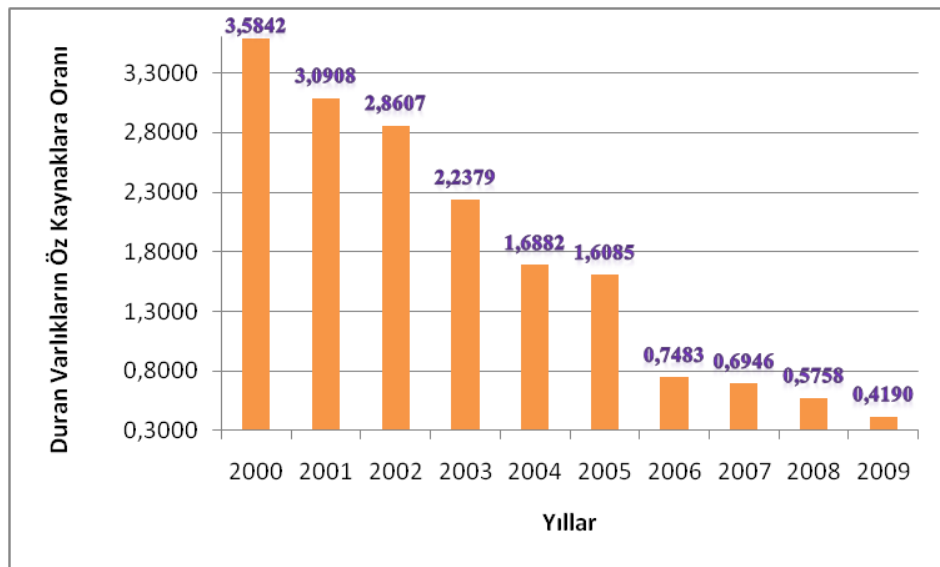
Tablo - 21'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 19 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank'ın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizin dönemlerinde tercih etmiştir.2002 yılında da, duran varlık finansmanında yabancı kaynak kullanımı ağırlıklı olmakla birlikte, 2002 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür.2004, 2006, 2008 ve 2009 yıllarında Ak Bank'ın duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz.

Grafik 20:2000-2009 Yılları Finans Bank Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Tablo 22:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
3,5842	3,0908	2,8607	2,2379	1,6882	1,6085	0,7483	0,6946	0,5758	0,419

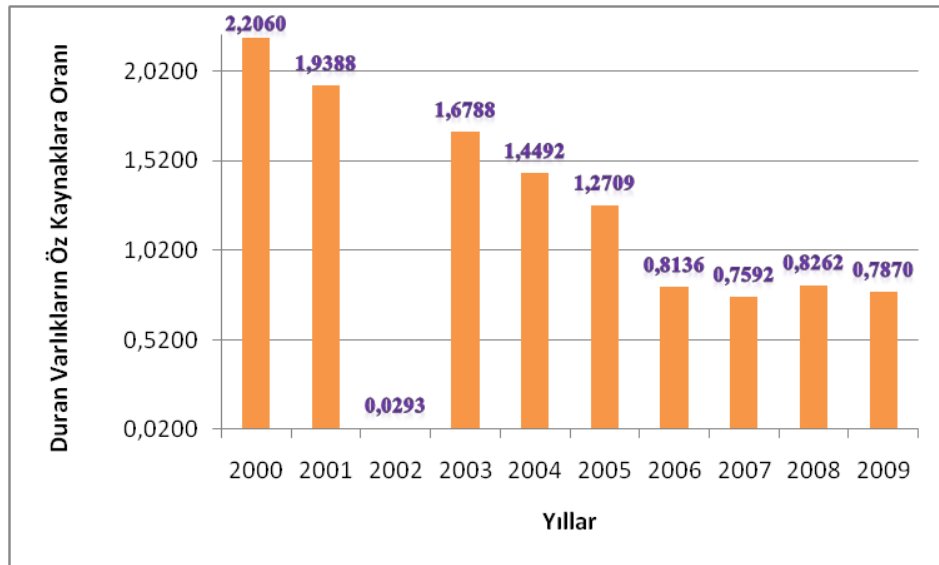
Tablo - 22'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 21 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizin dönemlerinde tercih etmiştir. 2002 yılında da, duran varlık finansmanında yabancı kaynak kullanımı ağırlıklı olmakla birlikte, 2003 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür. 2004, 2006, 2008 ve 2009 yıllarında Garanti Bankası'nın duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz.

Grafik 21:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Tablo 23:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
2,206	1,9388	2,0293	1,6788	1,4492	1,2709	0,8136	0,7592	0,8262	0,787

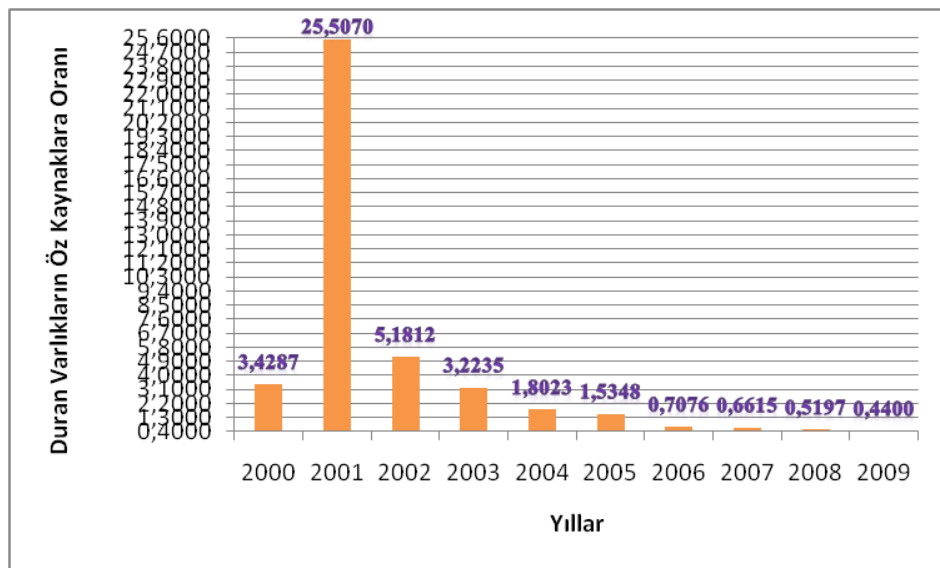
Tablo - 23'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 22 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi'nden sonra 2002 dönemlerinde tercih etmiştir. 2002 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür. 2005 yılından sonra İş Bankası'nın duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade etmemiz mümkündür.

Grafik 22:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Tablo 24:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
3,4287	25,507	5,1812	3,2235	1,8023	1,5348	0,7076	0,6615	0,5197	0,44

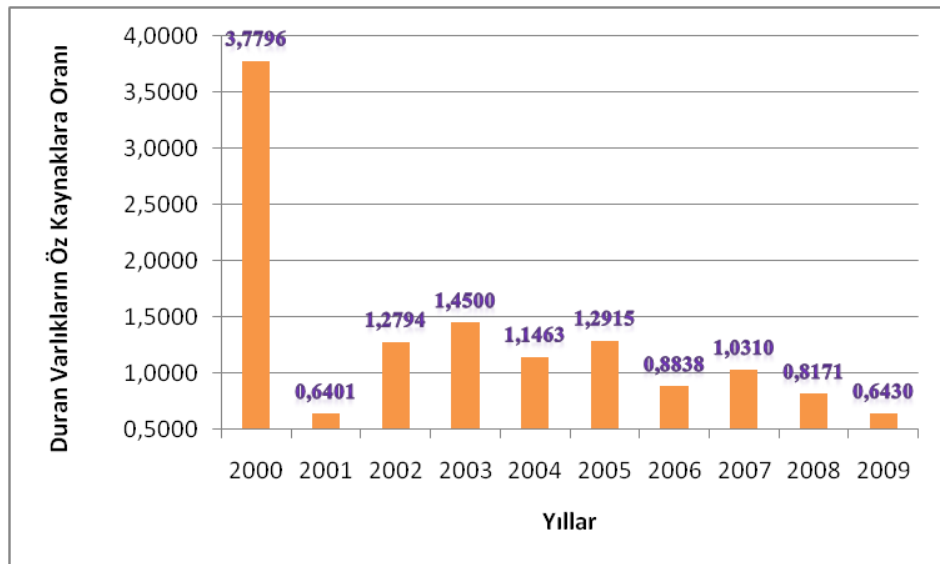
Tablo - 24'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 23 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Şeker Bank'ın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizin dönemlerinde tercih etmiştir. Analize konu olan diğer tüm bankalarla karşılaştırıldığında, 2001 yılında, duran varlıkların öz kaynaklara oranında büyük yükseliş gözlemlenmektedir.Bu durum bize, Şeker bank'ın 2001 Şubat Krizi'nden en çok etkilenen banka olduğunu göstermektedir. 2005 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür.2004, 2006, 2008 ve 2009 yıllarında Şeker Bank'ın duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz.

Grafik 23:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Tablo 25:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
3,7796	0,6401	1,2794	1,45	1,1463	1,2915	0,8838	1,031	0,8171	0,643

Tablo - 25'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 24 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizi döneminde tercih etmiştir.2002 yılında bu finansman politikasında azalma yaşanmakla birlikte, 2002 yılından 2005 yılı dâhil olmak üzere tekrar artış yaşanmıştır. 2005 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür. 2006, 2008 ve 2009 yıllarında TEB'in duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz..

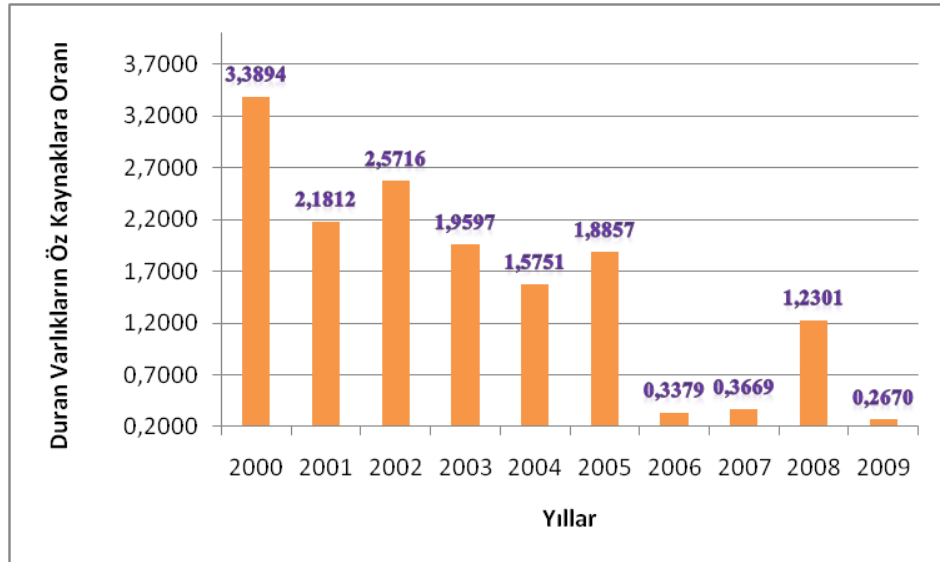
Grafik 24:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

**Tablo 26:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının
Öz Kaynaklarına Oranı**

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
3,3894	2,1812	2,5716	1,9597	1,5751	1,8857	0,3379	0,3669	1,2301	0,267

Tablo - 26'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik -25 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2000 Kasım Krizinde, 2001 Şubat Krizinde ve 2002 yılında tercih etmiştir. 2002 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür. 2006, 2007 ve 2009 yıllarında Tekstil Bankası'na duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz..

Grafik 25:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

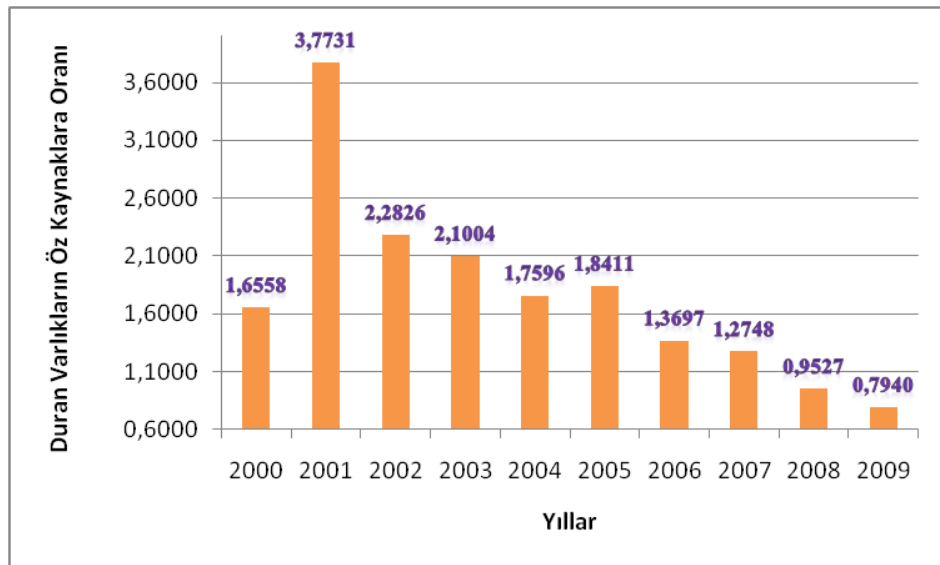

Tablo 27:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,6558	3,7731	2,2826	2,1004	1,7596	1,8411	1,3697	1,2748	0,9527	0,794

Tablo - 27'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 26 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Yapı Kredi Bankası'nın duran varlık finansman politikasında yabancı kaynaklara ağırlık verdiğini ve bu duran varlık finansman politikasını en çok 2001 Şubat Krizinde ve 2002 yılında tercih etmiştir. 2007 yılından sonra bu finansman politikasının kullanımında azalmalar görülmüştür. 2008 ve 2009 yıllarında Yapı Kredi Bankası'nın duran varlıklarını kiralamış olması ihtimali, ya da bu duran varlıkları devletten sağlamış olması ihtimaline dayanarak, bu yıllarda ilgili oranın bir değerinin altında çıkmış olduğunu ifade edebiliriz..

Grafik 26:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Öz Kaynaklarına Oranı

Bankaların ilgili oranına baktığımızda oranın oldukça yüksek seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Buna göre bankalar 2000-2005 yılları arasında finansal kiralama yöntemini çok fazla tercih etmemişken ve devlet desteği bulunmazken daha sonraları bu oranın azalış göstermesinin nedeni olarak finansal kiralama ile duran varlık finansmanı sağlamamasını gösterebiliriz. Bankalar bu şekilde öz sermayelerini duran varlıkların finansmanda kullanmak yerine ellerinde tutup yatırımlarının finansmanında kullanabilirler.

3.1.2. Aktif Kalitesi Oranları

Bankaların aktif kalemleri içerisinde en önemli paya sahip olan krediler, kredi riskinin azaltılması ve etkin bir portföy kredisi yapısının oluşturulması amacıyla banka yönetimi tarafından üzerinde önemle durulan bir durumdur. Bankalar, bilançonun pasif kısmını oluşturan öz kaynak ve yabancı kaynak kalemlerini kredilere, duran varlık ve menkul kıymet yatırımlarında kullanmaktadırlar. Bu yatırım kararını alırken, aktif kalemlerdeki çeşitlilikten önce bu aktiflerin bankaya gelir getirip getirmemesine, getirdiği gelirim miktarına ve sürekliliğine, nakde dönüş kabiliyeti olarak ifade edilen likiditesine ve bankanın kaynak yapısına uygunluğuna dikkat ederler.

“Bankalar açısından, aktifler içerisindeki başlıca büyüklüklerden birisi olan krediler, aktif kalitesinin ölçülmesinde en önemli kalemlerden birisidir. Bankaların gerek işlevsel, gerek finansal etkinliklerini olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerden birisi geri dönmeyen krediler ve tercihli kredilerdir. Geri dönmeyen kredilerin ve tercihli kredilerin geniş yer tuttuğu bir ekonomide, mali piyasada rekabet koşulları aksar, faiz oranı değişimleri denge sağlama işlemlerini yerine getiremez”¹⁹⁰.

3.1.2.1. Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı

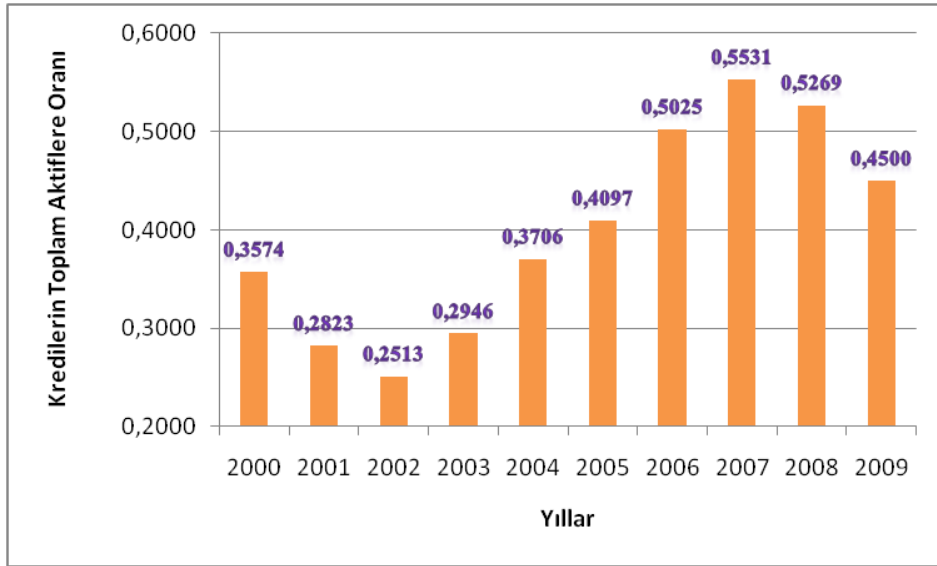
Bankaca verilen kredilerin toplam aktifler içerisindeki yerini belirlemeye yardımcı olmaktadır. Kredilerin bilançonun aktiflerinde büyük paya sahip olması, bankanın asli görevlerinden birisini en iyi şekilde yerine getirdiğini göstermektedir. Fakat bu oranın yüksek olması verilen kredilerin geri ödenmesinde gecikmelere bazen de geri ödenmemelere neden olması sebebiyle bankalara yüksek riskler yüklemektedir.

¹⁹⁰ŞAHİN, H., “Türkiye Ekonomisi: Tarihsel Gelişimi- Bugünkü Durumu” Ezgi Kitabevi 7. Baskı, Bursa, 2002, s.467.

Tablo 28:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3574	0,2823	0,2513	0,2946	0,3706	0,4097	0,5025	0,5531	0,5269	0,45

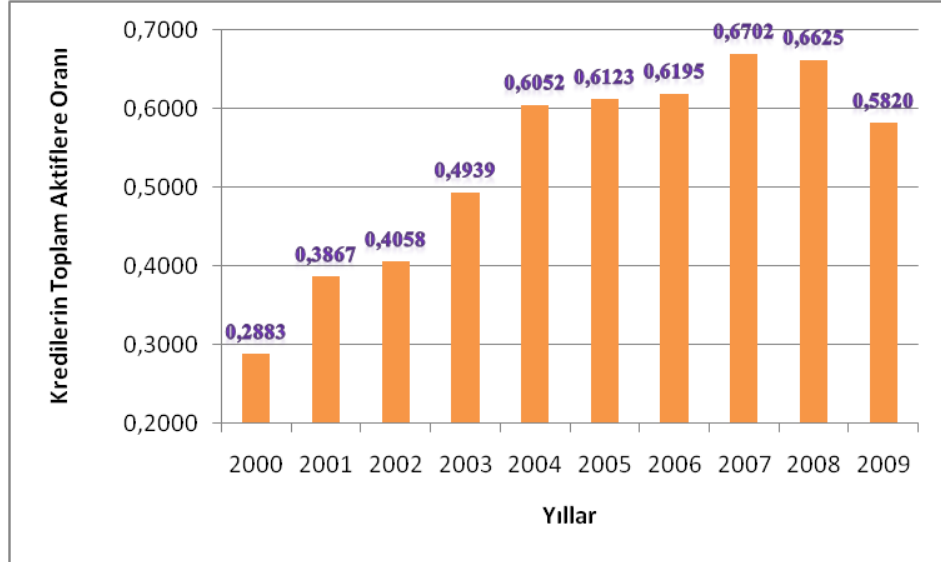
Tablo - 28'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 27 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank'ın kredi vermede ihtiyatlı davranmıştır. 2005 yılıyla birlikte verilen kredilerde artma olmuş ve bu durum bize Ak Bank'ın asli görevini en iyi şekilde yerine getirdiğini kanıtlamıştır. Fakat, kredilerde artışın olması, bu kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankaya yüksek riskler yüklemektedir.

Grafik 27:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Aktiflerine Oranı

Tablo 29:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2883	0,3867	0,4058	0,4939	0,6052	0,6123	0,6195	0,6702	0,6625	0,582

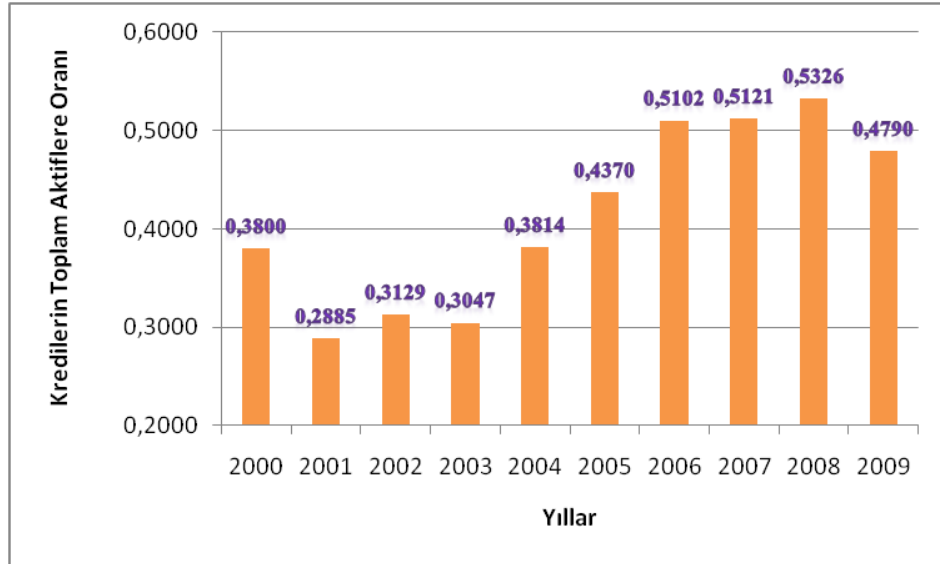
Tablo -29'daki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 28 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank'ın kredi vermede pek ihtiyatlı davranmamıştır. Analiz yapılan yıllar içerisinde en az 2000 ve 2001 yıllarında kredi verilmiştir. Bu durumun gerçekleşmesinde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler etkili olmuştur.Finans Bank'ın kredilerinin toplam aktiflerinin içerisindeki oranının çok olması, bankanın kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankaya yüksek riskler yüklemektedir.

Grafik 28:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Aktiflerine Oranı

Tablo 30:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,38	0,2885	0,3129	0,3047	0,3814	0,437	0,5102	0,5121	0,5326	0,479

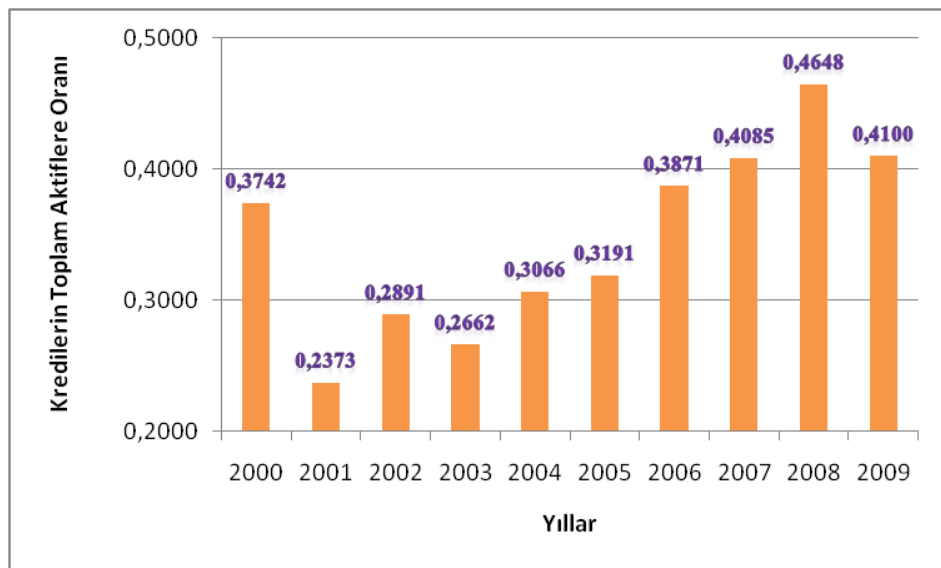
Tablo - 30'daki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 29 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın kredi vermede ihtiyatlı davranmıştır. 2005 yılıyla birlikte verilen kredilerde artma olmuş ve bu durum bize Garanti Bankası'nın asli görevini en iyi şekilde yerine getirdiğini kanıtlamıştır. Fakat, kredilerde artışın olması, bu kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankaya yüksek riskler yüklemektedir.

Grafik 29:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Aktiflerine Oranı

Tablo 31:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3742	0,2373	0,2891	0,2662	0,3066	0,3191	0,3871	0,4085	0,4648	0,41

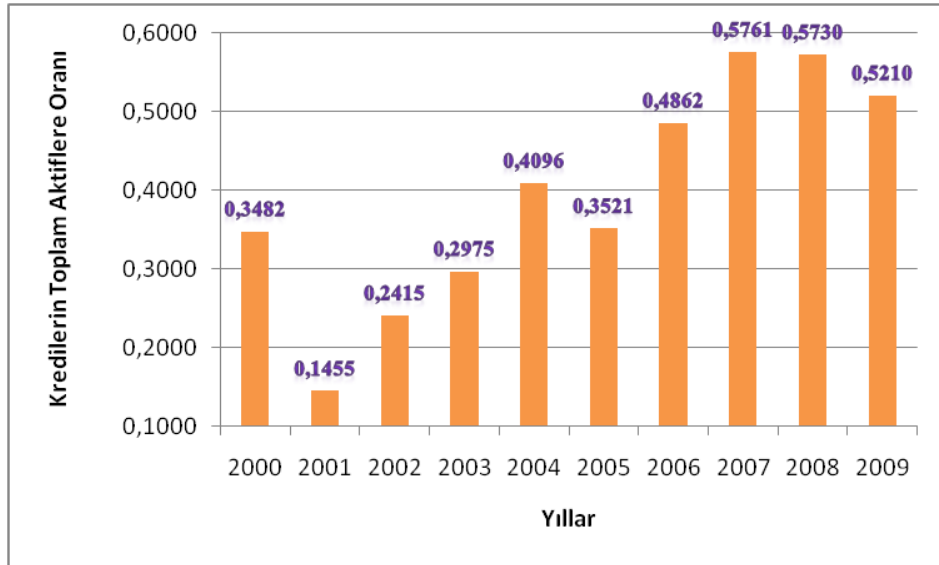
Tablo - 31'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 30 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın kredi vermede ihtiyatlı davrandığını söyleyebiliriz. 2006 yılıyla birlikte verilen kredilerde artma olmuş olsa da, analize tabi olan yıllar itibariyle bu artışlar normal sınırlar içerisinde sayılmıştır. İş Bankası, kredi verme görevini ilgili dönemlerde yerine getirmiş fakat, bunu yaparken ihtiyatlı davranmaya önem vermiştir. 2001 yılında yaşadığımız kriz döneminde İş Bankası'nın kredilerinde 2000 yılına bakarak azalma kaydedilmişken, 2008 yılında dünyada yaşanan küresel krizden İş Bankası'nı fazla etkilenmediği ve diğer yıllara göre kredilerinde artışın gerçekleştiği görülebilmektedir.

Grafik 30:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 32:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3482	0,1455	0,2415	0,2975	0,4096	0,3521	0,4862	0,5761	0,573	0,521

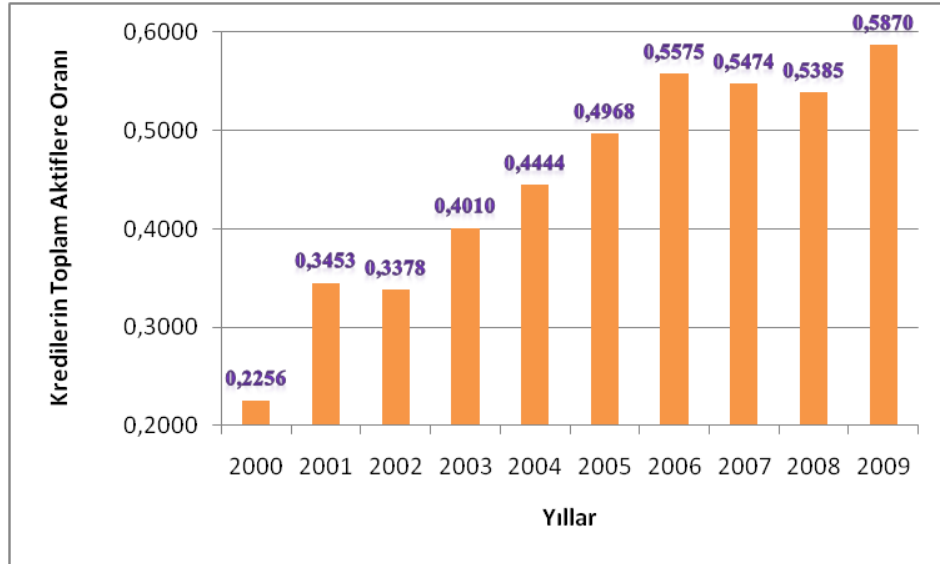
Tablo - 32'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 31 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Şeker Bank'ın kredi vermede pek ihtiyatlı davranmamıştır.İncelemeye tabi tuttuğumuz yıllarla kıyaslandığında en az krediyi, 2001 yılında verdiği görülmektedir. 2006 yılından itibaren Şeker Bankası'nın verdiği krediler 0,50 değerinin hep üzerinde olmuş, banka bu dönemlerde kredilerin geri dönmemesi olasılığı nedeniyle yüksek risklere katlanmıştır.

Grafik 31:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 33:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2256	0,3453	0,3378	0,401	0,4444	0,4968	0,5575	0,5474	0,5385	0,587

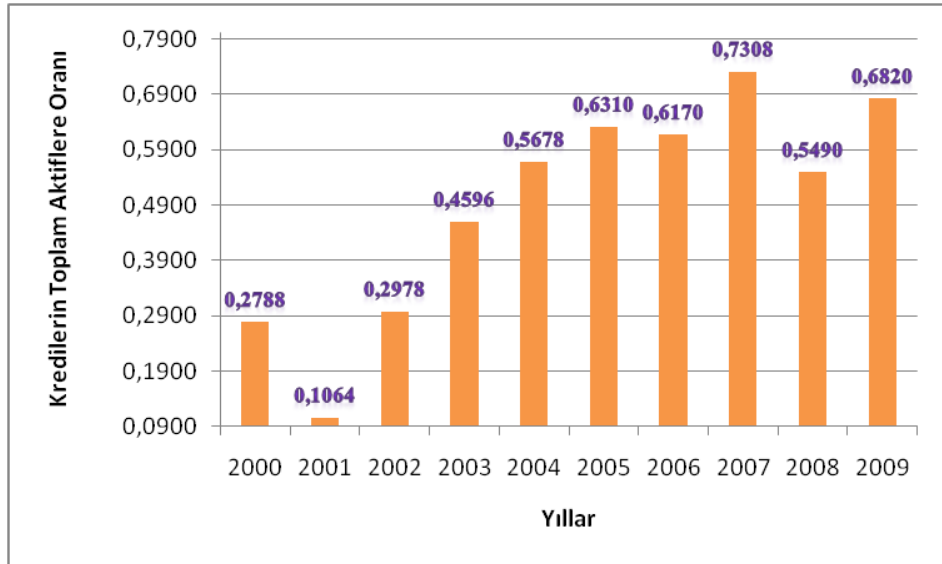
Tablo - 33'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 32 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,TEB kredi vermede 2002 yılı hariç pek de ihtiyatlı davranmamıştır. 2004 yılıyla birlikte verilen kredilerde artma olmuş ve 2005 yılından itibaren verilen krediler 0,50 değerinin hep üzerinde seyretmiştir. Bu durum bize, TEB'in kredi verme görevini en iyi şekilde yerine getirdiğini göstermektedir. Fakat, kredilerde artışın olması, bu kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankalara yüksek riskler yüklemektedir.

Grafik 32:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 34:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2788	0,1064	0,2978	0,4596	0,5678	0,631	0,617	0,7308	0,549	0,682

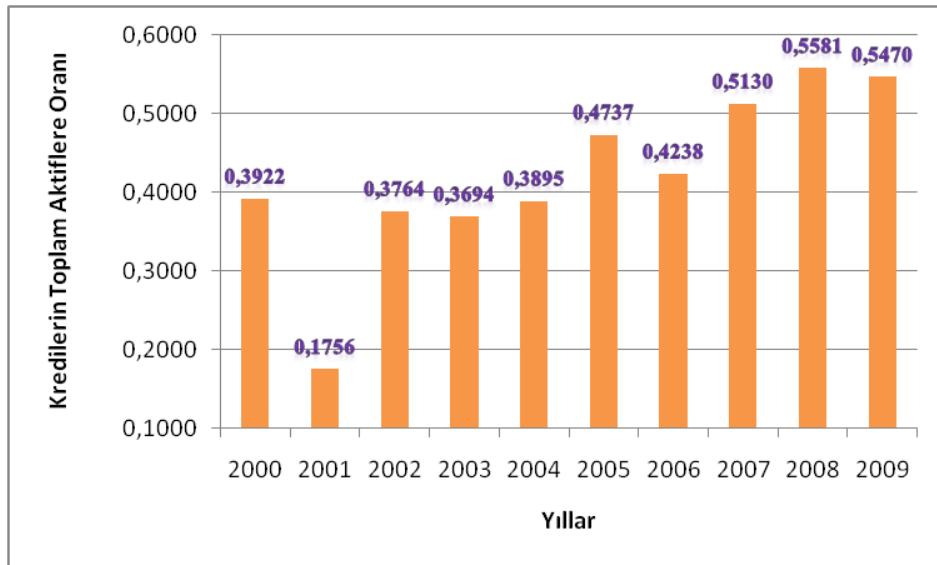
Tablo - 34'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik - 33 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın kredi vermede ihtiyatlı davranmamıştır. En az krediyi 2001 Şubat krizi döneminde vermiştir. 2002 yılıyla birlikte verilen kredilerde büyük artışlar olmuş ve bu durum, bize Tekstil Bankası'nın kredi verme görevini en iyi şekilde yerine getirdiğini kanıtlamıştır. Fakat, kredilerde artışın olması, bu kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankaya yüksek riskler yüklemiştir. Analizi yapılan dönemler içerisinde en fazla riskin alındığı yıllar 2007 ve 2009 yılları olarak görülmektedir.

Grafik 33:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 35:200-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3922	0,1756	0,3764	0,3694	0,3895	0,4737	0,4238	0,5133	0,5581	0,547

Tablo - 35'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik -34 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Yapı Kredi Bankası kredi vermede pek de, ihtiyatlı davranmamıştır. Yapı Kredi Bankası en az krediyi 2001 Şubat krizi döneminde vermiştir.2002 yılıyla birlikte verilen kredilerde artma olmuş ve bu durum 2007 yılıyla birlikte hep 0 ,50 değerinin üzerinde seyretmiştir. Yapı Kredi Banksı kredi verme görevini en iyi şekilde yerine getirmiş fakat, kredilerde artışın olması, bu kredilerin geri dönmeme olasılığı nedeniyle bankaya yüksek riskler yüklemiştir.

Grafik 34:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Toplam Aktiflerine Oranı

Bankaların aktiflerinin büyük bölümünü oluşturan kalem asıl işlevleri olan kredilerdir. Bu oran bazı yıllarda düşük seviyelerde seyretmekle birlikte bazı yıllarda %50'lerin üzerine çıkmıştır ki bu da, bankaların başarısını göstermektedir. Tabii ki, bu oran tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü bankalar müşterilerine kredi sağlamakla birlikte bunların geri ödenmesini de etkin bir alacak yönetimi ile sağlamalıdır.

3.1.2.2. Takipteki Kredilerin Toplam Kredilere Oranı

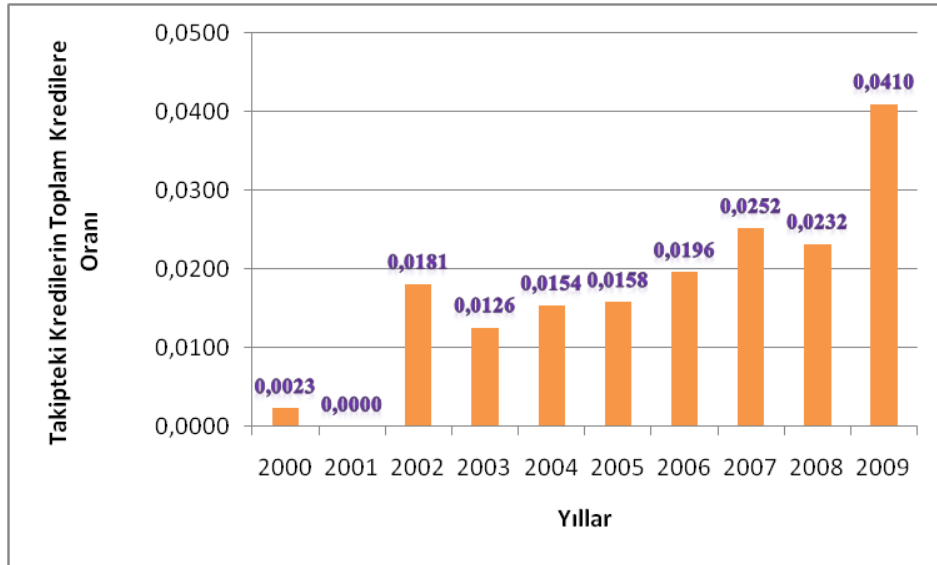
Bankaların verdiği her kredi zamanında geri ödenmeyebilir ve borç kalanı verebilmektedir. İşte bu nedenle bu krediler bankalar tarafından özellikle takibe alınmaktadır. Bankaların verdikleri kredilerin ne kadarının sağlıklı bir şekilde finansal piyasada işlem gördüğünü incelemek, bankaların kredi yapılarındaki riski azaltmak ve kredi yapılarındaki riskin artması nedeniyle banka yöneticilerinin zor durumda kalmalarını önlemek amacıyla bu oran kullanılmaktadır. Banka bilançolarındaki problemlili kredilerin incelendiği takipteki krediler, piyasaya olumsuz bir imaj vermemek amacıyla banka yönetimi tarafından gizlenmeye çalışılmaktadır. Bu durum bizim, takipteki kredilerle ilgili sağlıklı analiz ve yorum yapmamızı olumsuz etkilemektedir.

Tablo 36:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0023	0	0,0181	0,0126	0,0154	0,0158	0,0196	0,0252	0,0232	0,041

Tablo -36'daki Ak Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-35 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Ak Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde fazla bir yere sahip değildir.2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.2008 yılında yaşana Küresel Kriz'den sonra takipteki kredilerinde belirgin bir artış yaşanmıştır.

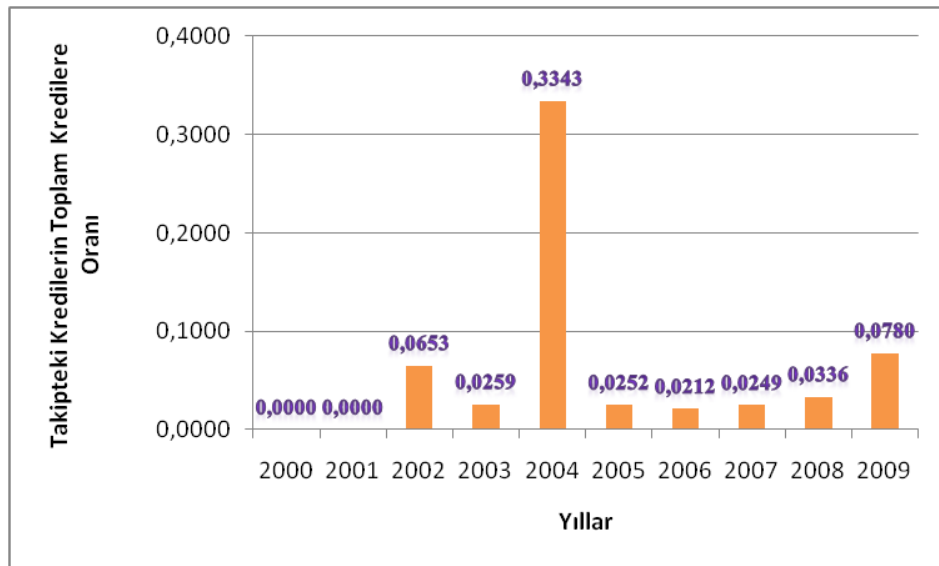
Grafik 35:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 37:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	0	0,0653	0,0259	0,3343	0,0252	0,0212	0,0249	0,0336	0,078

Tablo -37'deki Finans Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-36 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yıllarında sıfır olarak belirtilmesi, bu yıllarda yaşanan krizlerden bankanın olumsuz etkiye maruz kalmadığı imajını piyasaya vermeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. 2002 ve 2009 yıllarında takipteki kredilerinin toplam krediler içerisindeki oranında belirgin artışlar yaşanmıştır. 2002 yılındaki artışın sebebi, 2001 yılında yaşanan krizin etkisiyle piyasaya olumlu imaj verme çabasıyla saklanan değerlerin 2002 yılı bilançosuna aktarılmış olmasından kaynaklanabileceğini tahmin etmekteyiz..

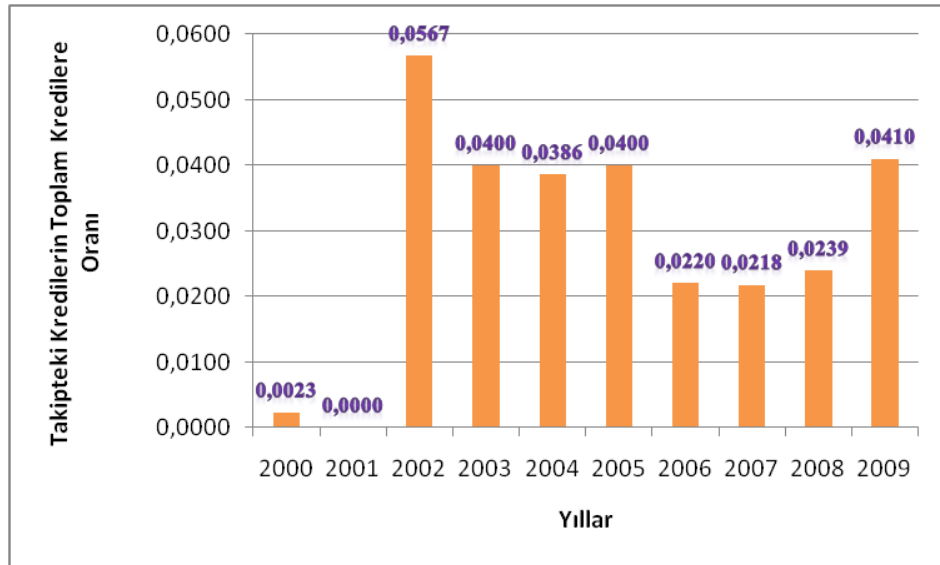
Grafik 36:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 38:2000-2009Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0023	0	0,0567	0,04	0,0386	0,04	0,022	0,0218	0,0239	0,041

Tablo -38'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-37 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 yılında çok düşük seviyelerde bulunmuş, 2001 yılında sıfır olarak gösterilmiştir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır. 2002 yılında ve 2008 yılında yaşanan Küresel Kriz'den sonra takipteki kredilerinde belirgin bir artış yaşanmıştır.

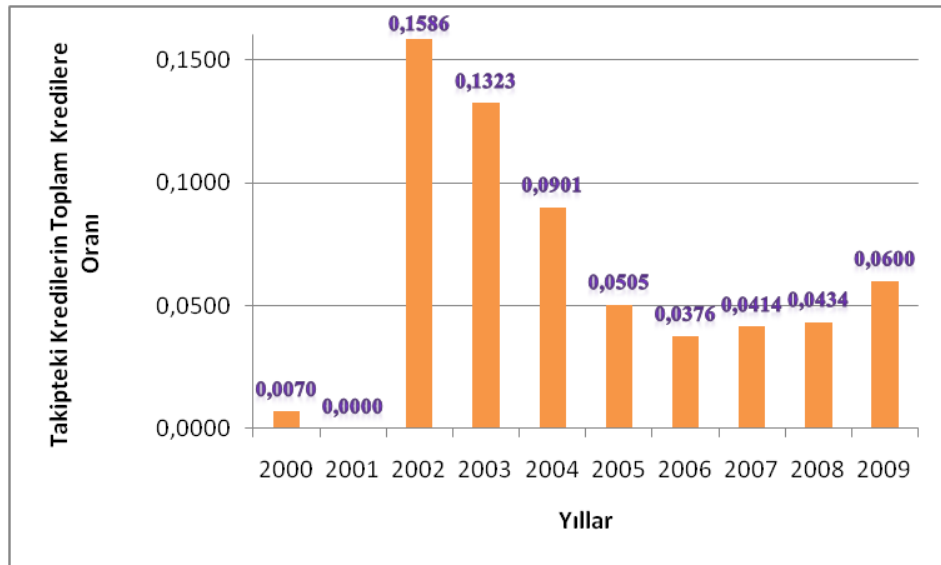
Grafik 37:2000-2009Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 39:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,007	0	0,1586	0,1323	0,0901	0,0505	0,0376	0,0414	0,0434	0,06

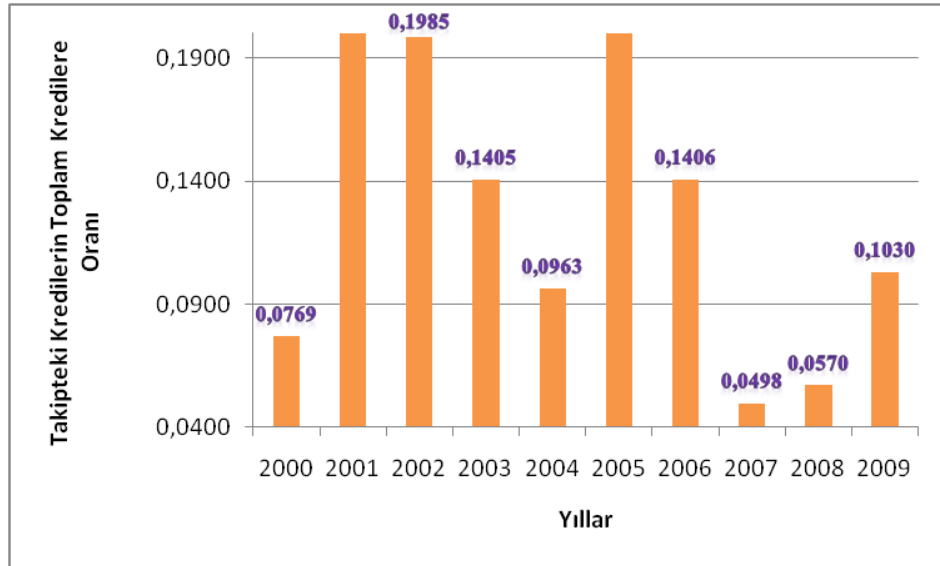
Tablo -39'daki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-38 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yılı hariç, önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.

Grafik 38:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 40:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0769	0,2734	0,1985	0,1405	0,0963	0,2173	0,1406	0,0498	0,057	0,103

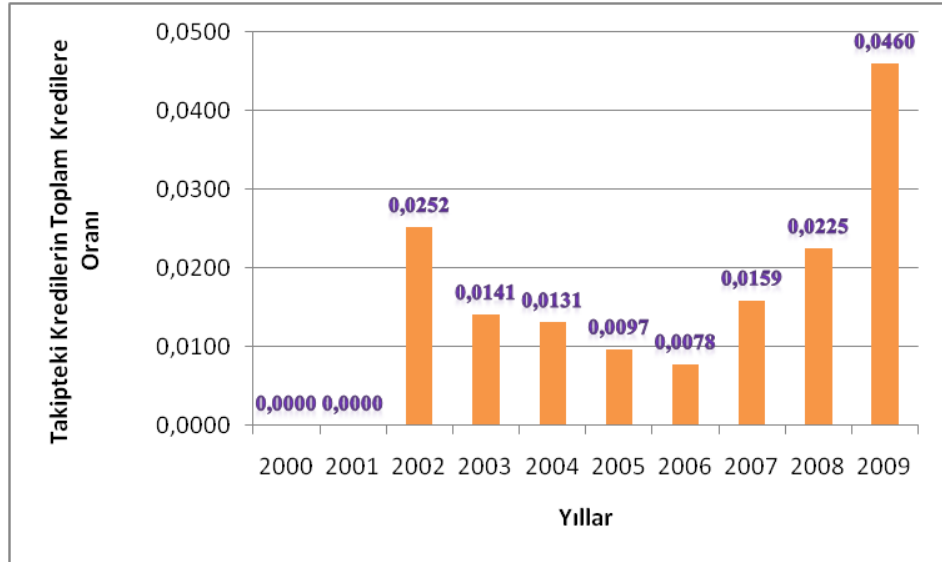
Tablo - 40'daki Şeker Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-39 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Şeker Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2008 yılları hariç,diğer yıllarda önemli bir paya sahiptir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.

Grafik 39:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 41:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	0	0,0252	0,0141	0,0131	0,0097	0,0078	0,0159	0,0225	0,046

Tablo - 41'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-40 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,TEB'in takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yılları hariç,diğer yıllarda önemli bir paya sahiptir. 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi dönemlerinde takipteki kredilerin sıfır olarak görünmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. Bankanın analize konu olan yıllardaki bilanço verilerine bakarak, takipteki kredilerinin çok önemli bir paya sahip olmadığı göze çarpmaktadır.

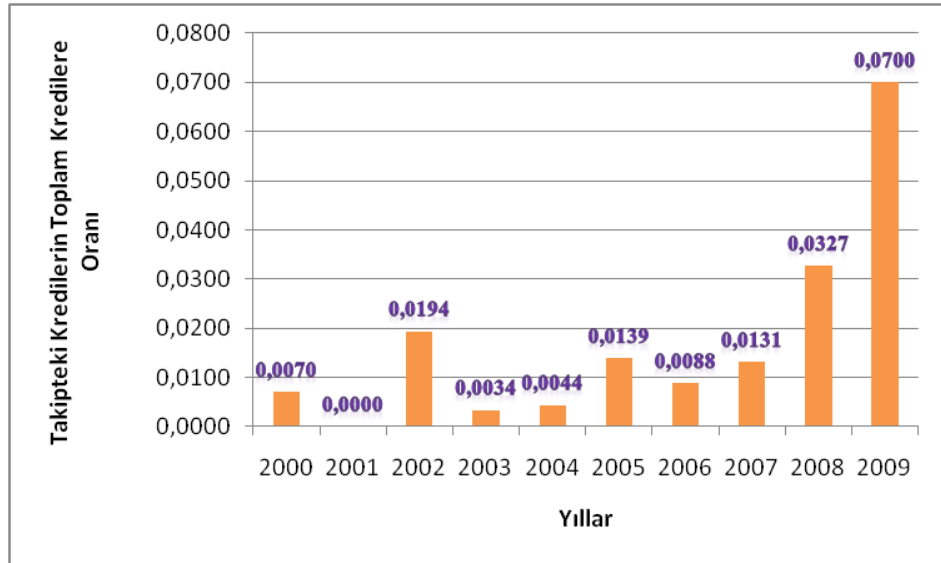
Grafik 40:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

**Tablo 42:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin
Toplam Kredilerine Oranı**

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,007	0	0,0194	0,0034	0,0044	0,0139	0,0088	0,0131	0,0327	0,07

Tablo - 42'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-41 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde çok önemli bir yere sahip değildir. Bununla birlikte, 2000 yılında en az takipteki kredi oranına rastlanılmışken, 2001 yılında takipteki kredi oranı sıfır olarak hesaplanmıştır.

Grafik 41:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

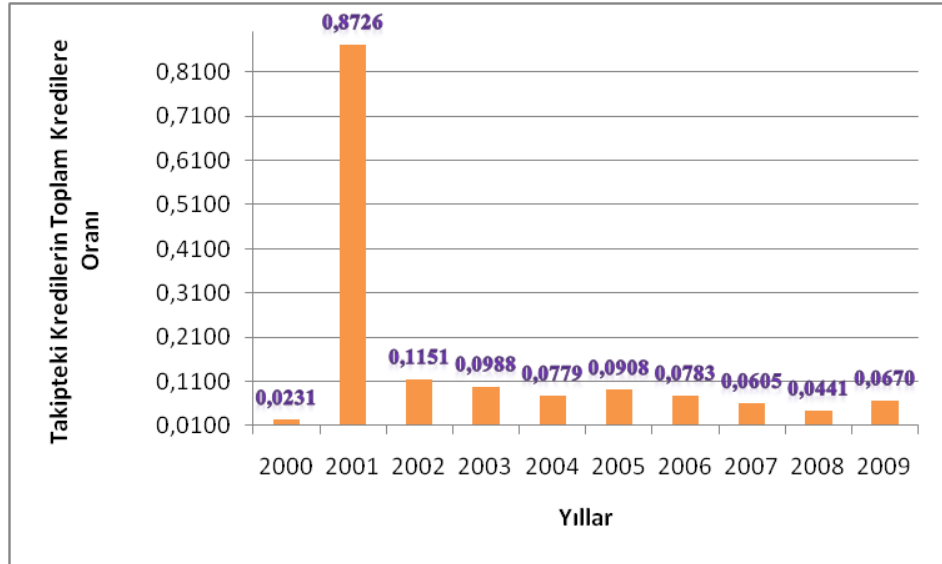

**Tablo 43:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin
Toplam Kredilerine Oranı**

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0231	0,8726	0,1151	0,0988	0,0779	0,0908	0,0783	0,0605	0,0441	0,067

Tablo - 43'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-42 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Yapı Kredi Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranının en fazla olduğu dönem 2001 kasım Krizi'nin yaşandığı yıl ile 2002 yılı olarak hesaplanmıştır

Grafik 42:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Bankaların verdiği her kredi zamanında geri ödenmeyebilir ve borç kalanı verebilmektedir. İşte bu nedenle bu krediler bankalar tarafından özellikle takibe alınmaktadır. Bu orana baktığımızda bazı bankalarda bazı yıllarda 0 olarak görölmektedir. Bankalar dış çevreye olumsuz imaj vermemek için bazen takipte olan kredileri göstermeyebilmektedirler. Bu oran ne kadar düşük seviyelerde seyrederse o kadar iyidir denilebilir.2001 yılında bazı bankalarda 0 olarak görölen bu oran Yapı Kredi bankasında %87,5 olarak görölmektedir. Bu da bu bankanın o yılda iyi bir alacak politikası izleyemediğini göstermektedir.

3.1.2.3. Duran Varlıkların Toplam Aktiflere Oranı

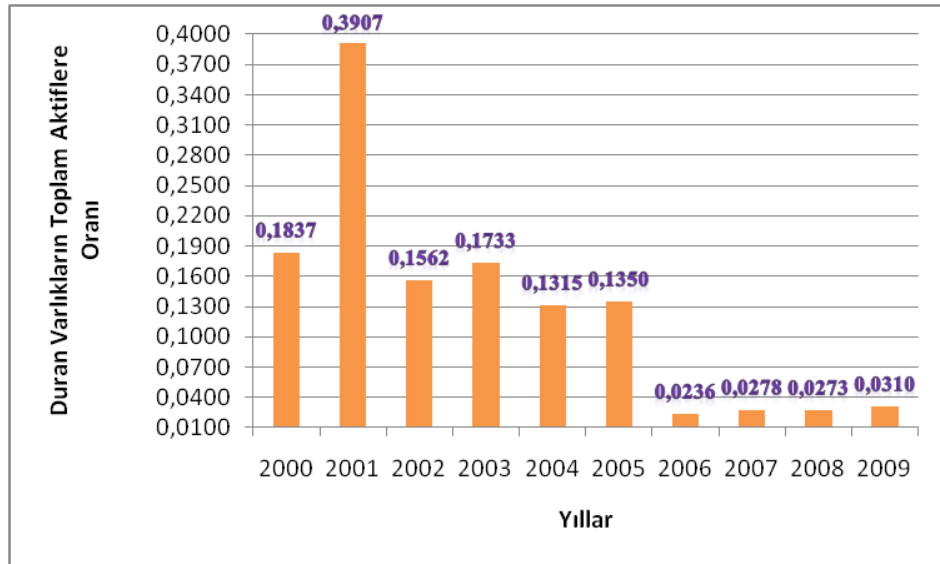
“Bir aktif değer ne kadar likitse getirisi o kadar azdır. Ticari banka, her an çekilebilir diye mevduatlarının büyük bir kısmını para olarak kasada tuttuğunda, büyük ölçüde kâr elde edemeyecektir”¹⁹¹.

¹⁹¹ÇERMİKLİ, A.H.- ÇOLAK, Ö.F., “Para Banka Sözlüğü”, Alkım Yayınları, Ankara, 1998, s.299.

Tablo 44:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1837	0,3907	0,1562	0,1733	0,1315	0,135	0,0236	0,0278	0,0273	0,031

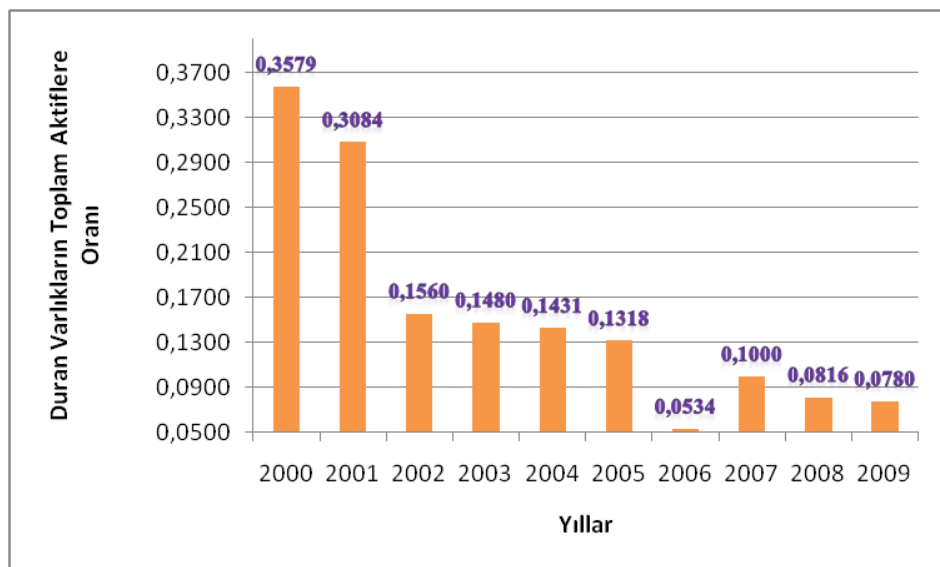
Tablo - 44'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-43 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank'ın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde bankanın kârı diğer yıllara göre, en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

Grafik 43:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflere Oranı

Tablo 45:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3579	0,3084	0,156	0,148	0,1431	0,1318	0,0534	0,1	0,0816	0,078

Tablo - 45'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-44 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bank'ın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

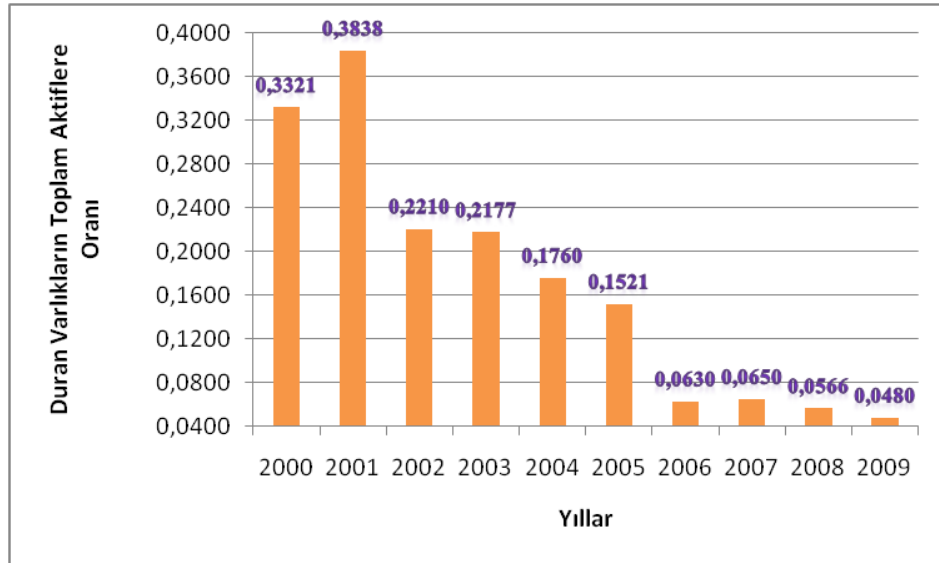
Grafik 44:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

**Tablo 46:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının
Toplam Aktiflerine Oranı**

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3321	0,3838	0,221	0,2177	0,176	0,1521	0,063	0,065	0,0566	0,048

Tablo - 46'daki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-45 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra belirgin bir şekilde azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

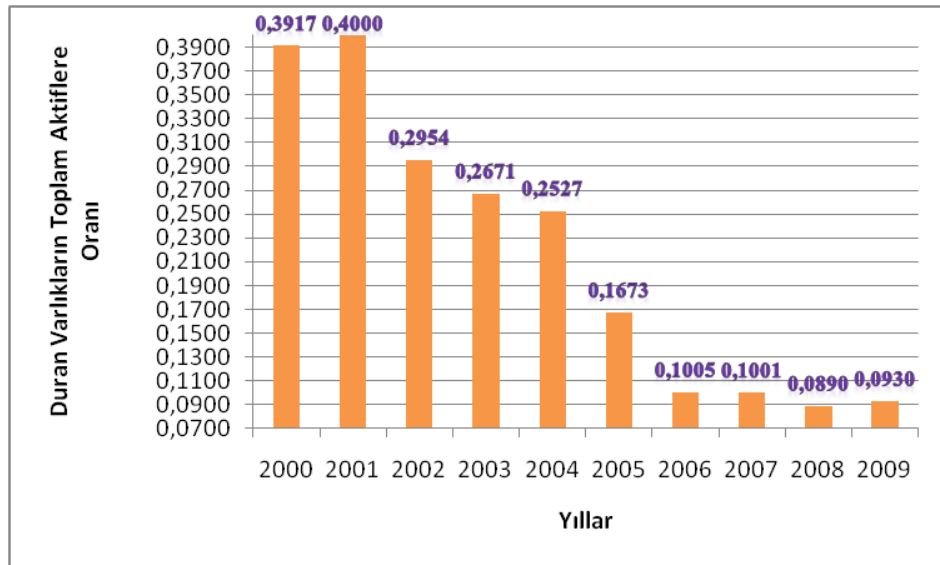
Grafik 45:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 47:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3917	0,4	0,2954	0,2671	0,2527	0,1673	0,1005	0,1001	0,089	0,093

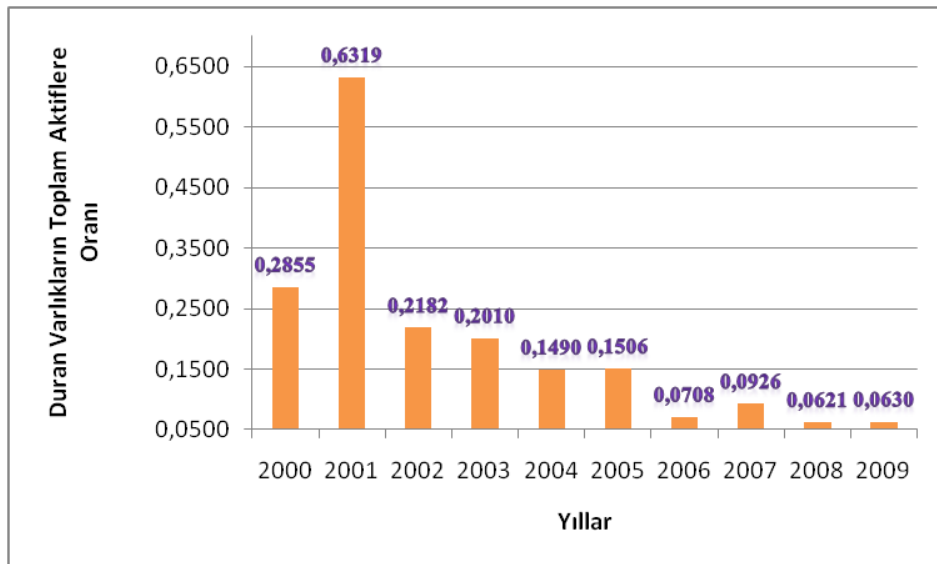
Tablo - 47'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-46 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı, 2007 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2007 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur. Duran varlıklara en fazla yatırım yapan ve kârı en fazla olan bankanın, İş Bankası olduğunu yaptığımız analizler sonucunda görmekteyiz.

Grafik 46:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 48:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2855	0,6319	0,2182	0,201	0,149	0,1506	0,0708	0,0926	0,0621	0,063

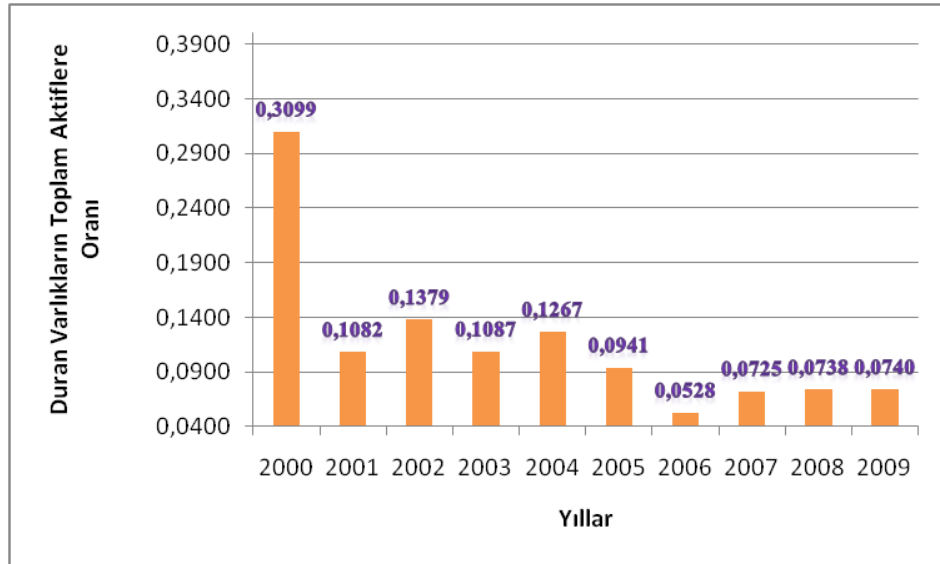
Tablo - 48'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-47 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem, 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemdir. Bu durum 2000 Kasım Krizinden sonra Şeker Bank'ın piyasayı iyi analiz edip kârını maksimuma ulaştırmaya çalışmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönemde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

Grafik 47:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 49:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3099	0,1082	0,1379	0,1087	0,1267	0,0941	0,0528	0,0725	0,0738	0,074

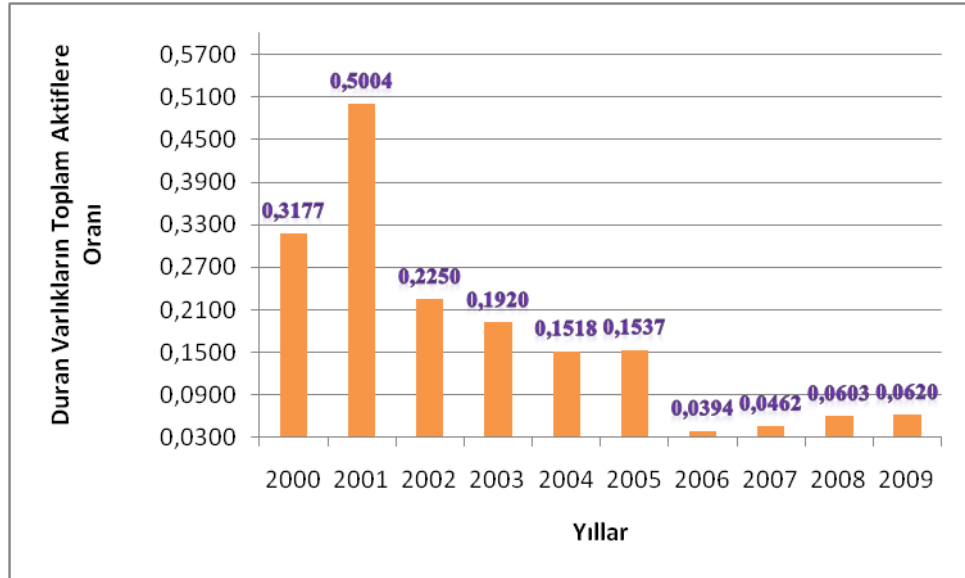
Tablo - 49'daki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-44 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım yaşandığı dönemdir. Bu dönemde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

Grafik 48:2000-2009 Yılları TEB'in Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 50:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3177	0,5004	0,225	0,192	0,1518	0,1537	0,0394	0,0462	0,0603	0,062

Tablo - 50'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-49 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2005 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur.

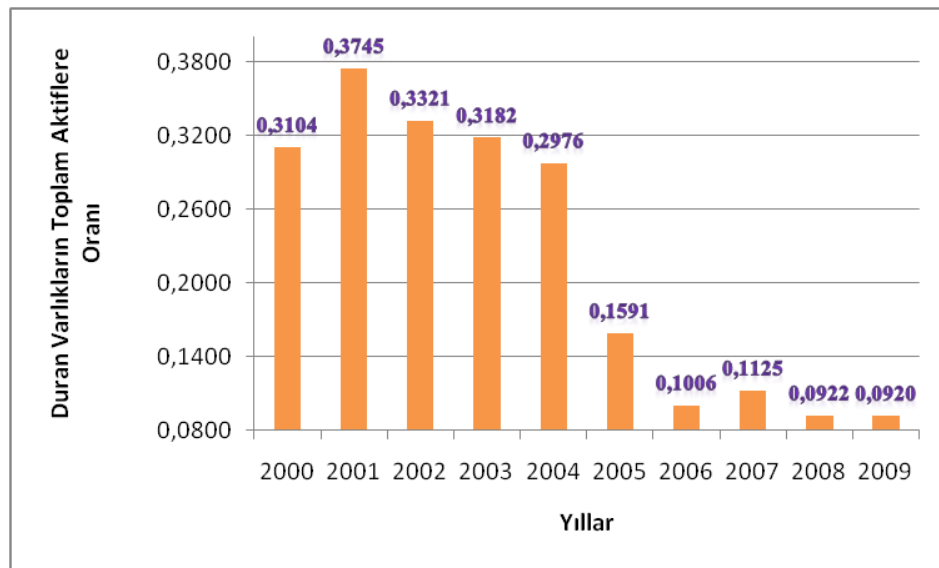
Grafik 49: 2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Tablo 51:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3104	0,3745	0,3321	0,3182	0,2976	0,1591	0,1006	0,1125	0,0922	0,092

Tablo - 51'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-50 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bank'ın duran varlıklarının toplam aktifleri içerisinde en yoğun olduğu dönem 2000 Kasım Krizi, 2001 Şubat Krizi'nin yaşandığı dönemler ve 2002 yılıdır. Bu dönemlerde bankanın kârı diğer yıllara göre, döner varlıklarının miktarının daha az olması sebebiyle en yüksek seviyededir. Duran varlıkların toplam aktifler içindeki oranı 2007 yılından sonra azalarak bankanın kârında düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Banka mevduat sahiplerinin her an paralarını bankadan çekebilecekleri düşüncesiyle, 2005 yılından sonra döner varlıklarının miktarını duran varlıklarının miktarından fazla tutmuştur. Duran varlıklara en fazla yatırım yapan ve kârı en fazla olan ikinci bankanın, Yapı Kredi Bankası olduğunu yaptığımız analizler sonucunda görmekteyiz.

Grafik 50:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Duran Varlıklarının Toplam Aktiflerine Oranı

Bu oran dönen ve duran varlık toplamından oluşan varlık yapısının ne kadarının duran varlıklardan oluştuğunu göstermektedir. Bazı yıllarda bu oran %4 seviyelerinde seyrederken bazı yıllarda %40'ları bulmuştur. Bankalar ticaret işletmeleri olduğundan dolayı genellikle dönen varlıklar toplam varlık içerisinde daha fazla yer kaplamakta bu yüzden kârlar belirli düzeylerde bulunmaktadır. Bankaların duran varlıklara fazla yatırım yapamamalarının bir diğer nedeni ise mevduat sahiplerinin bir anda mevduatlarını çekme isteklerinin olmalarını düşünmeleridir.

3.1.3. Yönetim Kalitesi Oranları

“Bankalar hizmet sektöründe faaliyet gösteren kurumlar oldukları ve aynı zamanda karlılıkları buna bağlı olduğu için insan ve yönetim kalitesine son derece önem veren kurumlardır. 5411 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 25. Maddesine göre; Banka genel müdürlerinin hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde, mühendislik alanında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanların ise belirtilen alanlarda lisansüstü öğrenim görmüş olmaları ve bankacılık veya işletmecilik alanında en az on yıllık meslekî deneyime sahip olmaları şarttır. Yine 5411 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 25. Maddesine göre; Genel müdür yardımcılarının en az yedi yıllık meslekî deneyime sahip ve asgarî üçte ikisinin birinci fıkrada belirtilen alanlarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması şarttır. Başka unvanlarla istihdam edilseler dahi, yetki ve görevleri itibarıyla genel müdür yardımcısına denk veya daha üst konumlarda icrâ nitelikte görev yapan diğer yöneticiler de bu Kanunun genel müdür yardımcılara ilişkin hükümlerine tâbidir. İşte bütün bu düzenlemeler olumsuz sonuçları engellemek ve banka amaçlarına ulaşmak için konmuştur. Banka yönetiminin değerlendirilmesinde yönetimin eğitim ve tecrübe durumu başta göz önünde bulundurulması gereken etkenlerdir. Bankanın üst düzey yöneticileri o noktaya gelesiyeye kadar yönetimin çeşitli aşamalarından geçerek risk algılama ve yönetim kabiliyetleri bu sayede geliştirilmelidir. Bu durum toplam risk yönetimi açısından da bankaya olumlu katkı

yapar”¹⁹².Bir bankanın yönetim kalitesini analiz ederken şu oranları kullanmak faydalı olacaktır:

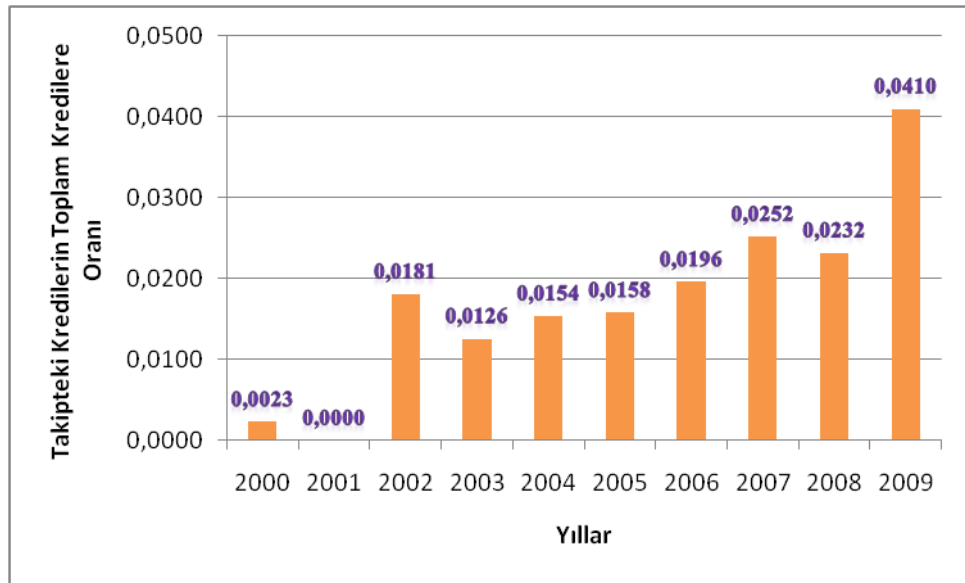
- Takipteki Krediler / Toplam Krediler,
- Faaliyet Gideri / Toplam Aktif.

¹⁹²MİLLİ, A., A.g.e., s. 58.

Tablo 52:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0023	0	0,0181	0,0126	0,0154	0,0158	0,0196	0,0252	0,0232	0,041

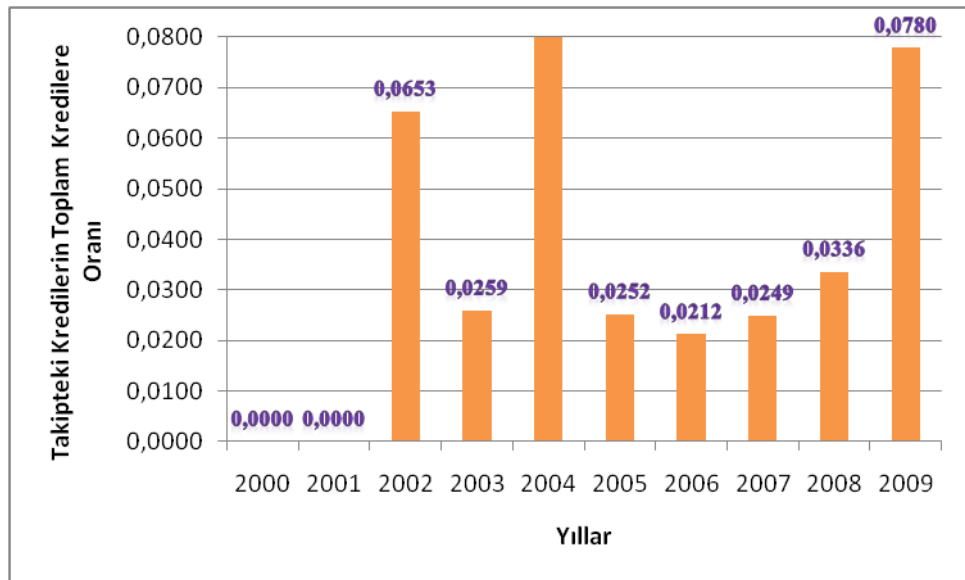
Tablo -52'deki Ak Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-51 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Ak Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde fazla bir yere sahip değildir.2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.2008 yılında yaşana Küresel Kriz'den sonra takipteki kredilerinde belirgin bir artış yaşanmıştır.

Grafik 51:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 53:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	0	0,0653	0,0259	0,3343	0,0252	0,0212	0,0249	0,0336	0,078

Tablo -53'deki Finans Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-52 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yıllarında sıfır olarak belirtilmesi, bu yıllarda yaşanan krizlerden bankanın olumsuz etkiye maruz kalmadığı imajını piyasaya vermeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. 2002 ve 2009 yıllarında takipteki kredilerinin toplam krediler içerisindeki oranında belirgin artışlar yaşanmıştır. 2002 yılındaki artışın sebebi, 2001 yılında yaşanan krizin etkisiyle piyasaya olumlu imaj verme çabasıyla saklanan değerlerin 2002 yılı bilançosuna aktarılmış olmasından kaynaklanabileceğini tahmin etmekteyiz..

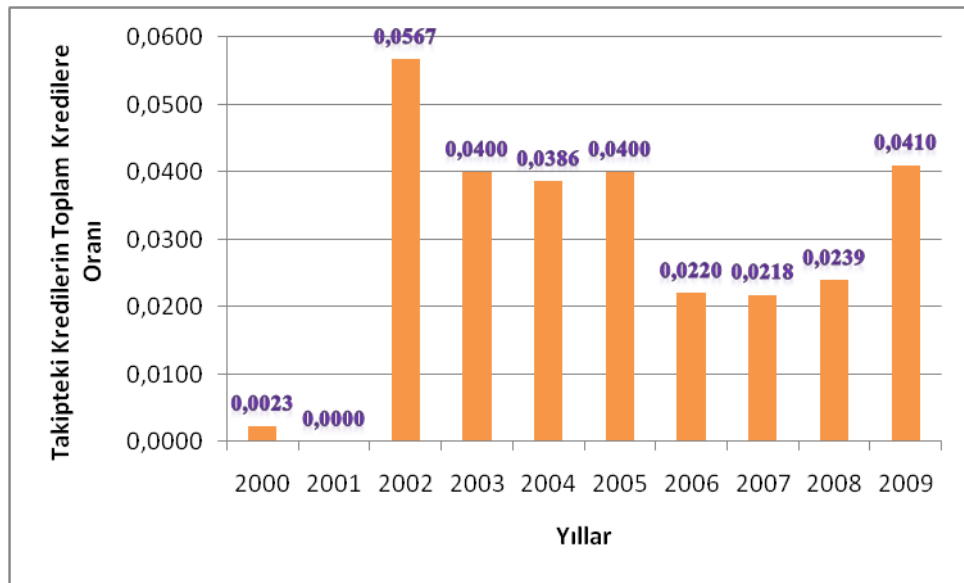
Grafik 52:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 54:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0023	0	0,0567	0,04	0,0386	0,04	0,022	0,0218	0,0239	0,041

Tablo -54'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-53 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 yılında çok düşük seviyelerde bulunmuş, 2001 yılında sıfır olarak gösterilmiştir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır. 2002 yılında ve 2008 yılında yaşanan Küresel Kriz'den sonra takipteki kredilerinde belirgin bir artış yaşanmıştır.

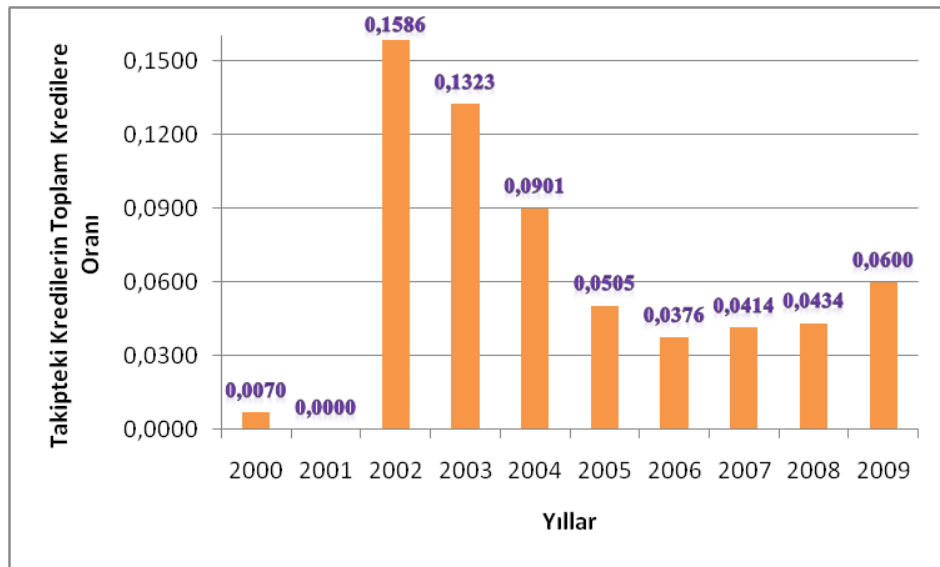
Grafik 53:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 55:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,007	0	0,1586	0,1323	0,0901	0,0505	0,0376	0,0414	0,0434	0,06

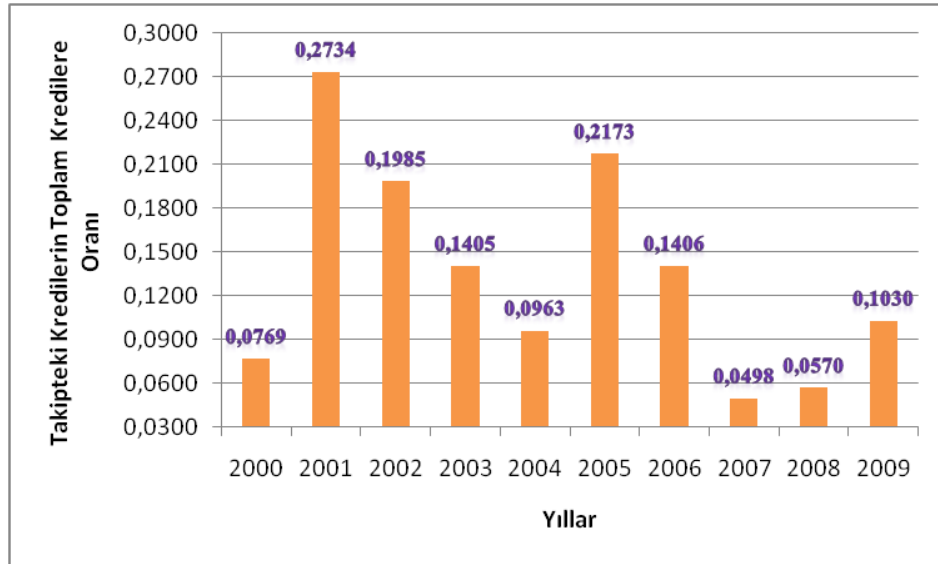
Tablo -55'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-54 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yılı hariç, önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.

Grafik 54:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 56:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0769	0,2734	0,1985	0,1405	0,0963	0,2173	0,1406	0,0498	0,057	0,103

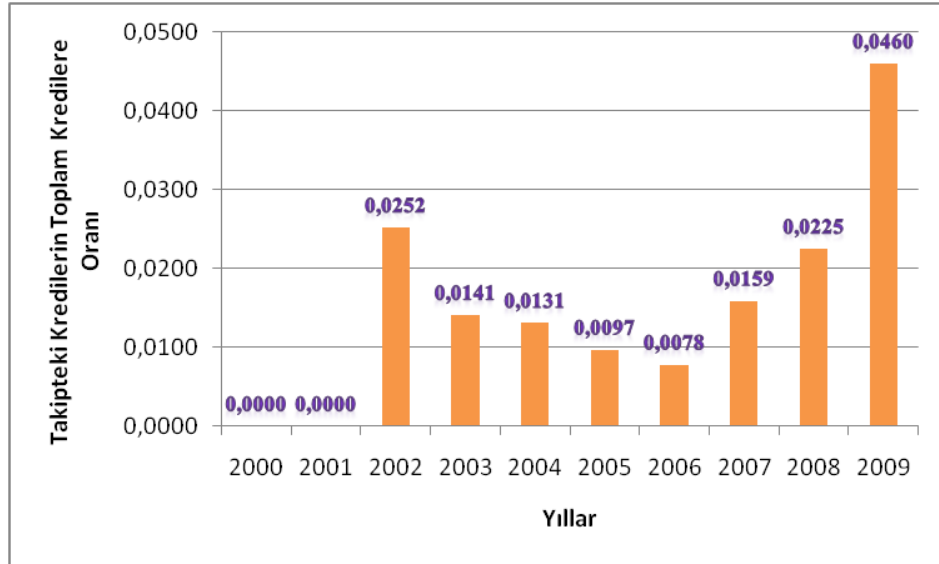
Tablo - 56'daki Şeker Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-55 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Şeker Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2008 yılları hariç,diğer yıllarda önemli bir paya sahiptir. 2000 Kasım Krizi döneminde takipteki kredilerin çok düşük bir oranda seyretmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. 2001 Şubat Krizi döneminde bankanın takipte kredisi olmadığı gösterilmiş ve piyasaya olumlu imaj verilmeye çalışılmıştır.

Grafik 55:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 57:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	0	0,0252	0,0141	0,0131	0,0097	0,0078	0,0159	0,0225	0,046

Tablo - 57'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-56 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,TEB'in takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde 2000 ve 2001 yılları hariç,diğer yıllarda önemli bir paya sahiptir. 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi dönemlerinde takipteki kredilerin sıfır olarak görünmesinin nedeni bankanın gerçekten de, takipteki kredilerinin az olabileceği gibi, piyasaya olumlu bir imaj vermeye çalışmasından da, kaynaklanmış olabilir. Bankanın analize konu olan yıllardaki bilanço verilerine bakarak, takipteki kredilerinin çok önemli bir paya sahip olmadığı göze çarpmaktadır.

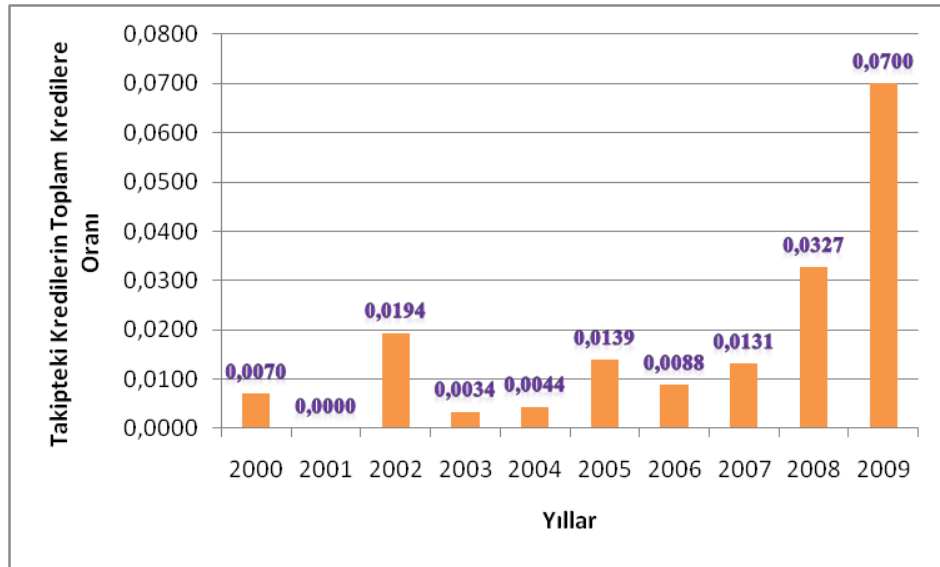
Grafik 56:2000-2009 Yılları TEB'in Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

Tablo 58:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,007	0	0,0194	0,0034	0,0044	0,0139	0,0088	0,0131	0,0327	0,07

Tablo - 58'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-57 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde çok önemli bir yere sahip değildir. Bununla birlikte, 2000 yılında en az takipteki kredi oranına rastlanılmışken, 2001 yılında takipteki kredi oranı sıfır olarak hesaplanmıştır.

Grafik 57:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

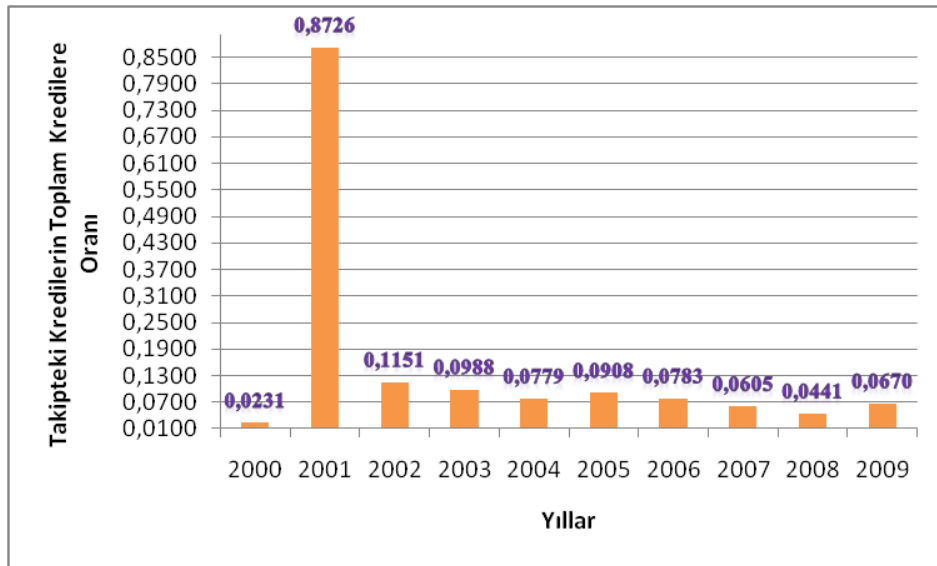

Tablo 59:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0231	0,8726	0,1151	0,0988	0,0779	0,0908	0,0783	0,0605	0,0441	0,067

Tablo - 59'daki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-58 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın takipteki kredileri toplam kredileri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranının en fazla olduğu dönem 2001 kasım Krizi'nin yaşandığı yıl ile 2002 yılı olarak hesaplanmıştır

Grafik 58:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Takipteki Kredilerinin Toplam Kredilerine Oranı

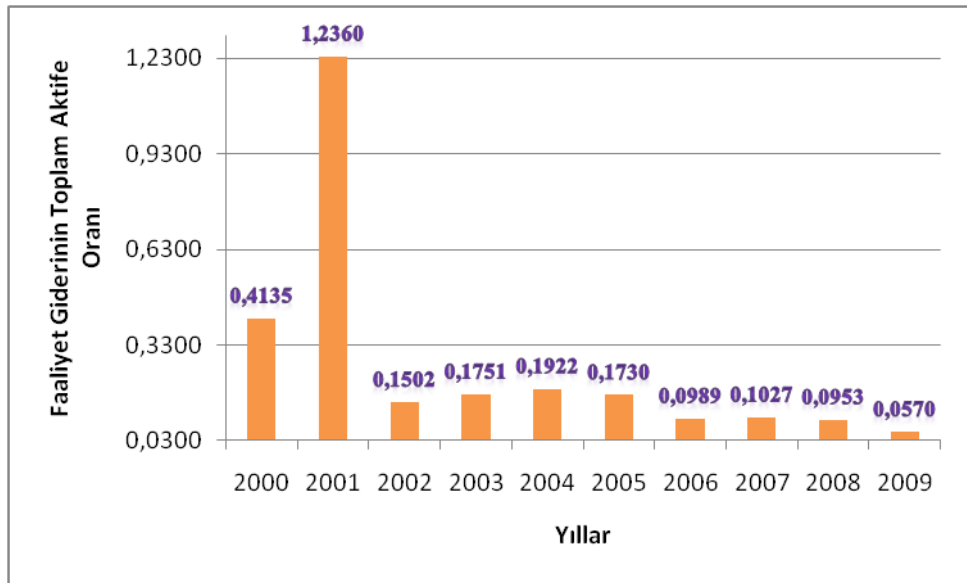

Bankaların verdiği her kredi zamanında geri ödenmeyebilir ve borç kalanı verebilmektedir. İşte bu nedenle bu krediler bankalar tarafından özellikle takibe alınmaktadırlar. Bu orana baktığımızda bazı bankalarda bazı yıllarda 0 olarak görölmektedir. Bankalar dış çevreye olumsuz imaj vermemek için bazen takipte olan kredileri göstermeyebilmektedirler. Bu oran ne kadar düşük seviyelerde seyrederse o kadar iyidir denilebilir.2001 yılında bazı bankalarda 0 olarak görölen bu oran Yapı Kredi bankasında %87,5 olarak görölmektedir. Bu da, bu bankanın o yılda iyi bir alacak politikası izleyemediğini göstermektedir.

Tablo 60:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktifine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,4135	1,236	0,1502	0,1751	0,1922	0,173	0,0989	0,1027	0,0953	0,057

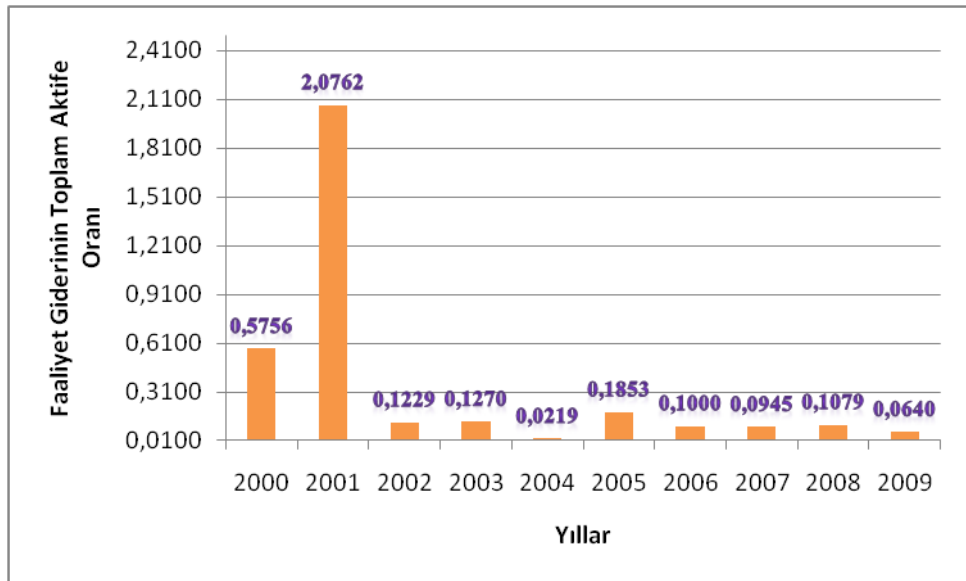
Tablo - 60'daki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-59 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizi döneminde diğer dönemlere nazaran, daha fazla harcama yapmak zorunda kalmıştır. Kriz dönemlerindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak Ak Bank'ın faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranının büyük miktarlarda azalma kaydetmiştir. 2008 Küresel Kriz'inden Ak Bank'ın fazla etkilenmediğini, 2008 ve 2009 yıllarındaki faaliyet giderlerine bakarak söylememiz mümkündür.

Grafik 59:2000-2009 Yıllarında Ak Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktifine Oranı

Tablo 61:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Faaliyet Giderinin**Toplam Aktife Oranı**

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,5756	2,0762	0,1229	0,127	0,0219	0,1853	0,1	0,0945	0,1079	0,064

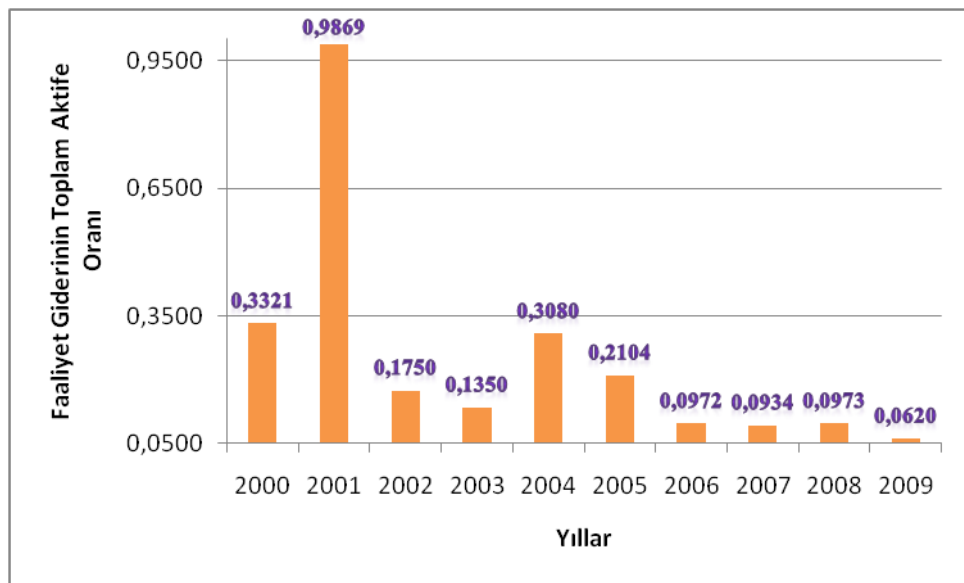
Tablo - 61'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-60 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizi döneminde diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır.Kriz dönemlerindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak Finans Bank'ın faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranının büyük miktarlarda azalma kaydetmiştir. 2008 Küresel Kriz'inden Finans Bank'ın fazla etkilenmediğini, 2007 ve 2009 yıllarındaki faaliyet giderlerine bakarak söylememiz mümkündür.

Grafik 60:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 62:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3321	0,9869	0,175	0,135	0,308	0,2104	0,0972	0,0934	0,0973	0,062

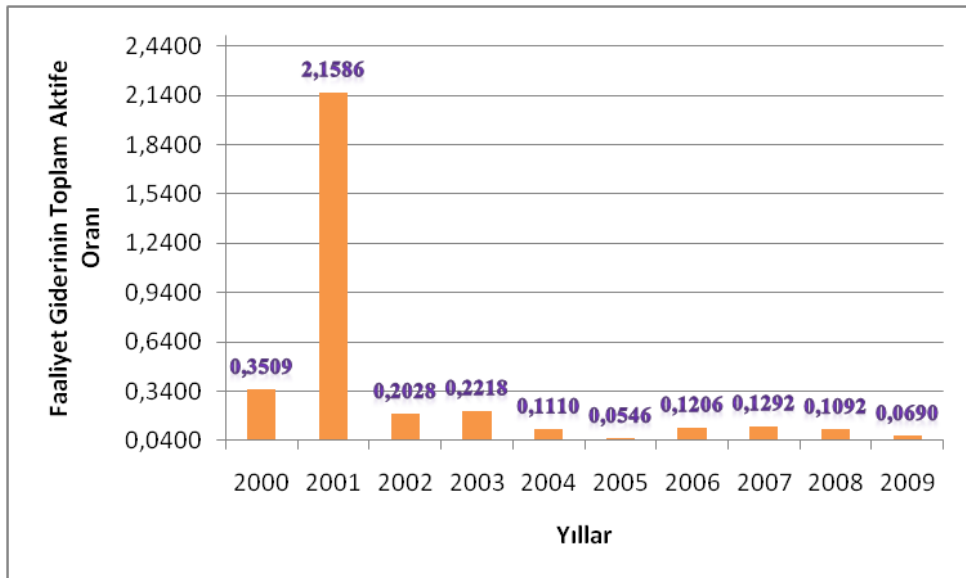
Tablo - 61'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-60 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizi döneminde diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır.Kriz dönemlerindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak Finans Bank'ın faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranında büyük miktarla azalma gözlemlenmektedir. kaydetmiştir. 2008 Küresel Kriz'inden Finans Bank'ın fazla etkilenmediğini, 2007 ve 2009 yıllarındaki faaliyet giderlerine bakarak söylememiz mümkündür.

Grafik 61:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 63:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3509	2,1586	0,2028	0,2218	0,111	0,0546	0,1206	0,1292	0,1092	0,069

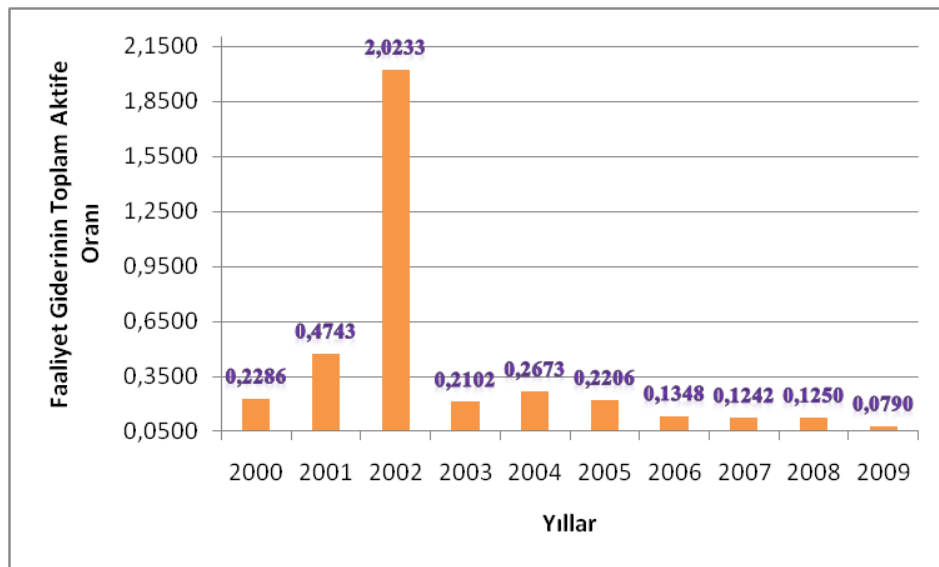
Tablo - 63'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-62 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizi döneminde diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır.Kriz dönemindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak İş Bankası'nın faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranında büyük miktarlarda azalma gözlemlenmektedir. 2008 Küresel Kriz'inden İş Bankası'nın fazla etkilenmediğini, 2008 ve 2009 yıllarındaki faaliyet giderlerine bakarak söylememiz mümkündür.

Grafik 62:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 64:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Faaliyet Giderinin**Toplam Aktife Oranı**

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2286	0,4743	2,0233	0,2102	0,2673	0,2206	0,1348	0,1242	0,125	0,079

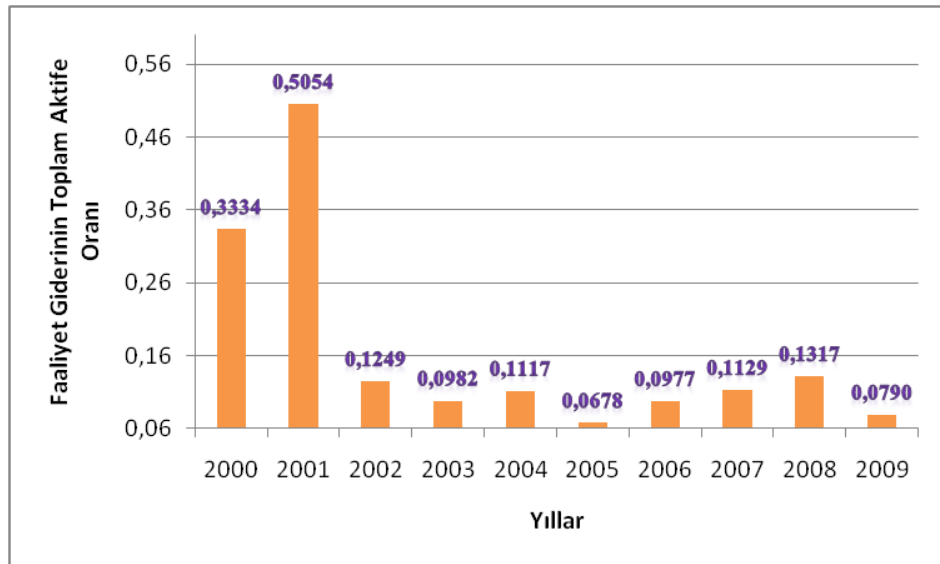
Tablo - 64'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-63 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Şeker Bank bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizinden hemen sonra, 2002 yılında diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır.Bu artışın nedeni, krizden sonra piyasada devam etmekte bulunan gerginlik olarak ifade edilebilir. 2002 yılından sonraki dönemlere bakıldığında, faaliyet giderlerinin belirli seviyelerde gidip geldiği görülmektedir. 2008 Küresel Kriz'inden Şeker Bank'ın fazla etkilenmediğini, 2008 ve 2009 yıllarındaki faaliyet giderlerine bakarak söylememiz mümkündür.

Grafik 63:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 65:2000-2009 Yılları TEB'in Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3334	0,5054	0,1249	0,0982	0,1117	0,0678	0,0977	0,1129	0,1317	0,079

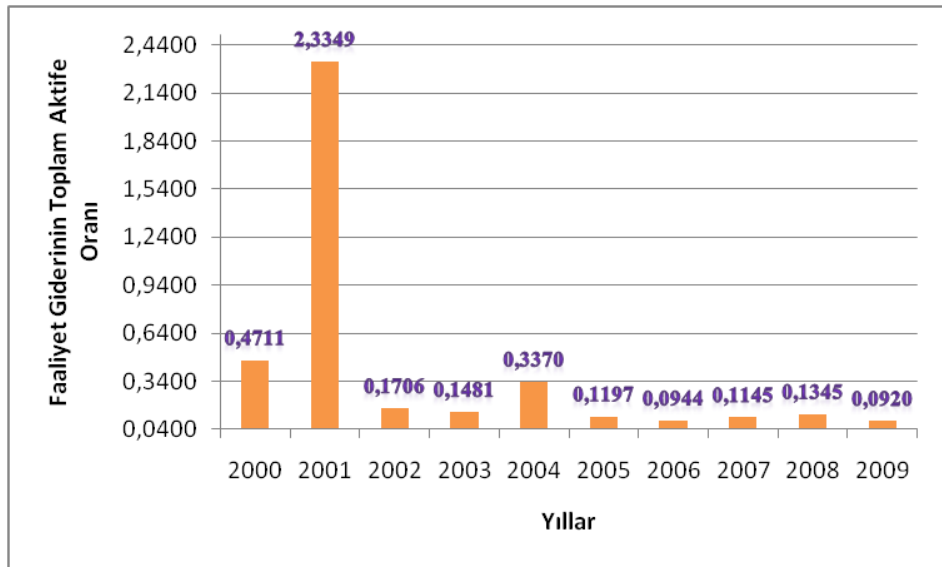
Tablo - 65'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-64 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,TEB bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizi dönemlerinde diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır.Kriz dönemindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak TEB'in faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranında büyük miktarlarda azalma gözlemlenmektedir.

Grafik 64:2000-2009 Yılları TEB'in Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 66:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,4711	2,3349	0,1706	0,1481	0,337	0,1197	0,0944	0,1145	0,1345	0,092

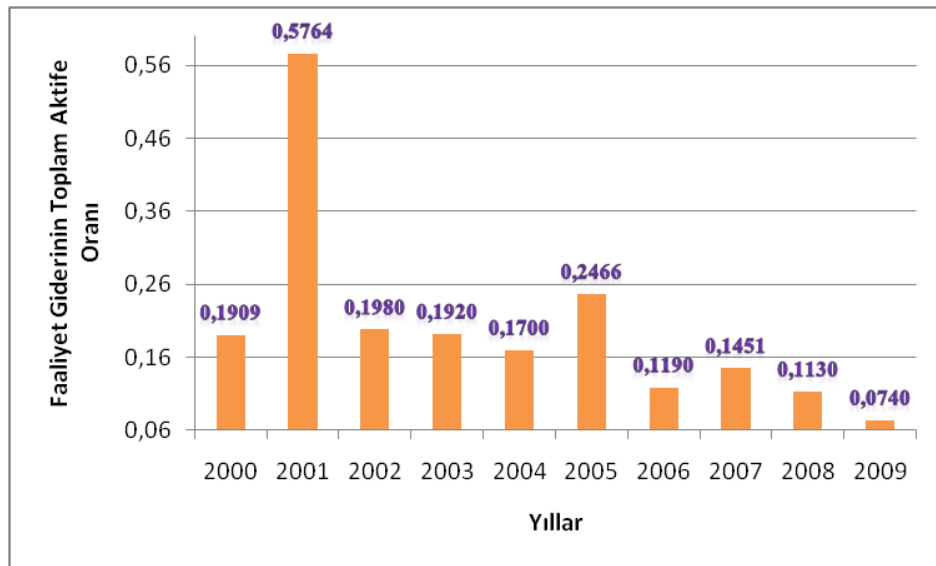
Tablo - 66'daki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-65 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 Şubat Krizi döneminde diğer dönemlere nazaran, büyük miktarda harcama yapmak zorunda kalmıştır. Kriz dönemindeki bu önemli artış, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. 2001 Şubat Krizinden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak Tekstil Bankası'nın faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranında büyük miktarlarda azalma gözlemlenmektedir.

Grafik 65:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Tablo 67:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1909	0,5764	0,198	0,192	0,17	0,2466	0,119	0,1451	0,113	0,074

Tablo - 67'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-66 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Yapı Kredi Bankası'nın bankacılık faaliyetlerini yerine getirmek için, 2001 yılı haricinde fazlaca bir faaliyet gideri yapmamıştır.

Grafik 66:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Faaliyet Giderinin Toplam Aktife Oranı

Bankalar toplam aktiflerini elde ederken incelemeye aldığımız ilgili tarihler içerisinde en düşük -0,11 en yüksek 2,33'lük faaliyet giderine katlanmışlardır. İncelememizde bankaların faaliyet giderlerinin analiz dönemi boyunca inişli çıkışlı bir seyir izlediği ve bu iniş çıkışlarda kriz dönemleri hariç büyük farklılıklar yaşanmadığı görülmüştür. Kriz dönemlerindeki bu önemli artışlar, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak

bankaların faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranının azalarak arttığını görmekteyiz.

3.1.4. Likidite Durumu Oranları

Likidite, bir varlığın düşük maliyetle ve hızlı bir şekilde nakde dönüşme yeteneğidir. Lidite oranları ile işletmenin kredi verenlere geri ödeme yapacak nakiti elde etme gücü olup olmadığı öğrenilebilir. İşletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme veya varlıklarını paraya çevirebilme gücü işletmenin likiditesini gösterir. İşletmeler farklı likidite dereceleri olan varlıklara sahiptir. Örneğin; alacaklar ve mamul stoklar oldukça likit varlıklardır. Stoklar satıldıkça ve müşteriler fatura tutarlarını ödedikçe, işletmeye nakit girişi olur. Öte yandan binalar ve arsalar likiditesi en az olan varlıklardır.(Bilanço genel kuralı: Bilançonun aktifini oluşturan varlıklar en çok likitten en az likite doğru sıralanır. Yani, paraya dönüştürülebilme hızına göre sıralanır)¹⁹³. Bu oran kendi içerisinde üç ayrı orana daha ayrılmaktadır.

“Finans piyasalarının 21. yüzyılın başlarında gelmiş olduğu nokta, bu piyasaların işlemlerinin gittikçe çeşitlendiğinin ve karmaşıklaştığının göstergesi niteliğini taşımaktadır. Bu gelişmenin doğal sonucu olarak finans sisteminde yer alan ticari bankaların fon kaynak ve kullanım yapıları da değişime uğramıştır. Ticari bankaların fon kaynak ve kullanım yapılarında ortaya çıkan farklılaşmalar, öncelikle bankaların likidite yönetimi ve maliyetlerini etkilemektedir. Banka yönetiminin yüzleştiği en önemli görev, gerekli likiditeyi garantiye almaktır”¹⁹⁴.

“Bankalar, mevduat çekme talebini karşılayamamak ve kredi taleplerini geri çevirmek gibi olumsuzlukları yaşamamak amacıyla likidite yeterliliğini sağlamaya çalışırlar. Bunun için de banka yöneticileri, bilançonun aktif toplamındaki tam likit kalemlerin ağırlığını artırır. Ancak bunun da maliyeti vardır. Likit aktiflerin bir kısmının getirisiz ya da düşük getirili aktif olması nedeni ile bankalar için yüksek

¹⁹³UZUN, E., “İşletme Finansmanı Dersi Ders Notları”, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Muğla, 2005, s.6.

¹⁹⁴ROSE, S.P., “Commercial Bank Management”, 4. Edt., Irwin McGraw-Hill Edition, Singapore, 1999, s.347.

likidite yeterliliği yüksek maliyet demektir. Bankalar temel olarak iki türlü likit aktif bulundururlar. Bunlar birincil ve ikincil likit aktiflerdir. Birincil likit aktifler, bankaların kasalarında tuttıkları ulusal ve yabancı paralar ile diğer bankalar nezdinde buldukları nakit değerler ve menkul kıymetlerdir. İkincil likit aktifler olarak ise, krediler gösterilmektedir. Burada aktif kaleminin likidite derecesinin belirleyicisi, ele alınan aktifin nakit hale dönüşme süresi, ya da nakit olarak bulunup bulunmamasıdır”¹⁹⁵. Bir bankanın likidite durumunun belirli bir an içerisinde nasıl bir yapıda olduğunu aşağıdaki oranlar yardımıyla görebilmemiz mümkündür.

3.1.4.1. Likit Aktifler / Toplam Aktifler

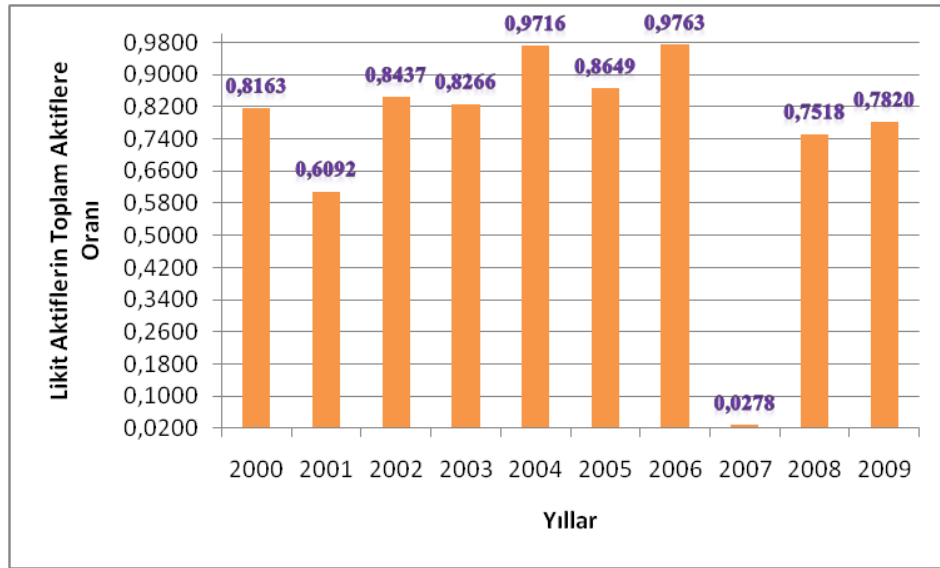
Bu oran bankaların hem aktif kalitesini hem de likiditelerini ölçmede kullanılan önemli bir orandır. Bu oranın yüksek olması banka aktiflerinin, duran varlıklar ve iştirakler gibi donuk varlıklar olarak nitelendirilen bilanço kalemlerine harcanmadığını aksine, bankanın parasını en yüksek verim elde edebileceği yatırımlara yöneltebileceğini göstermektedir.

Tablo 68:2000-2009 Yılları Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,8163	0,6092	0,8437	0,8266	0,9716	0,8649	0,9763	0,0278	0,7518	0,782

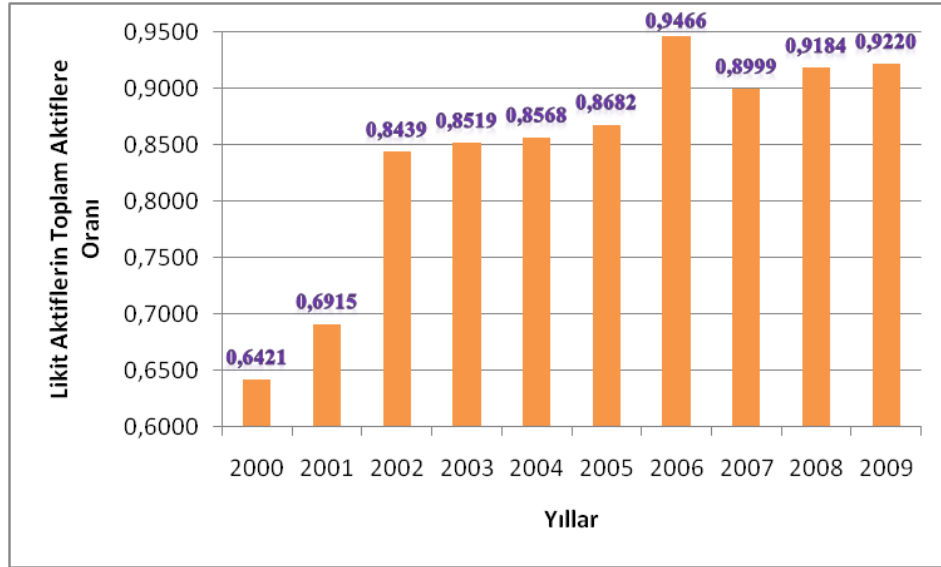
Tablo - 68'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-67 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımları düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. 2008 Küresel Kriz sürecinden önce 2007 yılında Ak Bank'ın likit varlıklarında diğer yıllara göre önemli bir azalma yaşanmasına rağmen, bu durum 2008 yılıyla birlikte tekrar eski haline dönmüştür.

¹⁹⁵ AKPINAR. G.M., A., g.e., s.156-157.

Grafik 67:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 69:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

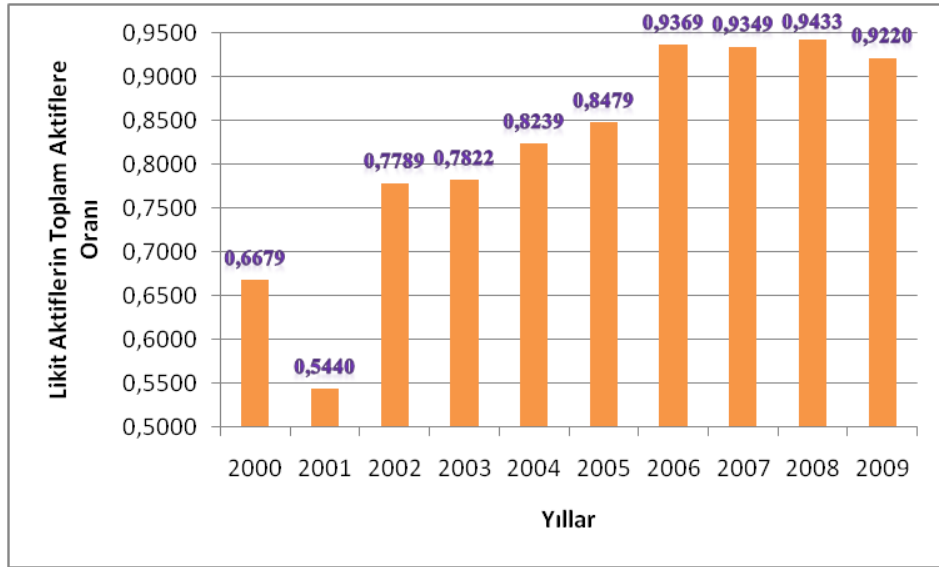
FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6421	0,6915	0,8439	0,8519	0,8568	0,8682	0,9466	0,8999	0,9184	0,922

Tablo – 69'daki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-68 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Finans Bank analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur.

Grafik 68:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 70:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

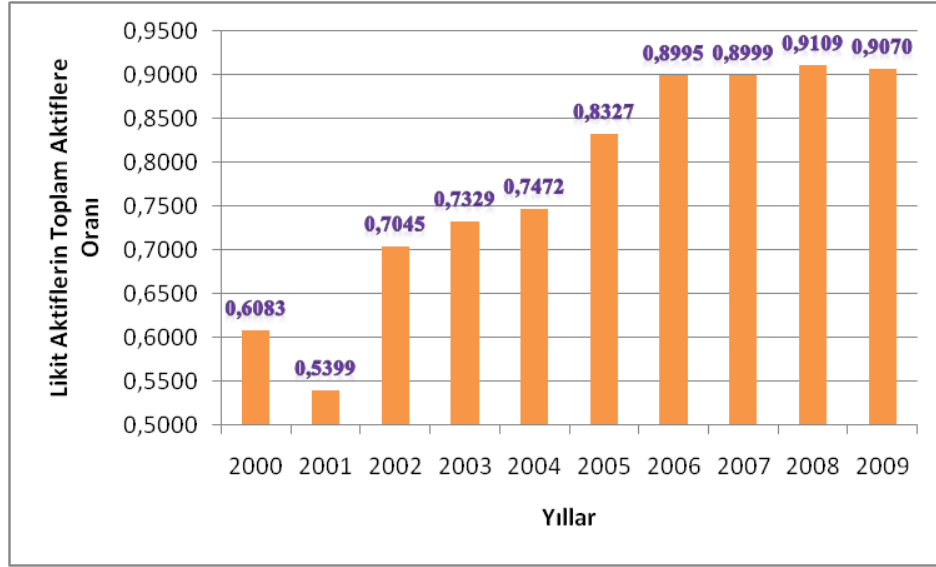
GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6679	0,544	0,7789	0,7822	0,8239	0,8479	0,9369	0,9349	0,9433	0,922

Tablo - 70'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-69 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. Garanti Bankası'nın 2001 Şubat Krizi döneminde likit varlıklarında 2000 yılına göre azalma yaşanmasına rağmen, 2002 yılıyla birlikte likit varlıklarda 0,7 değerinin altına düşüş hiç gerçekleşmemiştir.

Grafik 69:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 71:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6083	0,5399	0,7045	0,7329	0,7472	0,8327	0,8995	0,8999	0,9109	0,907

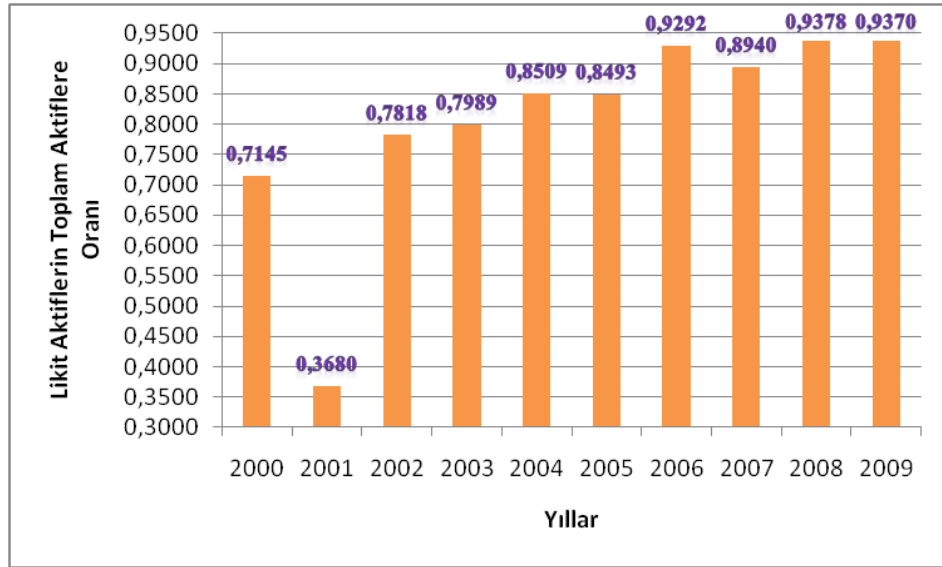
Tablo - 71'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-70 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. İş Bankası'nın 2001 yılındaki likit varlıklarında bir önceki yıla göre, düşüş yaşanmış ve 2002 yılıyla birlikte likit varlıkların oranı 0,7 değerinin altına düşmemiştir.

Grafik 70:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 72:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7145	0,368	0,7818	0,7989	0,8509	0,8493	0,9292	0,894	0,9378	0,937

Tablo - 72'deki Şeker Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-71 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımları düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. Ancak, diğer bankalarla karşılaştığımızda Şeker Bank'ın 2001 yılında en az likit varlık sahibi olduğunu görmekteyiz.

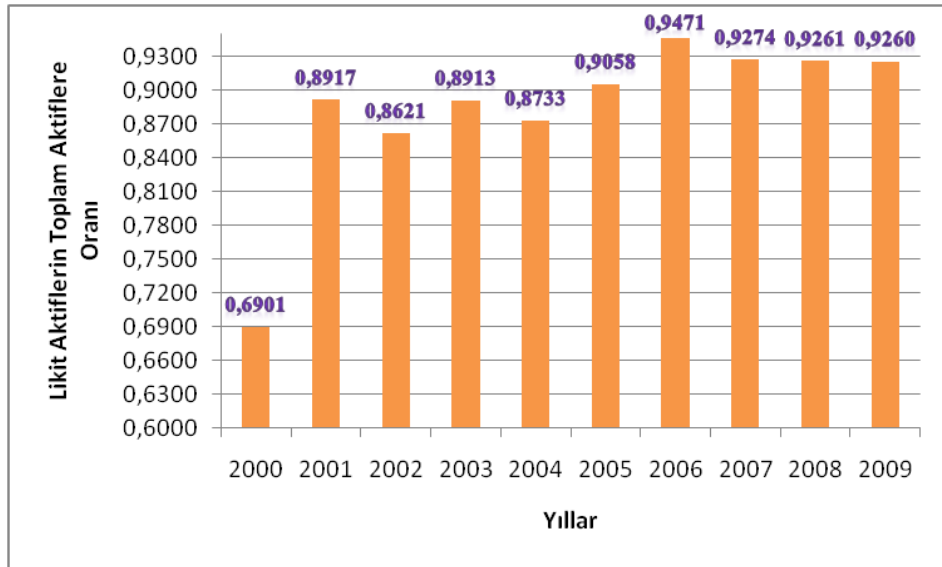
Grafik 71:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı

Tablo 73:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı

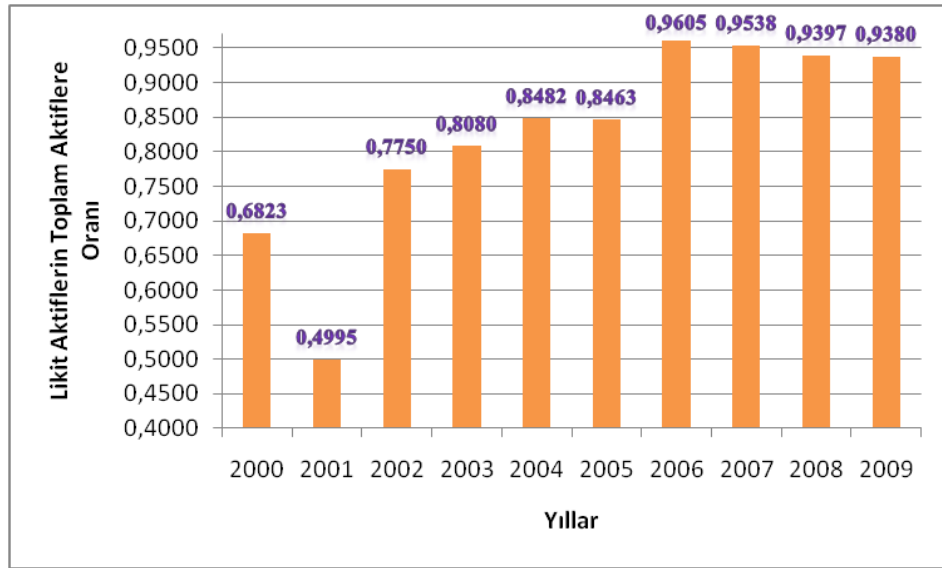
TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6901	0,8917	0,8621	0,8913	0,8733	0,9058	0,9471	0,9274	0,9261	0,926

Tablo - 73'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-72 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. Likit aktiflerin toplam aktiflere oranını incelediğimiz bu analizimizde, en çok TEB'in likit varlık sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik 72:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 74:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

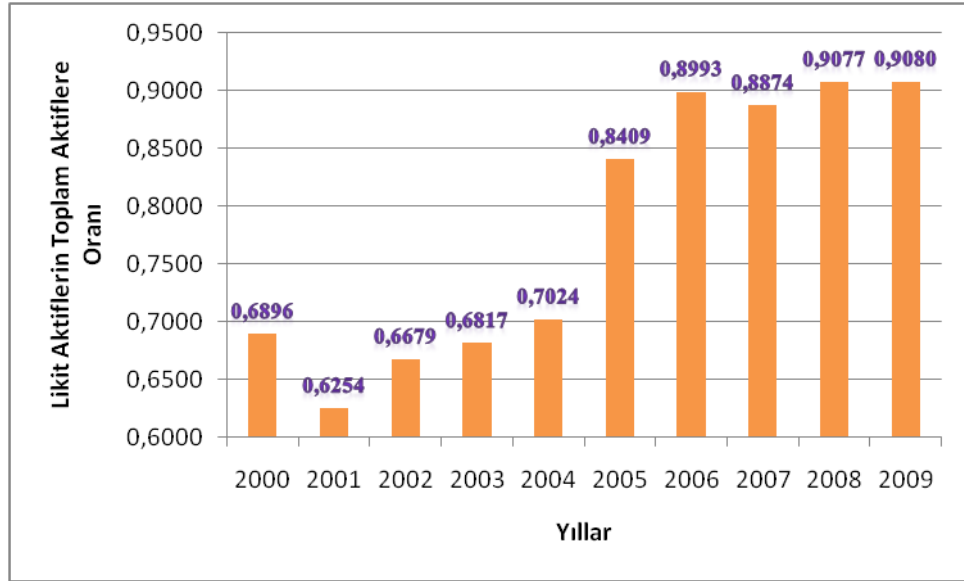
TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6823	0,4995	0,775	0,808	0,8482	0,8463	0,9605	0,9538	0,9397	0,938

Tablo - 74'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-71 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bank analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. Ancak, diğer bankalarla karşılaştığımızda Tekstil Bankası'nın da, 2001 yılında en az likit varlık sahibi olduğunu görmekteyiz. Bu duruma 2000 yılında yaşanan Kasım Krizinden sonra başka bir finansal krizin olacağı öngörülemediği olabilmemesi ve buna bağlı olarak, bankadan mevduat çıkışı olmayacağı düşüncesiyle bankanın duran varlık yatırımında ağırlık vermesi neden olmuş olabilir.

Grafik 73:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**Tablo 75:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı**

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,6896	0,6254	0,6679	0,6817	0,7024	0,8409	0,8993	0,8874	0,9077	0,908

Tablo - 75'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-74 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası analiz yapılan dönemlerde likit varlıklara önem vererek verimli yatırımlarda bulunmayı düşünmüş ve kârı ikinci plânda tutmuştur. Likit aktiflerin toplam aktiflere oranını incelediğimiz bu analizimizde, en çok likit varlık sahibi olan ikinci bankanı Yapı Kredi Bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik 74:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı

Bu oran bankaların aktif toplamı içerisinde dönen varlıklarının toplamını göstermektedir. Bankalar likit varlıklara daha fazla önem vermekte olduklarından, tüm bankalarda bu oran yüksektir. Bundan dolayı da bankalar çok yüksek kârlarla çalışmamaktadırlar.

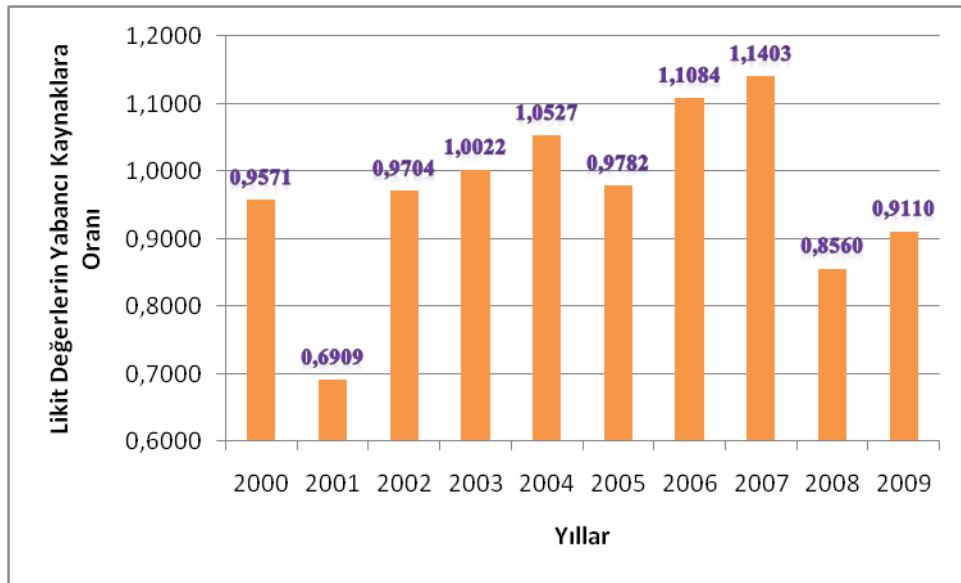
3.1.4.2. Likit Değerlerin / Yabancı Kaynaklar Oranı

Bu oran bankaların yükümlülüklerini yerine getirmede başarılı olup olmadıklarını ölçmede kullanılmaktadır. Eğer bankaların bu oranlarının sonucu yüksek değerlerde bulunmuşsa, bu bankalar yükümlülüklerini yerine getirmekte gayet başarılı olduğunu ifade etmektedir. Ekonominin gidişatında bir değişme olduğunda, bankalar aktiflerindeki likit değerleri paraya çevirmeye başlayarak kendilerini ekonomideki dalgalanmadan koruyabilirler. Bu oranın çok yüksek değerlerde olması bankaların kaynaklarını verimli kullanmadıklarını göstermektedir. Bankalarda güçlü bir sermaye yapısı bulunmamakla birlikte dönen varlıkların finansmanında da yabancı kaynaklar kullanılmıştır. Belirli düzeye kadar borcun kaldıraç etkisi kârlılığı olumlu etkilerken belirli bir düzeyden sonra kârlılığı düşürmektedir.

Tablo 76:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,9571	0,6909	0,9704	1,0022	1,0527	0,9782	1,1084	1,1403	0,856	0,911

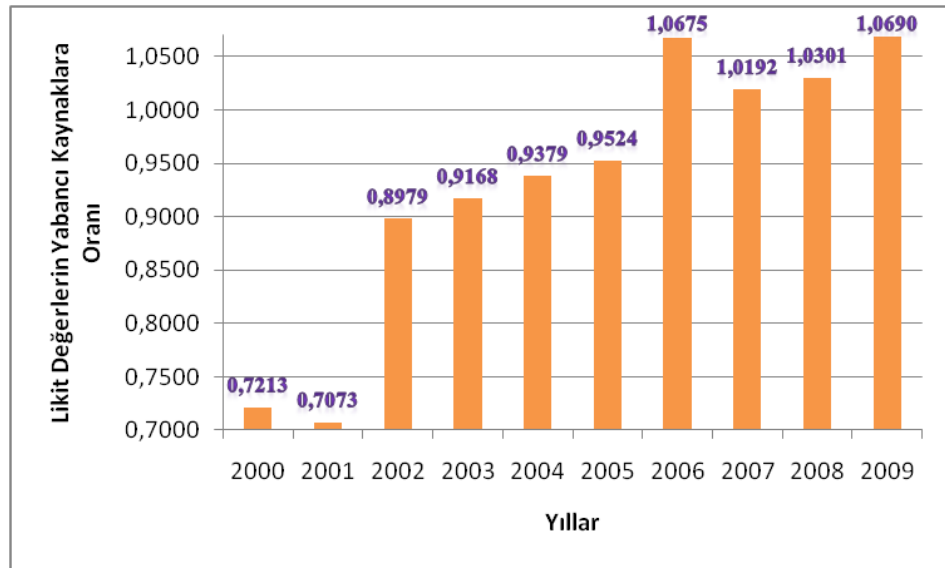
Tablo - 76'daki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-75 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir.2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir.Ak Bank'ın likit değerlerinde belirgin bir başka azalışın yaşandığı dönem ise, 2008 yılında Küresel Krizin etkisiyle bankanın tekrar ekonomideki dalgalanmadan korunma girişiminden kaynaklanmaktadır.Ayrıca, 2004, 2006 ve 2007 yıllarında Ak Bank'ın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 75:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı

Tablo 77:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı

FİNANS BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7213	0,7073	0,8979	0,9168	0,9379	0,9524	1,0675	1,0192	1,0301	1,069

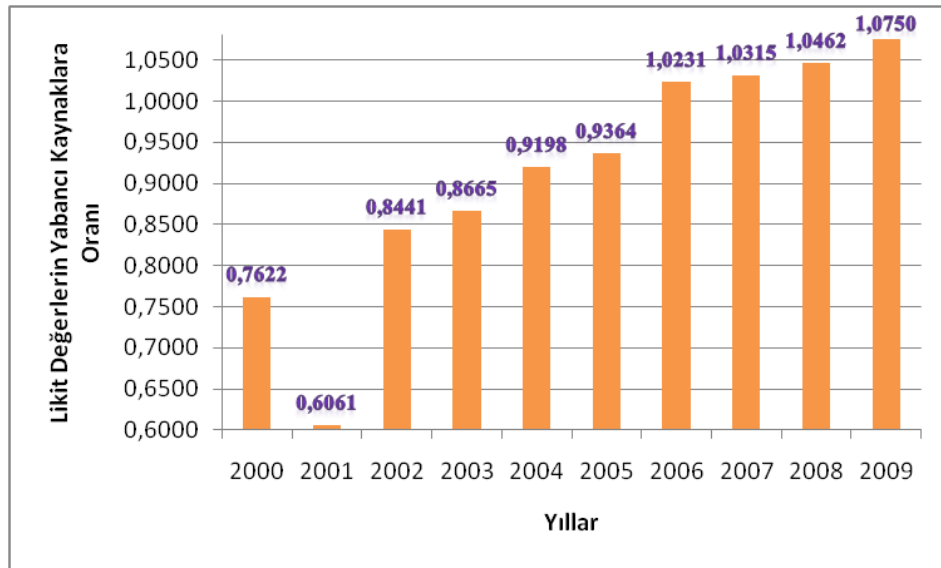
Tablo - 77'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-76 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bank analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir. Yalnız, 2000 Kasım Krizi ve 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışların yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında Finans Bank'ın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 76:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklarına Oranı

Tablo78:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7622	0,6061	0,8441	0,8665	0,9198	0,9364	1,0231	1,0315	1,0462	1,075

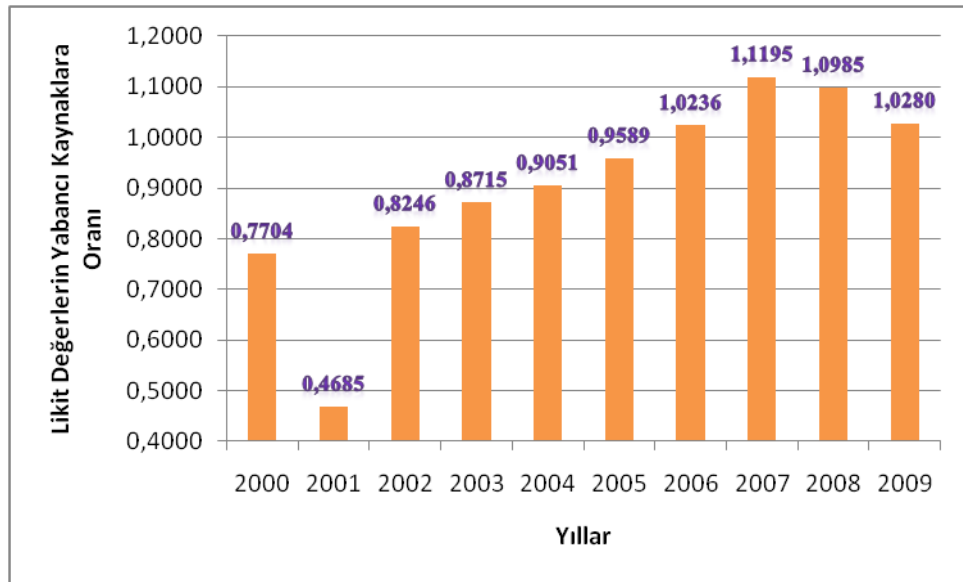
Tablo - 78'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-77 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışın yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında Garanti Bankası'nın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranınının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 77:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

Tablo 79:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7704	0,4685	0,8246	0,8715	0,9051	0,9589	1,0236	1,1195	1,0985	1,028

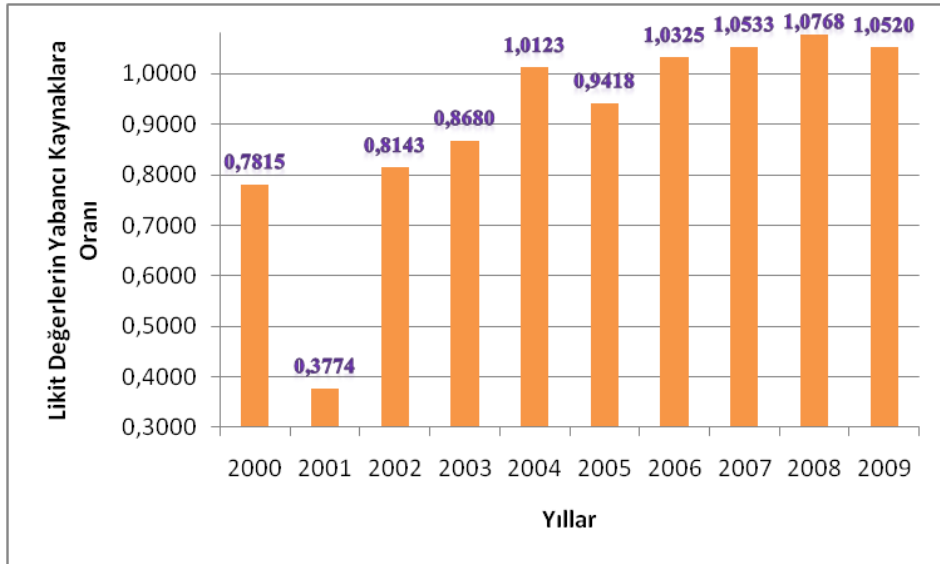
Tablo - 79'daki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-78 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir.Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışın yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında İş Bankası'nın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 78:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

Tablo 80:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7815	0,3774	0,8143	0,868	1,0123	0,9418	1,0325	1,0533	1,0768	1,052

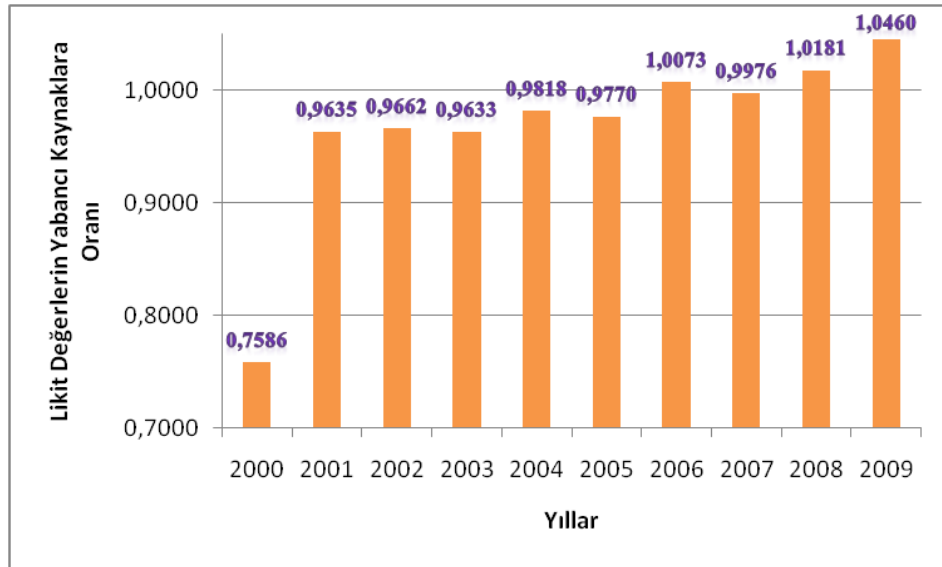
Tablo - 80'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-79 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışların yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2004, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında Şeker Bank'ın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranınının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 79:2000-2009 Yılları Şeker Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

Tablo 81:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7586	0,9635	0,9662	0,9633	0,9818	0,977	1,0073	0,9976	1,0181	1,046

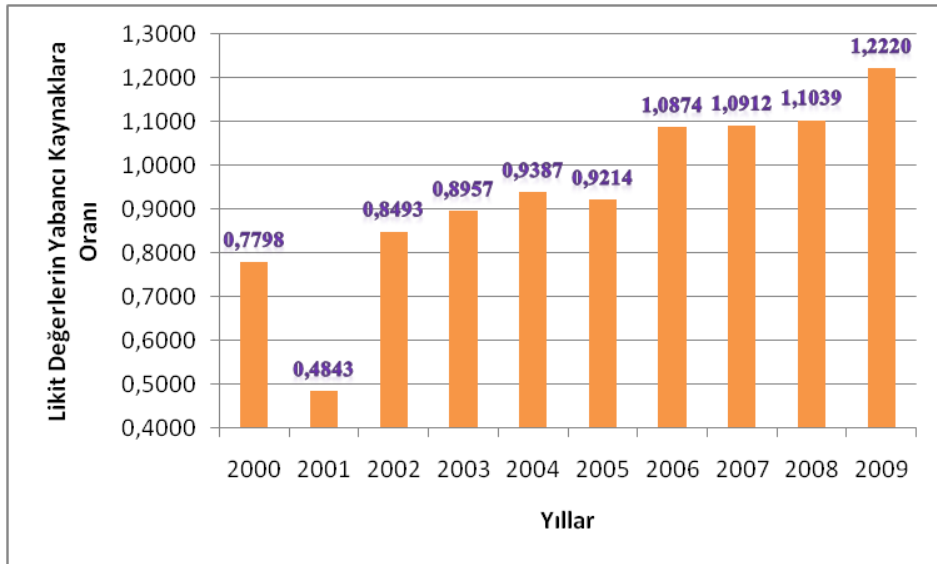
Tablo - 81'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-80 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir. Diğer bankaların aksine, 2001 yılındaki krizden etkilenmeyerek bir önceki yıla göre likit varlıklarını arttırmıştır. Ayrıca, 2006, 2008 ve 2009 yıllarında TEB'in kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 80:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

Tablo 82:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,7798	0,4843	0,8493	0,8957	0,9387	0,9214	1,0874	1,0912	1,1039	1,222

Tablo - 82'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-81 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir.Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışların yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında Tekstil Bankası'nın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

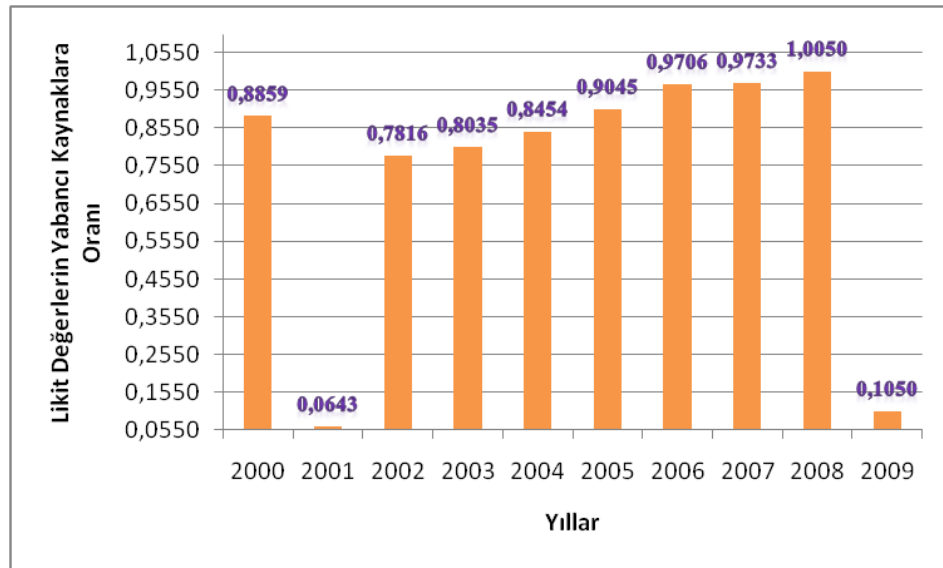
Grafik 81:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara Oranı

**Tablo 83:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin
Yabancı Kaynaklarına Oranı**

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,8859	0,6943	0,7816	0,8035	0,8454	0,9045	0,9706	0,9733	1,005	0,105

Tablo - 83'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-82 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bank analiz yapılan dönemlerde yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda gayet başarılı bir tablo çizmiştir.Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, banka likit değerlerini paraya çevirerek ekonomideki dalgalanmadan korunmak istemiştir, bu durum likit değerlerin yabancı kaynaklara oranında diğer yıllara göre, belirgin azalışların yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca, 2008 ve 2009 yıllarında Yapı Kredi Bankası'nın kaynaklarını verimli kullanmadığını söylemek, likit değerlerin yabancı kaynaklara oranının bu yıllarda bir, değerinin üzerinde olması sebebiyle mümkündür.

Grafik 82:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Yabancı Kaynaklara

Oranı

Genel bir değerlendirme yaptığımızda, bankalarda güçlü bir sermaye yapısı bulunmamakla birlikte dönen varlıkların finansmanında da yabancı kaynaklar kullanılmıştır dememiz mümkündür. Belirli düzeye kadar borcun kaldıraç etkisi kârlılığı olumlu etkilerken belirli bir düzeyden sonra kârlılığı düşürmektedir.

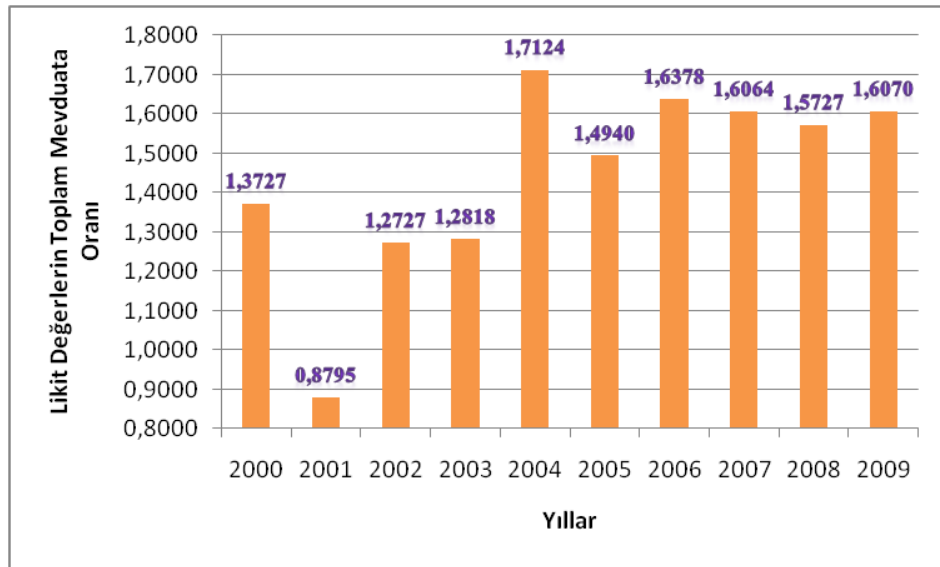
3.1.4.3. Likit Değerlerin / Mevduat Oranı

Bu oran bize mevduat içerisindeki likit değerlerin payını göstermektedir. Paralarını bankalara yatıran mevduat sahipleri, bankalarda bulunan bu mevduatlarını istedikleri anda çekmek isteyebilirler. Bu isteklerinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi mevduat sahiplerinin bankalara olan güvenlerinin artmasına neden olmaktadır.

Tablo 84:2000-2009 Yılları Akbank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,3727	0,8795	1,2727	1,2818	1,7124	1,494	1,6378	1,6064	1,5727	1,607

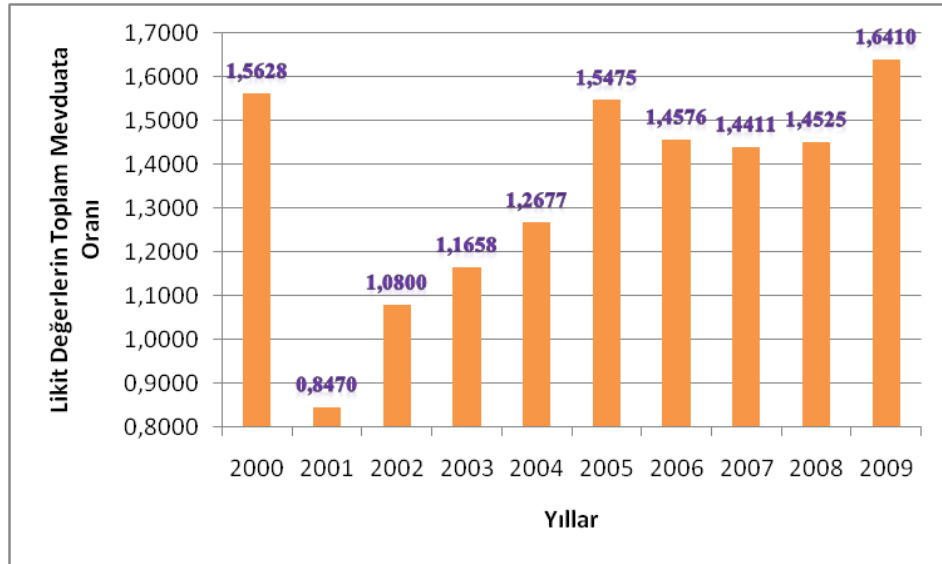
Tablo - 84'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-83 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank'ın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Ak Bank'a paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. 2002 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve 1,2 değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 83:2000-2009 Yılları Akbank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 85:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,5628	0,847	1,08	1,1658	1,2677	1,5475	1,4576	1,4411	1,4525	1,641

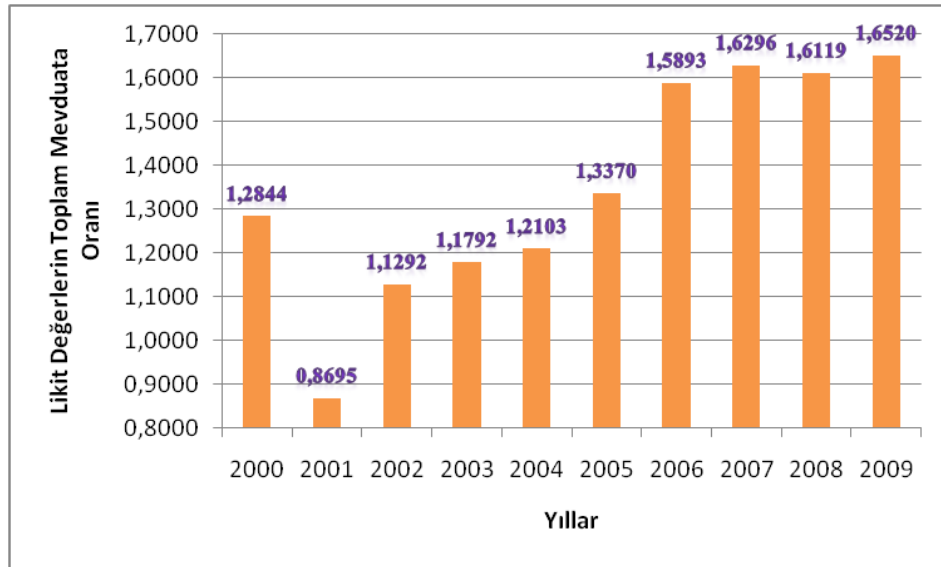
Tablo - 85'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-84 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bank'ın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Finans Bank'a paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. 2002 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve bir değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 84:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 86:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,2844	0,8695	1,1292	1,1792	1,2103	1,337	1,5893	1,6296	1,6119	1,652

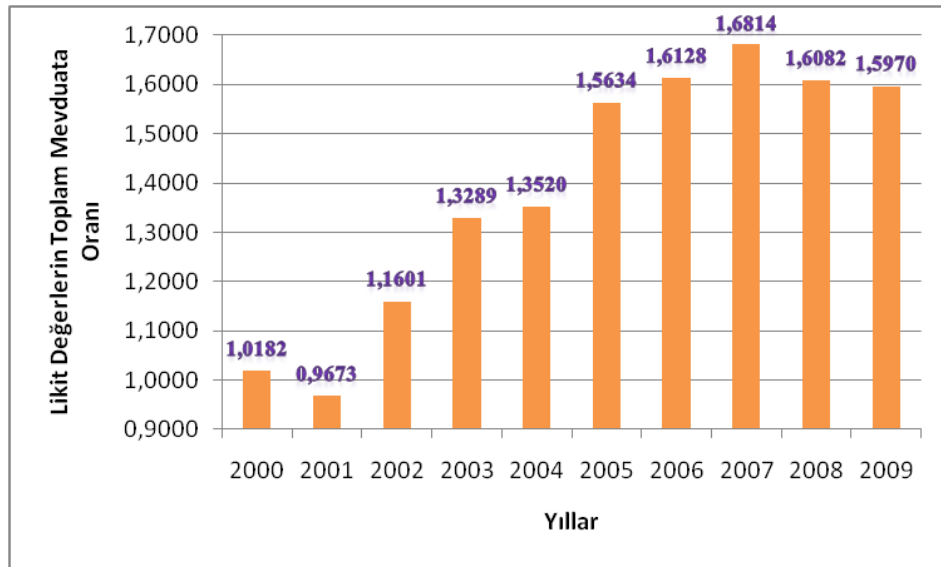
Tablo - 86'daki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-85 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Garanti Bankası'na paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. 2002 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve bir değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 85:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 87:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,0182	0,9673	1,1601	1,3289	1,352	1,5634	1,6128	1,6814	1,6082	1,597

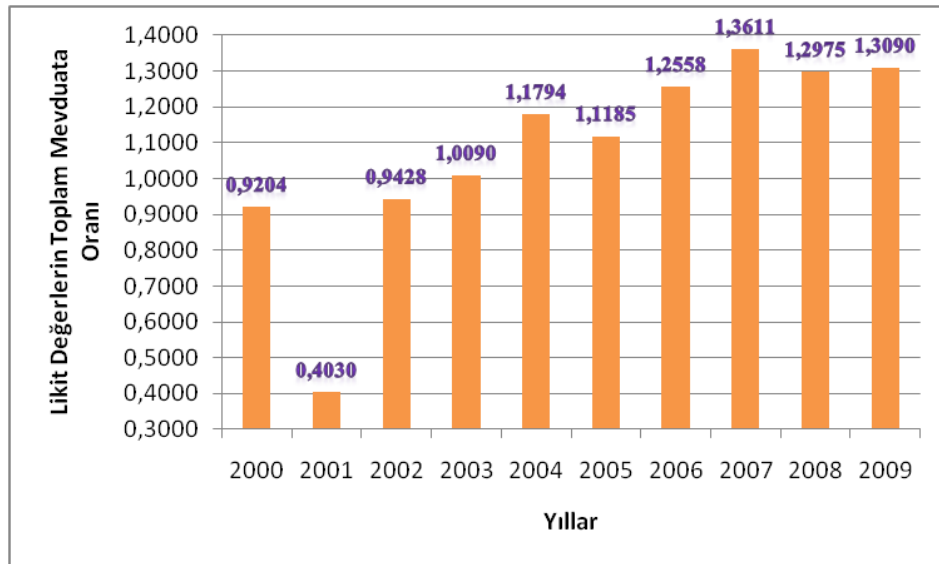
Tablo - 87'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-86 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin İş Bankası'na paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır.2002 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve bir değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 86:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 88:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,9204	0,403	0,9428	1,009	1,1794	1,1185	1,2558	1,3611	1,2975	1,309

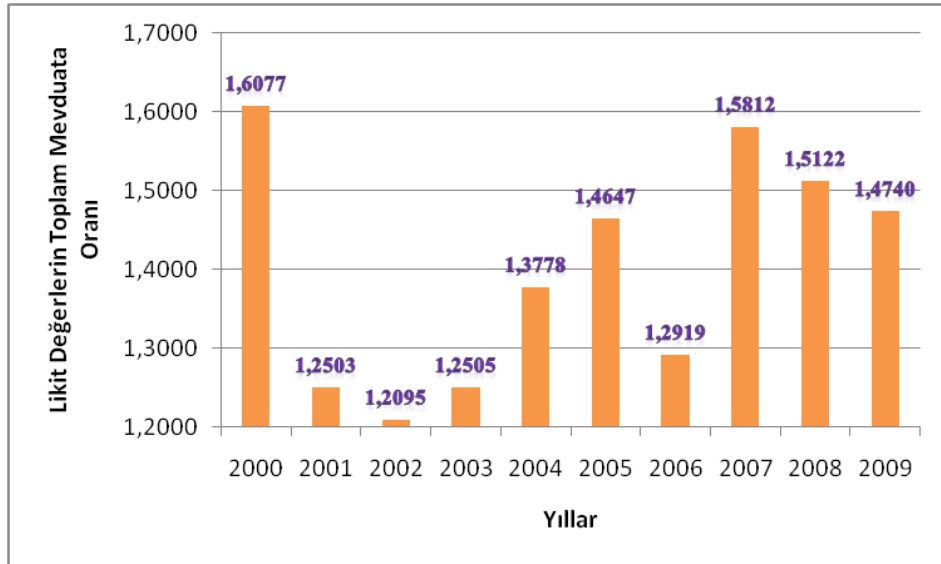
Tablo - 88'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-87 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Şeker Bankası'na paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. Analize konu olan bankaların 2001 yılı mevduat kaçış oranları karşılaştırıldığında, mevduat çıkışının en çok Şeker Bank'tan yapıldığı görülmektedir. 2003 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve bir değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 87:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 89:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,6077	1,2503	1,2095	1,2505	1,3778	1,4647	1,2919	1,5812	1,5122	1,474

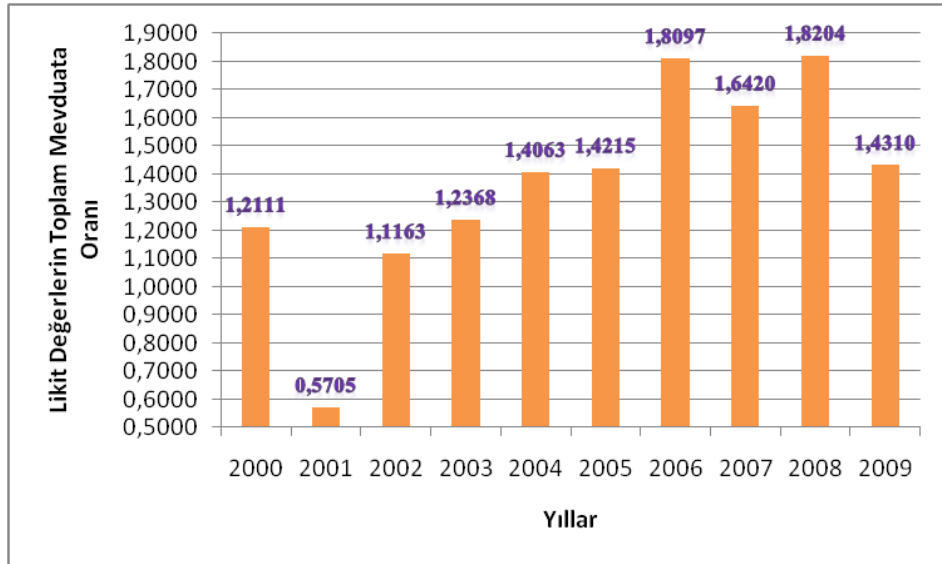
Tablo - 89'daki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-88 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin TEB'e paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır ama, bu mevduat çekişi durumunda bile, bankanın likit değerlerinin oranı bir değerinin altına düşmemiştir. Bu nedenle, TEB'in likit değerlerinin mevduata oranı analizinde diğer bankalarla kıyaslanamayacak kadar önde olduğunu söylemek gerekmektedir.

Grafik 88:2000-2009 Yılları TEB'in Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 90:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,2111	0,5705	1,1163	1,2368	1,4063	1,4215	1,8097	1,642	1,8204	1,431

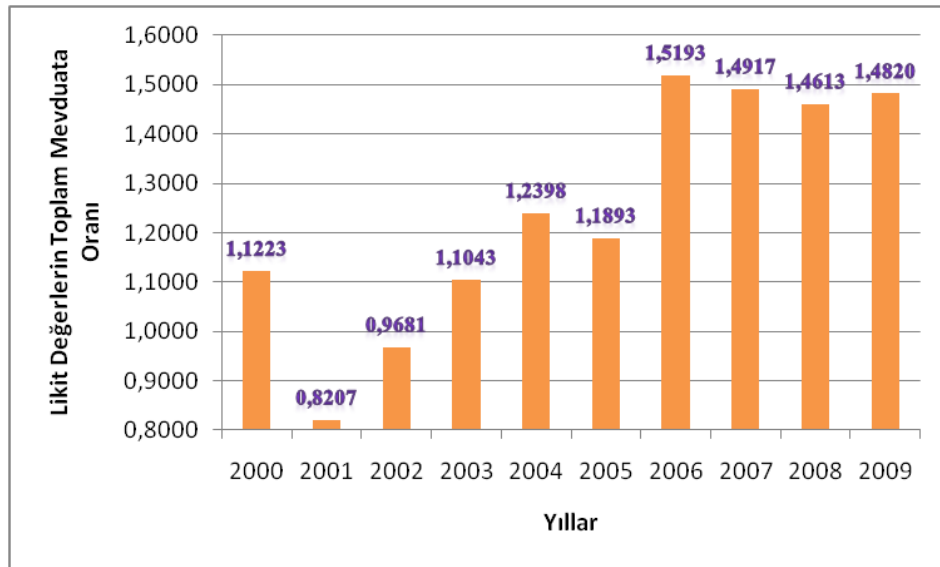
Tablo - 90'daki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-89 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Tekstil Bankası'na paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. Analize konu olan bankaların 2001 yılı mevduat kaçış oranları karşılaştırıldığında, mevduat çıkışının en çok yaşandığı ikinci bankanın, Tekstil Bankası olduğunu analiz sonuçlarından görmekteyiz.

Grafik 89:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Tablo 91:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1,1223	0,8207	0,9681	1,1043	1,2398	1,1893	1,5193	1,4917	1,4613	1,482

Tablo - 91'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-90 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde mevduat içerisindeki likidite durumu, başarılı bir performans sergilemiştir. Analize konu olan süreç içerisinde, mevduat sahiplerinin Yapı Kredi Bankası'na paralarını yatırmak konusunda şüpheye düşmediklerini görmekteyiz. Yalnız, 2001 Şubat Krizinin yaşandığı dönemde, mevduat sahipleri paniğe kapılarak paralarını bankadan çekmeye başlamışlardır. 2002 yılıyla birlikte, likit değerlerin mevduata oranı tekrar artış göstermiş ve 2003 yılıyla beraber bir değerinin altına hiç düşmemiştir.

Grafik 90:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Likit Değerlerinin Toplam Mevduata Oranı

Bu oran bize mevduat içerisindeki likit değerlerin payını göstermektedir. Mevduat sahipleri, mevduatlarını istedikleri anda rahatça çekebilirlerse bankaya olan

güven artmaktadır. Bu yüzden de bankalar likit çalışmaktadırlar. Orana baktığımızda en düşük seviyede bile %40'larda seyrettiği görülmektedir. Kriz dönemlerinde müşterilerin ekonomik belirsizlik ve paralarını güvenceye almak istemeleri nedeniyle bankalardan mevduat çıkışlarının yaşandığı ve piyasalarda olumlu havanın esmesiyle tekrar bankalara mevduat girişlerinin olduğunu, incelememizden görebilmekteyiz.

3.1.5. Kârlılık Oranları

“Kârlılık analizlerinde, işletmenin elde ettiği kar sonucunun kaynağı, öz kaynakların ve yatırımların verimliliği incelenir”¹⁹⁶.

3.1.5.1. Aktif Kârlılığı Oranı

$$\text{Aktif Kârlılığı} = \text{Net Kârı} / \text{Toplam Aktif}$$

“Aktiflerde yapılan yatırımın net kârlılığını göstermektedir. Kârlılık, finansmanın yabancı veya öz kaynaklarla yapılmış olmasına göre ayrıca değerlendirilmektedir”¹⁹⁷.

“Kârlılık finansmanının yabancı veya öz kaynakla yapılmış olmasına göre de, ayrıca değerlendirilmelidir.0,20'nin üzeri yeterli sayılmaktadır”¹⁹⁸.

“Aktiflerde yapılan yatırımın net kârlılığını göstermektedir. Bu oranın yüksek olması şirketler için iyidir. Fakat şirketlerin aktif kârlılık oranı kadar yapılan yatırımların finansmanından öz kaynak ya da yabancı kaynak kullanıldığı da önemlidir”¹⁹⁹.

¹⁹⁶KARAPINAR, A.ve ZAİF, A. F., “Finansal Analiz”, Gazi Kitapevi, Ankara, 2009, s.176.

¹⁹⁷http://www.muhasabefinans.com/index.php?option=com_content&task=view&id=141&Itemid=74
7 (09.02.11).

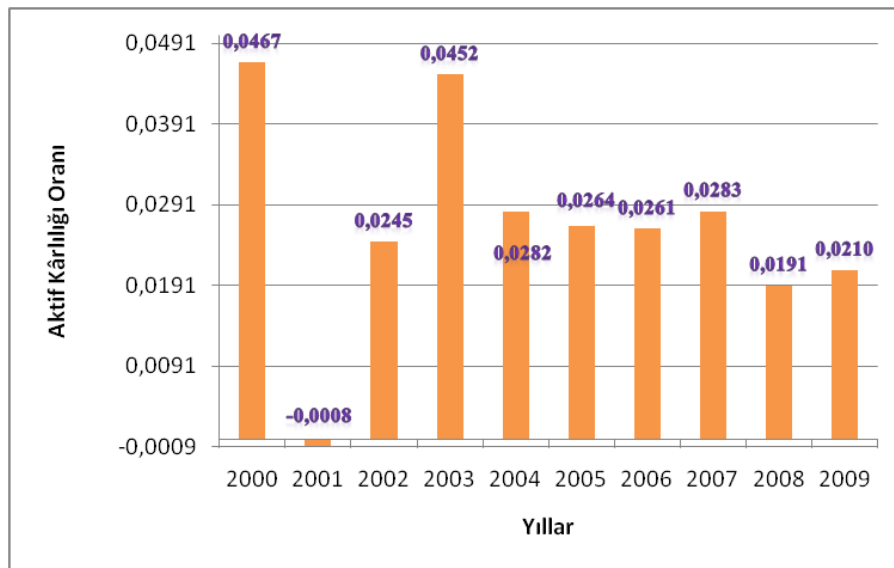
¹⁹⁸<http://yatirimokulu.fanspace.com/temelanalizteknik.htm> (09.02.11)

¹⁹⁹<http://muhasabeturk.org/ecopedia/382-a/1233-aktif-karlilik-orani-nedir-ne-demek-tanimi-anlami.html> (05.02.11)

Tablo 92:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0467	-0,0008	0,0245	0,0452	0,0282	0,0264	0,0261	0,0283	0,0191	0,021

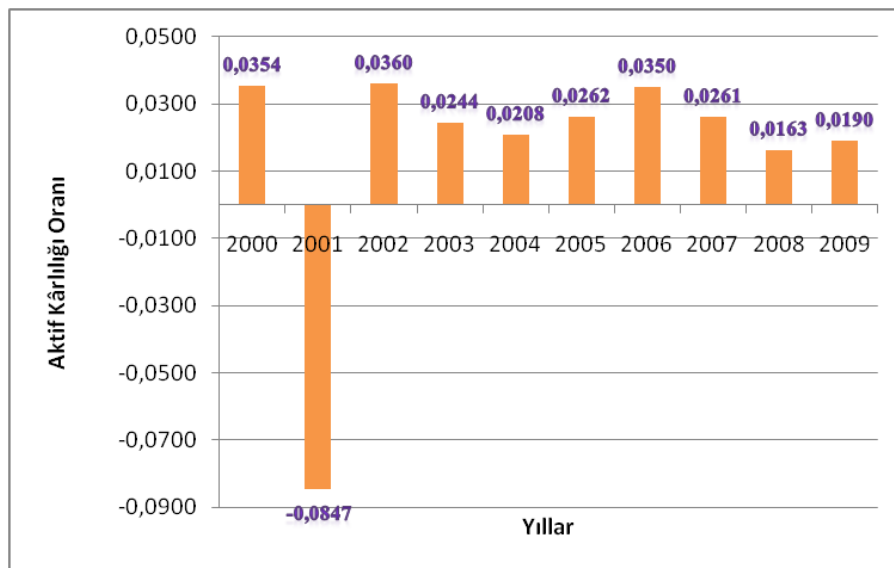
Tablo - 92'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-91 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Ak Bank analiz dönemlerinde bu değere yaklaşamamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan krizden en az etkilenen bankanın Ak Bank'ın olduğunu yaptığımız analizden elde ettiğimiz sonuçlara dayanarak söyleyebilmekteyiz. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, Ak Bank'ın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 91:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 93:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0354	-0,0847	0,036	0,0244	0,0208	0,0262	0,035	0,0261	0,0163	0,019

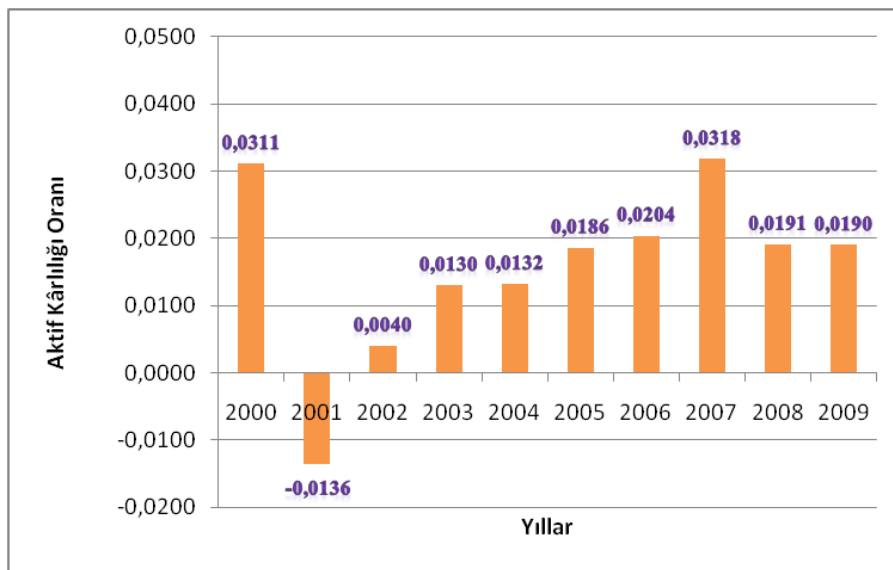
Tablo - 93'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-92 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Finans Bank analiz dönemlerinde bu değere yaklaşamamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, Finans Bank'ta da, kâr değil zarar oluşmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, Finans Bank'ın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 92:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 94:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0311	-0,0136	0,004	0,013	0,0132	0,0186	0,0204	0,0318	0,0191	0,019

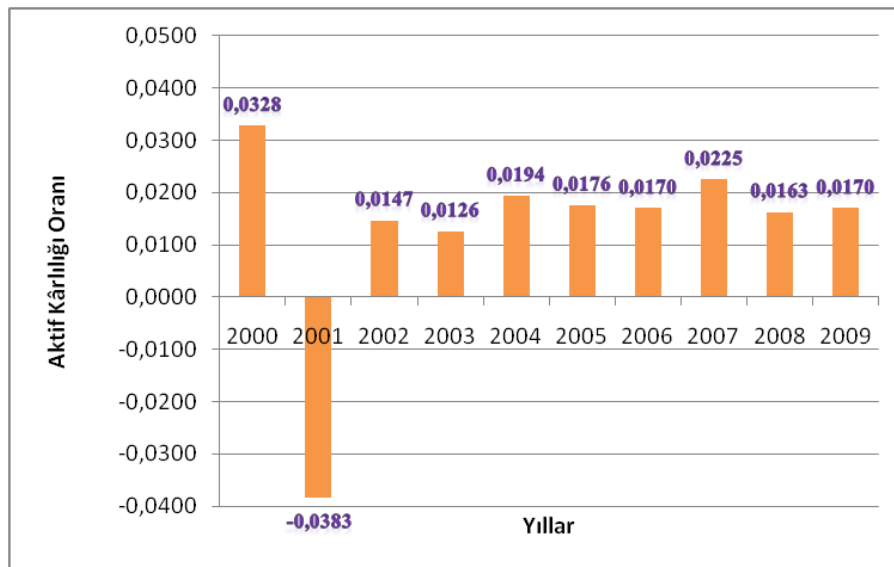
Tablo - 94'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-93 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Garanti Bankası analiz dönemlerinde bu değere yaklaşamamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, Garanti Bankası'nda da, kâr değil zarar oluşmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, Garanti Bankası'nın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 93:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 95:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0328	-0,0383	0,0147	0,0126	0,0194	0,0176	0,017	0,0225	0,0163	0,017

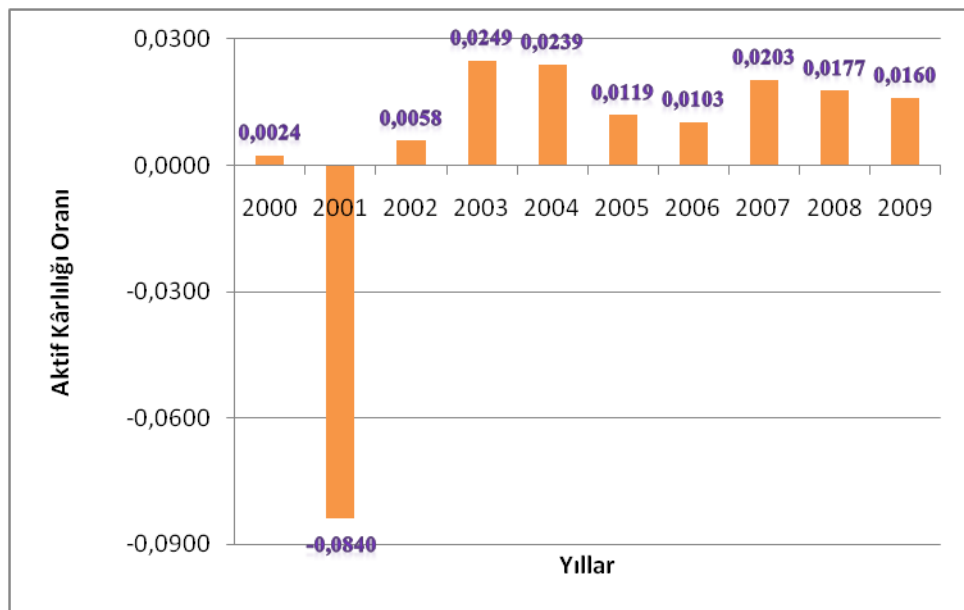
Tablo - 95'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-94 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve İş Bankası analiz dönemlerinde bu değere yaklaşamamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, İş Bankası'nda da, kâr değil zarar oluşmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, İş Bank'ın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 94:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 96:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0024	-0,084	0,0058	0,0249	0,0239	0,0119	0,0103	0,0203	0,0177	0,016

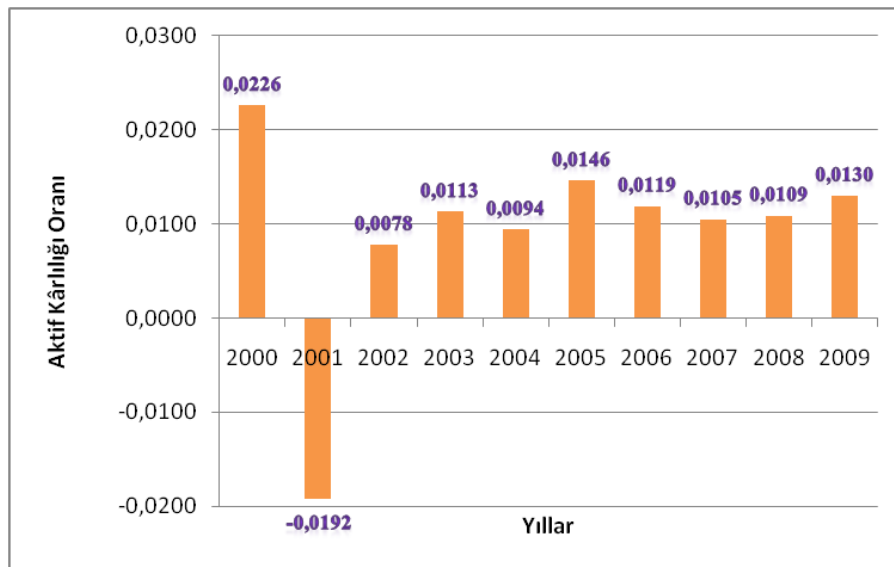
Tablo - 96'daki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-95 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Şeker Bank analiz dönemlerinde bu değere yaklaşamamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, Şeker Bank'ta da, kâr değil zarar oluşmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, Şeker Bank'ın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 95:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 97:2000-2009 Yılları TEB'in Aktif Kârlılığı Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0226	-0,0192	0,0078	0,0113	0,0094	0,0146	0,0119	0,0105	0,0109	0,013

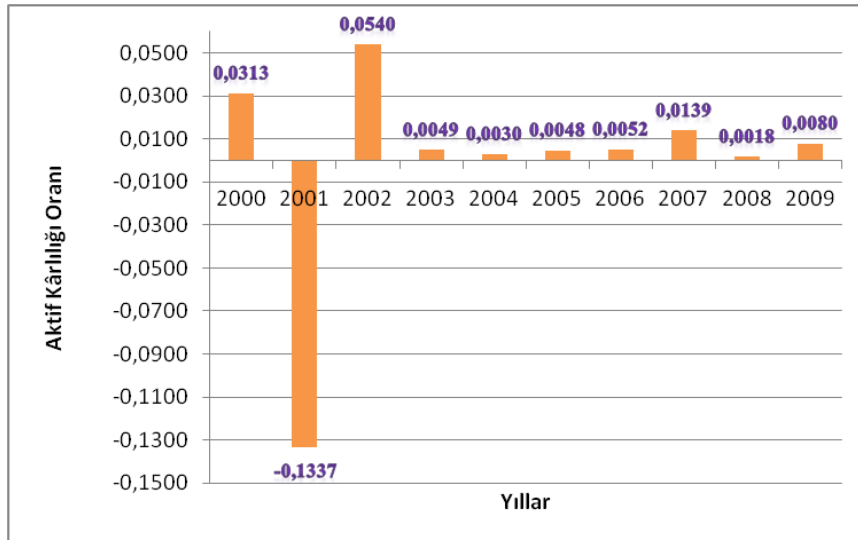
Tablo - 97'deki TEB'e' ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-94 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve TEB analiz dönemlerinde bu değere yaklaşmamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, TEB' de de, kâr değil zarar oluşmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, TEB'in aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 96:2000-2009 Yılları TEB'in Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 98:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

TTEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0313	-0,1337	0,054	0,0049	0,003	0,0048	0,0052	0,0139	0,0018	0,008

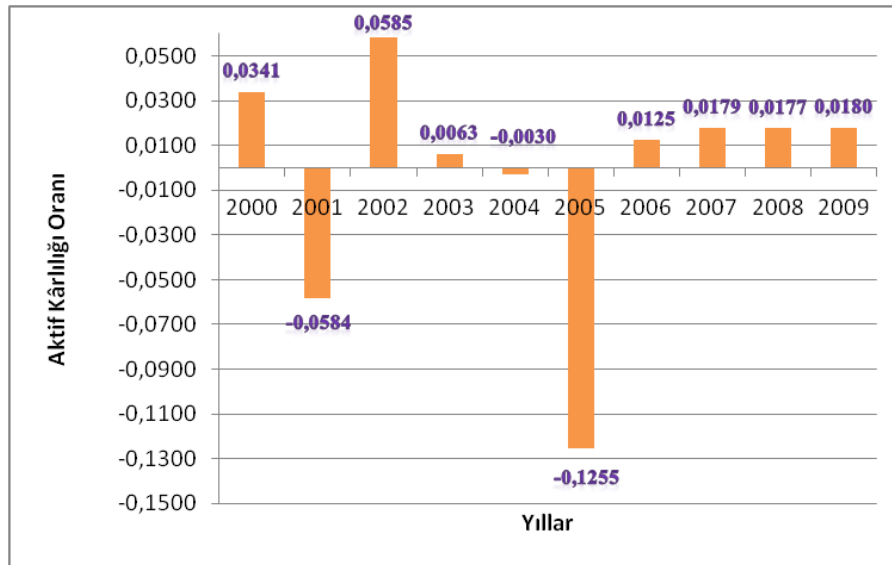
Tablo - 98'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-97 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Tekstil Bankası analiz dönemlerinde bu değere yaklaşmamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, Tekstil Bankası'nda da, kâr değil zarar oluşmuştur ve bu krizden en fazla etkilenen banka, Tekstil Bankası olmuştur. Analiz dönemleri incelendiğinde, 2008 kriziyle birlikte, Tekstil Bankası'nın aktif kârlılık oranında, diğer bankaların çoğunluğunda olduğu gibi, bir önceki yıla bakarak azalmanın yaşandığını söylememiz mümkündür.

Grafik 97:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

Tablo 99:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0341	-0,0584	0,0585	0,0063	-0,003	-0,1255	0,0125	0,0179	0,0177	0,018

Tablo - 99'daki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-98 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde varlıklarının kârlılıkları, yeterli değildir. Bu oranın minimum değerinin 0,20 olarak kabul edilmiş ama, ve Yapı Kredi Bankası analiz dönemlerinde bu değere yaklaşmamıştır. Bunda, Bankaların ekonomide oluşabilecek panik ortamlarında mevduat çıkışlarına olumsuz cevap verememeyi tercih etmeleri nedeniyle, döner varlıklarının duran varlıklarından fazla olması etkindir. Ayrıca, 2001 yılında yaşanan kriz sebebiyle tüm bankalarda olduğu gibi, Yapı Kredi Bankası'nda da, kâr değil zarar oluşmuştur.

Grafik 98:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Aktif Kârlılığı Oranı

Bu oran işletmenin varlıklarının ne kadar kârlı olduğunu göstermektedir.2001 krizinin yaşandığı dönemde bankalarda kâr yerine zarar oluşmasından dolayı, sonuçlar eksi olarak bulunmuştur. Ayrıca dönen varlıklarının tutarının duran varlık tutarına kıyasla yüksek olmasından dolayı da bankalarda kârlar düşük seviyelerde seyretmektedir.

3.1.5.2. Öz Sermaye Kârlılığı Oranı

“İşletmenin kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oran; net karın, öz sermayeye bölünmesi ile elde edilir. Bu oran, işletme sahip ve sahipleri tarafından sağlanan kaynağın bir birimine düşen kar payını göstermektedir”²⁰⁰.

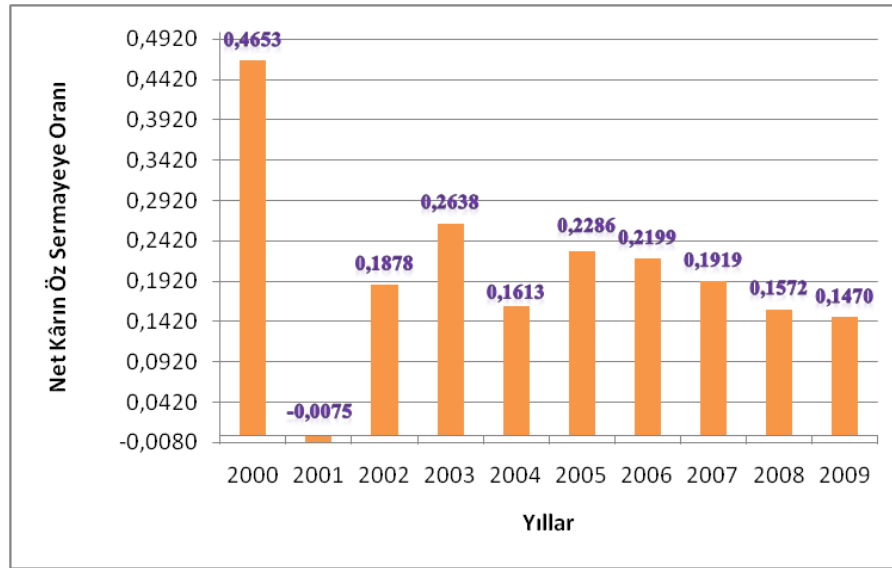
$$\text{Öz Sermaye Kârlılığı Oranı} = \text{Net Kâr} / \text{Öz Sermaye}$$

Tablo 100:2000-2009 Yılları Ak Bank’ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı

AKBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,4653	-0,0075	0,1878	0,2638	0,1613	0,2286	0,2199	0,1919	0,1572	0,147

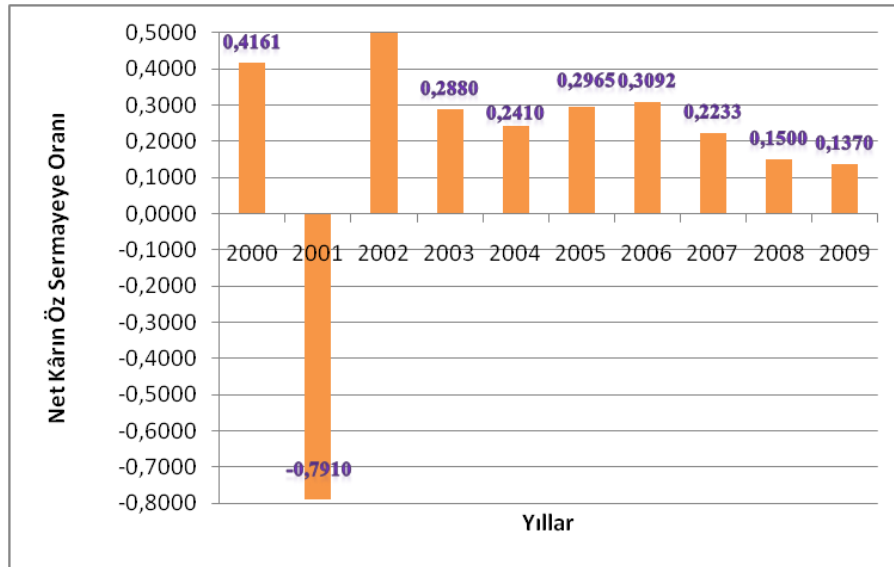
Tablo - 100’deki Ak Bank’a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-99 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank’ın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır. 2001 yılı tüm banka verileri karşılaştırıldığında, en az zarara uğrayan bankanın Ak Bank olduğu görülmektedir.

²⁰⁰ UZUN, E., “İşletme Finansmanı ve Finansal Yönetim”, Birleşik Matbaacılık, Muğla, 2008, s.93 .

Grafik 99:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 101:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

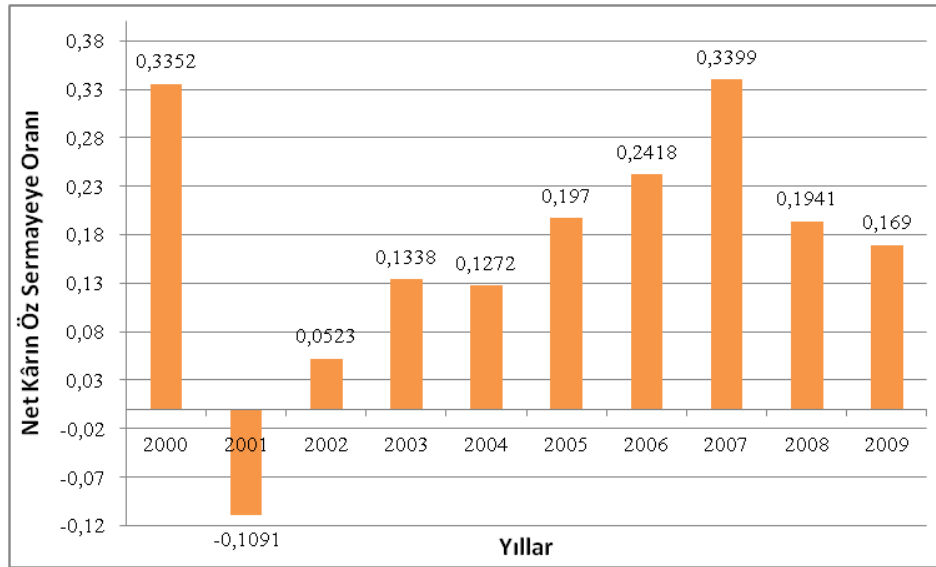
FİNANSBANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,4761	-0,791	0,6003	0,288	0,241	0,2965	0,3092	0,2233	0,15	0,137

Tablo - 101'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-100 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bank'ın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır. Diğer bankalarla karşılaştırıldığında, 2001 yılındaki kriz nedeniyle bankaların zarar etmeleri ve net kârın öz sermayeye oranının da, en düşük çıktığı üçüncü bankanın Finans Bank olduğunu analiz sonuçlarından görmekteyiz.

Grafik 100:2000-2009Yılları Finans Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 102:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

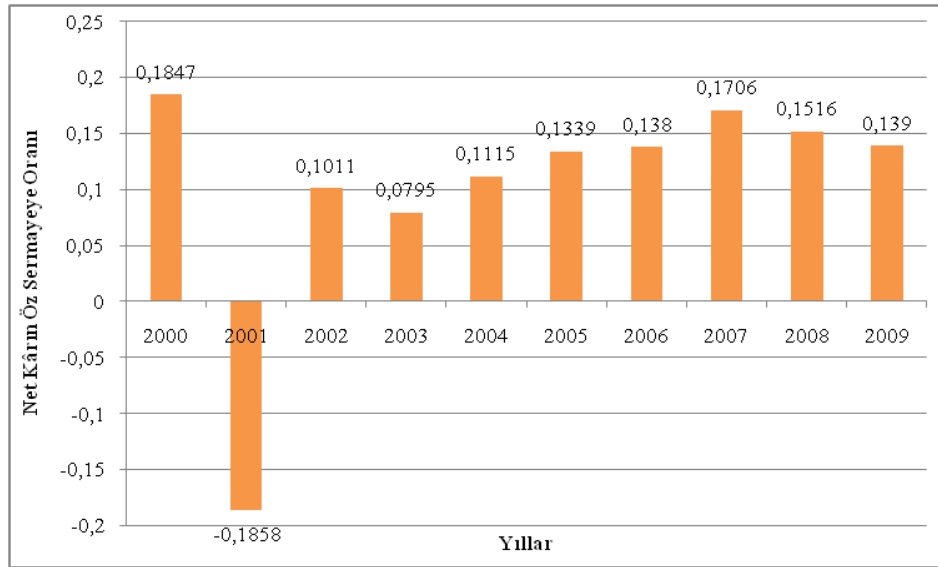
GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3352	-0,1091	0,0523	0,1338	0,1272	0,197	0,2418	0,3399	0,1941	0,169

Tablo - 102'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-101 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bank'ın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır.

Grafik 101:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 103:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

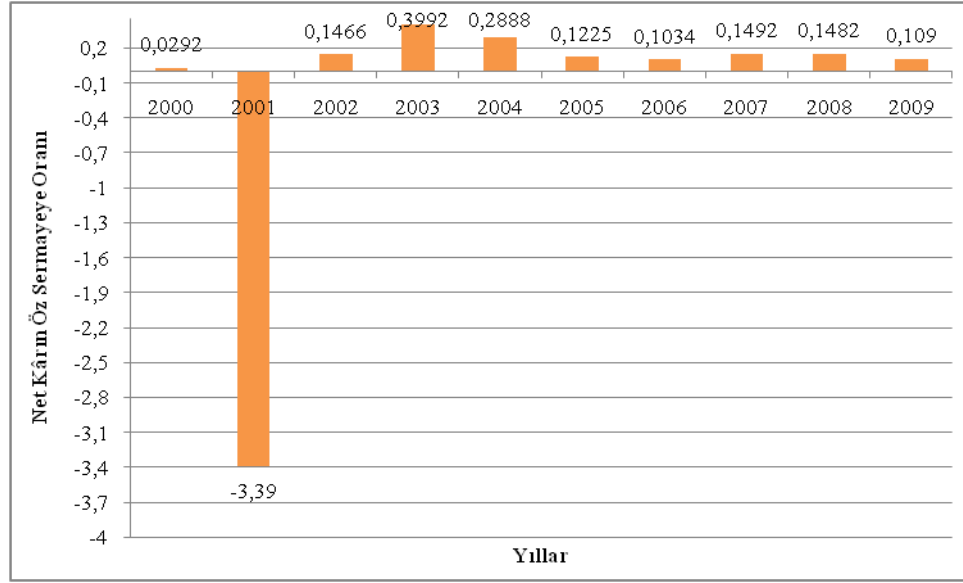
İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,1847	-0,1858	0,1011	0,0795	0,1115	0,1339	0,138	0,1706	0,1516	0,139

Tablo - 103'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-102 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. Ayrıca, bu oranın en düşük olduğu bankanın İş Bankası olduğu, yaptığımız analiz sonuçlarından görülmektedir. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır.

Grafik 102:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 104:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

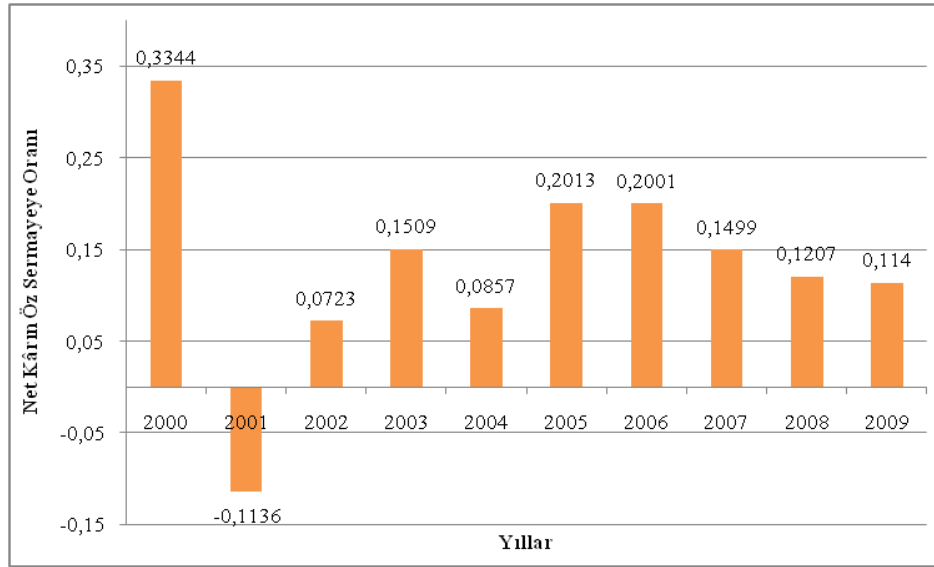
ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,0292	-3,39	0,1466	0,3992	0,2888	0,1225	0,1034	0,1492	0,1482	0,109

Tablo - 104'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-103 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır. Diğer bankalarla karşılaştırıldığında, 2001 yılındaki kriz nedeniyle bankaların zarar etmeleri ve net kârın öz sermayeye oranının da, en düşük çıktığı banka Şeker Bank'tır.

Grafik 103:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 105:2000-2009 Yılları TEB'in Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

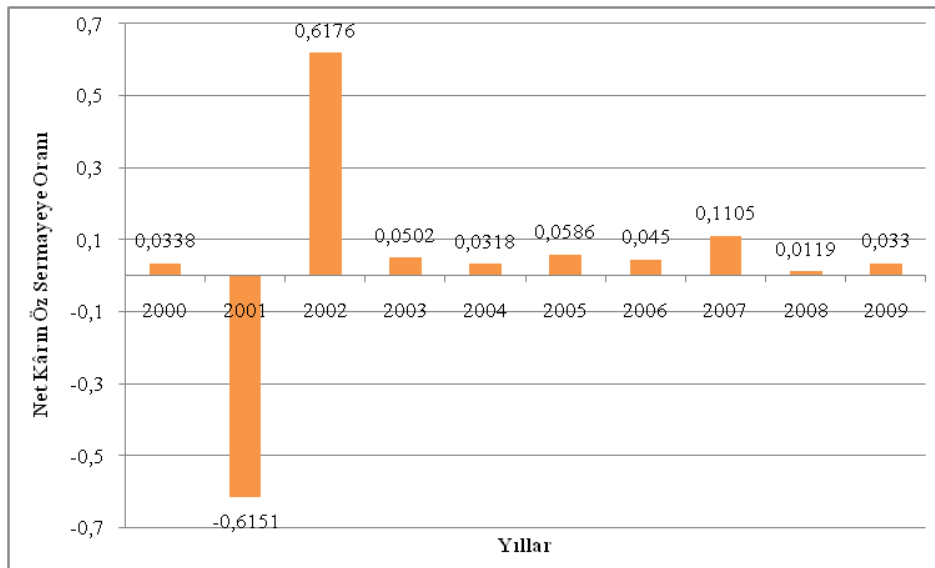
TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3344	-0,1136	0,0723	0,1509	0,0857	0,2013	0,2001	0,1499	0,1207	0,114

Tablo - 105'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-104 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır.

Grafik 104:2000-2009 Yılları TEB'in Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 106:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

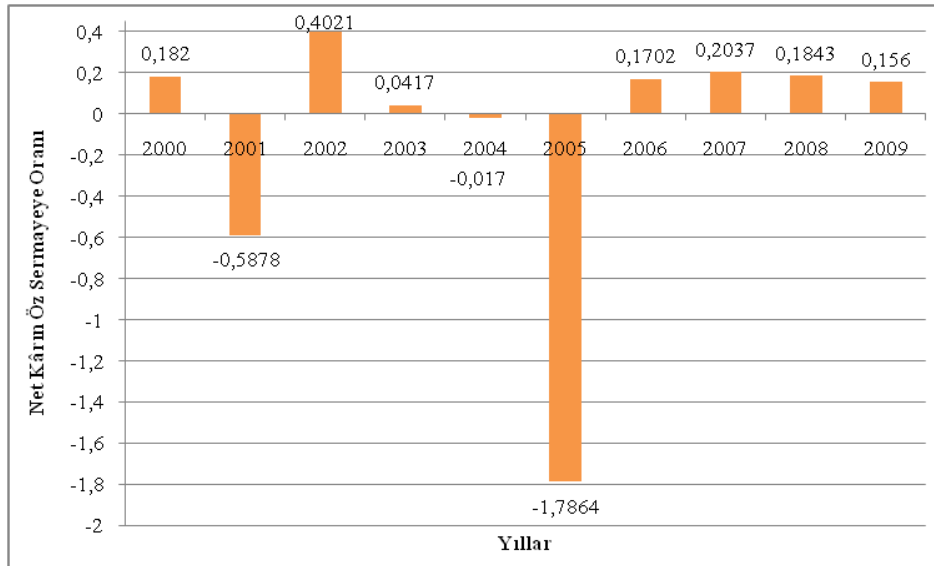
TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3338	-0,6151	0,6176	0,0502	0,0318	0,0586	0,045	0,1105	0,0119	0,033

Tablo - 106'daki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-105 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır. Net kârın öz sermayeye oranını incelediğimiz bu analizimizde, en yüksek orana sadece, Tekstil Bankası'nın 2002 yılı analiz sonuçlarında rastlamaktayız.

Grafik 105:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**Tablo 107:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı**

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,182	-0,5878	0,4021	0,0417	-0,017	-1,7864	0,1702	0,2037	0,1843	0,156

Tablo - 107'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-106 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde kendi öz sermayesinin kârlılığı derecesini gösteren oranı, yabancı kaynakların yoğun olarak kullanılması nedeniyle düşük çıkmıştır. 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle, bankalar zarar etmişler ve bu oran analizimizdeki tüm bankalarda negatif değerli olarak hesaplanmıştır. Bu oran, Yapı Kredi Bankası'nda 2005 yılında da, negatif çıkmıştır. Ayrıca, bu oranın en az olduğu ikinci bankanın Yapı Kredi Bankası olduğunu analiz sonuçlarından görmekteyiz.

Grafik 106:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Net Kârının Öz Sermayesine Oranı

Genel bir değerlendirme yaptığımızda, bankaların yabancı kaynak yoğun şekilde çalışmalarından dolayı öz sermaye kârlılığı da düşük çıkmaktadır.2001 yılında yine bankaların zarar etmiş olmasından dolayı öz sermaye karlılığı eksi olarak bulunmuştur.

3.1.5.3. Kredilerin Getirisi Oranı

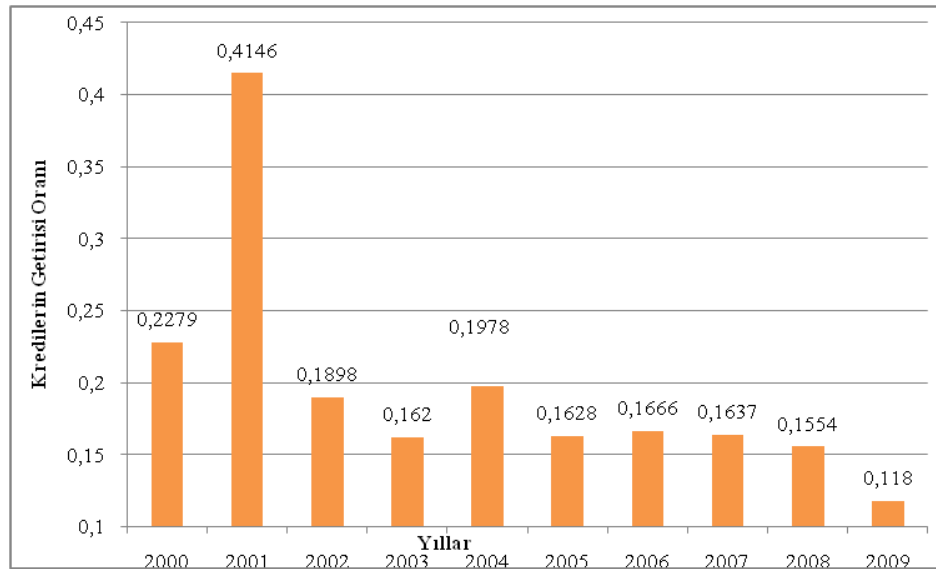
Bankaların müşterilerine kullandırdıkları kredilerden sağladıkları getirileri ölçmede kullanılan bu oran, bankaların müşterilerine vermiş oldukları kredilerden aldıkları faiz ve komisyonların kredilerin toplamına oranlamasıyla elde edilir.

Tablo 108:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

AK BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2279	0,4146	0,1898	0,162	0,1978	0,1628	0,1666	0,1637	0,1554	0,118

Tablo - 108'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-107 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitif ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Ak Bank'ın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. Ak Bank için bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 107:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

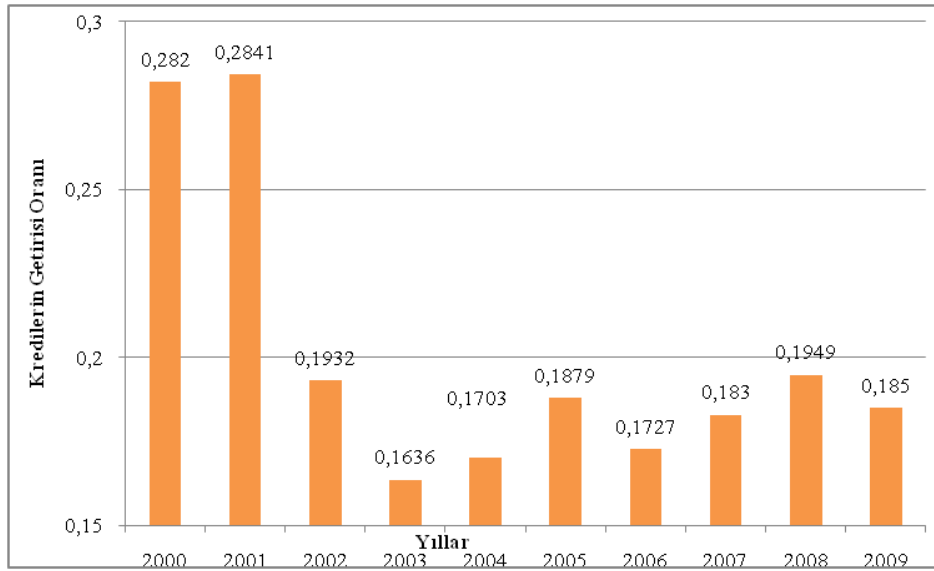
Tablo 109:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

FİNANS BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,282	0,2841	0,1932	0,1636	0,1703	0,1879	0,1727	0,183	0,1949	0,185

Tablo - 109'daki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-108 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,

Finans Bank'ın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitiftir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Finans Bank'ın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır.

Grafik 108:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

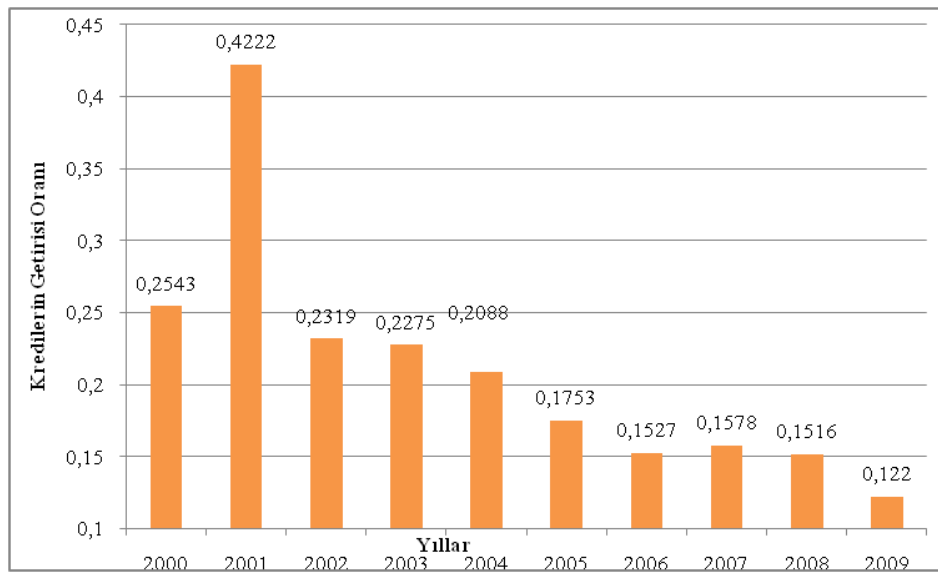
Tablo 110:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

GARANTİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2543	0,4222	0,2319	0,2275	0,2088	0,1753	0,1527	0,1578	0,1516	0,122

Tablo - 110'daki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-109 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği

kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Garanti Bankası'nın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. Garanti Bankası için bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 109:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

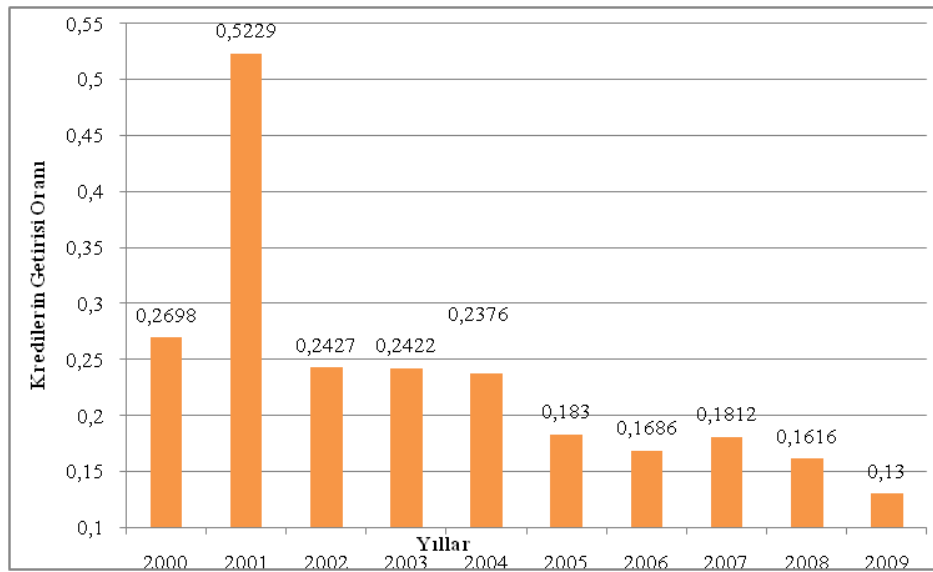
Tablo 111:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

İŞ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2698	0,5229	0,2427	0,2422	0,2376	0,183	0,1686	0,1812	0,1616	0,13

Tablo - 111'deki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-110 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve

düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, İş Bankası'nın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. İş Bankası için bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 110:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

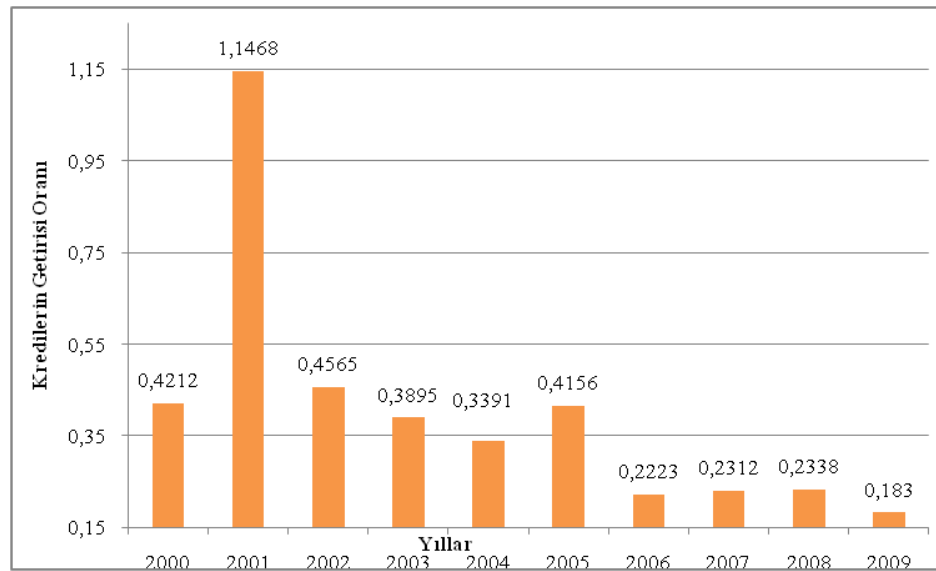
Tablo 112:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

ŞEKER BANK									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,4212	1,1468	0,4565	0,3895	0,3391	0,4156	0,2223	0,2312	0,2338	0,183

Tablo - 112'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-111 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Ayrıca, diğer bankalarla karşılaştırıldığında Şeker

Bank'ın kredilerinin getirisi oranının bir değerini aşan tek banka olduğunu, analiz sonuçlarımıza dayanarak söylememiz mümkündür. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Ak Bank'ın da kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. Şeker Bank için bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 111:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Kredilerinin Getirisi Oranı

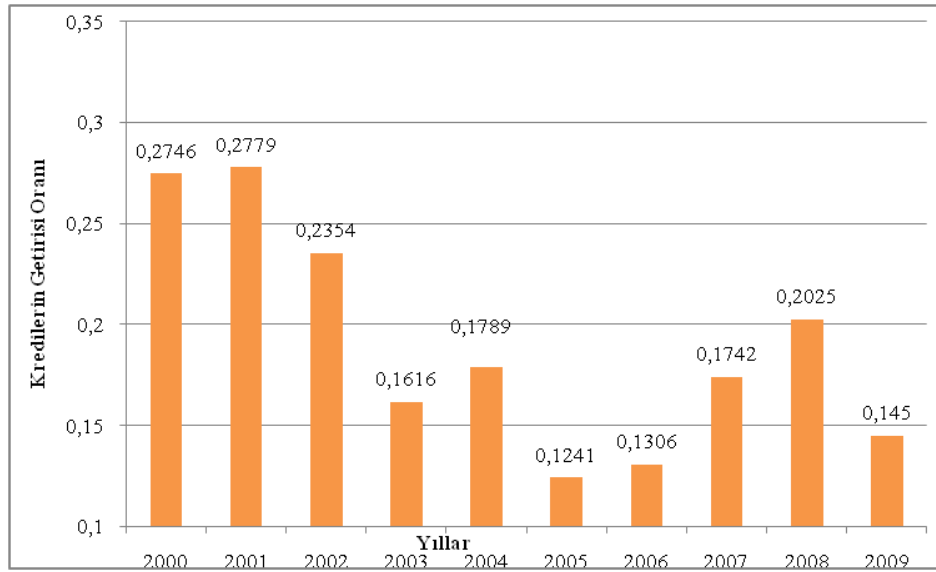
Tablo 113:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Getirisi Oranı

TEB									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,2746	0,2779	0,2354	0,1616	0,1789	0,1241	0,1306	0,1742	0,2025	0,145

Tablo - 113'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-112 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, TEB'in de, kredilerinin getirisi

oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. TEB için, bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 112:2000-2009 Yılları TEB'in Kredilerinin Getirisi Oranı

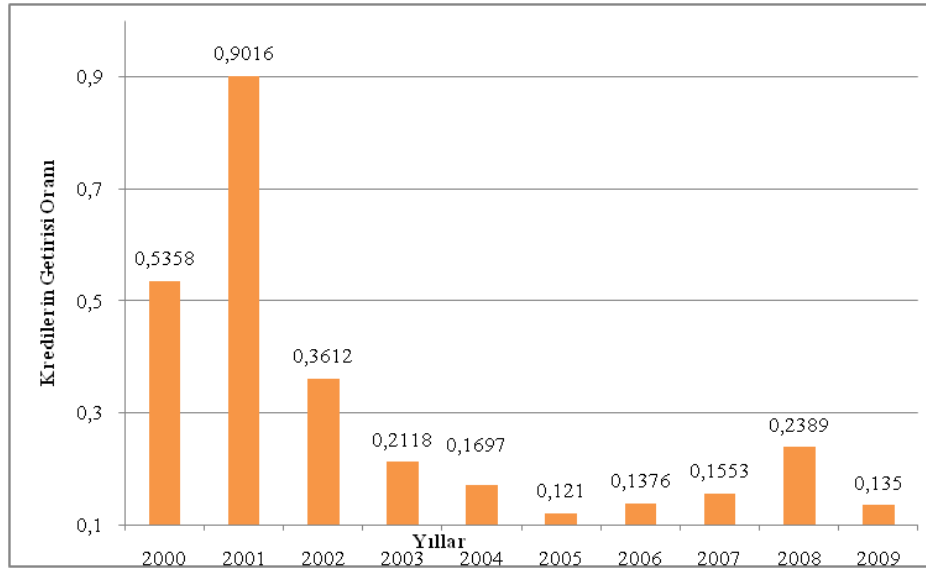
Tablo 114:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

TEKSTİL BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,5358	0,9016	0,3612	0,2118	0,1697	0,121	0,1376	0,1553	0,2389	0,135

Tablo - 114'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-113 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Tekstil Bankası'nın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış

ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını arttırmışlardır. Tekstil Bank için, bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 113:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

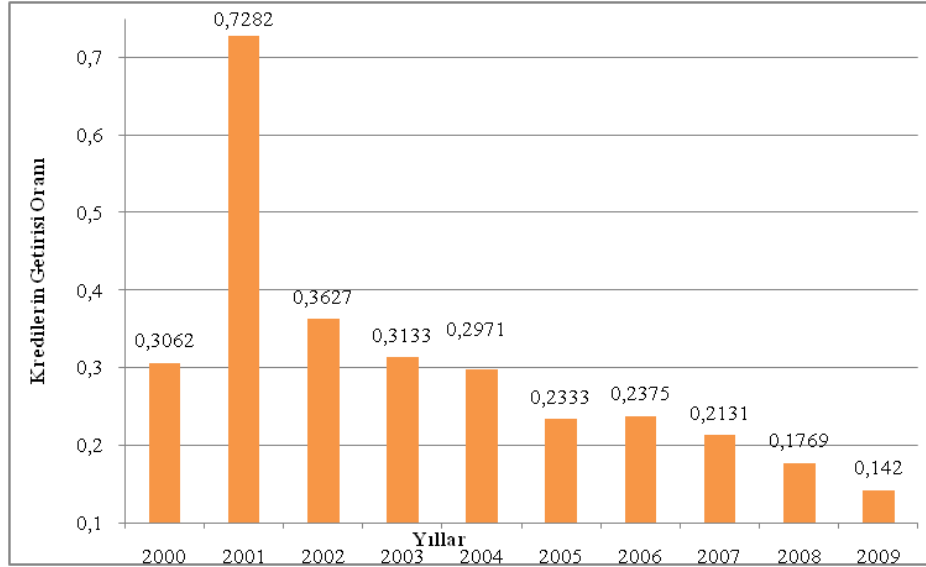
Tablo 115:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,3062	0,7282	0,3627	0,3133	0,2971	0,2333	0,2375	0,2131	0,1769	0,142

Tablo - 115'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-114 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde, bankanın müşterilerine verdiği kredilerden aldığı faiz ve komisyonların toplam krediler içerisindeki oranı hep pozitifdir ve düzenli bir grafik sergilemektedir. Diğer tüm bankalarda olduğu gibi, Yapı Kredi Bankası'nın da, kredilerinin getirisi oranının en çok olduğu dönem 2001 krizinin yaşandığı dönemdir. Yaşanan krizle birlikte, insanların likit ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi alımlarını

arttırmışlardır. Yapı Kredi Bankası için, bu oranın en az olduğu dönem, 2008 krizinin ardından piyasalardaki belirsizliğin etkisiyle, 2009 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 114:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Kredilerinin Getirisi Oranı

3.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

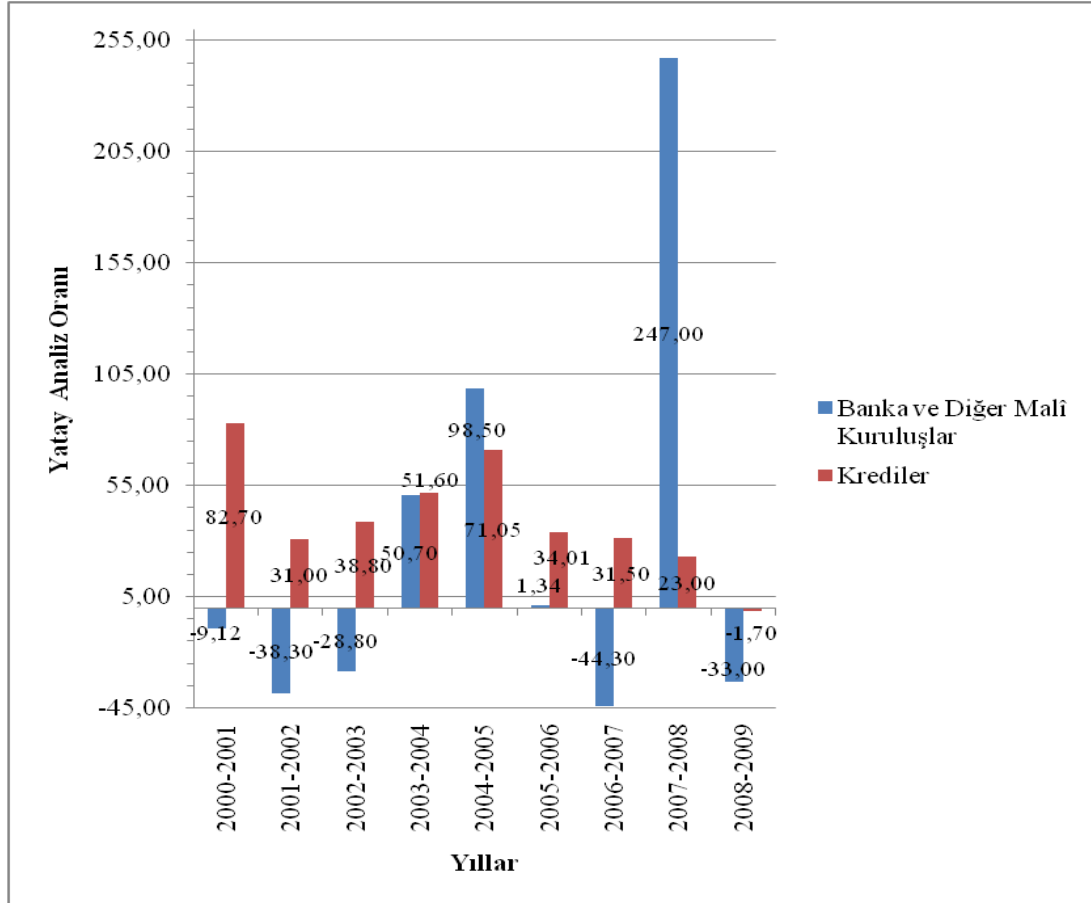
“Karşılaştırmalı tablolar analizi bir işletmenin iki veya daha fazla dönemlerine ilişkin finansal tabloların birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin incelenerek değerlendirilmesidir. Karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemi, dinamik bir analiz türü olup, bu yöntemde finansal tablolardaki kalemler ve hesap grupları yıllar itibariyle karşılaştırılmakta ve öngörülen değişiklikler incelenmektedir”²⁰¹.

²⁰¹AKDOĞAN, N. ve TENKER, N., “Finansal Tablolar Analizi Teknikleri”, Gazi yayınevi, Ankara, Kasım 2007, s.553.

Tablo 116:2000 -2009 Yılları Ak Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**(Yatay Analiz)**

AKBANK								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
-9,12	-38,3	-28,8	50,7	98,50	1,34	-44,3	247	-33
82,7	31	38,8	51,6	71,05	34,01	31,5	23	-1,70

Tablo - 116'daki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-115 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Ak Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğu gibi, Ak Bank'ta da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken krediler hesabında, artışlar görülmektedir. Bunu mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2008 yılında dünya genelinde yaşanan kriz sürecinde ise, Ak Bank'ın banka ve diğer malî kuruluşlar hesabında belirgin bir artış yaşanmıştır.

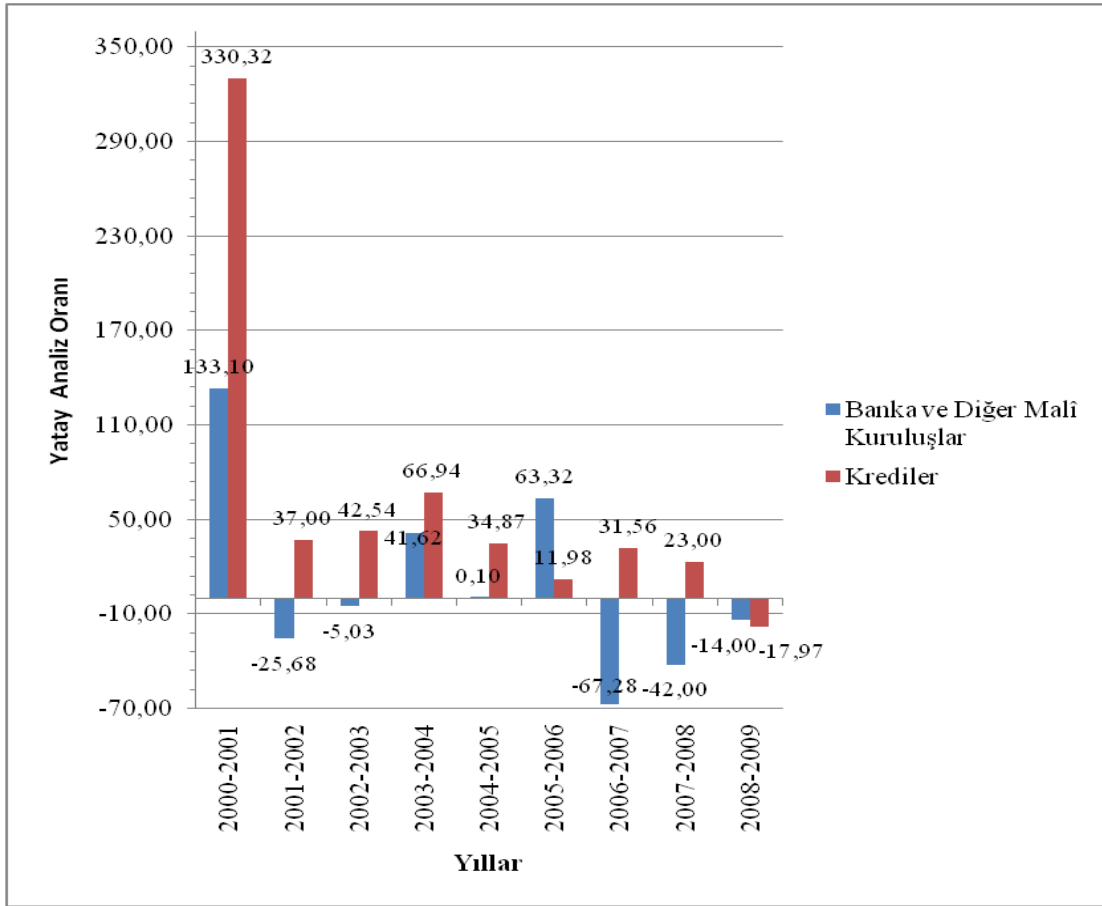
Grafik 115:2000 -2009 Yılları Ak Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**Tablo 117: 2000 -2009 Yılları Finans Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**

FİNANS BANK								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
133,10	-25,68	-5,03	41,62	0,10	63,32	-67,28	-42	-14
330,32	37	42,54	66,94	34,87	11,98	31,56	23	-17,97

Tablo - 117'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-116 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,

Finans Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Finans Bank'ta da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bunu mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2008 yılında dünya genelinde yaşanan kriz sürecinde ise, Finans Bank'ın banka ve diğer malî kuruluşlar hesabında, Ak Bank ile karşılaştırıldığında artışın değil, azalışın yaşandığını görmekteyiz.

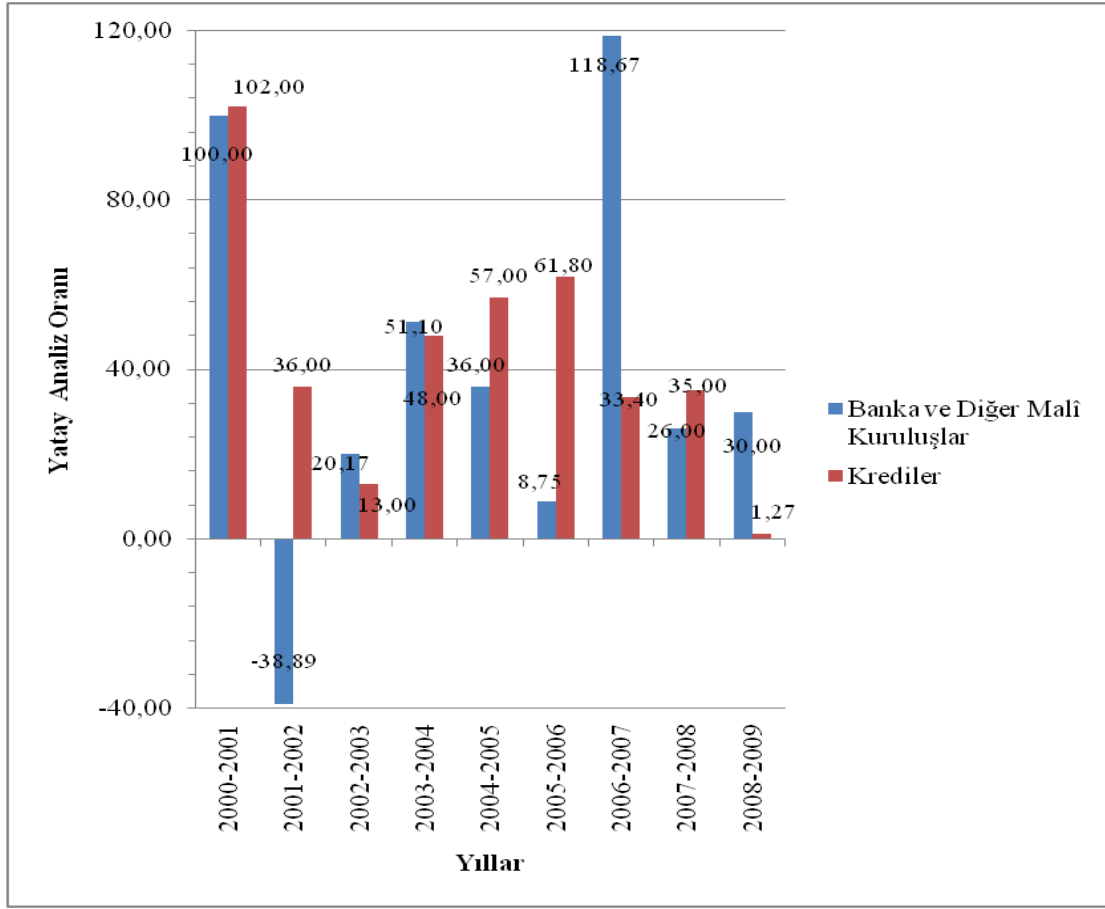
Grafik 116:2000 -2009 Yılları Finans Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

Tablo 118: 2000 -2009 Yılları Garanti Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

GARANTİ BANKASI								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
100	-38,89	20,17	51,1	36	8,75	118,67	26	30
102	36	13	48	57	61,8	33,4	35	1,27

Tablo - 118'deki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-117 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Garanti Bankası'nda da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bunu mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2008 yılında dünya genelinde yaşanan krizden önce, Garanti Bankası'nın banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarında belirgin bir artış yaşanmıştır. Bunu, mevduat sahiplerinin Garanti Bankası'na olan güvenlerinin artması ve ekonomideki belirsizliğin ortadan kalkmasıyla ilişkilendirmemiz mümkündür.

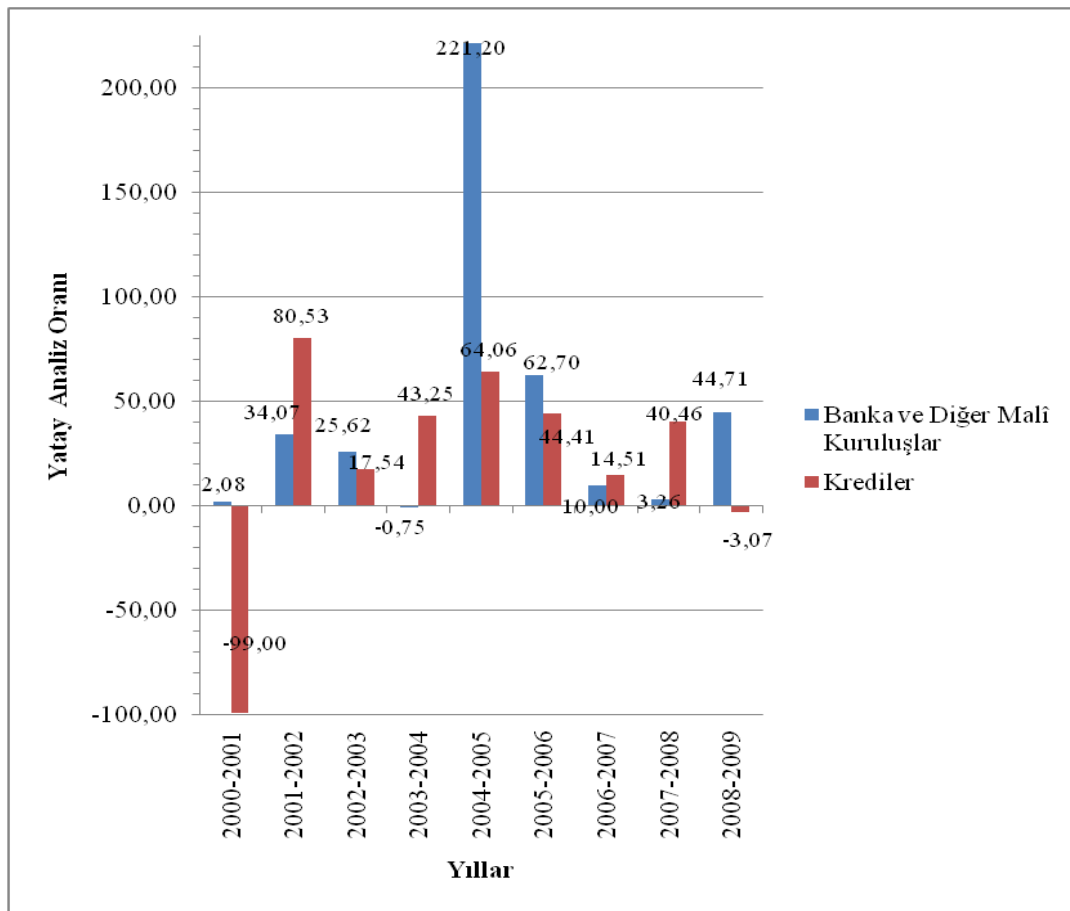
Grafik 117:2000 -2009 Yılları Garanti Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**Tablo 119:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**

İŞ BANKASI								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
-9,07	-38,82	-85,47	1,12	-14,94	53,46	-28,26	-64,38	55,8
-9,41	106,44	44,04	7,356	-12,37	74,61	78,16	30,64	-4,38

Tablo - 119'daki İş Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-118 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında

bankaların çoğunda olduğunun gibi, Garanti Bankası'nda da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bunu mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2004-2005 yıllarında, mevduat sahiplerinin ellerindeki paralarını bankalara yatırmaya başlamaları neticesinde banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarında diğer yıllara kıyasla büyük artış yaşanmıştır.

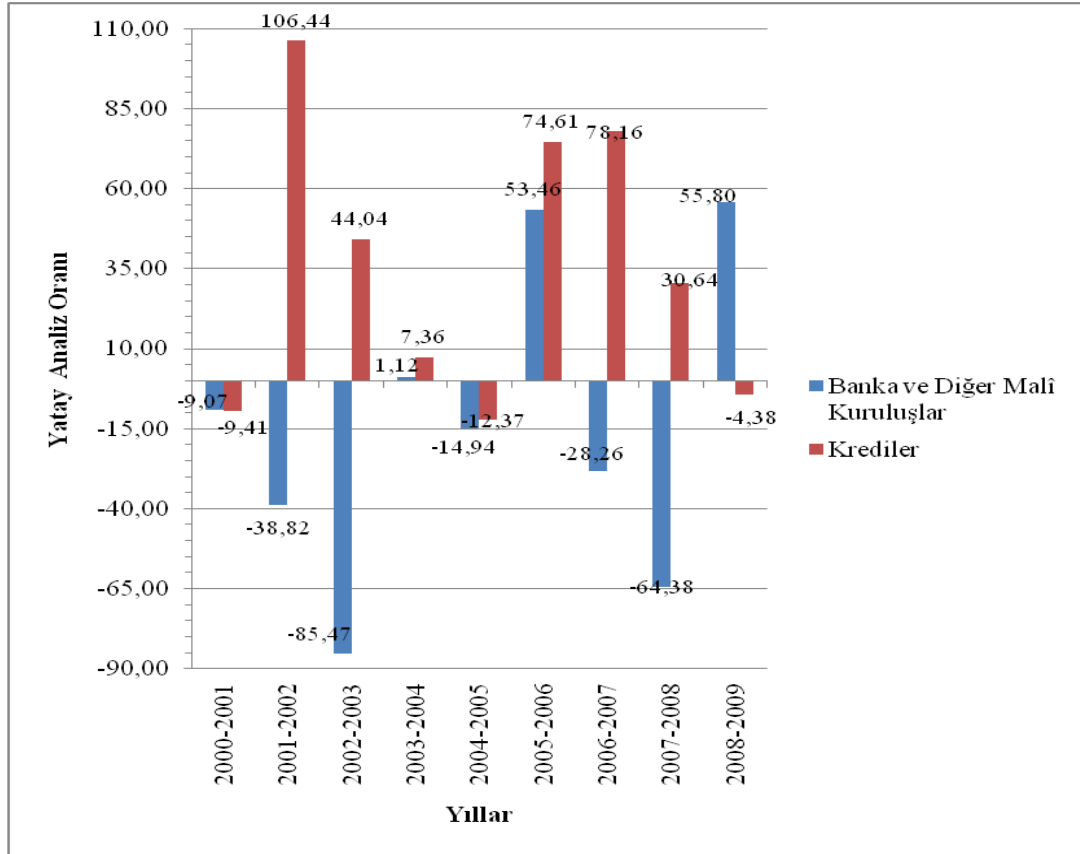
Grafik 118:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolarda Analizi

Tablo 120:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

ŞEKER BANK								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
-9,07	-38,82	-85,47	1,12	-14,94	53,46	-28,26	-64,38	55,8
-9,41	106,44	44,04	7,356	-12,37	74,61	78,16	30,64	-4,38

Tablo - 120'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-119 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Şeker Bank'ta da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bu durum 2002-2003 yıllarında da, meydana gelmiştir. Bu durumu, mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2008 yılında dünya genelinde yaşanan krizden, Şeker Bank'ın olumsuz etkilendiğini, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarındaki belirgin azalışlardan yaşanması nedeniyle söyleyebilmemiz mümkündür.

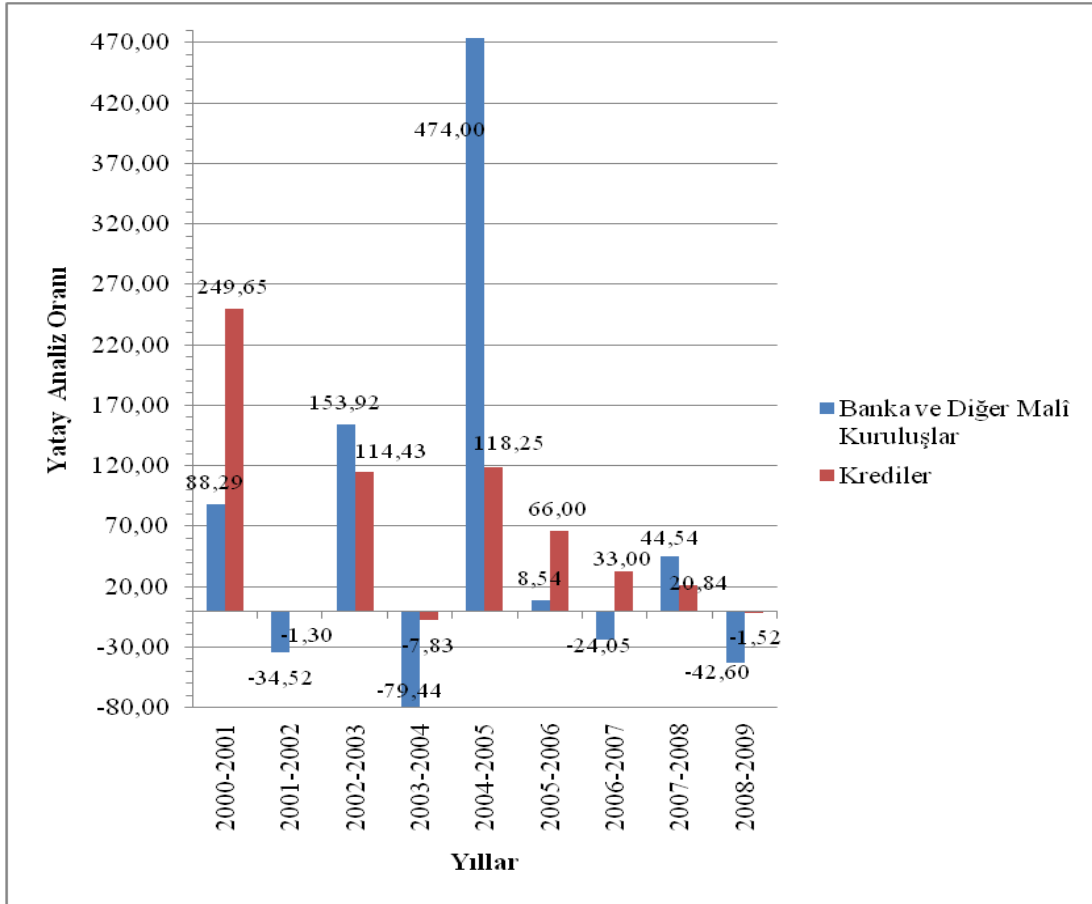
Grafik 119:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**Tablo 121:2000-2009 Yılları TEB'in Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**

TEB								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
88,29	-34,52	153,92	-79,44	474	8,54	-24,05	44,54	-42,6
249,65	-1,3	114,43	-7,83	118,25	66	33	20,84	-1,52

Tablo - 121'deki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-120 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler

hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Şeker Bank'ta da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bu durum 2002-2003 yıllarında da, meydana gelmiştir. Bu durumu, mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2008 yılında dünya genelinde yaşanan krizden, Şeker Bank'ın olumsuz etkilendiğini, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarındaki belirgin azalışlardan yaşanması nedeniyle söyleyebilmemiz mümkündür.

Grafik 120:2000-2009 Yılları TEB'in Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

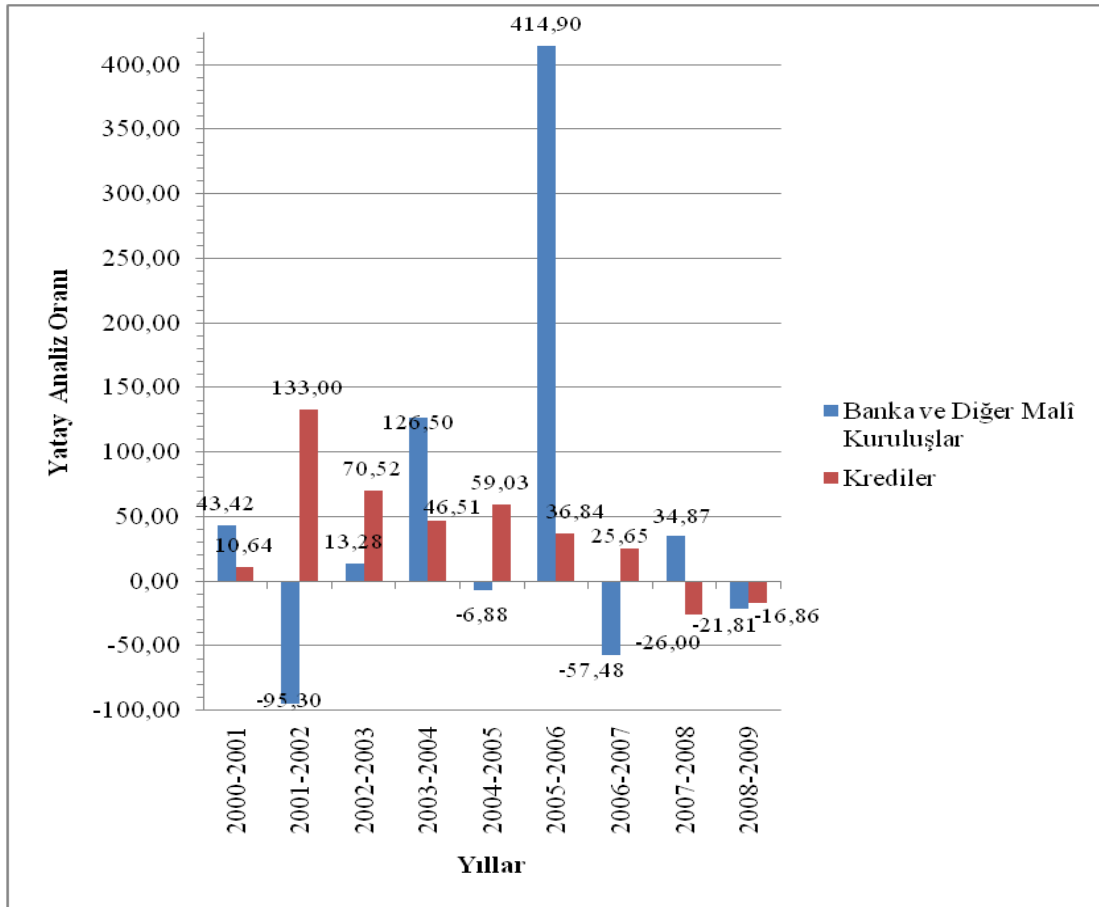

Tablo 122:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

TEKSTİL BANKASI								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
43,42	-95,3	13,28	126,5	-6,88	414,90	-57,48	34,87	-21,81
10,64	133	70,52	46,51	59,03	36,84	25,65	-26	-16,86

Tablo - 122'deki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-121 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Tekstil Bankası'nda da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bu durum 2006-2007 yıllarında da, meydana gelmiştir. Bu durumu, mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2005-2006 yıllarında ise, mevduat sahiplerinin Tekstil Bankası'na olan güvenlerinin artması ve ekonomideki belirsizliğin giderilmesi nedenleriyle, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarında belirgin bir artış yaşanmıştır.

Grafik 121:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

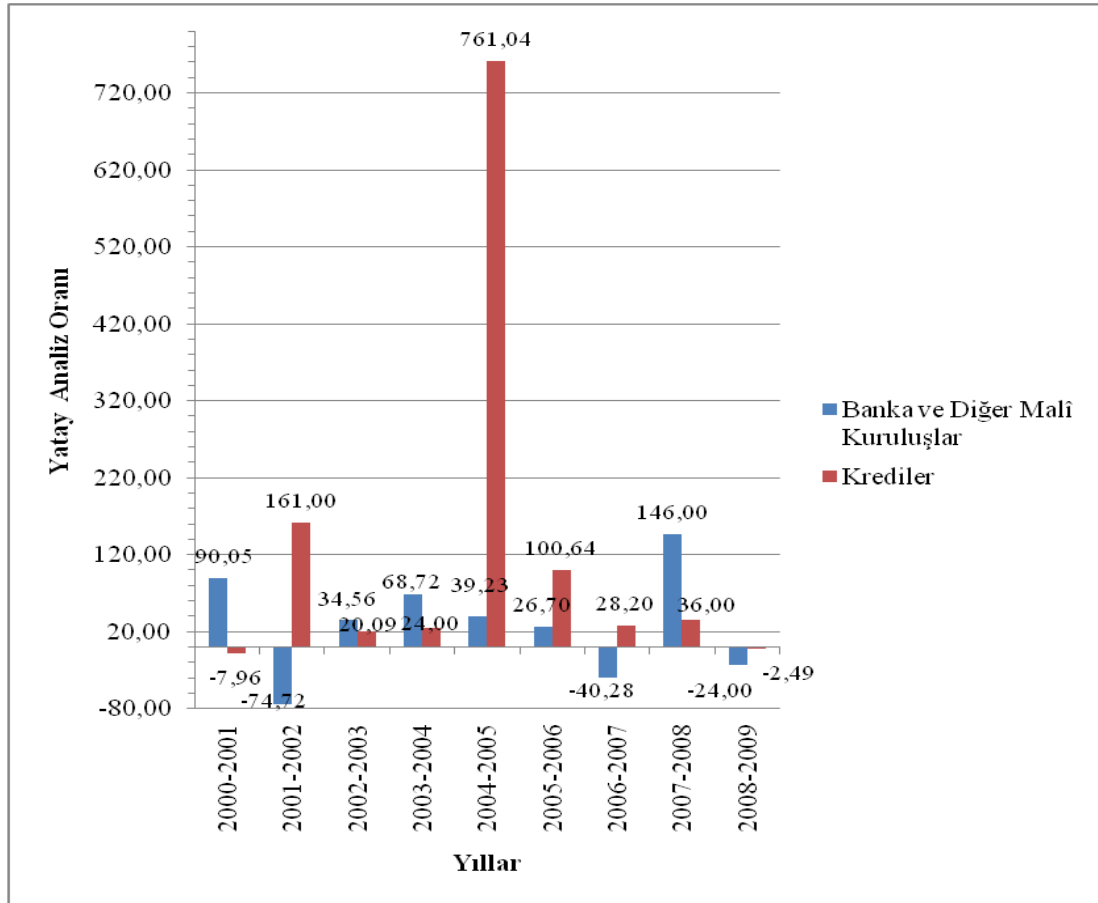
Tablo 123:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

YAPI KREDİ BANKASI								
2000/	2001/	2002/	2003/	2004/	2005/	2006/	2007/	2008/
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
90,05	-74,72	34,56	68,72	39,23	26,7	-40,28	146	-24
-7,96	161	20,09	24	761,04	100,64	28,2	36	-2,49

Tablo - 123'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-122 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar

hesapları ile krediler hesapları düzenli bir grafik çizememiştir. 2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda olduğunun gibi, Yapı Kredi Bankası'nda da, banka ve malî kuruluşlar hesaplarında azalışlar görülürken, krediler hesabında artışlar görülmektedir. Bu durum 2004-2005 yıllarında da, meydana gelmiştir. Bu durumu, mevduat sahiplerinin paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan vazgeçip, bankalardan kredi almaya ağırlık vermeleriyle açıklamamız mümkündür. 2007-2008 yıllarında ise, mevduat sahiplerinin Yapı Kredi Bankası'na olan güvenlerinin artması ve ekonomideki belirsizliğin giderilmesi nedenleriyle, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarında belirgin bir artış yaşanmıştır.

Grafik 122:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

Çalışmamızın bu kısmında, incelemeye aldığımız bankaların bilançolarındaki hesaplar içerisinde en büyük tutarlara sahip olanlarını (ilk satırda yer alan banka ve diğer mali kuruluşlar ile ikinci satırda yer alan krediler bilanço kalemlerini) analize

tabi tuttuk. Bu analizde görüldüğü üzere bankalarda mevduatlar ve krediler düzenli bir seyir izlememiştir. Bazı dönemlerde yüksek sığrayışlar görülürken bazı dönemlerde azalışlar görülmektedir.2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda mevduatlarda azalışlar görülürken; kredilerde artışlar görülmektedir. Çünkü, mevduat sahipleri paralarını krizden korkmaları nedeniyle bankalara yatırmaktan çekinmişler fakat, krizden etkilenmeleri sebebiyle kredilere ağırlık verilmiştir. Kriz döneminde TEB, Garanti ve Finans Bank hem mevduat toplamada hem de kredi vermede diğer bankaların aksine büyük artışlar göstermişler fakat yine de, krizin yarattığı olumsuz etkiden dolayı kâr elde edememişlerdir.2008-2009 dönemine bakıldığında kredilerdeki en büyük artış Garanti Bankasında mevduatlardaki en büyük artış da Şeker Bank'ta görülmektedir. Diğer bankaların verilerine bakıldığında kredilerde bu dönemde azalışlar meydana gelmiştir.

3.3.Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz)

“Yüzde yöntemi analizi ile finansal tablolarda bulunan her bir finansal tablo kaleminin bulunduğu grup toplamı içindeki yüzde payı ile finansal tablo toplamı içindeki yüzde payı hesaplanarak her bir kalemin genel toplam içindeki veya grup içindeki oransal büyüklüğü belirlenir”²⁰².

Tablo 124:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

(Dikey Analiz)

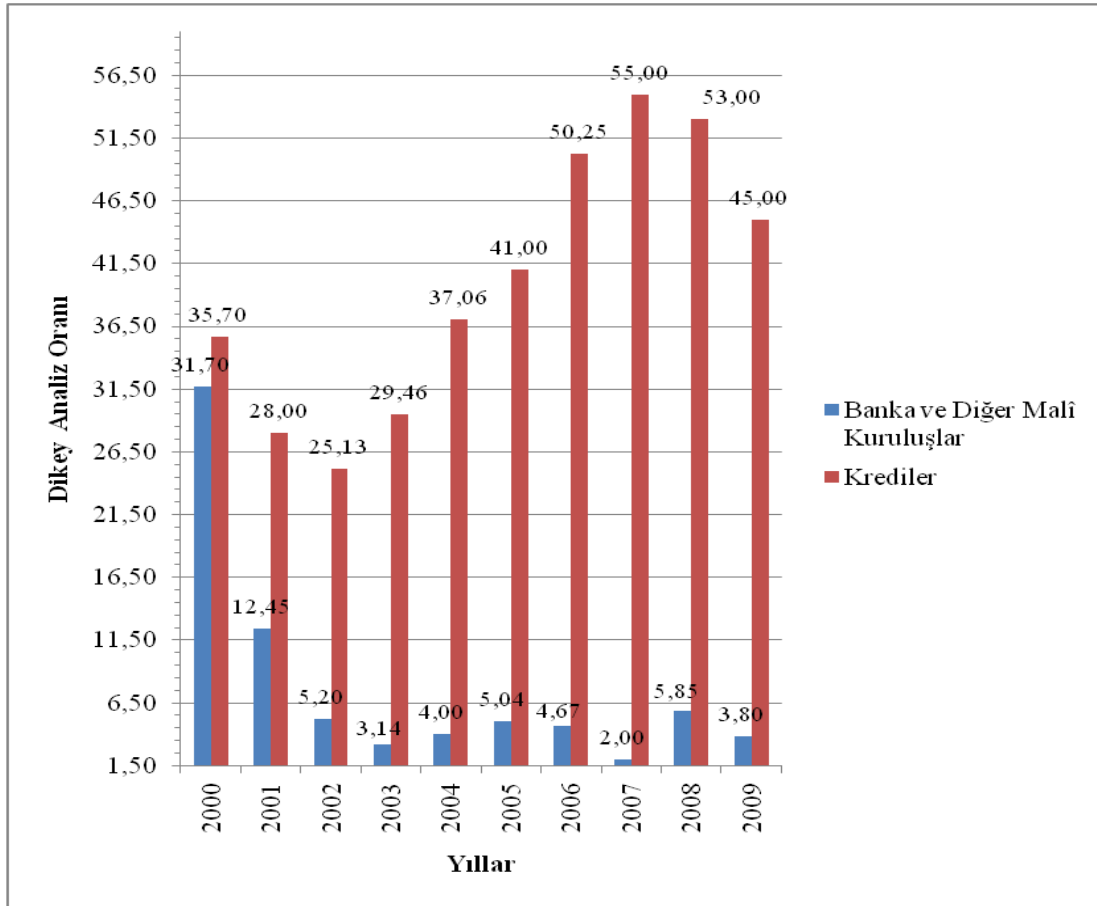
AK BANK									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
31,7	12,45	5,2	3,14	4	5,04	4,67	2	5,85	3,8
35,7	28	25,13	29,46	37,06	41	50,25	55	53	45

Tablo - 124'deki Ak Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-123 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki,Ak

²⁰²UZUN, E., “İşletme Finansmanı ve Finansal Yönetim”, Birleşik Matbaacılık, Muğla, 2008, s.116.

Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. 2002 yılıyla birlikte bankanın krediler hesabı sürekli artmış ve 2008 yılıyla birlikte tekrar düşüşe geçerek 45 seviyesine gerilemiştir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve hem kredilerde hem de mevduatlarda genel toplam içerisinde bankaların genelinde düşüş meydana gelmiş ama, bu iki yıl içerisinde krediler hesabı banka ve diğer malî kuruluşlar hesabından hep fazla olmuştur. Ak Bank'ın en fazla kredi verdiği dönem, küresel krizin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı 2007 yılıdır.

Grafik 123:2000-2009 Yılları Ak Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

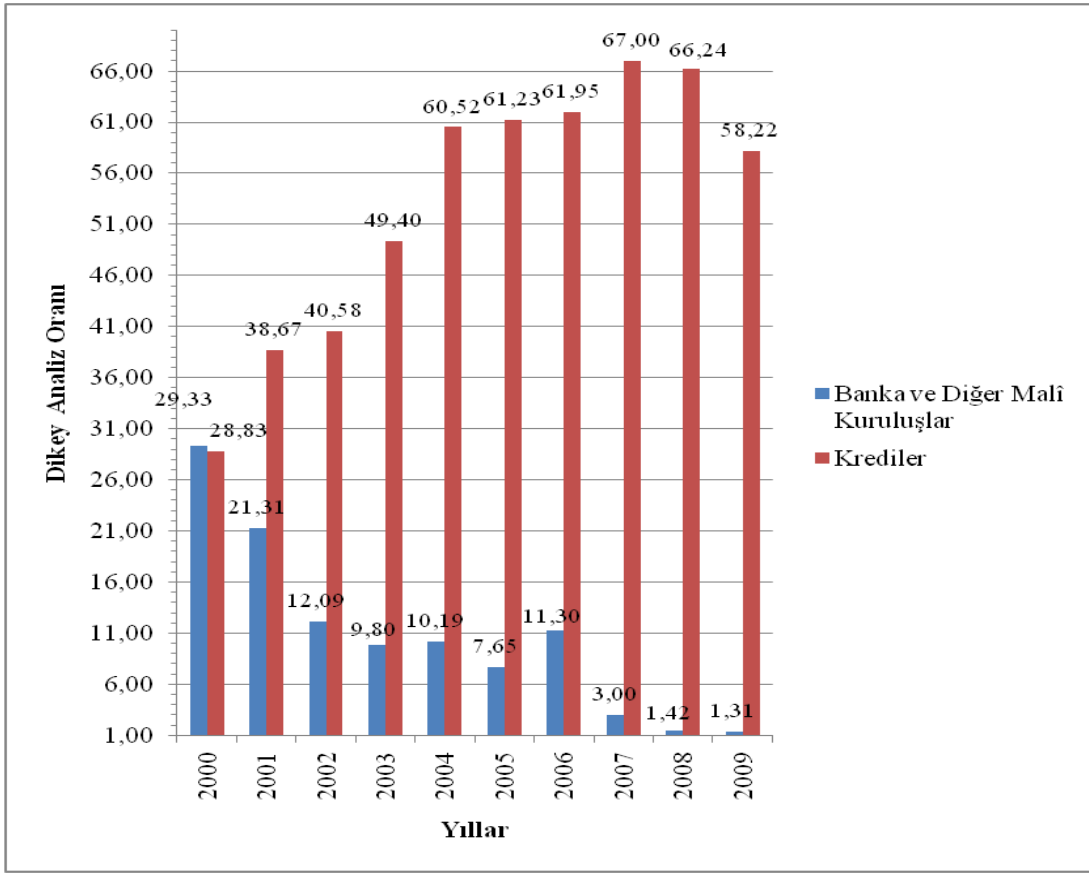

Tablo 125:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

FİNANS BANK									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
29,33	21,31	12,09	9,8	10,19	7,65	11,3	3	1,42	1,31
28,83	38,67	40,58	49,4	60,52	61,23	61,95	67	66,24	58,22

Tablo - 125'deki Finans Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-124 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Finans Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. 2002 yılıyla birlikte bankanın krediler hesabı sürekli artmış ve 2009 yılıyla birlikte tekrar düşüşe geçerek 58 seviyesine gerilemiştir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında, 2000 yılında banka ve diğer malî kuruluşların kredilerden daha fazla olduğu, 2001 yılında ise, durumun tam tersi olduğunu görmekteyiz. Finans Bank'tan en fazla kredi talebi, küresel krizin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı ve krizin yaşandığı dönemlerinde gerçekleşmiştir.

Grafik 124:2000-2009 Yılları Finans Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

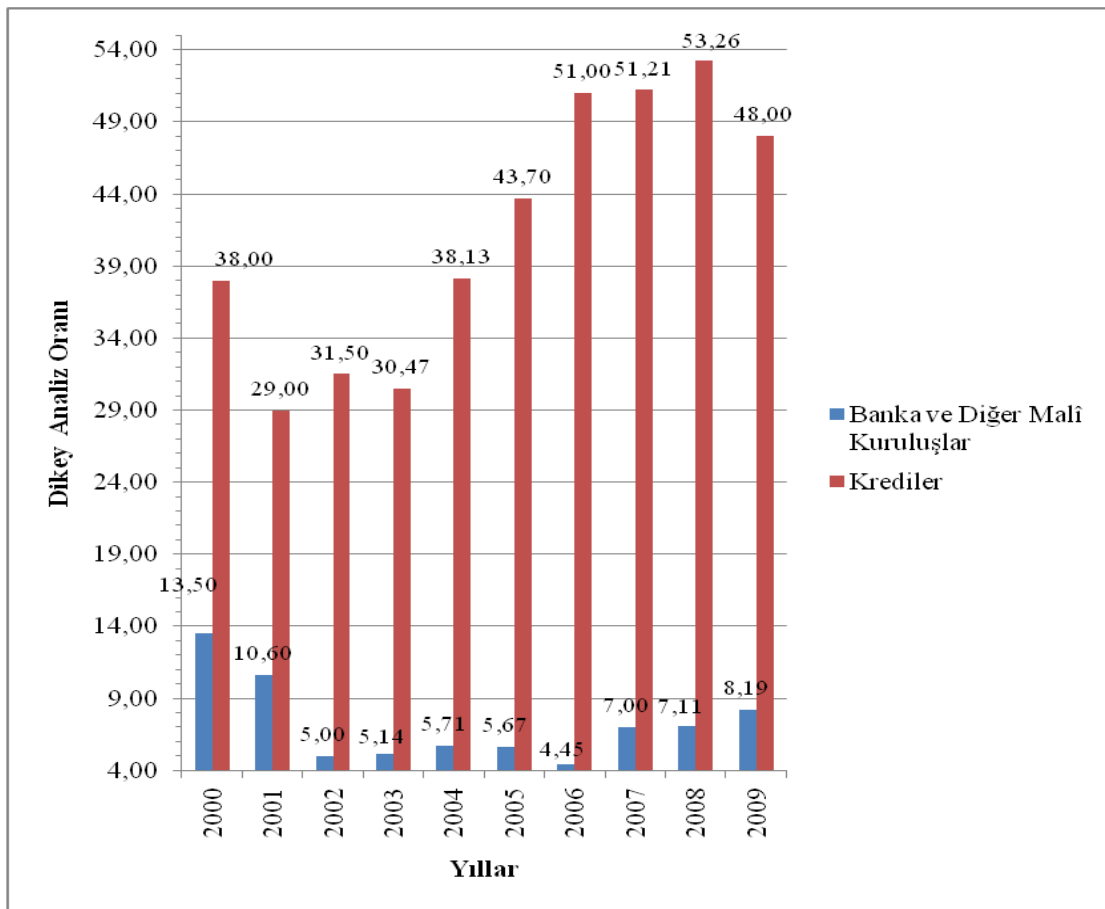
Tablo 126:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

GARANTİ BANK									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
13,5	10,16	5	5,14	5,71	5,67	4,45	7,3	7,11	8,19
38	29	31,3	30,47	38,13	43,7	51	51,21	53,26	48

Tablo - 126'daki Garanti Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-125 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Garanti Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. 2003 yılıyla birlikte bankanın krediler hesabı sürekli artmış ve 2009 yılıyla

birlikte tekrar düşüşe geçerek 48 seviyesine gerilemiştir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında, her iki yılda da, krediler hesabının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, insanların likit sıkıntısında olduklarını ve bu ihtiyaçlarını giderebilmek için bankalardan kredi talep etmelerine neden olmuştur.

Grafik 125:2000-2009 Yılları Garanti Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

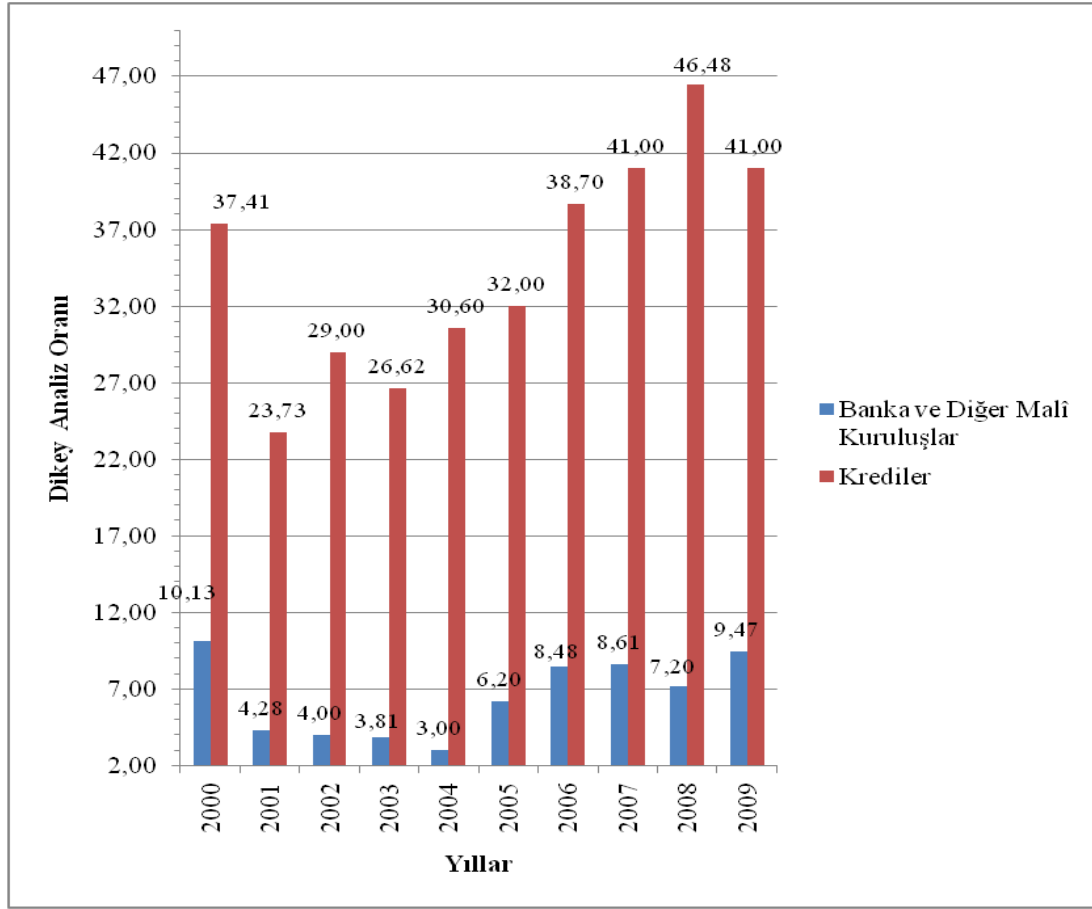

Tablo 127:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

İŞ BANKASI									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
10,13	4,28	4	3,81	3	6,2	8,48	8,61	7,2	9,47
37,41	23,73	29	26,62	30,6	32	38,7	41	46,48	41

Tablo - 127'deki İş Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-126 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, İş Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. Analize konu olan dönem boyunca krediler hesabı, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarına kıyasla hep fazla çıkmıştır. 2004 yılıyla birlikte bankanın krediler hesabı sürekli artmış ve 2009 yılıyla birlikte tekrar düşüşe geçerek 41 seviyesine gerilemiştir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında, 2000 yılında banka ve diğer malî kuruluşların kredilerden daha fazla olduğu, 2001 yılında ise, durumun tam tersi olduğunu görmekteyiz. Finans Bank'tan en fazla kredi talebi, küresel krizin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı ve krizin yaşandığı dönemlerinde gerçekleşmiştir.

Grafik 126:2000-2009 Yılları İş Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

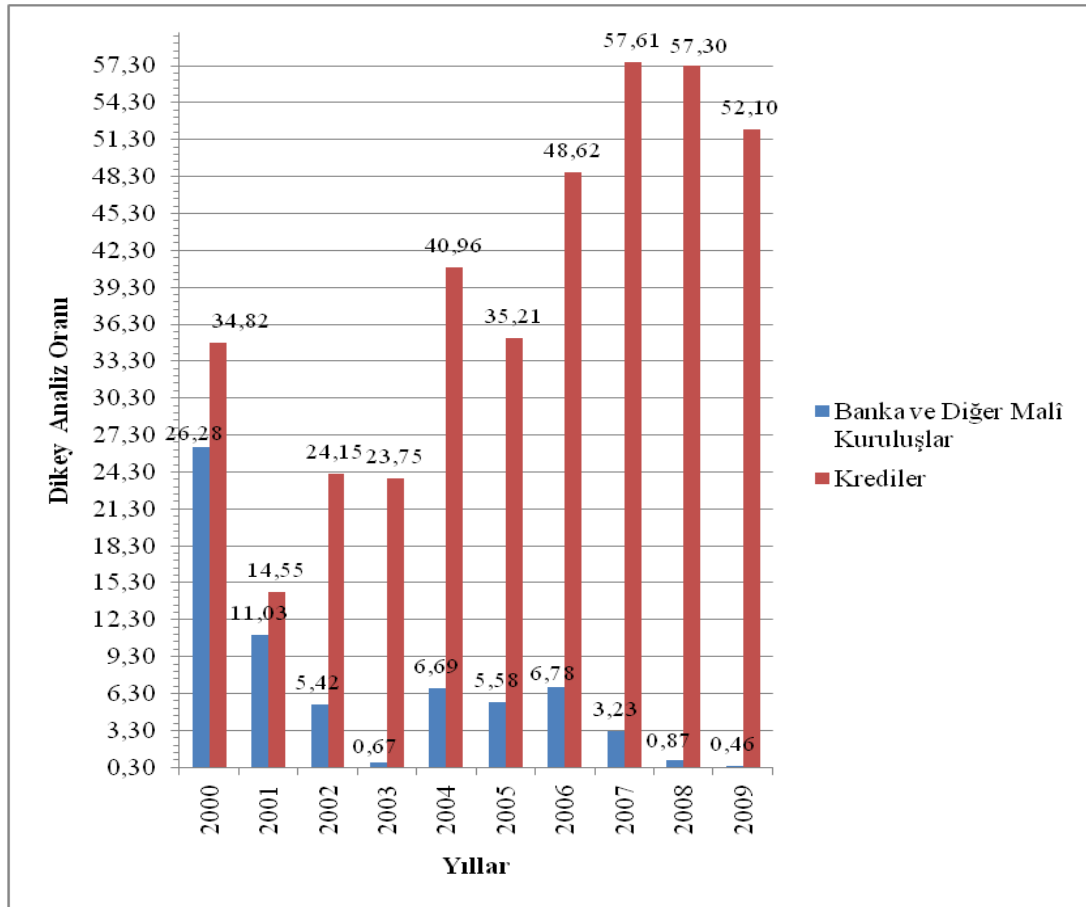
Tablo 128:2000-2009 Yılları Şeker Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

ŞEKER BANK									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
26,28	11,03	5,42	0,67	6,69	5,58	6,78	3,23	0,87	0,46
34,82	14,55	24,15	23,75	40,96	35,21	48,62	57,61	57,3	52,1

Tablo - 128'deki Şeker Bank'a ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-127 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Şeker Bank'ın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. Analize konu olan dönem boyunca krediler hesabı, banka ve diğer malî kuruluşlar

hesaplarına kıyasla hep fazla çıkmıştır. 2002 ile 2001 yılları karşılaştırıldığında, 2000 yılında bankalar ve diğer malî kuruluşlar hesabının 2001 yılından daha fazla olduğunu görmekteyiz. Ayrıca, krediler hesabının 2000 ve 2001 yıllarındaki karşılaştırması yapıldığında, bu karşılaştırmada da, 2001 yılındaki oranın daha fazla olduğunu görmemiz mümkündür. 2004 yılıyla birlikte bankanın krediler hesabı sürekli artmış ve 2009 yılıyla birlikte tekrar düşüşe geçerek 41 seviyesine gerilemiştir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında, 2000 yılında banka ve diğer malî kuruluşların kredilerden daha fazla olduğu, 2001 yılında ise, durumun tam tersi olduğunu görmekteyiz. Finans Bank'tan en fazla kredi talebi, küresel krizin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı ve krizin yaşandığı dönemlerinde gerçekleşmiştir.

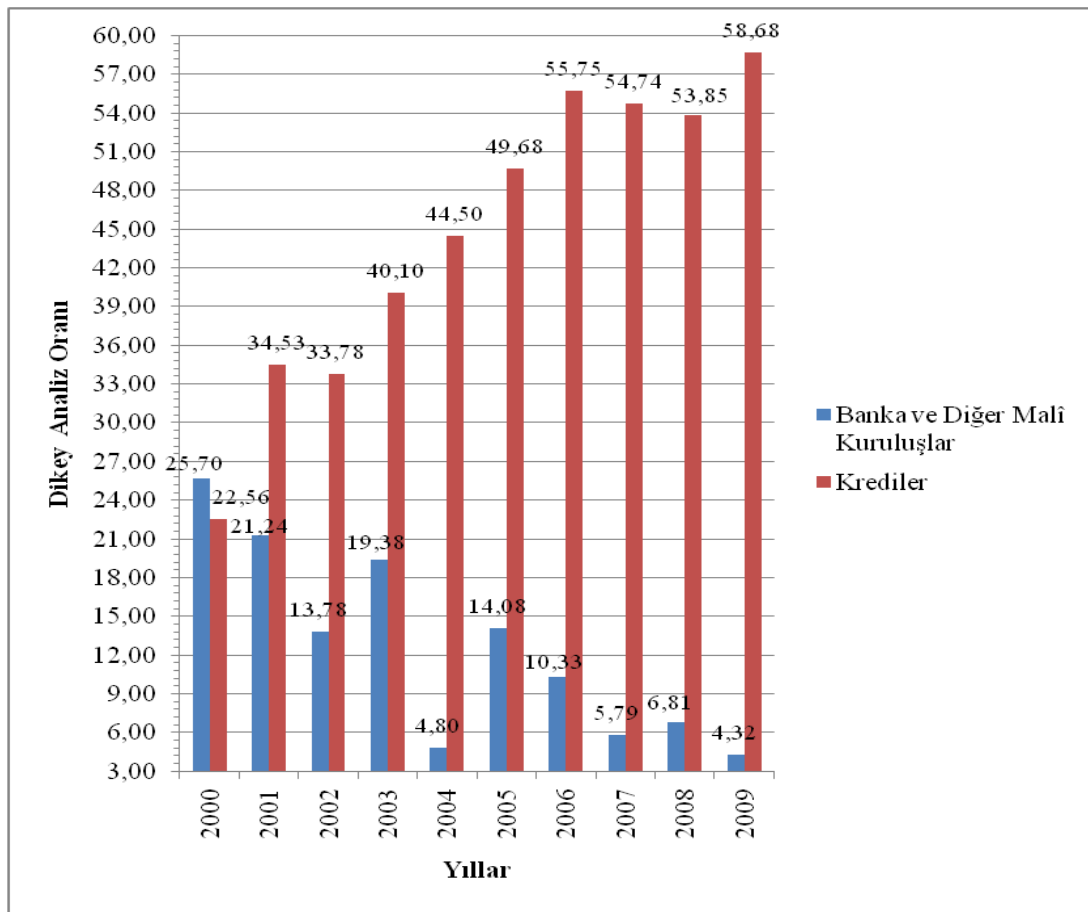
Grafik 127:2000 -2009 Yılları Şeker Bank'ın Yüzde Yöntemiyle Analizi

Tablo 129:2000-2009 Yılları TEB'in Yüzde Yöntemiyle Analizi

TEB									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
25,7	21,24	13,78	19,38	4,8	14,08	10,33	5,79	6,81	4,32
22,56	34,53	33,78	40,1	44,5	49,68	55,75	54,74	53,85	58,68

Tablo - 129'daki TEB'e ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-128 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, TEB'in analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. Analize konu olan dönem boyunca krediler hesabı, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarına kıyasla hep fazla çıkmıştır. 2000 ile 2001 yılları karşılaştırıldığında, 2000 yılında bankalar ve diğer malî kuruluşlar hesabının kredilerden daha fazla çıktığı, 2001 yılında ise, durumun tam tersi hâl aldığı analiz sonuçlarından görülebilmektedir. 2001 yılıyla birlikte, krediler hesabında artışlar gözlemlenmiş ve bu artışlar yerini 2008 yılında azalışa bırakmıştır. 2008 küresel krizin ardından, 2009 yılıyla birlikte kredilerin artışı tekrar gündeme gelmiştir.

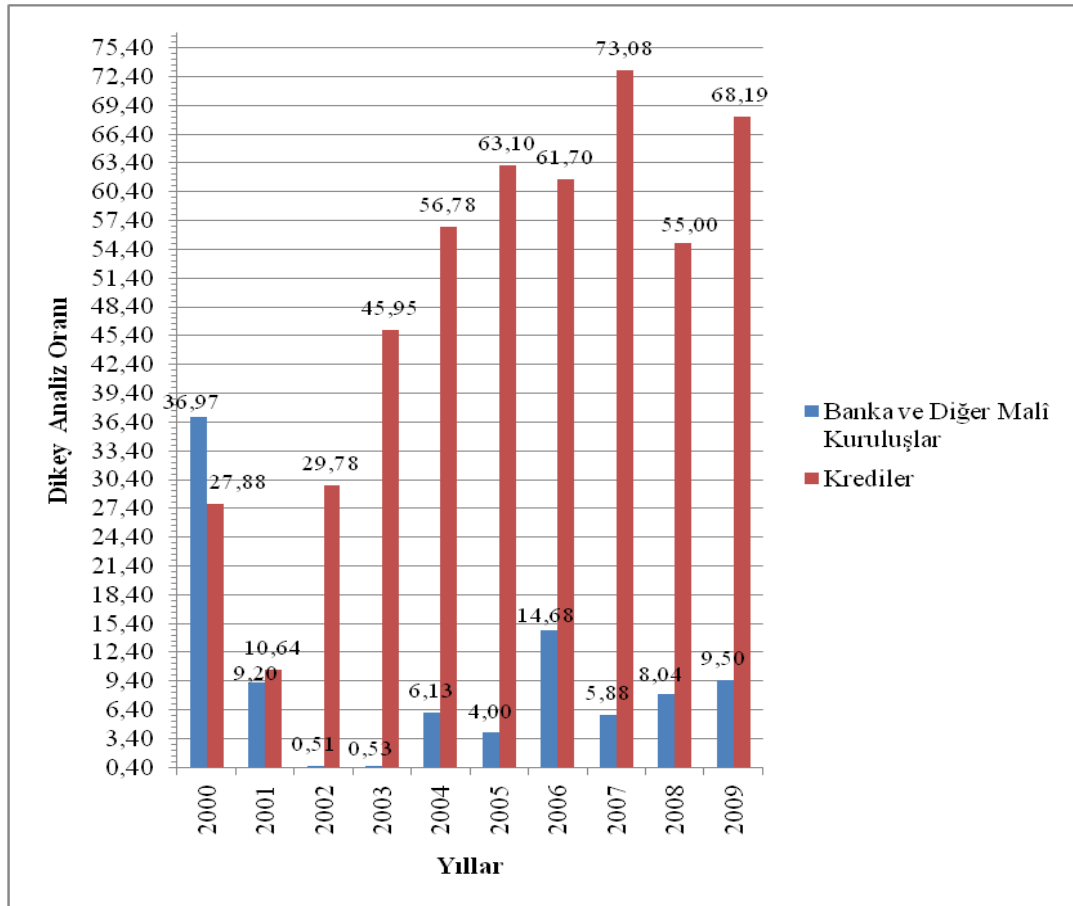
Grafik 128:2000 -2009 Yılları TEB'in Yüzde Yöntemiyle Analizi**Tablo 130:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi**

TEKSTİL BANKASI									
2000	2 001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
36,97	9,2	0,51	0,53	6,13	4	14,68	5,88	8,04	9,5
27,88	10,64	29,78	45,95	56,78	63,1	61,7	73,08	55	68,19

Tablo - 130'daki Tekstil Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-129 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Tekstil Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip

değildir. Analize konu olan dönem boyunca krediler hesabı, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarına kıyasla hep fazla çıkmıştır. 2000 ile 2001 yılları karşılaştırıldığında, 2000 yılında bankalar ve diğer malî kuruluşlar hesabının kredilerden daha fazla çıktığı, 2001 yılında ise, durumun tam tersi hâl aldığı analiz sonuçlarından görülebilmektedir. 2002 yılıyla birlikte, krediler hesabında belirgin artışlar gözlemlenmiş ve bu artışlar yerini 2008 yılında azalışa bırakmıştır. 2008 küresel krizin ardından, 2009 yılıyla birlikte kredilerin artışı tekrar gündeme gelmiştir. Analizimize konu olan bankalar incelendiğinde, en yüksek kredi oranının 2007 yılında 73,08 değerle tekstil Bankası'nda gerçekleşmiş olduğunu görmekteyiz.

Grafik 129:2000-2009 Yılları Tekstil Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

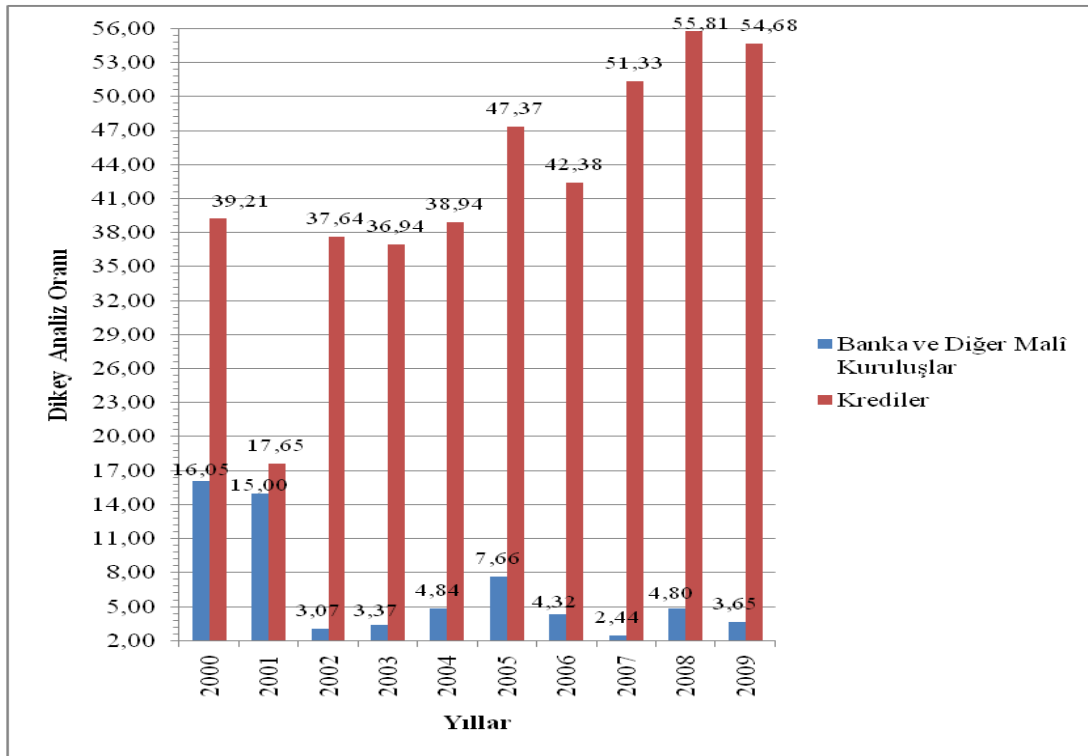

Tablo 131:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

YAPI KREDİ BANKASI									
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
16,03	15	3,07	3,37	4,84	7,66	4,32	2,44	4,8	3,65
39,21	17,65	37,64	36,94	38,94	47,37	42,38	51,33	55,81	54,68

Tablo - 131'deki Yapı Kredi Bankası'na ait sayısal verilerin daha anlamlı bir hâl alabilmesi için Grafik-130 düzenlenmiştir. Düzenlenen grafik bize göstermiştir ki, Yapı Kredi Bankası'nın analiz yapılan dönemlerde banka ve diğer malî kuruluşlar hesapları ile krediler hesapları genel toplam içerisinde pek istikrarlı bir yapıya sahip değildir. Analize konu olan dönem boyunca krediler hesabı, banka ve diğer malî kuruluşlar hesaplarına kıyasla hep fazla çıkmıştır. 2000 ile 2001 yılları karşılaştırıldığında, her iki yılda da, krediler hesabının bankalar ve diğer malî kuruluşlar hesabının fazla çıktığını görmekteyiz.

Grafik 130:2000-2009 Yılları Yapı Kredi Bankası'nın Yüzde Yöntemiyle Analizi

Bu analizde görüldüğü üzere bankalarda mevduatlar ve krediler genel toplam içerisinde istikrarlı bir yapıya sahip değildir. Bazı yıllarda oran yüksek seyrederken bazı yıllarda beklenen düzeyin altında yer almıştır. Bu da göstermektedir ki bankalar için en önemli kaynak olan krediler ve mevduatlar bazı dönemlerde istenilen düzeylere taşınamamış bu da dolayısıyla bankanın karlılık düzeyini etkilemiştir. Bankaların kredi verme, mevduat toplama işlevlerini iç ve dış olmak üzere birçok faktör etkilemektedir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve hem kredilerde hem de mevduatlarda genel toplam içerisinde bankaların genelinde düşüş meydana gelmiştir. Her bankanın etkilendiği ortak nedenler bulunmakla birlikte bankaları farklı etkileyen etmenler de yer almaktadır. Bunların en başında bankaların kendi finansman yapıları, uyguladıkları stratejiler yer almaktadır.

SONUÇ

İnsanlar değerli eşyalarını, paralarını ve kendileri için özel bir öneme sahip olan mallarını asırlardır koruma altına almışlardır. Bu koruma biçimi bazen bir sandık, bazen bir kasa bazen de, bir tapınak olmuştur. Zamanla bu koruma yöntemleri etkisini kaybetmiş, yangın, doğal afetler ve hırsızlık gibi olaylara karşı başka yöntemlerin araştırılmasını zorunlu kılmıştır. Bulunan yeni yöntemde insanlar değerli eşyalarını ve paralarını, zengin kişilerin şahsi eşyalarını saklamak için aldıkları kasalara emanet olarak koymaya başlamışlardır. Varlıklı kişilerde bulunan bu kasaların sahipleri insanların eşyalarının ve paralarının korudukları için karşılığında para almaya bunu bir iş olarak yapmaya başlamışlardır. İlk önceleri emanet bırakılan eşya, ya da para için para alınan bankacılık, zamanla insanlara borç para vermeye, Coğrafi Keşiflerle gelişen ticarete okyanus öteki ülkelere paranın götürülmesinin tehlikeli olması tacirlere teminat belgeleri verir hale gelmiştir. Tüccarlar aldıkları bu teminat belgelerini az miktarlarda komisyon ödeyerek gittikleri ülkelerin bankerlerine bozdurmuşlardır.

Dünya nüfusunun artması, kıt olan kaynaklardan en fazla yararlanma çabası, sosyal ve siyasi destek almak amacıyla 20. yüzyılda ülkeler, coğrafi sınırlarını adeta ortadan kaldırarak bir birliktelik, küreselleşme, olgusu meydana getirmişlerdir. Toplu halde yaşamak, sıkı iletişim ve dostluklar kurmak, birbirlerinin kaynaklarından önemli miktarlarda yararlanmak olarak baktığımızda küreselleşmenin olumsuz bir yanını görmek mümkün olmamaktadır. Ama sıkı ilişkiler kuran iki ülkeden birisinde meydana gelebilecek nükleer patlama ya da ekonomik dalgalanma, diğer ülke ve ülkeleri de derinden etkisi altına alacaktır. Bu etken küreselleşmenin en tehlikeli ve bir o kadar da dikkat edilmesi gereken özelliğidir. Küreselleşme sadece sosyal alanda olmamakta ekonomik, teknolojik her alanda meydana gelmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ekonomilerde liberalleşme denen kurallarda taviz verme olayı mümkün olmaktadır. Liberalleşmeyle yıkılan tabular, sahip olunan güçlerde yıpranmalara neden olmaktadır. Tıpkı dönemin başbakanı Turgut ÖZAL tarafından çıkartılan Türkiye'ye sıcak para girişini sağlamak amacıyla 1989 yılı 32 sayılı kanun gibi. Bu

kanun hem Türk Bankacılığının gelişmesi sağlamış hem de ekonomimize yabancı paranın hakim olmasına neden olmuştur.

Finansal küreselleşmeyle birlikte oluşan bilgi ve işlem akışı, piyasalarda yüksek faizlere doğru eğilimi arttırarak kısa vadede döviz birikimi sağlar ve ulusal para biriminin yabancı paralar karşısında aşırı değerlenmesine sebep olur. Neticesinde de, ekonomisinde aşırı miktarda yabancı para birimi olan, öncelikli olarak gelişmekte olan, ülkelerde finansal krizlere neden olmaktadır. Türkiye’de 2001 yılında olduğu gibi.

Bu çalışmanın amacı, kriz ve kriz çeşitlerini açıklamak, kriz öncesi dönemle kriz sonrası dönemi karşılaştırarak krizin oluşumunu hesaplamak ve tekrar bir kriz ortaya çıkması halinde en az zarar ile nasıl bu ortamdan çıkılır bunları ortaya koymaktır.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde, incelemeye aldığımız bankaların mali tablolarına bakarak bazı sonuçlara ulaştık. Bu çalışmamız bize bankaların uzun vadeli borç ödeme kapasitesi ve ideal sınırı %50 olan finansal bağımsızlık oranının en az %6 en çok %24 seviyelerinde olduğunu göstermektedir. Analizini yaptığımız hiçbir bankanın öz sermaye yapısı güçlü değildir ve bu sebeple de, bu bankaların uzun vadedeki borçlarını ve faizlerini ödeme konusunda sıkıntı yaşması aşikârdır. Ayrıca bankaların ne ölçüde yabancı kaynakla çalıştıklarını gösteren finansal kaldıraç oranlarının da %7 ile %30 seviyelerinde bulunduğunu görmekteyiz. Bu oranın ideal sınırı bir olmalıdır. Eğer bu oranın üzerine çıkılırsa bankalar için tehlike arz etmektedir. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde, öz kaynak sağlanmasındaki kurumsal güçlükler nedeniyle finansal kaldıraç oranının gerekli değer üzerinde olması normal karşılanabilir. Banka bilançolarından 2000-2005 yılları arasında finansal kiralama yönteminin çok fazla tercih edilmediğini ve devlet desteği bulunmazken finansal kiralama ile duran varlık finansmanı sağlamaması nedeniyle daha sonraları duran varlıkların öz kaynaklara oranında bir azalış yaşanmasına sebep olmuştur. Bankalar bu şekilde öz sermayelerini duran varlıkların finansmanda kullanmak yerine ellerinde tutup yatırımlarının finansmanında kullanabilirler.

Bilindiği üzere günümüzde bankacılık eskisi gibi para veya değerli eşyaları saklamak gibi sınırlı görevleri yerine getirmemektedir. Artık en önemli görevi kredi vermek olan bankaların verdikleri kredilerin toplam aktifleri içerisindeki oranı kriz dönemlerinde çoğu bankada zamlı göstermiştir. Ekonomik göstergelerin ve koşulların düzelmesiyle bu oranda artışlar meydana gelmiştir. Verilen kredilerin banka bilançosunda fazla olması, bu kredilerin zamanında ödenmemesi, borç kalanı vermesi ya da hiç ödenmemesi olasılıklarına bağlı olarak bankalara yüksek riskler yüklemektedirler. Bazen de bankalar bu tip kredilere karşı takip politikası izlemekte, takipteki kredilerin bankanın imajını zedeleyeceği düşüncesiyle bu oran genelde sifıra yakın ya da sıfır olarak gösterilmektedir. Bu durum analiz yapanlara sağlıksız veriler vererek çalışmalarımızı olumsuz etkilemektedir. 2001 yılında da bu oran Yapı Kredi Bankası hariç çoğunda sıfır ve sifıra yakın çıkmıştır.

Bankalar toplam aktiflerini elde ederken ilgili incelemeye aldığımız tarihler içerisinde en düşük -0,11 en yüksek 2,33'lük faaliyet giderine katlanmışlardır. İncelememizde bankaların faaliyet giderlerinin analiz dönemi boyunca inişli çıkışlı bir seyir izlediği ve bu iniş çıkışlarda kriz dönemleri hariç büyük farklılıklar yaşanmadığı görülmüştür. Kriz dönemlerindeki bu önemli artışlar, bankaların kriz dönemlerinde piyasalarda oluşan gerginlik ve belirsizlik nedeniyle giderlerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Krizden sonraki dönemlere bakıldığında, piyasaların rahatlaması ve ekonomik konjektürdeki gelişmelere bağlı olarak bankaların faaliyet giderlerinin toplam aktiflerine oranının azalarak arttığını görmekteyiz.

Bankaların aktif toplamları içerisinde dönen varlıkların toplamının fazla olduğu yani, duran varlık gibi bilanço kalemlerine yatırım yapılmadığını ve bankaların yüksek karlara sahip olamadıklarını görmekteyiz. Ayrıca bankaların sermaye yapılarının dönen varlık yatırımlarında yabancı kaynak kullanılması sebebiyle, sağlam olmadıkları görülmektedir. Bu durum öz sermaye karlılığını da, düşük çıkartmış ve 2001 yılında öz sermaye karlılığında zarar yaşanmıştır. Tipik mevduat sahibi özelliği olan parasını istediği anda çekebilme kolaylığı ne kadar çok ise o bankaya olan güven de o kadar çok olmaktadır. Bu güveni sağlayabilmek için

bankalar likit çalışırlar. İncelememizde de bankaların likit olarak çalıştığını, kriz dönemlerinde mevduatlarda azalmaların olduğunu ve ekonomideki düzelmeye paralel olarak mevduatlarda tekrar artış olduğunu görmekteyiz. Bankaların karlılığında 2001 yılında kriz sebebiyle ve dönen varlıkların tutarlarının duran varlıklardan tutarından fazla olması sonucu zarar oluşmuştur.

Banka ve Diğer Mevduat hesabı ile krediler hesapları üzerinde yaptığımız yatay analiz sonucunda , ele aldığımız bankaların bilançolarının bu kalemlerinde bazı dönemlerde yüksek sıçramalar bazı dönemlerde de azalışlar görmekteyiz.2000-2001 dönemine bakıldığında bankaların çoğunda krizden ötürü mevduatlarda azalışlar, krizden etkilendikleri için kredilerde artışlar görülmektedir.Kriz döneminde TEB, Garanti ve Finans Bank hem mevduat toplamada hem de kredi vermede diğer bankaların aksine büyük artışlar göstermişler fakat yine de krizin yarattığı olumsuz etkiden dolayı kar elde edememişlerdir.2008-2009 dönemine bakıldığında kredilerdeki en büyük artış Garanti Bankasında mevduatlardaki en büyük artış da Şeker Bank'ta görülmektedir. Diğer bankaların verilerine bakıldığında kredilerde bu dönemde azalışlar meydana gelmiştir.

Uygulama kısmının son bölümünde yaptığımız dikey analizlerde; bankalar, banka ve diğer mali kuruluşlar, krediler bilanço kalemlerinin genel toplam içerisindeki hali istikrar arz etmemektedir. Bu nedenledir ki; bankaların karlılık düzeylerinde negatif yönlü bir tutum yaşanmıştır. Bankaların kredi verme, mevduat toplama işlevlerini iç ve dış olmak üzere birçok faktör etkilemektedir. Genel olarak bakıldığında 2000 yılı ile 2001 yılı karşılaştırıldığında krizden etkilenme gerçekleşmiş ve hem kredilerde hem de mevduatlarda genel toplam içerisinde bankaların genelinde düşüş meydana gelmiştir. Her bankanın etkilendiği ortak nedenler bulunmakla birlikte bankaları farklı etkileyen etmenler de yer almaktadır. Bunların en başında bankaların kendi finansman yapıları, uyguladıkları stratejiler yer almaktadır.

Buraya kadar açıkladıklarımızdan yararlanarak, küreselleşmenin hız kazanmasıyla bir ülkenin ekonomisinde ortaya çıkan istikrarsızlıklar hemen diğer ülkelere de yayılacağı aşıkardır. Bu ifade etmekte yarar vardır.Yakın

geçmişimize baktığımızda krizlere neden olan finansal piyasalara hakim olan istikrarsızlıkları görmekteyiz.

Son yıllarda ekonomik kriz kavramına alaka artmış ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların felsefesini son 20 yıllık dönemde gerçekleşen krizlerin nasıl gerçekleştiği konusu oluşturmaktadır. Bu çalışmamız da bize göstermiştir ki; Arjantin'in 2001 yılında yaşadığı krizle, 1994 yılında Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizin birinci nesil kriz modelleri ile açıklanabilmektedir. Tayland ve Güney Kore ekonomilerini 1997 yılında etkisi altına alan Güneydoğu Asya krizinin ise, Kasım 2000 ve Şubat 2001'de Türkiye'de yaşanan ekonomik krizle benzerlikler gösterdiği ve yeni nesil kriz modelleri ile açıklanan para ve bankacılık krizleri olduğu ortaya konmuştur. Meksika'da 1994 yaşanan krizin ise diğer krizlerden farklılıklarının olduğu ve ikinci nesil kriz modellerine uyan bir para krizi olduğu belirlenmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerin finansal piyasalarının dış müdahalelere daha açık olduğu, krizlerden daha hızlı ve çok etkilenmesi sebebiyle hukuki bir alt yapıya sahip olmasının gerekliliği önem taşımaktadır. Bu hukuki yapının yanı sıra finansal serbestleşmeden olumlu fayda sağlayabilmesi için denetim sistemleri kurulmalıdır. Finansal serbestleşmeden fayda sağlanması ve hızlı bir ekonomik gelişme kaydedilebilmesi için en büyük araç olan bankacılık sektörü, bünyesinde barındırdığı kırılgan yapıları atmalı ve denetimli bir şekilde alt yapısını düzenlemelidir.

Bankacılık sektörünün riskli yapısına ilaveten devletin de kamusal ve siyasi baskısını bu sektörün üzerinde bulundurması, finansal krizlere davet çıkartacaktır. Refahiyol koalisyon hükümetinin borçları ve bunların faizlerini ödemek, memur maaşlarını vermek için sürekli Merkez Bankasına başvurmaları gibi siyasi olayları bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Netice itibariyle, finansal krize karşı korunabilmek için küreselleşme ve liberalleşmenin iyi bir analizden geçirilerek uygulanması gerekmektedir. Ayrıca bankacılık sektörünün denetime ihtiyacı vardır. Mali alanda disiplinin sağlanması,

siyasilerin mali konularda daha bilgili davranması gerekmektedir. Piyasa ekonomilerinin etkin olarak işleyebilmesi için şeffaf bir hukuk uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

A.H.ÇERMİKLİ, ve ÇOLAK, Ö. F. (1998). *Para Banka Sözlüğü*. Ankara: Alkın Yayınları.

AFŞAR, M. (2004). *Finansal Küreselleşme ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ARDIÇ, H. (2004). *1994 ve 2001 Yılı Ekonomik Krizlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi*. Ankara: T.C.M.B. Muhasebe Genel Müdürlüğü.

BAŞAR, M. ve COŞKUN, M. (2009). *Bankacılık Uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

BAYE, M. R. and JANSEN, D. W. *Money, Banking, and Financial Markets: An Economics Approach*. Boston Toronto: Houghton Miffling Company.

BOLAK, M. (2004). *Risk ve Yönetimi*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

CAPRIO, G. and KLINGEBIEL, D. (1996). Bank Insolvencies: Cross Country Experience. *Policy Research Working Paper* , 27. World Bank.

ÇİVİ, H. (1985). *Türkiye'de Bankacılık Teori, Uygulama ve Sonuçları*. Ankara: Fon Matbaası.

ÇOLAK, Ö. F. (1999). *Finansal Sistem ve Bankalar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

ÇOLAK, Ö. F. ve YİĞİDİM, A. (2001). *Türk Bankacılık Sisteminde Kriz*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

DEMİR, G. (2000). *Makro Ekonomiye Giriş*. İstanbul: Yaylım Yayıncılık.

EĞİLMEZ, M. *Ekonomi Politikası Sözlüğü*. Mahfi Eğilmez
www.mahfiegilmez.com.tr (01.15.11)

EĞİLMEZ, M. ve KUMCU, E. (2001). *Krizleri Nasıl Çıkardık?* İstanbul: Creative Yayıncılık.

ELELE, O. (2009, Ağustos). Küresel Kriz ve Türkiye”. 5-7. Vergi Konseyi.

ERDEM, E. (2008). *Para Banka Ve Finansal Sistem.* Ankara: Detay Yayıncılık.

GLICK, R., HUTCHISON, M. and MORENO, R. (1997). *Is Pegging the Exchange Rate a Cure For Inflation* *New Frontier Soft Research, ed. Benjamin.* Cambridge University Pres.

İŞERİ, M. (2004). *Son Finansal Krizler Ertesinde Türkiye’de Bankacılık.* İstanbul: Türkmen Kitabevi.

KAMINSKY, G. and REINHART, C. *The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance of Payments Problems: American Economic Review.* <http://ideas.repec.org/e/pka84.html> (01.09.11)

KANSU, A. (2004). *Türkiye’de 1994 ve 2001Krizleri.* İstanbul: Derin Yayıncılık

KARABIYIK, E. (2004). *Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Etkileri.* Bursa: Marmara Kitabevi Yayınları.

KARABULUT, G. (2002). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlerin Nedenleri.* İstanbul: Der yayınları.

KARACAN, A. İ. (1996). Bankacılık ve Kriz. *Tütünbak Finans Dünyası Yayınları* , s. 96.

KARAPINAR, A. ve ZAIĞ, F. A. (2009). *Finansal Analiz.* Ankara: Gazi Kitabevi.

KAUFMAN, G., LEIDERMAN, L. and SCOTT, K. E. What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It? *The Independent Review* , 7 (3), s. 371-372.

KAYA, Y. T. (2001/9). *Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi*. Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu MSPD Çalışma Raporları, Mali Sektör Politikaları Dairesi.

KAZCAN, H. (1997). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi*. İstanbul: Creative Yayıncılık.

KAZGAN, G. (2005). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929–2001) Ekonomi Politik Açısından Bir İrdeleme*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KOCABAŞOĞLU, U., SAK, G., SÖNMEZ, S., ERKAL, F., GÖKMEN, O., ŞEKER, N. (2001). *Türkiye İş Bankası Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KORKMAZ, T. ve CEYLAN, A. (2007). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*. Bursa: Ein yayıncılık .

KRUGMAN, P. (2000). Introduction in Currency Crises. *The University Of Chicago Pres* , 1-6. Chicago and London.

KUNTALP, E. ve OMAĞ, M. (2009). *Banka ve Sigorta Hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları.

AKDOĞAN, N. ve TENKER, N. (2005). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

ÖZER, M. (1999). *Finansal Krizler, Piyasa Başarısızlıkları ve Finansal İstikrarı Sağlamaya Yönelik Politikalar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

PARASIZ, İ. (1994). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*.Bursa: Ezgi Kitabevi.

PESENTI, P. and TILLE, C. (2000). The Economics of Currency Crises and Contagion: An Introduction. *FRBNY Economic Policy Review* , 3-16.

ROSE, P. (1999). *Commercial Bank Management*. Singapur: Irwin McGraw-Hill Edition 4.Edt.

SOMÇAĞ, S. (2006). *Türkiye'nin Ekonomik Krizi (Oluşumu ve Çıkış Yolları)*. İstanbul: 2006 Yayınevi.

ŞAHİN, H. (2002). *Türkiye Ekonomisi: Tarihsel Gelişimi- Bugünkü Durumu*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

T.C.M.B. (2001). *2001 Para Politikası Hedefler ve Uygulama*. Ankara: T.C.M.B.

TAKAN, M. (2002). *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

UZUN, E. (2005). *İşletme Finansmanı. İşletme Finansmanı Dersi Ders Notları Teksir* . Muğla.

UZUN, E. (2008). *İşletme Finansmanı ve Finansal Yönetim*. Muğla: Birleşik Matbaacılık.

YENTÜRK, N. (2003). *Körlerin Yürüyüşü Türkiye Ekonomisi ve 1990 Sonrası Krizler*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

YILDIRIM, O. (2004). *Bankacılık Sektöründe Yaşanan Finansal Krizler (1980-2002): Nedenleri, Sonuçları ve Ekonomik Etkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

MAKALELER

ALP, A. (2001). Bankacılık Krizleri ve Krize Karşı Politika Önerileri. *Yeni Türkiye Dergisi* (41), 680.

ALP, A. (1999, Şubat- Mart). *Döviz Krizi Olası Mı?Ekonomik Göstergelerimizdeki Gelişmeler Ne Durumda?*

http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=268 (13.07.10)

ALTINTAŞ, H. (2004). Bankacılık Krizleri, Nedenleri ve Ekonomik Maliyetleri". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (22), 39-61.

ASLAN, H. İpotekli Konut Finansmanı Sisteminde Kriz. *BDDK 8. Kuruluş Yıldönümü Konferansı Sunumu* Ankara: BDDK.

ASLANTAŞ, M. ve ODYAKMAZ, N. (2002). *Para Krizleri*. DİŞ Ticaret Dergisi: www.foreigntrade.gov.tr/ead/dtdergi/mart98/parakr.htm (05.06.10)

CEYLAN, A. (2008). Küresel Kriz Nasıl Anlatılır. *Bakış Dergisi* (108), 20.

COŞKUN, N. (2001). Gelişmekte Olan Ekonomilerde Bankacılık Krizleri. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 39-50.

ÇARIKÇI, E. (2001). 2000-2001 Yılı Ekonomik Krizlerin Sebepleri ve Sonuçları. *Yeni Türkiye Dergisi* (41), 476.

ÇOLAK, Ö. ve ALTAN, Ş. (2002). Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye'deki Özel ve kamu Bankaları İçin Bir Uygulama. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi* (196), 49.

DELİCE, G. (2003). Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif. *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 57.

DURANLAR, S., EKİNCİ, Y. ve ZOGO, R. *Gelişmekte Olan Ülkelerde Fon Hareketleri, Finansal Krizler Ve Önleyici Mekanizmalar* ,Trakya Üniversitesi,Balıkesir: s.6.

<http://www.ekonomikcozum.com/koseyaz/kosehas/paranin-tarihcesi-ve-ilk-banka.htm> (08.10.10)

ERDÖNMEZ, A. P. (2001). *Sistemik Banka Yeniden Yapılandırmasına Teorik Yaklaşım*. Bankacılık Araştırma Grubu .

EREN, A. ve SÜSLÜ, B. (2001). Finansal Kriz Teorileri Işığında Türkiye'de Yaşanan Krizlerin Genel Bir Değerlendirmesi. *Yeni Türkiye Dergisi* (41), 644.

FORBES, K. and RIGOBEN, R. (1999). Measuring Contagion Conceptual and Empirical Issues. *UNU- WIDER Conference on Financial Contagion* (s. 13-20). Helsinki: UNU- WIDER.

GÜLCAN, Y. ve Diğerleri. (2001). *2000-2001 Ekonomik Programları ve Kriz: Bütçe, Bankacılık, Özelleştirme ve Kur Politikaları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi , No: 01/01, s:7, 2001.

GÜLOĞLU, B. (2001). *İstikrar Programından İstikrarsızlığa: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri*. Econtürk

<http://www.econturk.org/Turkiye/ekonomisibulent1pdf> (014.01.11)

KAR, M. ve KARA, M. A. “ Gelişmekte Olan Ükelere Yönelik Sermaye Hareketleri ve Krizler”, *Dış Ticaret Dergisi*, sayı: 29,2003

www.dtm.go.tr/ead/DTGERGI/temmuz2003/sermayehareketleri.htm

KARAÇOR, Z. *Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000- Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya.

www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Zeynep%20KARA%C3%87OR/KARA%C3%87OR,%20ZEYNEP.pdf (14.07.10)

KAUFMAN, G. G. (1998). *Preventing Banking Crises In The Future Lessons From Past Mistakes*. 08 15, 2010 tarihinde NBER Working Paper Web Sayfası: <http://www.nber.org/papers>

KİBRİTÇİOĞLU, B. (2000). *Parasal Krizler*. Ankara: Hazine Müsteşarlığı.

KETENCİ, G. (2005). *Finansal Yeniliklerin Banknot Kullanımına Etkileri*. Ankara, T.C.M.B. Banknot Matbaası Genele Müdürlüğü.

KOÇ, S. (2002, Eylül - Ekim). Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesi Sürecinin Düşündürdükleri. *T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, Mayıs 2001* , 2.

KUTLAY, M. (2010). *Küresel Finans Krizin Türk Ekonomisine Etkileri: Türkiye'nin Kalkınması Önünde Engel Mi, Fırsat Mi?* <http://www.usak.org.tr/rapor.asp?id=41> (2805.10)

MISHKIN, F. (1998). Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective. *NBER Working Paper* , 13.

HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI (2001, Mayıs). Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı: Hedefler, Politikalar ve Uygulamalar. Ankara: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. <http://www.treasury.aov.tr> (20.05.2011)

ÖZTÜRK, S. ve GÖVDERE, B. (2010). *Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri.* tarihinde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi http://www.iibf.sdu.edu.tr/dergi/files2010_1_19.pdf (24.01.11)

PARK, Y. C. and SONG, Y. C. *Financial Contagion in the East Asian Crisis.* WorldBank: www.worldbank.org/economipolicy/managing%20volatility/contagion/Park-Song.pdf (05.10.10)

SARAL, T. *Küresel Kriz Üzerine Düşünceler ve Öneriler*, Yıl:23,Sayı:83, s:9,Nisan 2009.

http://www.finanskulup.org.tr/Assets/maliyefinans/83/MFY_83_Talat_Saral_Kuresel_Kriz_Uzerine_Dusunceler_Oneriler.pdf (17.06.2009)

S.ISIK, ve TOGA, S. Y. (2002). *Para Krizi Modellerinin Eleştirisi ve Uluslararası.* İktisat, İşletme , Finans Dergisi , 33-42.

TUNÇ, H. *Sistemik Finansal Krizler*

<http://www.havvatunc.com/sistemik-kriz-nasil-dogdu-63.html> (06.06010)

TURGUT, A. (2006 - 2007). Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler. *TÜHİS İş Hukuku Ve İktisat Dergisi* , 20.

TÜRKOĞLU, F. (2001). *1992-2001 Döneminde Türkiye Ekonomisi*.
www.ekorehber.com/haber.php?haberno=2993 (14.07.10)

ULUSOY, A. ve KARAKURT, B. (2001). Finansal İstikrarın Korunması ve Önemi”, yıl16, sayı 188, Kasım 2001. *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi* (188).

URAL, M. (2003). Finansal Krizler ve Türkiye. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 8 (1), 11-13.

Vakfı, T. E. (2009). *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*.
http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/2007_08_Kuresel_Finans_Krizi_ve_Turkiye.pdf (15.06.09)

VARLIK, C. *İkiz Krizler: Para Krizleri ile Bankacılık Krizleri Arasındaki Bağlantılar*. Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F.:

<http://yaklasim.iibf.gazi.edu.tr/ciltler1342-439.pdf> (12.06.10)

YILMAZ, D. ve GAYGUSUZ, F. “ 2008 Krizinin Yeni Global Ekonomik Yapı Üzerine Etkileri”. *Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F* , s.4.

TEZLER

AKPINAR, M. (2006). *Bankacılık Kesiminin Oran Analizleri ve Basel Ölçütlerine Göre Altı Büyük Banka İçin Oran Analizi Uygulaması*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

AYHAN, D. (2003). *Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Finansal Krizler ve Bankacılık Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı.

BALMUMCU, Ö. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Kamu Borç Stoku İlişkisi: Türkiye Örneği*. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı.

DİNÇ, A. (2004). *Makroekonomik Faktörlerin Bankaların Karlılığı Üzerine Etkileri 2000 – 2004 Dönemi Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Uygulama*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DOKUR, İ. (2005). *Bankacılık Krizleri ve Asimetrik Bilgi Sorunu: Teori ve Türkiye Üzerine Uygulama*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

ERDAĞ, M. E. *Finansal Krizler: Kuramsal Yaklaşımlar ve Yaşanan Örnekler*.. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ERDOĞAN, B. (2006). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler Ve Finansal Kriz Modelleri*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ERSOY, H. (2007). *Finansal Krizlerin Çözümleme Süreçleri ve Yöntemleri (Türkiye-Kore-Meksika Deneyimlerinin Karşılaştırılması)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

HAZİNEDAR, O. (2009). *1990- 2009 Yılları Arasında Uygulanan Para Politikası Işığında Yaşanan Finansal Krizler ve Türkiye Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KARAKOÇAK, V. (2008). *Türkiye’de Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Banka Kökenli Aracı Kurumların Finansal Rasyoları Üzerine Etkilerinin Ölçülmesi*. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

MİLLİ, A. (2008). *Türkiye'de Ticari Bankacılık Sektöründe Aktif-Pasif Yönetiminin Ekonomik Analizi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Para- Banka Programı Yüksek Lisans Tezi

SUCU, İ. (2005). *Türk Bankacılık Sistemi: Finansal Krizler ve Finansal Kriz Sonrası Uygulanan İstikrar Programlarının Etkileri*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

YAVAŞ, H. (2007). *1980 Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yaşanan Finansal Krizler, Finansal Kriz Modelleri ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

İNTERNET KAYNAKLARI

- http://www.isiktac.av.tr/Isiktac_Law_Firm/Publications_files/Bankacilik%20Tarihce.pdf (04.01.10)
- www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/30/4/Yapi.pdf (04.03.10)
- www.bilgikampi.com/dersler/muhasebe/bankaislemleri/343FBS037.pdf (04.11.10)
- www.gezmek.org/pageID_7065899.html (05.28.10)
- www.tbb.org.tr/asp/bankalarl.asp (04.01.10)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Investment_banking (04.16.10)
- www.albarakaturk.com.tr (03.18.10)
- www.yenimakale.com/ekonomi/164-kiyi-bankaciligi-off-shore-banking-ve-serbest-bolgeler.pdf (04.20.10)
- www.offshorecompany.com/banking/index.asp (05.01.10)
- www.hakanguclu.com (04.20.10)

- http://en.wikipedia.org/wiki/Offshore_bank (05.02.10)
- <http://www.ziraatbankasi.com.tr/default.asp?sayfa=tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx&anagrup=bankamiz> (05.13.10)
- <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=932> (03.14.10)
- <http://www.vakifbank.com.tr/vakifbank-tarihcesi.aspx> (03.14.10)
- <http://www.akbank.com/tarihce.aspx> (03.14.10)
- <http://www.anadolubank.com.tr/hakkimizda/?page=tarihce> (03.14.10)
- <http://www.sekerbank.com.tr/hakkimizda/hakkimizda.jsp> (03.14.10)
- <http://www.turkishbank.com.tr/tarihce> (03.14.10)
- http://www.isbank.com.tr/content/TR/Bizi_Taniyin/Tarihimiz/O_Gunlerden_Bugunlere-234-226.aspx (05.25.10)
- <http://www.muze.isbank.com.tr/isbank.asp> (05.27.10)
- http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8WFSOMgo4Fkj:tr.wikipedia.org/wiki/Garanti_Bankas%C4%B1+garanti+bankas%C4%B1+tarih%C3%A7esi&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (05.27.10)
- <http://www.denizbank.com/TR/Hakkimizda> (03.16.10)
- <http://www.eurobanktefen.com/tarihce.htm> (03.16.10)
- http://www.finansbank.com.tr/finansbanki-taniyin/default.aspx?FBAS_FT (03.16.10)
- www.hsbc.com.tr/tr/HSBC_hakkinda/hsbc_grubu (05.18.10)
- <http://www.ingbank.com.tr/ingbank-tarihcemiz.asp> (05.18.10)
- <http://www.ingbank.com.tr/ingbank-tarihcemiz.asp> (05.18.10)

- <http://www.milliyet.com.tr/fiba-holding-bankacilik-sektorune-geri-donuyor/ekonomi/sondakika/10.02.2010/1197267/default.htm> (05.18.10)
- <http://www.answers.com/topic/crisis> (06.12.10)
- www.nber.org/papers/w7102 (05.17.10)
- http://econ.worldbank.org/files/2457_wps2683.pdf (05.17.10)
- www.bandirma.balikesir.edu.tr/bildiriler28_Selcuk_Duranlar_Yasagul_Ekinci_Recep_Zogo.doc (06.01.10)
- <http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/Kur/12.%20Bankacilik%20Sektoru%20-%20MHO.pdf> (06.12.10)
- www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=414%3A1990-sonras-doenemde-tuerkiye-ekonomisinde-yaanan-krizlerin-kriz-modellerine-goere-analizi&Itemid=87&lang=tr (07.13.10)
- (http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=268) (07.13.10)
- <http://www.veribaz.com/viewdoc.html?-krizi-363790.html> (07.12.10)
- <http://www.tek.org.tr/dosyalarcalistay20092008.Kuresel.Krizi.ve.Turkiye.pdf> (01.17.11)
- www.dtm.go.tr/ead/DTGERGI/temmuz2003/sermayehareketleri.htm
- <http://www.treasury.aov.tr> (20.05.2011)
- A.ALP.
http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=268
(07.13.10)

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : TARIK ARIKAN

Doğum Yeri : ERBAA / TOKAT

Doğum Yılı : 1982

Medeni Hali : BEKÂR

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1993-2000 : YILMAZ KAYALAR ANADOLU LİSESİ

Lisans 2003-2007 : MUĞLA ÜNİVERSİTESİ İŞLETME (İ.Ö.)

Yabancı Dil : İNGİLİZCE

MESLEKİ BİLGİLER

2007-2007 : MUĞLA OPEL ERMAŞ TİC.LTD. ŞİRKETİNDE STAJ YAPTIM

: ÇALIŞMIYORUM